Jewish Public Library
OF TORONTO

ספריה עממית עברית | יידישע פאָלקס-ביבליאָטעק

Donated by מתנה פון

Morris Shlesinger

and Family

In memory

of

Tillie Shlesinger

JEWISH PUBLIC LIBRARY, TORONTO
יידישע
פאלקס ביבליאטעק
טארונטא
MAY - 1987

אלע ווערס
פון
אברהם רייזען
אין 12 בענדער.

יובילעאום אויסגאבע.

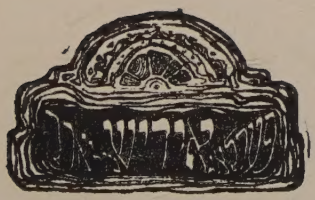

אברהם רייזן.

זיבעטער באנד:

שמילע ליבע.

ארויסגענעבען פון פערלאג „אידיש"
1917 ניו־יארק, תרע"ז

Copyright, 1916
by
YIDDISH

שטילע ליעבע.

אייזן.

א קלייע אינטימע נעזעלשאפט, וואס איז בעשטאנען פון פינף מענער אין עלטער פון דרייסיג ביז פינף און דרייסיג יאהר. האבען געפיהרט א נעשפרעך וועגען מיסטיציזם, ספיריטואליזם און וועגען עהנליכע ענינים פון העכערע מאטעריען, ביז זיי זיינען ענדליך ארויפגעקומען אויף דער טעמע וועגען דער בעדייטונג פון וואסער.

איינער פון דער נעזעלשאפט, א הויכער, מאנערער בורנעס, מיט שווארצע ברענענדיגע אבער פערבענקטע אויגען, מיט שווארצע לאקען, צעווארפען אין חנ'עוודינער אונארדנונג אויפ'ן שטערן, איז ביי דער דאזיגער טעמע ווי לעבהאפטער געווארען, אונגעדולדיג אויסגעהערט די מיינונגען פון די איבערינע און נעבעטען די ערלויבניש צו דערצעהלען א קורצען עפיזאד פון זיין נאהענטער פערנאננעחייט.

— ניט ערווארט עפעס העכסט אינטערעסאנטעס, — הצט ער אנגעהויבען אביסעל שעמעוודיג און זיין שטים הצט עטוואס געציטערט,—דאס, וואס איך ווייל דערצעהלען, איז א קורצע אונבעדייטענדע פאסירונג אין מיין לעבען. די פאסירונג אליין וואלט שוין לאנג פערשוואונדען נעווארען פון מיין זכרון, וועג נישט א ווארט, וועלכעם ליענט דאס ווארט אזוי טיף בעהאלטען, און הערענדיג דאס ווארט פון אנ'אנדערן אדער אליין דערמאהנעדיג עס, ווערט מיר מאדנע באנג און מיר דאכט, אז דאס ווארט

האָט פאר מיר א סימבאָלישע בעדייטונג: דאָס וואָרט איז א י י ז ע ן . . .

— אייזען? האָבען די איבערינע ווי אין איין שטים אויס־נעשריען.

און אייגער האָט צוגעגעבען:

— זעהר אינטערעסאנט: אייזען! דערצעהלט.

— אייזען! האָט דער ברונעט נעהיימניספול גענליסטערט. זאָגט מיר קופער, האָט עס פאר מיר קיין בעדייטונג, מעש—א פוסטער קלאנג, בלעך, ציין, בליי — אָבער אז איהר זאָגט מיר אייזען, ווערט מיר אזוי באנג, אזוי טרויעריג.

אָבער צו וואָס די סענטימענטאָליטעט! איך וועל אייך דער־צעהלען. נאָר, איך בעט אייך, ערווארט נישט קיין בעזונדערעס. עס איז א נארישע געשיכטע, אָדער בעסער — נאָר קיין געשיכ־טע נישט.

עס איז געווען מיט פינף יאָהר צוריק. איך בין דאמאָלסט אלט געווען פינף און צוואנציג יאָהר, האָב שוין בין דער דאָזי־גער עלטער צוויי מאָל נעליעבט און ביידע מאָל נארישׁ ענט־טוישט נעווארען; איך האָב אָבער נעוואָלט ווידער ליעבען און ווידער נענארט ווערען און האָב נעזוכט ליעבע אין די גרויסע נאסען פון דער גרויסער שטאָדט... נאטירליך האָב איך נעוואוסט. אז ליעבע נעפינט מען נישט דאָן, ווען מען זוכט זי. די ערשטע צוויי ליעבעס זיינען צופעליג נעקומען און צופעליג פערשוואר־מען. אָבער בעת דאָס הארץ בענקט, קוקט מען נישט אויף חשבונות. דאָס הארץ זוכט.

האָב איך איינמאָל אזוי געבאָנושעט אין א גרויסער טר־מעלדינער אירישער גאס, א נאס פון קראָמען; ביי די אָפענע טירען פון די קראָמען זיינען דאָס רוב נעשטאנען מיידלעך, שעהנע מיידלעך; איך האָב זיי אלע אין די אויגען אריינגעקוקט. חאָטש איך האָב נעוואוסט, אז עס איז נישט שעהן, נאָר ווידער— א הארץ! וויים דען א הארץ צו שעמען זיך! געקוקט אין די

אויגען פון די פערשידענע יונגע אידישע טעכטער און אלע זיינען מיר נעפעלען געוואָרען און קיינע איז מיר נישט נעפעלען גע־ווארען.

ענדליך איז מיין בליק געפאלען אויף צוויי אויגען: צוויי גרויסע, שוואַרצע, אבער זעהר קאלטע אויגען פון א מיידעל, וואס איז געשטאנען ביי א טיר פון א קראָם. איך האָב מיך מאמענ־טאל פערקירעוועט צום שוועל. דאָס מיידעל איז אריין אין קראָם און האָט זיך געשטעלט אויף איהר פלאץ, מיך אננעקוקט און רוהיג און קאלט געפרעגט:

— וואס פערלאנגט איהר?

איך בין געוואָרען מבולבל: איך האָב געוואָרפען מיינע פערווירטע בליקען איבער'ן קראָם און, וואו מיין בליק איז גע־פאלען האָט עס געזעהען בלויז אייזען און אייזען... נאָט מיינער! א קראָם פון אייזען! איך דארף דאָך אבסאָלוט קיין אייזען נישט האָבען... וואס־זשע טהו איך דאָ אין געוועלב?

— אלזא, וואס פערלאנגט איהר? האָט דאָס מיידעל ווי־דער רוהיג, אבער שוין שטרענגער געפרעגט.

— אייזען! האָב איך אויסגעפראלט...

— אייזען? — האָט זי קאלט געשמייכעלט און איהרע שוואַרצע אויגען האָבען ווי מיט אייזען געגלאנצט. — גוט, עס איז א קראָם פון אייזען. וואס ברויכט איהר אבער?

איך האָב ווידער געוואָרפען ווילדע בליקען. מיין בליק איז ענדליך געפאלען אויף א האמער, א שווערער האמער, דער שפיץ אביסעל פערראָסטעט... איך האָב אויסגעפראלט פערווירט:

— א האמער...

— אט אזוי רערט... איז זי וויכער נעוואָרען. — א האָ־מער פערשטעה איך...

זי האָט מיר שמייכלענדיג דערלאנגט דעם האמער.

— איהר האָט זעלטען־שעהנע אויגען!

— איהר קויפט דאָך אייזען... האָט זי שטרענג בעמערקט.

— אייזען... אייזען.. האָב איך איהר נאָכגענעבען... נעקוקט אין די גרויסע שווארצע אויגען און געפרעגט: וואָס קאָסט אָט דער האמער?

— דער האמער קאָסט נישט פיעל, — האָט זי שוין נאָר ווייך נערעדט, — דער האמער קאָסט דרייסיג קאָפּיקעס...

— טאקי בילינ! — האָב איך אויסגערופען בעניידסטערט... זעהר בילינ...

— נו, טאָ בעצאָהלט און נעהמט עס... איז זי געווארען ווידער שטרענג און איהר יעדעס ווארט האָט נעקלונגען דומפ, ווי אייזען וואָלט זיך אָן אייזען גערייבען..

איך האָב ארויסגענומען אן אסיגנאציע, געבעטען א רעשט און דערווייל נעקוקט אויף איהרע אויגען..

— אך, מיין גאָט! וואו האָט איהר נענומען אזוינע אויגען? האָב איך זי, בשעת זי האָט דאָס נעלר געצאהלט, געפרעגט...

— איהר דארפט דאָך אייזען... וואָס נעהען אייך אָן מיינע אויגען? — האָט זי, דערלאנגענדיג מיר דאָס רעשט, טרוקענ נעזאָגט, — אויספאקען אייך דעם האמער?

— פאקט איין, אודאי... פאקט איין!

זי האָט קאָלט און רוהיג נעוויקעלט דעם האמער, פערבונדען איהם מיט א שווארצען פאָדעם, דערלאנגט מיר און זי איז ארויס צום טיר...

איך בין ארויס פון קראָם, ווי איך וואָלט די גרעסטע נארישקייט אָבגעטהאָן... דעם האמער האָב איך נעהאלטען אונטע'ן אָרים און ער האָט מיר נעקיהלט דאָס בלוט, און דאָך איז מיר נעווען אזוי הייס. אין די שלייפען האָט מיר נעקלאפט, פאר די אויגען האָט מיר נעפינטעלט, און דער האמער איז נעווען מיר אזוי שווער, אזוי שווער...

איך בין נעקומען אין מיין אייגזאם צימערל, עס איז שוין

נעווען עלף א זייגער אין אוועג... דעם האמער האָב איך פֿאר נאָנדערגעפאקט, אוועקלענגט אויפֿן טיש און בעטראכט איהם.

אויפֿן טישעל איז געלענגען א בילד, אן אלט בילד. אמאל איז עס נעווען צוגעשלאָגען צו א וואנד, נאָר די לענטע ציים האָט עס זיך ארומנעוואלגערט... איך האָב זיך נעמאכט פֿאַרווירפֿט. וואָס איך בין נישט קיין בעל־הבית, אלץ נעהט ביי מיר לאיבוד... און דאָס בילד איז דאָך אזוי שעהן...

יא, דאָס בילד וועל איך צושלאָגען צו דער וואנד...

— וואו־זשע נעהמט מען פיער טשוועקעלעך?

— טשוועקלעך דארף איך איצט נויטיג האָבען... אך, ווען עס איז ניט אזוי שפעט, וואָלט איך געלאָפען צו דעם מיידעל פון אייזען... מאָרגען וועל איך נלייך נעהן אין קראָם...

אויף מאָרגען בין איך דאָך ניט אווי גיך נענאנגען. איך האָב מיך נעשעמט און אביסעל ווי מורא נעהאט — איהרע אויגען, איהרע אוינען, — מיין נאָט! ווי זיי וועלען מיך אָנקוקען...

אָבער אז עס איז פינסטער נעווארען, בין איך ווי מוטיגער נעווארען, בין פארביי די קראָם — זי איז ביים טיר ניט נע־ווען. איך האָב אריינגעקוקט אינווייניג — זי איז נעשטאנען ביים פֿלאץ, וואו מען פערקויפט. זי האָט ווי דערפיהלט מיינע בליקען, האָט מיך אָנגעקוקט און קאלט מיך ערווארט.

איך בין אריין.

— וואָס פערלאנגט איהר?

— טשוועקעם...

— דאָס קריגט איהר ביי מיר וויפיעל איהר ווילט... א סך?...

— ניין! נאָר א בילד צוצושלאָגען צו דער וואנד — זאָהר א שעהן בילד, וועו איהר קוקט עס אָן.

זי האָט מיך שטרענג אָנגעקוקט און ווידער נעפרעגט:

— א סך טשוועקעם?...

— א טוץ... האָט איהר ניט עפּעס שעהנע טשוועקלעך בעגילדטע?

— ניין: נאָנץ נעווען־הנליכע.

זי האָט מיר ארויסגעשאָטען פון עטליכע קעסטעלעך שווארצע שפּיציגע טשוועקעס. זיי האָבען זיך געשאָטען אזוי קאלט און האַרט אויפ'ן טיש, און איך האָב זיי נעקליבען, נעקוקט אויף זייער מאָם און ענדליך אויסגעקליבען צוועלף טשוועקעס.

— דרייַ קאָפּעקען! — האָט זי זיך אָננערופען און א נענייַ געטהאָן.

— אך, איהר נעניצט!... האָב איך זיך בעלעריגט... אייך אינטערעסירט ניט דאָס לייזונג...

— מעהר דארפט איהר נאָרניט?

— ניין! האָב איך אָבגעהאקט, נענומען די טשוועקלעך. אייגנעוויקעלט אליין אין א שטיקעל פאפּיר, נעווארפען אויף איהר א בליק, נאָכהער אויפ'ן קראָם און ניט קענענדיג אוועקנעהן, האָב איך נעפרעגט:

— אויסער אייזענווארג האָט איהר נאָר נישט?...

— בלויז אייזען!.. האָט זי נעענטפערט.

איך בין ארוים.

איך בין אוועק אהיים, נענומען דאָס בילד און צוגעשלאָגען עס מיט פיער טשוועקלעך צום וואנד. די איבערינע אכט האָבען זיך יתומדיג נעוואלגערט אויפ'ן טיש.

אלזא, דעם האָמער מיט די טשוועקלעך האָב איך שטארק נויטיג נעהאט, — האָב איך מיך נעטרייסט — דאָס בילד איז ווירקליך שעהן, עס הענגט איצט פונקט קעגענאיבער מיין בעט; איך וועל ליגען, אייַדער איך ווער אנטשלאָפען, און קוקען... דאָס בילד איז פראכטפול...

אָבער מאָרגען? מעהר ווי אייזען נעפינט זיך ניט אין קראָם... איך האָב בעטראכט מיין טיר... אבסאָלוט אָהן א ברע־

קעל שלאָם... די ווירטין פערזיכערט אפילו, אז גנב'ענען וועט מען נישט, אבער וועד קען עס גלויבען... אין צימער ליגען ביי מיר אזוי פיעל נויטיגע פאפירען, אוז מיין אנצוג איז אויך עפעס וועדט... דאָס צימער מוז ביי מיר פון היינט אן זיין פערשלאָסען... אך, מיין נאָט, ווי אזוי האָב איך עס נאָר ביז היינט צוגעלאזען אהן א שלאָם?...

אויך מארגען האָב איך קוים דערלעבט, עס זאל פינסטער ווערען. (זונדערבאר, פאר דער ליכטיגקייט האָב איך ניט נעמאָט קיין מוט אריינצוגעהן).

דאָס מיידעל איז אין קראָם געשטאַנען אינגאנצען ווי אויסגעמאָסען פון אייזען, נאָר די צוויי שווארצע אויגען האָבען קלוג אוז רוהיג געקוקט אויף מיר אוז זיך בעוועגט:

— וואָס פערלאנגט איהר?

— איך ברויך א שלאָם...

— דאָס קריגט איהר ביי מיר...

— איך בעט אייך, — האָב איך ווי ווייענד אויסגערדעד — איהר האָט אוויג זעלטענע אויגען.. אוז אז ניט קיין שלאָם...

זי האָט מיך קאלט אנגעקוקט אוז געפרעגט:

— ווילט איהר א גרויסען אדער א קליינעם?...

— א גרויסען, זעהר א גרויסען... מיין צימער נעמינט זיך אין א נעפעהרליכער נאָם... איהר פערשטעהט... איך מוז האָבען א נוטען שלאָם...

זי האָט מיר דערלאנגט א גרויסען שווערען שלאָם. איך האָב איהם אהיים נעבראכט אוז ענטציקט אויסגערופען:

— אָט אזא שלאָם האָב איך ווירקליך גערארפט!...

— —

ער האָט זיך אבגעהאקט, אנגעקוקט די נעזעלשאפט אוז צונעגעבען, ווערענדיג שוין אביסעל בלאָם:

— איך וועל אייך לאנג ניט אויפהאלטען. פאר אייך קען זיין די נעשיכטע נאריש... אפשר פאר מיר אויך. אבער אין פער־לויף פון א מאנאט צייט האט זיך מיין צימער פערוואנדעלט אין אן אייזען־געשעפט. דארט האט זיך נעפונען פון כל המינים: שערעלעך, מעסערס, צוואנגען, שלעסער און שליסלען און צולעצט שטיקער אייזען, סתם שטיקער אייזען...

דאס האב איך זיך אלץ יערען מאג אויסגעקויפט א נייע אייזערנע זאך...

די נאנצע וועלט האט מיר דאמאלס אויסגעזוהן אזוי הארט און קאלט און טרוקען, ווי אייזען. און ער־היום האב איך א גרוים אינטערעס אין אייזען....

ער איז שטיל נעבליבען: אין צימער האט נעהערשט א מאדנע שטילקייט.

די ננבה.

די לעבע מיט פרידען איז געווען צו ענדע. הערמאן האט עם שוין פאראויסגעזעהן מיט א צייט צוריק. די שיידונג, וואס האט געמוזט אין ניכען קומען, האט איהם ניט ערשיטערט ווי די ערשטע שיידונגען, וואס זיינען פארגעקומען מיט פאריגע מיידלעך. הערמאן איז שוין געווען פערהארטעוועט און האט דעם שיידונגס־קלאפ געקענט פערטראגען ווי א העלד. אמת, נאך זיין מיינונג איז פרידע געווען די בעסטע און שענסטע פון אלע, אבער הערמאן איז שוין געווען ענניט און האט געוואוסט, אז צו געווינען צוריק א פערלאָרען הארץ איז אונמעגליך. צו וואס זשע זאל ער זיך נארישט מאכען?

ניין! ער איז א מאן און איז געווג שטארק צו פערטראגען דעם דאזיגען קלאפ. זיין הארץ האט זיך אפילו אביסעל געבונטע־ווען און האט איהם נעשלעפט נאך אמאל צו איהר, צו דעם בלאנדען, שלאנקען און זיסען מיידעל. דאס הארץ זיינס האט געלעכצט נאך די קושען, אומארמונגען און דריקונגען פון די שענע, ווייסע, נאקעטע הענד. אבער הערמאן האט דעם הארץ בעפוילען: רוהיג! און איז צו פרידען מעהר ניט נעגאנגען.

גלאט זיך שיידען איז אבער ניט קיין שטיינער. דאס שיידען זיך מוז צוגעהן מיט א נעוויסער עטיקעט און צערעמאניע. פרידע האט פון איהם בריעף, פאטאגראפיעס מיט די זיסטע אויסשריפטען און מתנות. פאר די מתנות איז ער געגוג גרויס־מוטיג, זיי זאלען ביי איהר בלייבען. ער ווען זיי אפילו ניט

דערמאָהנען. דאָס ריהרט איהם גאָר ניט אָן. אָבער די בריעף און די פּאָטאָגראַפיעס מוז ער צוריק בעקומען...

הערמאַן ווילּ ניט, אז זיינע געפיהלען, וואָס ער האָט אויסגעדריקט אין די פּיעלע בריוועלעך צו איהר, ניט קוקענדיג, וואָס זיי בוידע האָבען נעווואוינט אין איין שטאָדט, — הערמאַן ווילּ ניט, אז די דאָזיגע בריוועלעך זאָלען בלייבען ביי איהר... אויך ניט זיינע פּאָטאָגראַפיעס.

געדאכט האָט זיך איהם אָבער, אז ניט אזוי ניך וועט זי עס וועלען אומקעהרען צורוק. אזוינע בריעף, ווי ער האָט איהר געשריבען, בעקומט מען ניט פון יעדען. ער וויים נוט איהר הויבע מיינונג וועגען זיינע בריעף. ער וויים אפילו דאָס שעהנע קעסטעלע, אין וועלכען זי האלט זיי...

זי וועט איהם די בריעף זיכער ניט אומקעהרען...

און כאָטש הערמאַן האָט פון איין זייט בעשלאָסען, אז די וועלט מעג אונטערגעהן, וועט ער די בריעף בעקומען, האָט ער דאָך פון דער אנדער זייט ווי גאָט נעבעטען, אז זי זאָל זיך איינשפּארען און די בריעף מיט זיינע בילדער ניט אומקעהרען. ביים צווייטען פאל וואלט ער, מענליך, געהאט די גוטע געלעגענהייט צו קומען צו איהר און מינדליך מיט איהר וועגען דער דאָזיגער אנגעלעגענהייט איבערריידען:

— די בריעף מוזט איהר מיר, פרידע, אָבגעבען...

— איך קען אייך ניט אָבגעבען...

— פּארוואָס, פרידע? וועט ער פרעגען און ער זעהט שוין, ווי פרידע ווערט רויט און שטאָמעלט קוים ארויס:

— ווילּ איך האָב דיך ליעב, ליעב...

און פאלט איהם אויפ'ן האלז און פאנגט איהם אָן צו קושען...

און פרידע איז צוריק זיינע...

עס איז אָבער ניט נעווען, ווי ער האָט זיך פּארגעשטעלט: אויך זיין קורצען, נעפּינסטעלטען, קאלט־נעשריבענעם צעטעלע

צו איהר, זי זאל איהם זיינע בריף און פאטאגראפיעס אבשיי־קען, האט זי איהם נאך קירצער און נאך קעלטער געענטפערט, אז עס פרעהט איהר זעהר אומצוקעהרען איהם אלעס, אלעס, וואס זי האט פון איהם בעקומען, אבער פאראויס פאדערט זי אונבעדינגט, ער זאל איהר אבשיקען איהרע אלע בריף מיט איהר בילד...

איבערלעזענדיג דעם בריף, האט ער פערביסען מיט די ליפען און, אויסקרעכצענדיג ווי פון א שווערען וועהטאג, איז ער צונעגאנגען צום טשעמאדאן, וואו אלע איהרע בריף זיינען געלעגען פערווויקעלט אין דער גרעסטער פאַרזיכטיגקייט, האט זיי ארויסגענומען און זיי נעגומען צעהלען...

— איינס, צוויי, דריי, פיער, פינף...

ער האט זיי נעגומען לעזען. מאנכע האבען געקלונגען קאלט און הערמאן האט אין זיי שוין נעהערט קלינגען דעם טאן פון דער צושיידונג... אייניגע האבען זיך אויסגעצייכענט מיט א שטארקען געפיהל, און לעזענדיג די דאזיגע הייסערע בריף, האט הערמאן אויף דאס נייי דורכגעלעבט די ליעבע און האט די בריף געדריקט צום הארץ און געקושט...

איבערהויפט האט פון די פאר הייסערע בריף איהם נע־פאקט אייגער, וואו פרידע רופט איהם אן אויבען „מיין גאלד־דענער טרוים"...

אויף דעם דאזיגען בריף האט הערמאן געוואַרפען אן אויג, ווי א קארגער אויף א טייערען דימענט... אין קאפ איז איהם דורכגעפלויגען א מחשבה...

ער האט זיך פערשעמט, ווי ער וואלט געגאנגען טהאן א גרויס פערברעכען און מען האט איהם געהאפט, אבער די מחשבה האט אלץ שטארקער געפאדערט צו פערווירקליכט ווערען.

„געדענקט זי דען אלע בריף?" האט ער זיך בערוהיגט...

„און פון וואנען וויים איך, אז זי וועט מיך ניט בע'נגב'ע־נען?"... האָט ער זיך נאָך מעהר בערוהיגט... „איך בין זיכער, אז יאָ... זי וועט נגב'ענען נאָך מעהר ווי אייגעם. איך קען זיי, די חברה"...

ער איז אויפנערעגט און בייז געוואָרען. נעוואָלט אָבער האָט ער, אז זי זאָל איהם אויך אזוי בע'נגב'ענען. נאָר ער האָט נעפיהלט, אז אין דער דאָזיגער הינזיכט איז זי אנשטענדיגער פאר איהם: זי וועט איהם זיכער אָבשיקען אלע בריעף, ביז אייגעם, מיט די פאָטאָגראפיעס, מיט די מתנות...

יאָ, זי איז אן אנשטענדיגע מיידעל. און ער?

ער האָט זיך געשטארקט, האָט פערוויקעלט אלע בריעף— ער וועט זיין אלע אומקעהרען!...

נאָר פלוצים האָט איהם א נעוואָלטיגע מאכט נענעבען א ציה צוריק, צום בריעף פון „נאָלדענעם חלום". ער האָט איהם ארויסגענומען פון פעקעל, איהם בעטראכט, און ארומקוקענדיג זיך ווי א גנב, טיעף ארייגעלענט אין א וועסטען־טאש...

נע'נגב'עט דעם „גאָלדענעם חלום"! ער וועט איהם קיינ־מאָל, קיינמאָל ניט אומקעהרען!...

בעליידיגט א פרוי.

(דערצעהלט פון אן אונערפאהרענעם)

דאָס איז געווען א מיידעל פון א יאָהר צוויי־און־צוואנ־ציג. איהר וואוקס איז געווען שלאנק, און איהר רונד פנימעל— זעהר חנעוודיג און תמימותדיג. איהרע אויגען — שווארץ און גרוים — האָבען נעקוקט ווי מיט א שטילען נעבעט, און ווי זיי וואָלטען טיילמאָל נעפרעגט: איז עפעס דאָ שעהנעם אויף דער וועלט? און עס האָט זיך איהר טיילמאָל געוואָלט ענטפערן: א, יא, עס איז דאָ שעהנעם אויף דער וועלט...

איך בין מיך מודה, אז דאָס ערשטע מאָל דערזעהענדיג זי, האָב איך דערפיהלט א זיסען ציטער אין מיין גאנצען קער־פער: אָט מיט דעם מיידעל וואָלט כדאי געווען בעקאנט צו ווערען. איך וואָלט מיך נעפיהלט יום־טוב'דיגער, הייליגער, און איבערהויפט אין א רענען־טאָג, ווען די טראָפען פויקען אזוי מאָנאָטאָן אויף די שויבען, וואָלט אזוי גוט געווען צו זיצען מיט איהר צוזאמען אין צימער און רייד־ען מיט איהר וועגען שעהנע ערחאבענע זאכען, האָלטענדיג דעמאָלט איהר קליינע האנד, מיט די לאנגע ווייסע פינגערלעף.

און וואָס איהר וואָלט אויף מיר ניט זאָגען, — אין דער דאָזיגער חינזיכט בין איך נראָד נעווען א שטיקעל כריח: זע־חענדיג זי איינמאָל אין מעאטער, וואו מיין פלאץ איז גראד געווען נעבעו אידען, האָב איך זי, חלילח ניט בכיון, אננעטראָטען אויפ'ז פוס, איך וויים ניט, ווי אזוי עס האָט געקאָנט נעשעהן אזא

אונפארזיכטיגקייט פון מיין זייט, גיכער האָט נעקענט שולדיג זיין אין דעם די ענגשאפט אין טעאטער. מען האָט נעשפּילט א העכסט מאדערן שטיק, און די שטאדטישע אינטעליגענץ איז אין יענע טעג נעווען זעהר מאדערן געשטימט. איך בין זיכער, אז נאָר דערפאר האָט די אונפארזיכטיגקייט פאסירט. זאָנסט וואָלט אזא אונטאקטישקייט ניט נעקענט פאסירען פון מיין זייט. צום גליק איז דאָס אנטרעטען ניט נעווען בעזונדערס שטארק; זי האָט נאָר א שטילען „אוי!" ארויסגעלאָזט. דאָך בין איך פערציטערט געבליבען. איך האָב זיך ענטשולדיגט אין דריי שפראכען. זי האָט מיך אנגעקוקט מיט איהרע גרויסע שווארצע אויגען, און געענטפערט אין רוסיש: „ניטשעווא!"

אין דערזעלבער מינוט האָט צווישען איין אקט און צוויי־טען דער ארקעסטער נעשפּילט טשייקאווסקים בארקארָלא. נאָר דער „ניטשעווא", וואָס איז ארויסגעזונגען פון איהר קליין שעהן מויל־כעל, האָט מיר פּיעל זיסער געקלונגען פאר דעם העכסט מוזיקאלישען שטיק פון געניאלען קאמפּאזי־טאר... איך האָב גלייך דערפיהלט, אז דער „ניטשעווא" האָט אין דער אמת'ן א גרויסע, זעהר גרויסע בעדייטונג, און פון דעם „ניטשעווא" וועט זיין א גרויסער עטוואָס...

און אזוי איז געווען.

פון קינפטיגען אנטראקט האָט פאסירט די אלטע נעשיכ־טע מיט דעם ארָאפּגעפאלענעם טיכעל. איך האָב מיך שנעל איינגעבויגען און מיט דער העכסטער עלע־גאנץ און אינטעליגענץ אין מיין גאנצער האלטונג, איהר דערלאנגט דאָס טיכעל. דאָס גראציעזע מיידעל איז גע־וואָרען טיעף געריהרט. זי האָט א זיסען שמייכעל מיר צוגעוואָר־פען און בעראנקט אין רוסיש: „בלאָגאדאריו". עס האָט געהאָט א בעזונדער קלאנג! ניט מיט ווערטער, נאָר מיט מעלאָדיען וואָלט מען איהם געקענט איבערגעבען. איך וויים ניט פאר וואָס, אבער איך האָב דערפיהלט, אז אט דאָס מיידעל איז צו מיר

צונעלאזט... איך קען האבען די גרויסע געלעגנהייט מיט איהר בעקאנט צו ווערען.

און אזוי איז געווען. ביים פיערטען אקט האב איך שוין געוואוסט איהר נאמען: קאטיא נאלד. אזוי האט זי געהייסען. מיין נאמען האב איך, נאטירליך, גלייך אויך ענטפלעקט פאר איהר, און גלייך האבען מיר זיך צוגערעדט וועגען ליטעראטור:

— האט איהר געלעזען אנדרעיעוו?

— א, יא! — האב איך אונטערגעכאפט. איך בין דער גרעסטער פערעהרער זיינער. איהר מיינט מסתמא — האב איך מיך צוהיצט — זיין „רויטען געלעכטער“?

— אך, וואונדערבאר! האט זי זיך ענטציקט... און „זעקס און צוואנציג און איינע“ נארקיס?

— א, יא! נארקי איז אויך געוואלדיג גרויס... אבער אנדרעיעוו האט איהם אריבערגעשטיגען.

— און ארציבאשעוו? — האט זי פלוצים אויף מיר אויסגעשטעלט איהרע גרויסע אויגען.

איך האב פערשעמט אראבגעלאזט מיינע אויגען און ניט געוואלט זאגען קיין גלייבע מיינונג: צו ריין האט זי מיר אויסגעווייזען אין יענעם שעהנעם מאמענט, איך זאל מיט איהר פערפיהרען א שמועס וועגען ארציבאשעוו'ן. איך האב דעם דאזיגען חנעוודיגען מיידעל ניט געוואלט געבען אנצוהערען. אז איך וויים עפעס פון אזוינע זאכען.

א, איך שעץ זעהר די פרוי!

אין פערלויף פון א וואך האב איך זי צופעליג (עס הייסט נאר צופעליג) עטליכע מאל בעגעגנט, און אלץ אין אזוינע ערטער, וואו דער פלאץ איז בעשטימט פאר העכערע געזעלשטאנדען: איינמאל אין ביבליאטעק, א צווייטען מאל אויף א רעפעראט וועגען עמינאראציע, וואו די שעהנסטע אינטעליגענץ פון שטאדט האט זיך פערקליבען, און א דריטען מאל — אויפ'ן פלאץ, וואו

מען האָט מיט א האלבע שעה פריהער געוואַרפען א באמבע גלאט אין דער וועלט אריין, און דאָ טאקי האָב איך מיט איהר פערפיהרט א געשפרעך וועגען טעאַטער:

— איך בין אבסאָלוט קיין אַנהענגער פון טעאַטער — האָב איך איהר איינגערוימט. — די סאַציאַלע רעוואָלוציאָן...

איך האָב ניט דערענדיגט מיין מיינונג, ווייל א פאַלי־ציאָנט איז צוגעקומען און האָט דעם שלום צוטריבען.

— אך, מיין נאָט! — האָט זי זיך אויפגערעגט, — דער אבסאָלוטיזם איז נאָך אזוי שטאַרק!... קומט!

און געהענדיג האָבען מיר בעשפראָכען אנדרעיעווס נייס־טעם ווערק. זי האָט געהאט וועגען איהם זעהר א הויכע מיינונג. איך בין נעווען, נאטירליך, איינשטימיג.

— און „סאַנין“? — האָט זי נאָנץ שטיל א פרעג געטאָן.

— עכטע פאַרנאַגראפיע... — האָב איך בייז אויסגע־שריען: זאָל זי זעהן, ווי מאַראַליש איך בין.

— וואוהין רעכענט איהר צו נעהן איצט, קאטיא? — האָב איך זי נאָך א קלייניר פויזע געפרעגט.

— איצט? — האָט זי חנעוודיג איבערגעפרעגט — איך רעכען נעהן אין ביבליאָטעק.

אך, וואָס פאר א מיידעל דאָס איז, מיין נאָט! — האָב איך זי אין געדאנק געריהמט, — איך, צום ביישפיעל, וואָלט נאָר געוואָלט נעהן אהיים צו מיר... מיט איהר, נאטירליך. ווי אזוי לאדט מען זי אָבער איין? ווי אזוי גיט מען איהר צו פערשטעהן, אז איך מיין ניט קיין בייז... נאָר אָט אזוי... עס איז איצט אין דרויסען הערבסטליך... דער אָוונד איז שוין לאנג, אָט וואָלט מען געשמועסט...

— ווייסט איהר, קאטיא, אז איך האָב שעהנע ביכער...— האָב איך ווי פלוצים איהר געמאָלדעז.

— יאָ, ווירקליך? — האָט זי אויסגעשריען...

— א, איך האָב זעהר א שעהן ביבליאָטעקע, — האָב איך בעגייסטערט אויסגערופען.

— האָט איהר אמאָל „איסטאָריא ציווילִיזאציאי וו'אנגליאי?" — האָט זי מיט ברענענדיגע בליקען געפרעגט.

— אך, מיין גאָט! — האָב איך מיך ווי געחרושט — ווי דען? דאָס איז איינס פון מיינע טיש־ביכער.

— אויב אזוי, געה איך! — האָט זי ענטציקט זיך אָנגעכאפט — וואו וואוינט איהר?

שכור פאר גלִיק פון איהר אייגשטימונג, האָב איך דאָך מיט א געוויסער פּאַרזיכטיגקייט פערשווינגען מיין וועג וואוינונג.

— איך וואוין אין זעהר א שטילִער געגענד...

— איז דאָרטען דאָ ביימער? — האָט זי געפרעגט.

— אך, ווי פּאָעטיש איהר זענט, קאָטיא, — האָב איך פון איהר אָנגעקוואָלען — צום גלִיק, איז דאָס געסל, וואו איך וואוין, איינגעטונקט אין ביימער, — עס איז א קריסטלִיך געסל: איך וואוין טאקי ביי א קריסט... זעהר בעוואוסטזיינניגע קריסטען, זיי לִעזען דעם „ריעטש"... אבער איך וואוין גאנץ סטפּאראט... צוויי צימערן... קאָסט ניט טייער...

אויסשיטענדיג דאָס אלִעס, האָב איך געציטערט, טאָמער האָב איך איבערגעאָפּט די מאָס. ערשט אָנקוקענדיג זי, האָב איך מיך בערוהיגט: זי איז ווילִיג צו געהן צו מיר.

אין הארץ האָט מיר פאר פרייד עפּעס אָנגעהויבען צו זינגען צעהנדלִיגער מעלאָדיען: זי געהט מיט מיר, זי געהט! זי נעהט, דאָס לִיעבע, זיסע, פיינע, העכסט אינטעלִיגענטע מיידעל!

איך האָב געמאכט כלִלים, ווי אזוי צו האלטען זיך מיט איהר, צופיעל ניט זיין נאָהענט, ניט ארויסווייזען די זינלִיכע זייט פון מאן: „דארפסט ווייסען, — האָב איך זיך אין נעראנק

נעלערנט — אז דאָס איז א מיידעל מיט די שענסטע אידעאלען, מיט'ן ריינסטען בליק אויפ'ן לעבען; זעה, זיי א מענש!"

איך האָב זי אין מיין צימער אריינגעפיהרט, ווי איך וואלט אריינגעפיהרט דאָס גליק. שטיל און פארזיכטיג. מיין וואוי־נונג, פון צוויי קלייַנע צימערן, איז געווען ניט בעלויכטען. איך האָב מיך ענטשולדיגט פאר דעם פינסטערניש, און האָב מיך בעמיהט ניט אָנצוריהרען זי. דאָס הארץ האָט מיר שטארק נע־קלאפט!...

איך האָב אויך שנעל אנגעצונדען דעם לאמפּ. עס איז בעלויכט געוואָרען דאָס ערשטע קלייַנע צימערל. זי האָט עס בעטראכט, געוואָרפען א בליק אויפ'ן בעט, און האָט זיך, דאכט זיך, פערשעמט; איך — זיכער. איך האָב זי אריינגעפיהרט אין צווייטען צימער, וואו עס איז געשטאַנען א טישעל, א סאָפע און מיין ביבליאָטעקעל. זי האָט זיך גליך א וואָרף געטהאָן צו די ביכער...

— איהר האָט ווירקליך א שענע ביבליאָטעק! — האָט זי גע־רופען, און האָט זיך געזומען בלעטערן א בוך נאָך א בוך.

— אך, הייַנעם האָט איהר אויך! — האָט זי זיך אָנ־גענאָפּט מיט פרייד, — איהר וועט מיר עס באָרגען?

— מיט'ן גרעסטען פערגעניגען...

מיר האָבען זיך אוועקגעזעצט אויפ'ן סאָפע און האָבען זיך צוגערעדט. איך האָב נעקוקט אויף דער גאַרדין פון מיין פענסטער, וועלכע איז געווען ניט אראָבגעלאָזט. איך וויים ניט פארוואָס, אבער עס האָט מיך שטארק, שטארק נעצויגען אראָב־צולאָזען די גארדין, צו וואָס?... וועך האָט עס געוואוסט?.. איך האָב אָבער מורא געהאט, זי זאָל מיך חלילה ניט חושד זיין אין שלעכטע גערענקען... נאָט זאָל מיך אויסהיטען! בעליידיגען א פרוי?... אזוינס טו איך ניט...

— וואָס קוקט איהר אזוי אין פענסטער? — האָט זי מיך ענדליך פאַרשענד נעפרעגט...

איך בין געבליבען פערציטערט זיצען, און האָב קוים געענטפערט:

— עס דוכט זיך אייך, קאטיא! איך קוק ניט...

מיר האָבען ווידער גערעדט און גערעדט... אך, מיין נאָט! עס איז דאָך דאָ וועגען אזוי פיעל אינטערעסאנטע זאכען צו רייַדען... זי איז אזוי קלוג און בעלעזען, און מיינע מיינונגען, צו מיין גרויסען גליק, אינטערעסירען זי אזוי שטארק...

ענדליך האָט זי זיך אזוי ווי אויפגעכאפט:

— איך בעט אייך, ווי שפּעט איז איצט?

— איך האָב ארויסגענומען מיין זייגערל פון טאש און בין געבליבען ווי איבערראשט: איינס א זייגער! ווי אזוי איז עס אריבער אזוי שנעל.

— איהר וועט גאָרניט גלויבען, ווי שפּעט, — האָב איך געשמייכעלט, און דאָס הארץ האָט מיר שטארק געציטערט ביים נעדאנק, אז אָט באלד געהט דאָס גליק אוועק.

— ווייפיעל? — האָט זי געפרעגט.

איך האָב איהר געזאָגט און געווארט אויפֿן אייַנדרוק.

זי האָט רוהיג אויסגעהערט, און האָט שטיל מיט איהרע קלייַנע ליפּעלעך א מורמעל געטהאָן:

— ווירקליך שפּעט... ווייט צו נעהן...

— וועז איך וואָלט געווען א מיידעל, — האָב איך אַננעהויבען דיפלאָמאטיש — וואָלט איהר שוין דאָ גענעכטיגט...

— זייט איהר דאָך ניט קיין מיידעל... — האָט זי געלאכט...

— צו מיין גרעסטען בעדויערן... — האָב איך מיך נעוויצעלט, און האָב אייגענטליך אין דער דאָזיגער מינוט זיך געוואונשען צו זיין א מיידעל...

— בעדויערט עס ניט... — האָט זי טרויעריג זיך אַננעהופען, און איז געבליבען זיצען — מיר, פרויען, זיינען די אומגליקליכסטע בעשעפענישען.

איך בין אזוי נעריהרט נעוואָרען פון איהר טרויעריגען טאָן, אז איך האָב פערגעסען אָן אלע מיינע כללים, וואָס איך האָב אָבגעמאכט מיט זיך אליין פריהער, ניט צו בעגעהן אזעלכעס, וואָס קען זיך, חלילה, בעליידיגען, האָב זי אָנגענומען פאר דער האנד און זי נעטרייסט:

— אך, קאטיא! אין אייך, פרויען איז דאָס אזוינס, וואָס מאכט אייך שעהן און ערהאבען, און פאָלגליך, זייט איהר שוין גליקליך.

זי האָט דערויף גאָר ניט נעענטפערט. זי האָט בלויז שטום נעקוקט אויף מיר, און ענדליך זיך אָבגערופען:

— איהר וועט גלויבען, אז איך פיהל מיך דאָ נאָנץ אנגענעהם.

— עס פרעהט מיך זעהר... — האָב איך נעשטראהלט פאר גליק — אויב אזוי, פארוואָס זאָלט איהר טאקי ניט בלייבען דאָ נעכטיגען... צוויי צימערן זענען דאָ.. גלויבט מיר...

— אָ, איך האָב ניט קיין מורא... האָט זי נעלאכט... — נאָר מיר דאכט, אז ביי אייך איז קאלטליך...

— יאָ, קאלטליך איז, — האָב איך צוגענעבען, חאָטש מיך האָט נעוואָרפען אין היץ — קאלטליך איז טאקי, ס'איז שוין שפעט אין הערבסט, און מען הייצט נאָך דאָ ניט... איך וועל אייך אָבער נעבען אויסער מיין קאָלדרע אויך מיין מאנטעל...

— און איהר? — האָט זי אזוי נוטהערציג, ווי א שוועסטער, נעפרעגט...

— אָ, פאר מיר זאָרגט ניט, — איך וועל מיך שוין צורעקען מיט עפעס אנדערש...

— אלזאָ, בלייב איך טאקי... — האָט זי רוהיג בעשלאָסען.

— בלייבט! בלייבט! — האָב איך זי אייננערעדט, ניט נלויבענדיג אליין אין דעם גליק.

* * *

אין א האלבע שעה ארום איז זי שוין נעלעגען אין מיין בעט, איינגעדעקט מיט מיין קאלדרע און מאנטל.

איך בין נעלעגען אין צווייטען צימער אויף דער סאפע, צונעדעקט מיט מיין זומערדיגען מאנטל, מיט א קליין קישע־לע צוקאפענס, און האב אויף דער וואנד געטרוימט פון גרויסע נליקען.

ענדליך האב איך ניט אויסנעהאלטען און האב פון מיין צימער ארויסגערופען:

— קאטיא, איהר שלאפט?...

— עס איז מיר קאלט... — האט זי זיך קינדיש געקלאגט...

ניט מיינעדיג קיין בייז, נאר פשוט אויס פרוינדליכקייט צו איהר, בין איך אראבגעשפרונגען פון סאפע, איינוויקלענדיג זיך אין מיין צווייטען מאנטל, בין צו איהר צוגעגאנגען, און שטיל נעפליסטערט:

— קאטיא, איך איז קאלט?

— דעקט מיך צו בעסער! — האט זי זיך נעבעטען.

איך האב זי נלייך בעסער איבערגעדעקט, איינגעוויקעלט איהרע זיסע פיס אין דער קאלדרע און מאנטל, און זייענדיג ענטציקט פון דער היילינער מיסיע, האב איך מיך ערלויבט נאר איין קוש טהאן זי...

— אך, וואס טהוט איהר? — האט זי שטיל אויסגע־קרעכצט...

איך בין א דערשראקענער צוריק אוועק צו מיין סאפע און האב מיך נעלעגט, נישט קענענדיג איינשלאפען א נאנצע נאכט... „דו האסט זי בעליידיגט, בעליידיגט!" — האב איך מיך נע'מוסרט און דאס נעוויסען חאט מיך א נאנצע נאכט נעפלאגט...

ערשט שפעט אין טאג אריין בין איך איינגעשלאפען... אז איך בין אויפגעשטאנען, איז שוין קאטיא געשטאנען אן אנ־נעטאנענע און האט זיך נעקליבען צו נעהן.

— איהר געהט שוין, קאטיא? — האָב איך ווי צוטומעלט אויסגעשריען...

—יאָ, איך מוז שוין געהן!

איך האָב בעמערקט אין איהר שטים א קאלטקייט, און עס האָט מיר זעהר לייד געטהאָן אויפ'ן קוש, וואָס איך האָב איהר נעגעבען.

— קאטיא! — האָב איך נערופען זי בעטענדיג, — ענט־שולדיגט מיך! איך האָב קיין בייז ניט נעמיינט...

— אך, לאָזט מיך צורוה! — האָט זי זיך ווי נעביי־זערט... איך דארף־ געהן.

און דערלאנגענדיג מיר די האנד, האָט זי נעזאָגט שמייכ־לענדיג שוין:

— נו, אדיע! א דאנק פאר נאכטלענער! און איז ארויס. איך בין נעבליבען אליין און האָב מיך ווידער נענומען מוסרן:

— אז א מיידעל פערטרויט זיך דיר און בלייבט ביי דיר נעכטיגען, דארף מען נישט זיין גראָב, און מען קושט זי נישט... נאָר דאָס אבגעטאָנענע קען מען צוריק נישט כאפען... די תשובה קומט אלע מאָל שפעט...

אין א פאָר וואָכען ארום האָב איך זי בענעגענט שפאצי־רען מיט מיינעם א פריינד; איך האָב זי שוואך בעגריסט און בין א פערשעמטער אוועק, נישט אבשטעלענדיג זיך.

איך האָב אבער בעשלאָסען צו נעפינען מיין פריינד און אויסערצעהלען איהם מיין הארץ.

אויף מארגען בין איך צו איהם אוועק:

— קענסט קאטיען?... — האָב איך איהם פאָרשענד גע־פרעגט.

— אָ, יאָ! — האָט ער מיט א נעוויסען שטאָלץ געענט־פערט, — זעהר א וואויל מיידעל... דאכט זיך, דיינע אויך אַ בעקאנטע?...

— יאָ, א שטיקעל בעקאנטע...

איך האָב איהם פאַרשענד אַנגעקוקט און בעשלאָסען אַנים־צודערצעהלען איהם מיין האַרץ. און איך האָב איהם אלץ דער־צעהלט, ענדיגענדיג מיט די ווערטער:

— אמת, איך האָב זי בעליידיגט?...

— נאָטירליך... — האָט ער געשמייכעלט, און נאָכהער האָט ער זיך אַנגערופען:

— שוטה, א יונג מיידעל בלייבט ביי דיר נעכטיגען, קומסטו אַב מיט איין קוש... זי איז דאָך א פרוי, פערשטעהסט, א פרוי... לאָזטו זי איינע אליין א נאנצער נאכט... איינע אליין... דאָס איז איינע פון די גרעסטע בעליידיגונגען.

— אך, מיין נאָט, דו מיינסט עס ערנסט? — האָב איך מיך אַנגעכאפט ווי זיך אויסניכטערנדיג.

— ערנסט... ערנסט... דו האסט זי ווירקליך בעליידיגט, און דערפאר איז זי אזוי בייז....

און ארויפלעגענדיג די האנד אויפ'ן אקסעל, האָט ער לאַ־כענדיג נעזאָגט:

— א צוויטען מאל זיי פאַרזיכטיגער: זאלסט די פרוי נישט בעליידיגען...

שכנים.

דאָס ערשטע ליעד פון דעם יונגען דיכטער איז ערשיינען אין א קליינעם ליטעראריישען זאמלבוך. דאָס איז נעווען א קליין ליעבע־ליעדעל, חאָטש דער יונגער דיכטער האָט נאָך דעמאָלט קיינעם נישט געליעבט. די ליעבע האָט ער נאָר געזעהן אין דער פאַנטאַזיע. דערפאר טאקי איז דאָס ליעד אזוי שטאַרק געווען און האָט געמאכט ערשיטערן יעדען לעזער מיט איהר טרויעריג־קלינגענדיגען טאָן.

דאָס זאמלביכעל איז ערשיענען ווייט פון דעם אָרט, וואו דער דיכטער האָט זיך נעפונען, און קיין אייניגען מיטארבייטער פון בוך האָט ער פערזונלעיך נישט געקענט. דאָך האָט ער לויט'ן אינהאלט פון יעדען ארטיקעל, פון יעדען ליעדעל, פון יעדער ערצעהלונג און אפילו לויט די בוכשטאבען פון יעדער אונטערשריפט, זיך פאַרנעשטעלט די נעשטאלט פון יעדען שרייבער און דיכטער.

און אזוי האָט ער פאר זיינע אויגען געזעהן קאַלענען אלטע און יונגע, נליקליכע און אומגליקליכע, פרייליכע און טרויעריגע. אבער נישט די אלע האָבען איהם אינטערעסירט. דער יונגען דיכטערס האַרץ האָט געמאַנגען דער נאַמען פון א שריפטשטעלערין, וואָס האָט אין זאמלביכעל געוואוינט וויזאַווי מיט איהם. זיין ליעד איז געווען אויפ'ן זעלבען בלאט, אויף וועלכען איהר ערצעהלונג האָט זיך געענדיגט, אזוי אז וועו דאָס בוך איז געווען פערמאכט האָבען זיי זיך נעקושט... דאָס האָט נעזאַלט

זיין זעהר א יונג, שעהן מיידעל... לויט'ן אינהאלט פון דער ערצעהלונג און לויט די בוכשטאבען פון איהר נאמען האט זי געהאט בלאהע אויגען, נאלדענע לאקען, שלאנק ווי א גאזעל און א שטימע ווי פון א הארפע...

וואו געפינט זיך אבער דאס דאזיגע שעהנע מיידעל? ער וואלט אויסגעפאהרען די גאנצע וועלט און זי געזוכט, און ווי נרויס וואלט געווען זיין גליק, וועז ער וואלט זי געפונען...

זי וואלט איהם זיכער פריינדליך עמפאנגען: זיין ליעב איז דאך אזוי שעהי... אלעמען נעפעלט זי, בפרט איהר, וואס זי איז דאך די אמת'ע מבינ'טע... זי, זיין נאהענטע שכנה און זיין ווייטע נעליעבטע...

עס זיינען פערנאנגען א פאר יאהר. דעם יונגען דיכטער איז די שטאדט, ווא ער האט זיך נעפונען, ענג נעווארען און אט האט ער זיך נעלאזען אין דער נרויסער וועלט אריין.

ער איז נעקומען אין דער רעזידענץ־שטאדט, טאקע אין דערזעלבער שטאדט, וואס דאס זאמעלבוך מיט זיין ערשטען ליעד איז דארט ערשינענען. אך, אין דער דאזיגער שטאדט קען ער נעפינען דאס מיידעל מיט די בלאהע אויגען און גאלדענע לאקען... דאס מיידעל, וועלכעם איז איהם די גאנצע צייט אזוי נאהענט נעווען, וואס מיט איהר נאמען האט זיך זיין נאמען אזוי שטארק צוזאמענגעהעפט אין בוך אויף איין בלאט...

ער וועט זי אויפזוכען, די נאלד־נעלאקטע שכנה זיינע, די שלאנקע, די לאכענדיגע, וואס איהר קול קלינגט ווי א הארפע... ער וועט זי זיכער ליעב האבען...

און די ערשטע טעג, נעפינענדיג זיך אין א קרייז פון יונ־ נערע און עלטערע ליטעראטען, שרייפשטעלער און דיכטער, האט ער ביי אייניעם מיט א קלאפענדיג הארץ נעפרעגט:

— קענט איהר מיר נישט זאנען, וואר איז די יענינע, וואס האט נעדרוקט איהר ערשטע ווערק אין דעם בוך?...

און דער דיכטער האָט אַנגערופען דעם נאָמען פון זאמעל־בוך און פון דער שריפטשטעלערין.

דער געפרעגטער האָט א שמייכעל געטהאָן און, צורופענ־דיג א מאָן אין די מיטעלע יאָהרען, מיט שיטערע האָהר אויפ'ן קאָפּ און גראָהע אויגען, האָט ער צו יענעם זיך אַנגערופען:

— א יונגער דיכטער וויל זיך מיט דיר בעקענען... ער האָט דיך נעלעזען, וועז דו האָסט נאָך נעהאט א ווייבערשען נאָמען...

— זעהר אנגענעהם! — האָט דער מאָן אויסגעוויזען א קאלטע ביינערנע האנד דעם דיכטער...

דער דיכטער האָט מיט שרעק קוים אַנגעריהרט די שפּיץ פינגער און קוים אויסגעשטאמעלט:

— דאָס זענט איהר! מיין נאָט... א מאָן!...

און איז פערשוואונדען...

דער טויט אין "רענעסאנס".

דער איינגענטימער פון קאבארעט „רענעסאנס" איז ערנסט קראנק געוואָרען.

די ידיעה איז אָנגעקומען אין גרויסען זאל „רענעסאנס" א זיינער צוועלף בייגאכט. וועז דער עולם איז נאָך נישט געווען איננאנצען.

דער שותף, האוועלע, א מאן פון א יאָהר פינף־און־פערציג, מיט איינגעפאלענע באקען און א לייכטען פליק אויפ'ן האלב־ווייסען קאפ, האָט די ידיעה אויפגענומען מיט א שמייכעל:

— מסתמא האָט ער זיך צופיעל איבערגעלייעבט.. עס וואלט איהם שוין צייט געווען אָבצורוהען...

אוז גליק איז ער צוגענאנגען צו דער שהנער ראָואלדע, א שפאנישע טענצערין, וואָס רעדט נעלויפיג אידיש, אוז האָט איהר מיט א שמייכעל געמאלדען:

— אונזער הערר איז קראנק.

— אזוי? — האָט זי נאנץ נאָאיוו געפרעגט, אוז האָט זיך נעכאפט מיט א האנד פאר דער ענטבלויזטער ברוסט, — א שאד!

נאָר באלד האָט זי זיך ערמונטערט:

— ער וועט נעזונד זיין, אונזער הערר. ער איז א וואויל־ער קערל.

זי איז אריין אין דער אונטערשטער לאָזשע, וואו עס איז געזעסען א יונגער דראגונער־אפיציר אוז, שוין האלב־שכור'ליק,

האָט ער געגלעט די ווייסע הענטלעך פון דער בלאָנדער וויענער סוברעטין.

— אונזער הערר איז קראנק, — האָט זי אריינגעווארפען.

— פּגר'ט ער אוועק! — האָט דער אָפּיציר אויסגעשריען לוסטיג און האָט די טענצערין אוועקגעזעצט נעבען זיך. און האָט פער'שכור'ט געבעטען: טרינקט מיט אונז!...

— טרינקען? — האָט זיך די טענצערין ווי פערטראכט... עס ווילט זיך היינט עפּעס נישט טרינקען. א מאָדנע זאך!

— איהר וועט היינט האָבען א מפּלה ביים טאַנצען, — האָט דער אָפּיציר איהר נביאות געזאָגט, — איהר הערט! איהר וועט זיך אויסגלימשען און וועט א פוס צוברעכען.

די שפּאנישע טענצערין, זייענדיג זעהר אבערגלויביג, האָט זיך דערשראָקען פאר דער נביאות און, א קלאפּ טוענדיג איהם איבער דער האנד, האָט זי געווארנט:

— רעדט נישט קיין נאַרישקייטען!

און זי האָט אויסגעטרונקען א גלעזל שאמפּאניער און נאָכדעם צוגעגעבען:

— ווי מיינט איהר, וועט אונזער פערוואלטער געזונד ווערען?

— פּגר'ט ער! — האָט זיך דער אָפּיציר נעהאלטען ביי זיינס.

א זיינער איינס איז דער קאבארעט „רענעסאנס" איבערפולט געווארען מיט נעסט. אלע קליינע טישלעך זיינען געווען בעזעצט מיט פּאַרלעך פון פערשידענער עלטער און שטאנד. ביי מאנכע טישלעך האָט מען נעקענט זעהן אלטע לייט מיט הוילע קעפּ, די עטליכע איבערגעבליבענע האָהר עקאָנאָמיש צושפּרייט אויפֿן וווייסען שארבען, זיצען מיט אכצעהן־יעהריגע מיידלעך מיט שווארצע נעריכטע לאָקען. דא שפּיעלט די צאָהל יאָהרען קיין ראָלע נישט, ווייל דער אלטער לאכט דא פונקט אזוי ווי

דאס יונגע מיידעל. און נעראטט חאט זיך, אז די מיידלעך פערקויפען נישט נור זייער לייב, נאר אויך זייער יונענד, און שענקען אוועק פאר די עטליכע רובעל אויך א טייל פון זייערע יאהרען...

אין די בריטע דורכנאנגען חאבען ארומשפאצירט רייכע עפענטליכע פרויען. אויך זייערע ענטבלויזטע בוזימס און נאנץ נאקעטע חענד האבען נעפינקעלט בריליאנטען און דימענטען. זיי חאבען קאקעטיש זיך דורכנעוואנדרפען מיט ווערטלעך מיט מאנכע בעקאנטע חעררען, וואס זיינען שוין, ליידער, נעווען פערנומען מיט אנדערע, און האבען נעווארט אויף דער רייהע.

נאר אט האט מען אויף דער רעכטער זייט פון דער עסטראדע נעוויזען אין עלעקטרישען פייער די „נומער צעהן". די יענינע פון פובליקום, וואס האבען נעקענט די נומער, האבען אננעהויבען מיט נרויס התלהבות צו פאטשען און אויסצושרייען: טאמפסאן, סערווערסקאיא! דאס האבען זיי מקבל פנים נעווען דאס לוסטינע פארעל, וואס איז בעשטאנען פון א נענער מיט זיין וויסער פרוי. מיט פרעהליכע נעזיכטער האבען זיי ביידע אריינגעטאנצט אויף דער סצענע און אננעהויבען וואנפען מיט די פים און אויסארבייטען פערשידענע וואריאציעס, דרעהענדיג זיך ווי א וויכער איבער דער סצענע.

אין דערוועלבער מינוט איז אריינגעלאפען אין זאל א פרוי פון א יאהר פינף־אונפערציג, רייך נעקלייט, מיט צושויבערטע האהר, און האט מיט ווילדע בליקען נעזוכט דעם שותף, חאווע־לען.

דערזעחענדיג איחם שטעחן מיט א שאנסאנעטין, חאט זי איחם בייז אבנעשטופט און ווילר אויסגעשריען:

— שטעלט אב! ער איז נעשטארבען... שטעלט אב!

דער שותף, האוועלע, האט א פיהר נעטהאן מיט דער האנד איבער'ן פליכעוואטען קאפ און רוהיג בעמערקט:

— אונמענליך... זיי זיינען אלע שכור..

— ער איז געשטאָרבען! שטעלט אָב! — האָט דעם פער־וואלטערס פרוי געשריען.

— מען קען נישט! מען קען נישט! — האָט דער שותף איהר רוהיג ערקלעהרט, — זיי זיינען אלע טויט־שכור...

די פרוי האָט נעוואָרפען פערצוויפעלטע בליקען אויפ'ן פובליקום, אויף דער סצענע... זי האָט זיך א וואָרף געטאָן אויף א טישעל און האָט אויסגעשריען:

— אהיים! ער איז געשטאָרבען!

ראָזאלדע, די אידיש־שפּאניש טענצערין, וועלכע איז א בעטרונקענע ביים טישעל נעזעסען, האָט לוסטיג אויסגערופען:

— זעהט, ווי שענען אונזער פערוואלטערין איז! וואו איז דער פערוואלטער? לאָז ער קומען! — האָט זי געלאכט, — איך האָב איהם ליעב, ער איז א וואויליער קערל...

— ער איז געשטאָרבען! — האָט די פרוי מיט וויילד אויס־גענלאָצטע אויגען געשריען, — ער איז געשטאָרבען... איהר פערשטעהט — ער איז געשטאָרבען!...

— אך, וואָס דרעהט איהר א קאָפּ? — האָט א הערר פון די, וואָס זיינען נעזעסען ביים טישעל מיט ראָזאלדען, פער־שבור'ט געבייזערט זיך, — וואָס געשטאָרבען, וועלן געשטאָר־בען... אט קוקט בעסער, ווי מען טאַנצט...

— געשטאָרבען, זאל איך אזוי... — די פרוי האָט נישט נעקענט נעפונען קיין ווערטער, ווי אזוי צו ערקלערען זיי. זי איז אומגעלאָפען פון טישעל צו טישעל, פון לאָזשע צו לאָזשע: זי האָט נעווייניט, זיך נעבעטען, נאָר קיינער האָט נישט פער־שטאַנען, וואָס זי וויל, וואָס זי וויינט.

אן אלטער נענעראל, ביי וועלכען זי האָט נעהאָפט נעפינען אן ענטפער אויף איהר בקשה, האָט, א פער'שכור'טער, זי א גלעט נעטהאָן בייס האלז און קינדיש־נאָאיוו נעפרעגט:

— וואָס זאָגסטו, טייבעלע? געשטאַרבען? הא? נע־
שטאַרבען? — וואָס איז דאָס נעשטאַרבען?

און ער האָט זי גוטמוטיג אוועקגעזעצט נעבען זיך אויף
מכבר נעווען מיט א באַקאַל שאמפאַניער...

ביכער.

זי איז נעווען הויך, שלאנק און שעהן, איבערהויפט— שעהן! אויסער איהר שעהנקייט האט זי נעהאט א בעזונדער ציר־ציהונגסקראפט. אין וואס איז עס בעשטאנען, איז נעווען שווער צו בעשטימען: צי אין ליעבען, איינגעהאלטענעם שמייכעל, אין די פיינע מאנירען, אין קלינגענדען העלען קול?

הויך און שלאנק און שעהן — האט זי אויסגעזעהען מאיעסטעטיש. צבוואהל זי האט זיך נעהאלטען איינפאך, האט דאך קיינער פון איהרע פיעלע פערעהרער נישט נעוואגט ארויסווייזען איהר א צייכען פון צו נאהענטער בעציהונג. א מעהר דריי־טער פערעהרער פלעגט נאר, אין בעזונדערע מינוטען פון ענט־ציקען, אויף איהר וואהרנעמען א דרינגענדען בליק, אויף וואס זי פלעגט ענטפערן צוריק מיט א שטרענגען, שטומען פארוואורף. ווי זי וואלט מיט דעם געוואלט וואהרנעמען:

— אזוי קוקט מען נישט.

אין איהר אנווועזענהייט האט דער סאמע דרייסטער יונ־גערמאן פערלאהרען זיין דרייסטקייט, און דער גרעסטער דאן־דשואן פלעגט נישט וואגען איהר מאכען א קאמפלימענט, זא־נאר קיין וואונק אויף א קאמפלימענט.

זי איז נעווען נעבילדעט, און אין איהר אנווועזענהייט האט מען נערעדט וועגען ליטעראטור, קונסט און טעאטער, מאנכמאל אויך וועגען פאליטיק. האבש זי איז נעווען ראדיקאל געשטימט, האבען דאך די פאליטישע און פילאזאפישע געשפרעכען, וואס

פלענען פארקומען אין איהר צימער, נישט געטראגען קיין היציגען האראקטער. עס איז געווען מעהר קאביי־נעט־נעשפרעך איידער דעבאטען, אדער דיסקוסיאנען. איהר אנווועזנהייט האט רוהיג און געמטליך געשטימט די געסט.

ווי געזאגט, האט זי געהאט פיעל פערעהרער און בעקאנטע. דער גרעסטער טייל האבען זי טיף און ריהרענד געליעבט. מאנכע פון זיי האבען זייערע ליעבעס־געפיהלען אין ליעדער אויסגעדריקט. טייל ליעדער, אין א זעהר רוהיגען טאן געשרי־בען, פלענען איהר די פערעהרער אין איהר אלבום אריינטראגען. אבער וויטער פון דעם איז קיין פערעהרער און פערליעבטער נישט גענאנגען — איהר האלטען זיך מיט יעדען פון זיי איז געווען אזא, וואס האט נישט געמאכט קיין וועג צוצוטרעטען נעהענטער צו איהר. איהר שלאנקע פיגור, איהר גאלדענע, אין דער אויפמערקזאמסטער ארדנונג פערקעמטע, פריזור, האט ווי געווארענט: נאר נישט צו נאהענט! און ווירקליך איז קיין מענ־ליכקייט נעווען צוצוגעהן נאהענט צו איהר. עס האט זיך גע־דאכט, אז ווען מען זאל זי נאר איין קוש געבען, וואלט פארנע־קומען דאס גרעסטע וואונדער אין דער גאנצער ארדנונג פון דער וועלט.

יעדען יאהר האט זי געפייערט איהר געבורטסטאג. די פערעהרער האבען איהם צום אנדענקען ביכער געשענקט; בי־כער — וואו עס דערצעהלט זיך און וואו עס ווערט בעזונגען די ליעבע, און די לוסט, און די פרייד פון לעבען. די דאזיגע ביכער האט זי געהיט און טייער געהאלטען מעהר פון אלץ. אין פערליף פון עטליכע יאהר האט זיך ביי איהר אנגעזאמעלט א גרויסע ביבליאטעק פון אזוינע ביכער. זיי זיינען געווען אויסגעלעזט אין דער גרעסטער ארדנונג אין א שעהנער עטאשערקע און האי־בען פון דארט ערנסט ארויסגעקוקט און געהיט די איינענטימע־רין פון אלדאם בייז.

די יאָהרען זיינען שטיל און ארטיג, ווי איהר לעבען, געפלאָסען. אומבעמערקט פאר איהר, זיינען די פערעהערער ווענער נעוואָרען. זי האָט דאָס צונעשריבען דער נייער צייט, וועלכע איז נישט מסוגל פאר אזוינע רוהיגע אנגענעהמע צוזאמענקונפטען, ווי אין די פריהערדיגע פאר יאָהר. זי האָט דאָס בעדויערט, אָבער נישט חושר געווען, אז שולדיג אין דעם איז איהר הערבסט...

איהר געבורטסטאָג האָט זי נאָך אלץ געפייערט, אבער שוין אָהן אַזא אינהאלט ווי אמאל. די פאָר ביכער, וואָס זי האָט בעקומען צום לעצטען געבורטסטאג, זיינען געווען קליין און דאר אינערליך און אויסערליך. זי האָט זיי אוועקגעלעגט גאנץ ריכטען אין דער עטאזשערקע און האָט בעזונדערס פרייגדליך צו איינעם פון די גאסט זיך געוועגדט:

— איך וואָלט איצט וועלען ערגיץ נעהן!

פון די עטליכע האָט זיך נאָר איין גאסט אָבגערופען:

— קומט אביסעל.

די איבעריגע האָבען געזאָגט, אז זיי זיינען פערנומען און האָבען קאלט אבשייד גענומען.

דעם איינעם האָט זי אויך דער גאם גענומען אונטערן אַרים און ליעב אריינגעקוקט אין די אויגען.

ער האָט איהר אָבגעענטפערט מיט'ן זעלבען בליק. זי אבער האָט זיך בעליידיגט און אינסטינקטיוו איהר האנד ארויסגעצויגען.

זי האָט א ווייל נעשוויגען. ענדליך האָט זי אויפגעהויבען די אויגען צום הימעל, און דערזעהענדיג אראָבקויקלען זיך פון דאָרט א שטערן, האָט זי ווי פערוואונדערט אויסגערופען:

— אך, ווי ער איז אראָבגעפאלען, דער שטערן!

— און פערלאָשען געוואָרען! — האָט דער אמאלינער פערעהרער צונעגעבען.

עס איז נעווען א ווינטער־אוועגד. דער ווינד האָט אין פענסטער געקלאפט און ווי עפעס דערצעהלט און געמאַכט: דיין נעבורטסטאג און קיינער איז ניט נעקומען!

עס איז איהר נעוואָרען טרויעריג און באנג. זי האָט ארויס־נענומען א בוך פון די נעשענקטע צו די נעבורטסטעג איהרע און נעגומען לעזען.

דאָס בוך האָט נערעדט פון זומער־נעכט, קושען און ליע־בע.

זי האָט דורשטיג נעשלונגען יעדעס וואָרט.

און דער ווינד האָט דורכ'ן פענסטער נעלאכט און נע־לאכט:

— דו האָסט דערפון נישט נעווואוסט, נישט נעוואוסט!

און זי האָט זיך נעשעמט פאר דעם בוך, האָט עס פערמאכט און קוקענדיג אויף דער עטאַזשערקע ביכער, האָט זי נעטראכט:

— מעהר ווי דאָס האָט מיר מיין שעהנהייט נישט נענע־בען...

מיט א לייכטער אויפרעגונג, האָט זי זיך אַנגעצויגען און זיך נעקליבען נעהן ערגיץ — נעהן צום לעבען מיט א בעזוך... די נאכט איז אַבער קאלט און פינסטער נעווען, און זי האָט זיך אויסנעטאָן און זיך נענומען מיט א זיפץ צוריק צום בוך.

די צווייטע ראזע.

האבענדיג א קאפ מיט געריכטע שווארצע האר, צוויי שווארצע אויסדרוקספולע אויגען, אן אנגענעהמע שטימע און עטליכע שענע פראזען, האט הערמאן געהאט גליק ביי פרויען. נאכדעם, ווי ער האט זיך פערלאזט א קליין בערדיל, וואס האט ארומגעפאסט זיין וויים געזיכט, האבען פיעל בעקאנטע מיידלעך געשוואגרען, אז ער זעהט אוים, ווי אן אמת'ער קריסטוס. און אזוי ווי די מיידלעך זיינען אלע געווען פארטגעשריטענע איז דאס געווען דער גרעסטער לויב פאר א מאן... פיעל מיידלעך פון די פארטגעשריטענע, ווי קורסיסטקעס, דענטיסטקעס און סתם שטודירענדע, וועלכע האבען זיך אלע געצויגען פאר דער פראווינץ קיין ווארשוי, זיינען מיט הערמאנען געווען בעקאנט און דאס רוב פון זיי זיינען געווען אין איהם פערליעבט מיט דער סאמע הייסער ליעבע, וואס מען ברענגט פון דער פראווינץ אראב קיין ווארשוי. הערמאן אליין, האבענדיג א היבשען זאפאס ענ־ליעבטע, האט דאך נעקארגט און פלעגט זיך פערליעבען פון צייט צו צייט נאר אין איינער. ערשטענס, איז ער געווען אביסעל בעשעפטיגט מיט לעקציעס און צווייטענס, איז ער געווען א מא־ראליסט... זענענדיג פערליעבט אין איינער איז ער איהר נעווען שטארק טריי און איבערגענעבען און פלעגט איהר שווערען הייס ליעבע און קושענדיג זי לוידענשאפטליך, האט ער נעהאט א טבע צו רופען די גאליעבטע ביים נאמען.

און אט די דאזיגע געוועהנהייט האט איהם פערשאפט א ביסעל אונאנגענעהמלעכקייטען. האבענדיג געביטען אין פער־לויף פון א יאהר עטלעכע געלעבטע, פלעגט ער זיך טועה זיין אין די נעמען און קושענדיג בערטע'ן פלעגט ער רופען דעם נאמען פון דער פאריגער געלעבטע. די נייע געלעבטע פלעגט זיך אויסכאפען פון צויבער, אבהאקען איהם די קושען און פלעגט בייז און פערדריסלעך איבערפרעגען.

— ווי אזוי האסטו מיך געוופען?

—אך, מיין גאט! — פלעגט זיך הערמאן פערענטפערן.

— איך קאן בשום אופן ניט פערגעסען מיין שוועסטער.

— אזוי — דאס איז דיינע א שוועסטער — עפעס אן אינ־טערעסאנטע מיידעל? פלעגט די געלעבטע פרעגען און ווידער ערלויבען זי צו קושען.

איינע פון הערמאנ'ס לעצטע ליעבעס איז געווען א יונג מיידעל — דאזע. די ליעבע איז געווען די שטארקסטע און ערנסטסטע, און נעצויגען האט זי זיך ביי א האלב יאהר צייט. איהר נאמען האט זיך איהם אזוי שטארק אייננעשניטען אין קאפ, אז די צווייטע געלעבטע נאך איהר — בערטע — האט ער נאכאנאנד דאזע נעוופען און חאטש דער תירוץ, אז דאזע איז זיינע א שוועסטער, האט די ערשטע צייט געווירקט, האט אבער בערטע ענדליך אנגעהויבען שטארק חושד זיין, אז דאזע איז אודאי דאזע די דענטיסטקע, צו וועלכער זי האט געהאט א שנאה און בערטע האט נאך יעדען קוש זיך געקווייענקעלט און אז ער פלעגט זי פארט רופען דאזע, פלעגט זי זיך אויפשטעלען אין זאגען מיט פארוואורף:

— געה צו דאזע'ן!

אלזא האט די ליעבע מיט בערטע'ן זיך געצויגען א גאנץ קורצע צייט — קנאפע פיער וואכען. און אפילו די פיער וואכען זיינען אויך געווען אהן נחת: הערמאן איז געוועהנט געווען, אז די קושען זאלען געהן, אונגעשטערט, אהן אן איבערריסונג, אהן

זייטינע בעמערקונגען. ער האט זיך אליין בעשולדיגט אין א שוואכען זכרון, גע'חזר'ט נאכאנאנד: בערטע! בערטע! ס'האט אבער ניט געהאלפען. ווי אויף צו־להכעים פלענט זיך ארויסכאפען ביים ערשטען קוש דער נאמען פון דער פערנאנגענער גע־ליעבטע: ראזע! און טהו זיך עפעס.

פאר נרויס ענמת־נפש האט הערמאן גאנצע צוויי וואכען נעלעבט אהן ליעבע. און וועג ווייסט. ווי לאנג ער וואלט זיך אבנערוהט, וועג ער וואלט זיך אין טעאטער נישט בעסענט מיט א יונג, שעהן מיידעל, וועלכע א פריינד האט איהם פאר־ג־שטעלט, אנרופענדיג זי ביים לעצטען נאמען: ראבינאוויטש!

טרעפענדיג זיך מיט איהר אויף מארגען, האט ער פעסט בע־שלאסען, אז ביי איהר וועט ער שוין קיין טעות ניט מאכען. ראזע'ן האט ער שוין ערשטענס אין נאנצען פערגעסען און צווייטענס, וועט ער טאקע פון היינט אן א נעליעבטע רופען ניט ביי'ן נאמען, נאר אזוי ליעבליך: מיין טייערע. מיין שטערען! מיין חלום! און דעסגלייכען.

* *
*

טרעפענדיג זיך מיט פרייליין ראבינאוויטש נאך עטליכע טעג בעקאנטשאפט און נעבענדיג איהר דעם ערשטען קוש נאך דער ליעבעס־ערקלעהרונג, האט ער, פערגעסענדיג אן אלץ, וואס ער האט אויף זיך נענומען, ווידער ליידענשאפטליך אויסנעפר־פען:

— מיין ראזע!

דאס מיידעל האט איהם פערוואונדערט אנגעקוקט:

— פון וואנען ווייסט איהר מיין פאר נאמען?

— וואס הייסט? איהר הייסט טאקע ראזע! אח, וואס פאר א גליק! מיין נאט!

דאָס מיידעלע האָט איהם ניט פערשטאַנען און האָט נערריקט מיט די פלייצעס!

— וואָס פאר א גליק?

דאן איז הערמאן נעקומען צו זיך און האָט נעענטפערט:

— ראָזע! ליעבע ראָזע! וואָס פאר א הערליכער נאָמען!

— אהא, אפילו מיין נאָמען נעפעלט אייך.

— יאָ, יאָ! דער נאָמען נעפעלט מיר זעהר! זעהר! — האָט הערמאן ענטציקט נערערט, קושענדיג זיין נייע נעליעבטע און טראכטענדיג:

— נו, דאנקען גאָט — אבי זי הייסט אויך ראָזע. איצט וועל איך מיך ניט דארפען היטען, און ענטציקט האָט ער זיך צורו־פען:

— ראָזע! ראָזע! ראָזע!

און דאָס מיידעלע האָט שטיל, אבער שטימונגספאל נעפלים־טערט:

— אך, מיין נאָט, ווי שטארק איהר קאָנט ליעבען!

דאס פאלקס קינד.

(פון דעם טאגעבוך פון אן אינטעליגענטן)

1905 יוני. אויסלאנד.

א שאהנע, א רייניע, א פרישע, א יונגע חאט זי צו מיר אין טהיר אנגעקלאפט און איידער איך האב צייט נעהאט צו זאגען דעם בעל־הבית'שען „ביטע" איז זי שוין איבער מיין שוועל נעשטאנען און האט נעשמייכעלט, ווייזענדיג איהרע שענע ווייסע צייהנדלעך.

איך האב זי אנגעקוקט און מיר האט זיך נעדאכט, או איך האב זי ערניין נעזעהן. איך האב זי אבער קיינמאל ניט נעזעהן. סיידען אין מיין פארשטעלונג, וועו איך האב וועגען שאהנע ליעבע זעלבען נעטרוימט.

— דאס זענט איהר טאקי? — חאט זי נעשמייכעלט שוין ווי פערשעהמט.

— איך!

— מען האט מיך נעשיקט טאקי צו אייך...

— אזוי? — האב איך נעשטאמעלט און האב שיער ניט ארויסגערעדט: לאנג לעבען זאל יענער, וואס חאט מיר אזא שענעם מלאך נעשיקט. איך וואלט עס אפשר ארויסגערעדט, נאר זי איז אין נאנצען צו זיך נעקומען און האט פריי נענומען רעדען:

— קוים נעמונען אייך! כא־כא־כא! קיינער ווייס ניט וואו איהר וואוינט. דאכט זיך אזוי בעוואוסט.

איך האב זיך פערשעהמט און האב זיך נעסטארעט א ווייץ צו זאגען:

— מסתמא דערפאר ווייל איך האב זעלטען א דירה...

— עס קען זיין! — האָט זי זיך דערפרעהט מיט מיין וויץ און האָט זיך צולאכט מיט א ריינעם קלינגענדיגען געלעכ־טער — ביי „אונזערע ברידער" טרעפט עס אמאל...

הערענדיג ווי זי נעהמט מיך אריין אין צאהל פון איהרע ברידער בין איך אויך פרעהליך געוואָרען. לעבענדיג אלץ צווישען פרעמדע ווילט זיך דאָך האָבען אזא שעהן גוט־שוועסטער'ל...

אין א ווילע ארום איז זי שוין מיט מיר אזוי נאָהענט גע־ווען, אז איך האָב מיך קוים איינגעהאלטען איך זאל איהר „דו" ניט זאָגען. געוואלט האָב איך עס זעהר. עס האָט מיר אָבער גע־פעהלט די פרייהייט דערצו. און ניט פרייערהייט זאָגען „דו" איז עס ניט קיין לעבליכקייט נאָר א בעליידינונג. און איך וואלט בעסער מיך לאָזען דעם קאָפ אראָבנעהמען אידער בעליידיגען אזא לעבעם וועזען...

זי האָט מיר א סך דערצעהלט, דערצעהלט פון די לעצטע פאסירונגען, פון די קרבנות, דערצעהלט און געשמייכעלט. איך האָב זי אבער ניט בעשולדיגט אין שלעכט־הערציגקייט. זי קען פשוט טרויעריג ניט זיין, אזוי פיעל לעבען האָט זי! און איהר לעבען איז אזוי שעהן און אזוי ערהאבען און אזוי ניצליך...

זאל זי לאכען! אזא געלעכטער קען פערטרייבען דעם שארפסטען טיף איינגעפענעם טרויער וואָס עס איז אויף פיעלע הערצער אָנגעוואקסען. מיר איז אודאי אזא לאכען נויטיג, אזא לאכען היילט מיך.

און זי האָט דערצעהלט און נעלאכט, און דערצעהלענדיג און לאכענדיג האָט זי מיר צייטענווייז ביי'ן קלאפע אָנגענומען און נאָר ניט חושד געווען, אז אונטער דער קלאפע שלאָגט מיין הארץ עפעס אזוי מאָדנע; און נאָר ניט חושד געווען, אז אונטער דער קלאפע געפינט זיך א הארץ, וואָס האָט זיך שוין לאנג פער־בלוטיגט...

און וואָס זי האָט מיר דערצעהלט האָב איך שוין לאנג אליין געוואוסט, אין פערשיעדענע צייטונגען געלעזען. איהר אָבער

האָב איך עס ניט געזאָגט. עס איז מיר נעווען א שאָד צו איבער־שלאָגען זי. אזוי נתפּעל איז זי געווען, אזוי בעניסטערט האָבען איהרע צוויי שווארצע אויגען געפֿאָמט און מיט שטראָהלען, ממש מיט שטראָהלען געשאָטען!...

איך האָב נעראַרפט זיין א גרויסער נאר צו זאָגען איהר, אז דאָס וויים איך שוין און זי זאָל אויפהערען צו רעדען, צו קלינגען וויי א גלעקעלע. אָ, מיר פעהלט נאָר אביסעל גלויבען, גלויבען. קיין שכל אבער נישט... פערקעהרט — צו פיעל האָב איך איהם.

און איך האָב זי טאקע ניט איבערנעשלאָגען, נעמאכט א מיגע, ווי איך הער דאָס דאָס ערשטע מאָל און האָב געשטוינט.

זי האָט נעמיינט אז איך האָב געשטוינט פון איהרע ערצעהלונגען, איך האָב אבער געשטוינט: וואו נעהמט זיך אזוי פיעל גלויבען, אזא טיפער קוואל ביי אזא יונג קינד.

— ...האָט דער „בונד" גלייך א פראָקלאמאציע ארויסגעלאָזען... מען האָט עס געכאפט פון די הענד... אין מיטען נאם! אז מען האָט נאָר קיין מורא ניט געהאט! פאר די פאָליציי אין די אויגען! זיי האבען זיך בעהאלטען... כא—כא—כא!

און אין די פראָקלאמאציעס גלויבט זי ווי אין דער תורה און אין „בונד" ווי אין גאָט.

— דער „בונד" ארבייט נוט? האָב איך זי אין מיטען א פרעג געטהאָן.

זי איז נאָך מעהר בעניסטערט נעווארען:

— וואָס פרעגט איהר? נאָר דער „בונד"! די ס. ס. — נאָר ניט! אבסאָלוט נאָר ניט! אז די ס. ס. זיינען אמת'ע בורזשואזיע... געה טענה מיט זיי! זיי שטערען נאָר!...

ביים וואָרט „שטערען" איז זי ערנסט געווארען און זי האָט אויסגעזוהן, ווי א קינד, וואָס פערטראכט זיך וועז מען פרעגט ביי איהם: ווי פיעל איז 2 מיט 2...

— איהר זייט א בונדיסטקע? האָב איך זי געפרעגט מיט א שמייכעל.

— א פראגע! — האָט זי זיך ווי בעלעריגט.

— שוין לאנג:

— שוין דריי יאָהר! האָט זי מיט א שטאָלצען שמייכעל געענטפערט.

— נו, און „געזעסען" זענט איהר שוין?

— כאָ—כאָ—כאָ! א קשיא! דריי מאָל: 4 חדשים אין פאוויאק, דריי חדשים אין 10טען פאוויליאָן און א חודש איז ראטוש.

— און ווי פיעל זענט איהר אלט? האָב איך אויך געשמייכעלט, ווערענדיג פרעהליך געשטימט פון איהר „ביאגראפיע".

— אָ, אלט בין איך שוין נענוג — אכצעהן יאָהר!

— און אזוי פיעל האָט איהר שוין געארבייט!

— אָ, דאָס איז נאָך גאָר נישט! — האָט זי לאכענדיג אויסגערופען. איך הויב ערשט אָן...

באלד איז זי אבער ערנסט געוואָרען און האָט זיך אָנגערופען:

— איין זאָך איז יעצט שלעכט: ניטאָ קיין ליטעראטור, זעהר שוואר צו שוואַרצען יעצט. די ארבייטער האָבען ניט וואָס צו לעזען, אויסער פראקלאמאציעס.

— אין רוסלאנד דרוקט זיך דאָך אויך.

— עט! — האָט זי א מאָך געטהאָן מיט דער האנד — עס קלעקט ניט אויף א צאָהן. מען דארף האָבען די אויסלענדישע.

און וועגען דעם איז זי טאקע נעקומען. אט דאָס קלייגע אכצעהן־יעהריגע מיידעלע, האָט געשוואַרצט דעם גרענעץ און איז אהער נעקומען איבערצופיהרען ליטעראטור פאר די ארבייטער אין רוסלאנד.

איך האָב מיך נעשעמט, אבער איך האָב זעהר נעוואָלט זאָגען:

— מען דארף ניט. מען וועט אייך ארעסטירען...

אודאי קען מען זיך שעהמען צו זאגען אזוינס, וועז פאר דיר שטעהט אזא מוטהינע זעלע.

און צו מיר, וואס האט דאס נעוואלט זאגען איז זי נאך הילף געקומען....

ווי גליקליך איז מיט איהר גלויבען!

ווי פרעהליך איהר איז.

און ווי אומעטיג מיר איז!

איך האב געוואלט קושען דאס יונגע, פרישע ריינע קינד פון פאלק וואס לעבט און ברענגט לעבען! איך האב אבער נוי מורא געהאט...

פאר אלץ האב איך מורא...

און דאס יונגע קינד, דאס קינד פון פאלק האט פאר קיין זאך קיין מורא ניט. זי וועט איהר שעהנע יונגע ריינע לייב מיט בראשורען ארומוויקלען און וועט אזוי שווארצען דעם גרענעץ, צו ברענגען נייסטיגע שפייז פאר די הונגעריגע ארבייטער. און טאמער וועט איהר דער גראבער בעאמטער אין א צימער ערגיץ בעזוכען, און גראב מחלל זיין די הייליגקייט, וועט אבער איהר נשמה אלץ ריין, אלץ קלאר, אלץ מוטהיג בלייבען.

זי גלויבט און האט ניט קיין מורא?

א גליקליך וועג דיר, ליעבעם פאלקס־קינד!

דער קעלנער.

אין דער נאכט־קאפע איז צום חערבסט־סעזאן אננעקומען א נייער דאמען־ארקעסטער, וואס איז בעשטאנען פון זעקס פריילינס.

נישט קוקענדיג אויף די רענענדע וועטערס, זיינען זיי אלע געגאנגען נעקלייידעט אין־אונשולד־וויסען. דער דאזיגער אנצוג האט זיי זעהר געפאסט. איבערהויפט אבער האט אין דעם וויי־סען אנצוג בלענדענד־שעהן אויסגעזעהן די ערשטע פיערלערין. א יונגע ברונעטין, וואס האט דיריזשירט שטעהענדיגערהייד. הויך און שלאנק, מיט דעם סמיטשיק אין דער האנד, האט זי אויסגעזעהן ווי א יונגע קעניגין, וואס אט אט לאזט זי ארויס א בעפעהל, און אלע, סיי דער ווירטה, סיי די קעלנערס, סיי די געסט וועלען זיך א לאז טהאן צו ערפילען איהם. נאר די דאזיגע ברונעטין פלעגט נאך יעדער שטיק זיך אוועקזעצען אויף איהר אָרט, איבערוואַרפען זיך מיט די קאלענינען איהרע מיט עטליכע וועַרטער און סון צייט צו צייט וואַרפען רוחיגע גלייכע בליקען אויף די נעסט.

די נעסט, דאס רוב יונגע לייט, האבען ניט געקאנט אבריי־סען פון איהר זייערע בליקען. נישט איינער פון זיי האט זיך ניט געוואגט צוגעהן צו איהר און מכבד זיין איהר מיט וויין אדער קאניאק, ווי מען פלעגט זיך אין דער דאזיגער נאכט־קאפע נוהג זיין מיט די ביזהעריגע שעהנע דיריזשאָרינס פון דער דאמען־קאפעליע. מאנכע נעסט, וואס די בלענדענדע ברונעטין האט זיי

צופיעל בעאונרוהיגט, האָבען צונערופען דעם אָבער־קעלנער. א הויכער בלאָנדין, מיט גרויסע, לאנגע וואנסען, אין א שווארצען פראק, און איהם געפרעגט, אַנווייזענדיג מיט'ן בליק אויף דער פידלערין:

— ביטע זעהר, איזט זי צום האבען?

דער קעלנער פלעגט אויפהויבען זיין בליק צום אַרקעסטער, זיך פערטראכטען און ענטפערן ניט ווי זיין שטייגער איז, בייז און אויפנערעגט:

— א, ניין! נאָט בעהיטע!..

געוואוסט האָט אבער דער קעלנער, אז ער זאָגט דאָ א לי־גען און ער דיענט דערמיט ניט עהרליך זיין ווירטה: פערקעהרט, זיין פפליכט איז זיך נעהנטער צו בעקענען מיט איהר, איבער־געבען איהר, ווי אזוי זי פאנגט הערצער, און פיהרען אונטער־האנדלונגען, פון וועלכע אי ער, אי דער ווירטה פון קאפע זאָלען קאָנען פערדיענען.

נאָר דאָס ערשטע מאָל, זייט ער איז א קעלנער דענקט ער ניט פון טרייהייט און פון פערדיענסט. די דאָזיגע נייע געפיהל־לען בעאונרוהיגען איהם: „וואָס איז דאָס פאר א קרענק?" טראכט ער, און בעשלוסט צוצוגעהן צו איהר, וועו זי נעהט אריין אין גארדעראָב־צימער, און איבערגעבען איהר דאָס, וואָס א קעלנער דארף איבערגעבען, אויב ער וויל זיין אן עהרליכער, טרייער קעלנער... אבער זיין בעשלוס ווערט פערשוואונדען, וועו ער הויבט נאָר אויף זיין בליק און דערזעהט זי שטעהענדיג מיט דעם סמיטשיק אין דער האנד און די אויגען פינקלען און לייב־טען אזוי רוהיג, אזוי ריין...

— איזט זי צום האבען? — שלאָגט איהם איבער מיט א פראגע, א הויכער, דיקער גאסט.

— אבער ניין! וואס זאגען זי? — ווערט ער ווי בייז, און דערשרעקט זיך אליין פאר זיין טאָן.

דער ווירטה האָט איהם שוין אויסגערעדט, אז די לעצטע צייט בעגעהט ער זיך ניט העפליך מיט די געסט.

— זי פערגעסען זיך! — האָט איהם דער ווירטה געמוסר'ט.

און ער האָט זיך אויף זיך נעכטן צו וועלען גוט און פרום און דערנעהען בייַ „איהר", אויב זי „איז צום חאבען".

און עס איז כראי נעווען צו דערגעהן: דער נייער גאסט איז נעווען דער באנקיר לייַבערהאהן, איינער פון די בעוואוסטע לעב־קינדער. פון אזא גאסט קאָן מען גליקליך ווערען.

און וועז דער דאָזיגער באנקיר איז צו איהם צוגענאנגען און נעפרעגט, ווייזענדיג אויף דער ברונעטין:

— איז זי צום חאבען?

האָט ער, ווי ווייט מעגליך, העפליך געענטפערט:

– גלייך ערפאהר איך עס, הערר באנקיער.

די ברונעטין איז גראד ארויס אין גארדעראָב־צימער צו פערריכטען איהרע האָר. ער איז גלייך נאָך איהר אריינגענאנגען, און בלייבענדיג מיט איהר אליין, איז ער ווי צוטומעלט געוואָרען פון איהר בלענדענדער שעהנהייט.

— וואָס וואָלען זי, הערר „חבער"? — האָט זי איהם גוט־מוטהיג נעפרעגט, ארויפלעגענדיג איהר ווארמע, ווייבע האנד אויף זיין נאקען.

— ביטע זעהר — האָט ער זיך נעמוטהיגט — פיעלע נעסט זיינען פון אייך בעצויבערט... אבער זיי זיינען אלע לומפען... באנקיער לייַבערהאהן פרעגט, אב... איהר זייט צו האבען...

— באנקיער לייַבערהאהן... — האָט זי מיט א פלינגענדער שטימע נעענטפערט — אַ, יא! איך האבע פון

איהם געהערט... ער איז ווירקליך זעהר רייך; ביטע זעהר. זאגען זי צויעלב איהם וועל איך פריי ווערען פריהער...

א שוואַרצער וואַלקען האָט פערדעקט דעם קעלנערס פנים. און ער האָט אונרוהיג וויעדער איבערגעפרעגט:

— ווירקליך?...

— נון, יא! — האָט זי געלאכט. — זאגען זי איהם, אום צוויי אוהר בין איך פריי...

— דאנקע זעהר! — האָט דער קעלנער קוים אַרויסגעברעדט און איז אַרויס.

— אלזא? — האָט דער באנקיר נעפרעגט, דערזעהענדיג איהם.

דער קעלנער האָט שוין נעוואַלט אַרויסרעדען זיין מיטטיילונג: „יא, צום האבען". נאָר עפּים ווי דורך א כשוף האָט זיך די צונג א דרעה נעטהאַן, אין די אויגען איז דונקעל נעוואַרען און ער האָט געענטפערט:

— נאָט זאל אויסהיטען! זי איז א פיין — אנשטענדיג מיידעל!...

דער באנקיר האָט קאַמיש אראָבגעלאָזט די נאָז.

דער קעלנער האָט טריאומפירט...

זומערדינג בעקאנטשאפט.

(דערצעהלט פון ש „דען זשורן").

עס האָט פּאסירט אין אן אנדער צייט און אין אנדער לאנד. אבער שרעקט זיך ניט! — מיינט ניט, אז איך געה אייך דערצעהלען א היסטאָרישע פּאסירונג. נאָט זאָל מיר אָבהיטען פון היסטאָרישע פּאסירונגען. דערצו נעהמען זיך אזוינע לייט, וואָס האָבען אליין נאָר נישט דורכגעלעבט און שעפּען אלץ פון בוך... איך נעהער דוקא צו דעם סאָרט מענשען, וואָס איין פּרוי־עז־בלייק מאכט אויף מיר מעהר איינדרוק ווי הונדערטער עפּי־זאָדען פון היסטאָריע... אבער ניט דאָס בין איך אויסגעז.

אלזאָ, עס האָט פּאסירט אין אן אנדער צייט — מיט עטלי־בע יאָהר צוריק; אין אן אנדער לאנד, אין אייגער פון די שעהנסטע לענדער פון אייראָפּא. עס איז נעווען א שעהנער לייכטזיניגער פריהלינגס־טאָג. דעם דאטום געדענק איך ניט, אָבער לויט די גראדוסען פון לייבע, וואָס דער בארָמעטער האָט אין מיין ברוסט דאמאָלט געצייגט, שטעל איך מיך פּאָר, אז עס האָט נעמוזט זיין ארום ערב מאי. דער טאָג איז נעווען לייכט־זיניג, ווי איבערהויפּט די ערשטע פריהלינגס־טעג, אבער איך בין נאָך לייכטזיניגער נעווען. איך האָב פּשוט זיך פערליעבט אין יעדער פּארבייגעהענדיגער מיידעל, נישט קוקענדיג צי דאָס מיידעל נעהט אליין, צי מיט א בעגלייטער. עס האָט נעהאלטען שיער־שיער ביי אָבשטעלען יעדער מיידעל אין מיטען גאס, פּא־לען אויף די קניע און אויסזיפּצען: איך לויב דיך, קום מיט מיר

ערנער אוועק אין א שטילען נאָרטען, אדער אין א שטילען צימער, וואו איך און דו, און איך און די ליעבע...

מעהר וואָלט אבער ניט געפעהלט אזוינס אין מיטען דער נאס צו טהאָן! מענשען וואָלטען גלייך עמפערט געוואָרען פאר אזא פרייהייט, כאָטש דאָס לאנד וואו עס האָט פאסירט איז נעוועזען ניט קיין פרייע רעפובליק ווי די פעראייניגטע שטאָטען און ליעבע איז דאָרט דוקא ניט געווען פערבאָטען. פערקעהרט. אין יענעם לאנד פון מאָנארכיע און זעלבסטהערשונג איז די אייניגינג כשר'ע סחורה געווען די ליעבע. רעוואָלוציאָנערען, אז זיי פלעגען וועלען אבווענדען פון זיך דעם פערדאכט, פלעגען זיי זיך לפנים פערליעבען אין זייערע חבר'טעס און וועז די פאַליגי פלעגט אמאל אייגבראכען צו זיי אין צימער, וואו עס האָט זיך פראדוצירט בשתיקה פון'ם לאנד די פרייהייט פאר די ביר־גער — פלעגען זיי זיך כאפען קושען מיט די חבר'טעס, כדי צו בעווייזען, אז זיי זיינען נישט געפעהרליך פאר'ן לאנד.

אבער אין מיטען נאס פאלען אויף די קניע איז אפילו אין יענעם לאנד נעווען נישט ערלויבט. די נאס האָט נעדיגט פאר מעהר ערנסטע צוועקען. און דעריבער איז אין די דאָזיגע פריהי־לינגס־טעג מיט דער ליעבע אויך דאָרט געווען שווער זיך אן עצה צו געבען.

אבער פערקירעוועגדיג זיך פון די רוישענדע נאסען אין א שטילער נאס, ניט ווייט פון א קלייגעם גערטענדעל, האָב איך זיך בעגענעגט מיט א מיידעל, וואס האָט אין יענעם טאג מיין האַרץ אנגעצונדען גלייך מיט'ן ערשטען בליק. מיט'ן צווייטען בליק האָט זיך שוין אנגעכאפט דער קאַפ און איך האָב דערפיהלט אז איך וועל פערברענט, דאן האָב איך, אום צו רעטטען זיך פון דער דראָהענדער געפאהר אין נאנצען ניט פערברענט צו וועלען, אויסגעשריען:

— פרייליז!

און האָב אירגענעמאָנט טיעף אין די אויגען אריין.

— וואָס איז? — האָט זי זיך אַבגעשטעלט און מיך צוריק אַנגעקוקט. געדאכט האָט זיך מיר, אז זי אליין איז אויך אביסעל אַנגעצונדען.

— איך האָב אייך ערנעץ געזעהען און קען מיך ניט דערמאנען וואו... — האָב איך זיך נעפֿרואווט פעררופען אויף אן אלטער סגולה.

— יא.. מיר דאכט זיך אויך אזוי... — האָט זי נעענטפערט.

— אלזאָ, וואו און וועז? — האָב איך זיך ערנסט פערמראכט.

— יא, איך נעדענק אייך פון ערנעץ... — האָט זי פערשעהמט נעשמייכעלט.

— אָט איז ניט וויט דער נאַרטען! — האָב איך איהר געזאָגט, אַנווייזענדיג מיט'ן האנד אוים'ן גאַרטען, וועלכער האָט זיך ניט וויט פון אונז געפונען... מיר וועלען אהין אריינגעהן, זיך אנידערזעצען...

— יא, איך בין טאקע אביסעל פערמאטערט פון נעהן...— האָט זי חנ'עוודיג געפֿלסטערט. אבער מיין נאָט! — האָט זי זיך געכאפט ענדליך — איך קען דאָך אייך ניט...

— איהר האָט דאָך אליין געזאָגט, אז אייך דאכט זיך, אז איהר האָט מיר אויך ערנעץ נעזעהן, — האָב איך איהר בערוהינט, — הייסט עס, אז מיר זיינען בעקאנט.

— איך קען מיך אַבער נישט דערמאַנען וועז און וואו... — האָט זי נעשמייכעלט און איז מיר נאַכגענאַנגען.

— צייט און אָרט עקזיסטירען ניט פאר אונז... — האָב איך נעפֿרואווט צוצויהען זיי ים העכערע אויסדרייקע.

זי האָט נעשמייכעלט, מיך אַנגעקוקט און זי איז קענטיג צוריעדען נעבליבען. אבער אז מיר זיינען שוין בייידע נאָך נאהענט איינע נעבען די אנדערע נעזעסען אויף א באנק אין א שטילער אלעע. און די נוטע מענשען האָבען אונז נעלאָזט אונ־נעשטערט זיצען און האָבען זיך ארומגערעהט אין אנדערע ווינק־

לעז, פאר וואס איך בין זיי שטארק דאנקבאר נעווען, האָט זי זיך וויעדער אָנגערופען:

— ווירקליך, איך קען מיך ניט דערמאָהנען, וואו האָב איך אייך געזעהן.

איך האָב אָנגענומען איהר האנד, א שטארקען דריק געטהאָן און געענטפערט:

— צו וואס דעם קאָפּ ברעכען? עס איז אזא שעהנער פריהלינגם־טאָג...

— יא... דער טאָג איז ווירקליך א שעהנער, — האָט זי מודה געווען און האָט מיך אָנגעקוקט פון פּראָפיל... אבער ווירקליך — עס טהוט מיר לייד, וואס מיר קומט אויס צו זיצען מיט א מענשען, וועלכען איך קען ניט...

איך האָב זי פריינדליך אָנגעקוקט. נאָכדעם האָב איך זי א דריק געטהאָן אין מיינע אָרעמס און זי א שטארקען קוש געגעבען און נאָכדעם ערשט האָב איך זיך אָנגערופען:

— אָט קענען מיר זיך שוין אביסעל...

— אך! — האָט זי אויסגערופען מיט א געמאכטער אונצופריעדענהייט — אָט דאָס הייסט ביי אייך קענען זיך? מיין גאָט!...

— נאטירליך, דאָס איז וועניג... איך פערשטעה... אבער באלד... דער אָוונד וועט קומען... מיר וועלען זיך נעהנטער בעקענען און מיר וועלען ענדליך פריינד ווערען.

איך האָב געלעזט איהרע העכד, געקוקט איהר אין די אויגען און געוואַרט אויף אן ענטפער.

זי האָט געשוויגען... אבער איז דאָס ניט נעווען דער שעהנסטער ענטפער?

די ענטוישטע.

(דערצעהלט פון ש „חבר")

וואס וויל האבען פון מיר די לעצטע צייט שטערקע, וויים איך אליין נים. זי איז דאכט זיך, שוין ניט קיין יונגע מיידעלע, זי דארף פערשטעהן, אז איך בין ניט שולדיג, אז מיר טהוט אויך וועה דאס הארץ, קוקענדיג וואס פון דער בעוועגונג איז געווארען; קען מען דערצו עפעס העלפען? זי האט טענות צו די ארבייטער, וואס זיי האבען זיך געגומען חתונה האבען? נו, וואס בין איך שולדיג? א י ך האב דאך ניט חתונה און זי אויך ניט... וואס געהט דיר אן ווער עס האט חתונה?... אלע קענען דאך ניט זיין אזוי הייליג ווי דו. די בעסטע יאהרען אוועקגענעבען דער בעוועגונג און פון אייגענעם גליק אפילו קיין טראכט ניט געגעבען, פונקט ווי מען קען זיין גליקליך אהן גליק...

נאטירליך, איך פערשטעה גאנץ גוט, אז עס איז פערדראסיג. האסט געמיינט, אז אלץ איז אזוי הייליג, מיט אמאל איז אזוי וואכעדיג געווארען, ווי א קאלטע גרויע האנד וואלט זיך פלוצלונג צוגעשטעקט צו אלץ, וואס ס'איז הייליג געווען און עס פערשוועכט; אדער ווי טויזענדער לצים וואלטען זייערע צינגער אויסגעשטעלט און אלץ אויסגעלאכט, אויסגע'חוזק'ט... נו, מילא, וואס זאל מען טהאן? איך פרעג אייך, וואס זאל מען טהאן? מען דארף איבערווארטען, איבערווארטען געדולדיג ביז דאס הייליגע פייער ווערט וויידער די הערצער אויפלאקערען.

איבערוואַרטען !... איך פערשטעה, אז איהר, שטערקע'ז, הייסט עס, איז ניט אזוי לייכט צו וואַרטען. זי איז שוין דרייַ־סיג יאָהר... דרייסיג יאָהר ! א סך אבנעלעבט, א סך נעארבייט! זי איז פון די ערשטע נעווען ! אמאל האָט מען זי פארנעטערט... א קלייניגקייט — שטערקע ! צו איהר אין צימערל אריינגעהן איז נעווען א זכיה ! וועד פלעגט אריינגעהן צו איהר ? שוין דער פאמע טחוצה, וועמען מען האָט נעקענט אנפערטרויען. איך נע־רייַנק מיין נלים, וועו איך בין דאָס ערשטע מאל ביי איהר נע־וועו. ס'איז נעווען א ווינטער־נאכט. איהר קליין צימערל האָט בעלויכטען א קליין לעמפעל, וועלכער האָט נעברענט, אזוי האָט מיר דאמאלס נעדאכט, ניט מיט א נעווהנלייכען פייער, נור ווי עפעס א פייער ביי א הייליגער צערעמאניע... אפילו די מאשי־קעלע, וואס זי האָט דאמאלס אנגעצונדען אוו נעמאכט טהעע פאר מיר, האָט אויך ניט נעווהנלייך נעברענט, אפילו נעזושושעט האָט דאָס פייער אזוי זיס־אנגסטליך... דאמאלס איז זי נעווען יונג; נאָר וועד האָט זיך אויף יונענד אומנעקוקט ?.. איהרע האָר זייענ נעווען נעשאָרען, ניט חלילה וויל ס'איז נעווען א מאדע, שטערקע האָט אויף מאדע קיינמאל נישט נעקוקט, נאָר זי האָט מאקע פיינט נעהאט איהרע לאנגע שעהנע האָאָר... זיי זייענ צו שעהן נעווען אוו זי האָט זיי ארונטערנעשניטען... דאָס איז נעווען אן אונבעוואוסטער קרבן דער אידעע... איצט טראָגט זי וויעדער לאנגע האָאָר, נאָר זיי זייענ שוין ניט אזוי שעהן ווי אמאל. זיי זייענ שיטערלאך אוו האָבען שוין וואו ניט וואו וויסע פערים... איך קוק אויף זיי אוו עס טהוט מיר אזוי באנג, אזוי באנג וואָס ביי דער נוטער אידעלעך שטערקע'ן חאבען זיך אזוי גיך וויסע האָאָר בעוויזען. זי וויס זיכער דערפון. איך חאב בעמערקט, אז זי קוקט אפט אין שפיגעל...

אט איז זי נעכטען ביי מיר נעווען.

— נו, וואָס הערט זיך? — פרענט זי מיך.

איך ענטפער, מוז יוצא וועגען :

— אל־דאם גוטס!

— יא, אל־דאם גוטס... — שמייכעלט זי ביטער — איהר ווייסט, אז יאשקע נעהט חתונה האבען מיט חאנקען.

— נו, מזל טוב אונז! — פרוב איך זיך וויצלען.

זי בלייבט ניט צופריעדען מיט מיין מאן אוז בייזערט זיך:

— ביי אייך איז אלץ א וויץ... איהר ווייסט אז יאשקע מיט חאנקע'ן זיינען געווען די איבערגעבענסטע „טהעור".

— נו, דאריבער דארפען זיי ניט חתונה האבען? — פרעג איך.

— חתונה האבען... — מורמלט שטערקע — וואס עפעס האבען זיי אלע גראד איצט חתונה, עפעס גראד איצט...

— איצט — לאך איך — איז די בעסטע צייט. די בעווע־גונג איז שטיל, חאפט מען אריין, שפעטער וועט וויערער קיין צייט ניט זיין...

זי פערטראכט זיך א ווייל און ענטפערט:

—אמאל פלעגען אנדערע פון דער בעווענגונג אויך חתונה האבען, נאר עס פלעגט עפעס ארויסקומען אזוי שעהן, אזוי ער־האבען... מען פלעגט זיינגען רעוואלוציאנערע ליעדער, מען פלעגט זאמלען געלד פאר'ן בונד... דאס חתונה האבען איז געווען מעהר צוליעב דער בעווענגונג, ווי צוליעב זיך.. און יעצט האבען זיי חתונה ווי די הינט, פערגעסען אן אלץ.

— און אז זיי האבען ניט חתונה איז אייך בעסער? — פרוב איך זי בערוהיגען — סיי ווי סיי אינטערעסירט זיי נאר נישט...

— וואס הייסט זיי אינטערעסירט נאר נישט — רעדט זי וויידער בייז — אט בין איך אייערנעכטען אריין צו לייבען, ער איז געווען דער איבערגעבענסטער טהעור, ערשט איך טרעף איהם ביי א ביכעל.. ווי ער האט מיך דערזעהן, בעהאלט ער דאס ביכעל... וואס בעהאלט איהר זיך פון מיר? פרעג איך איהם,

וואס מיינט איהר, אז איך בין אויך א פּראַוואָקאַטאָרשע נע־ווארען... האָט קיין מורא ניט, ווייזט א קוק טהאָן... דער בהור ניט ניט... און רויט איז ער ווי א בורעק, מילא איך בין דאָך אן עקשן'טע, איך האָב מיך איינגעשפּאַרט און פּאַרט א קוק נעטהאָן. ערשט טרעפט וואס ער לעזט?...

— וואָס? — פּראַיזנטערעסיר איך מיך מיט אן אמת.

— וואָס — ברומט זי בייז — ניט „די חעלדען פון דער קאָמונע", און ניט „ווי אזוי מען בויט באַריקאַדען", און אפילו ניט „די מעשה מיט די פּיער ברידער"...

— וואָס־זשע דען? — פּרעג איך.

— וואָס זשע דען? — חאָקט זי מיר איבער בייז, ווי איך וואָלט שולדיג נעווען — וואָס־זשע דען? ס'איז א חרפּה צו זאָגען — שטעלט זיך פּאָר, אז ער האָט נעלייענט פון די היינטיגע פּאַרנאַגראַפישע ביכלאך: מיטלען ווי אזוי צו פערהיטען זיך פון קינדער האָבען...

איך פערשעהם מיך פאר'ן נאָמען, ווער רויט, מאך אבער א ווינק און זאָג גלייכגילטיג ארויס:

— מסתמא געהט ער אויך חתונה האָבען...

מיין ענטפער געפעלט איהר ניט און זי זידעלט מיך:

— איהר זייט א ציניקער!.. אייך פּרט קיין זאך ניט!... איהר וועט אודאי אויך אין גיכען געהן חתונה האָבען!..

זי טהוט מיר זעהר באנג, איך ווייל זי טרייסטען, בערוהיגען, זאָגען איהר א גוט וואָרט, אליין בין איך אבער אויך פערביטערט און עס רייסט זיך ביי מיר ארויס:

— וואָס מיינט איהר — זאָל זיך נאָר מאַרען א רעכט מיידעל...

— אך, מיט אייך איז אויך ניטא וואָס צו רעדען — ענט־פערט זי מיר האלב בייז און נעהמט ווי אויטאָמאַטיש דאָס קליין שפּיענעלע, וואָס לייענט ביי איהר אויפ'ן טיש און זי קוסט זיך אייז...

איך ענטפער איהר נישט, ניט האבענדיג וואס. מיין ניט ענטפערען ענטמוטהיגט זי נאך מעהר. זי דרעהט א ווייל אין האנד עפעס א זאך, וואס זי געפינט אויפ'ן טיש, לענט עס אוועק, נעהט אום הין און צוריק איבער'ן צימער׳ל און זאגט ענדליך ארוים...

— עה, טעז דארף געהן.

— וואוהין ? — פרעג איך גלאט אזוי.

— וואוהין ? איך ווייס דען וואוהין ? — ענטפערט זי און פערטראכט זיך מאדנע...

איך פיהל, או מיין חוב איז צו פערהאלטען זי, אין אזא צושטאנד טאר איך זי ניט אוועקלאזען, איך געפין אבער קיין וואדט וואס צו זאגען איהר. זעהענדיג ווי זי טהוט זיך אן שווייג איך, ווי איך וואלט דערמיט נערעדט: נעה טאקי, ביזט לאנגוויי־ליג...

זי ניט מיר קאלט די האנד, נאר די אויגען ברענען מיט אן אונהיימליכען פייער. איך וואלט שווערען, אז ס'איז ניט שטער־קע׳ס אויגען...

זי גענט ארויס. איך זעה דורכ'ן פענסטער, ווי זי נעהט און וואקעלט זיך. איך ווייל זי רופען צוריק. איך וועל איהר טרויסטען. איך וועל זאגען, או...

נאר איך האב איהר נאר נישט וואס צו זאגען... נאר נישט... נאר נישט...

דער נייער יחוס.

כאטש אונזער פריינד ליפמאן איז ניט געווען איז פיעלע הינזיכטען רייכער פאר אונז, האט ער אבער דערפאר געהאט א פארצוג איבער אונז מיט דעם, וואס ער איז געווען פערהיי־ראט. זיין יונג ווייבעלע, וועלכע מיר האבען געקענט פער־צוינגען „גיטעלע", איז געווען אויך ניט בעזונדערס שעהן. דער־פאר אבער האט זי בעזעסען דעם ספעציפישען חן פון א ווייב, וואס האט ליעב דעם מאן, און זי איז געווען צו אונז אזוי גאסט־פריינדליך, אז וויפיעל עס זאלען ניט ארויפקומען אין אוועג, אין זייער צימער, פלענט זי אויסמארקירען צו מאכען פאר אלע־מען אן אוועגבאווים. און אין יענע צייטען, וועו דאס רוב פון אונזער „חברה" איז געווען ווייט ניט בעזארגט מאטעריעל, זיינען די דאזיגע אוועגד־ברויטען, וואס זיינען איבריגענס בע־שטאנען בלויז פון פוטער־ברויטלעך מיט טיי, געווען נעמען צו־ציהונגס־קראפט.

אבער ניט נאר דער אוועגד־ברויט אליין האט אונז נע־לאקט צו ליפמאנ'ען. זיין צימער האט געהאט פאר אונז, יונ־גע־בחורים, וואס דורשטען נאך בעקאנטשאפט מיט מיידלעך, נאך א צוציהונג. דאס זיינען געווען גיטעלע'ס חבר'טעס, וועל־כע מיר פלעגען טרעפען כמעט יעדען אוועג און גיטעלע פלענט אונז פאר זיי פארשטעלען מיט די נרעסטע טיטלען.

— דאס איז הערר ווינדארטשיק, א גרויסער דיכטער, און דאס איז הערר יאנקעלעוויטש, א טאלאנטפאלער נאוועליסט,

און דאָס איז הערר באסיין, א גוואלדינער פילאָזאָף, און דאָס איז הערר דאווידאָוויטש, א גרויסער מוזיקער.

דאָס רוב פון די מיידלעך, וואָס פלעגען ארויפקומען צו ליפמאנ׳ס וויבעלע, ניטעלע׳ס חבר׳טעס, זיינען געווען פון דער פרעמד, וואָס זיינען געקומען אין דער פוילישער הויפט־שטאָדט זיך לערנען. נערעדט האָבען זיי אלע רוסיש און וועמיר, נאציאָנאל־געשטימטע, פלעגען אמאָל אריינוואַרפען א אי־דישען וואָרט, פלענט עס זיין אויפ׳ן חשבון פון זייער אויפ־מערקזאמקייט. ניטעלע אליין, וואָס האָט געשטאָמט פון וויטעם דרום האָט נערעדט א פראכטפולען רוסיש, אבער א דאנק איהר ליעבע צו ליפמאנ׳ען, פלענט זי פון צייט צו צייט יא אריינוואַר־פען אידישע וועלטלעך אין איהר געשפרעך. נאָך יעדען ווער־טעל פלענט זי אָנקוקען ליפמאנ׳ען מיט שמייכלענדע אויגען און זאָגען:

— זעהסט, ליפמאן, ווי איך רער אידיש, ווי אן אמת׳ע אידישע טאכטער.

און ליפמאן פלענט איהר ליעבליך א גלעט טהאָן איבער׳ן קאָפ און ענטפערען:

— יאָ, דו ביזט א אידישע טאָכטער!

איינמאָל, קומענדיג אין אָוועגנ צו ליפמאנ׳ען, האָבען מיר דאָרט נעטראָפען א נייע חבר׳טע, וועלכע האָט נעצויגען אונזער אויפמערקזאמקייט מיט איהר אריסטאָקראטישען אוים־זעהן, זי איז נעווען הויך און שלאנק און זעהר בויגיג. איהרע אויגען, גרויס און גרין, האָבען אבנעשפיענעלט גאנצע דורות פערגאנגענהייט... ניטעלע האָט איהר נעשענקט אויפמערק־זאמקייט מעהר ווי די איבעריגע, און האָט בכלל זיך געהאל־טען מיט איהר ווי מיט מיינער, וואָס איז נעקומען פון וויטע פאנטאסטישע לענדער. פאָרשטעלען אונז פאר איהר, האָט זיך דאָס מאל ניטעלע ניט געאיילט. אז איינער פון אונז האָט

שטילערהייד ניטעלע'ן נעבעטען וועגען דעם, חאט זי א שמייכעל נעטהאן און זיך אנגערופען:

— פארדאן, מיינע העררען, איך האב אייך ניט פארגעשטעלט. דאס איז...

און אבגעבענדיג אונז די נעוויסע טיטלען, וואס דאס איז שוין ביי איהר געגאנגען ווי א מזמור, האט זי ענדליך אנגערופען אויך דעם נאמען פון דער פרויליין: איגר.

— איגר! — האט אייגער פון אונז אויסגערופען — עפעס א בעקאנטער נאמען. און פערקנייטשענדיג דעם שטערען האט ער זיך ענדליך דערמאנט:

— א, איגר! דאס איז דאך א בעריהמטע פאמיליע... ר' עקיבא איגר...

די נייע אנגעקומענע האט א שמייכעל נעטהאן, ווי אינגארירענדיג.

אבער יענער איז געוואָרען אזוי בעגייסטערט פון דעם דאזיגען נאמען, אז ער האט אלץ געהאלטען אין איין בעוואונדערען:

— ר' עקיבא איגר... אייגער פון די גרעסטע געלעהרטע ביי אידען. נעווען ראש ישיבה אין פרעשבורג... פארדאן, שטאמט איהר טאקע פון דער דאזיגער פאמיליע? — האט ער ענדליך פארזיכטיג א פרעג געטהאן אין רוסיש.

די נייגעקומענע פרויליין האט וויעדער א שמייכעל נעטהאן מיט'ן זעלבען אינגארירענדען שמייכעל און שטיל ארויסגעמורמעלט:

— דא. טאק אטיץ גאוואריט...

דאס הייסט, אז איהר טאטע זאגט אזוי.

— א, ר' עקיבא איגר! — האט זיך יענער וויעדער גענומען היצען, — ער איז נעווען א גרויסע פערזענליכקייט. זיין ווערק חתם סופר..

— טשטא?... — האט זיך די אור־אור־אייניקעל צולאכט.

— „חתם סופר" — אזוי חייסט זיין ווערק.

— טשטא עמא זנאטשיט? — האָט זי קאָקעטיש נעפרעגט און זיך וויעדער צולאכט.

— קאָניעטשנא — האָט יענער זיך פערשעמט. — אייך איז עס ניט בעקאנט... וואו האָט איהר שטודירט? אין מאָסקווע... קיין אידיש קענט איהר ניט..

— ווי קום איך צו אידיש?... מיין פאָטער האָט מיר אָבגענעבען צו זיעבען יאָהר אין דער רוסישער פאָלקס־שולע, און נאָכדעם אין נימנאזיע — האָט זי רוהיג ערקלערט און מאָרנע געשמייכעלט.

— יאָ. נאָטירליך — האָט יענער זיך ווי צוטומעלט, — איך פערשטעה... אָבער וועו איהר וויסט וואר ר' עקיבא איגר איז געווען...

— א שטיקעל פאָנאָטיק! — האָט ליפמאן, וועלכער איז נעווען אמאָל א ישיבה־בחור, ארויסגעמורמעלט.

— יאָ... דאָס איז וואס אנדערש... אבער דער יחוס! דער יחוס...

און דער בענייסטערטער יונגערמאן האָט מיט דאָרשטיגע בליקען אָנגעקוקט דער נייער פריילין. יענע אבער איז געווען אייז־קאלט. זי האָט זיך עפעס נעשושקעט מיט ניטעלע'ן און נעשמייכעלט, און ענדליך זיך נענומען זעגענען.

אז זי איז ארוים, בענלייט פון ניטעלע'ן ביז'ן קאָריאָר, האָט ליפמאן אונז ערקלעהרט:

— יאָ, איהר אלטער יחוס איז גרוים, אָבער וועו איהר וויסט איהר נייעם יחוס!

מיר האָבען אלע אָנגעשטעלט אתזערע אויערען.

— אָ, איהר נייער יחוס איז נאָר נעוואלדיג. זייט וויסען, ברידער, — האָט ליפמאן אָנגענומען כלומרשט אן ערנסטען פנים, — אז די אור־אור־אייניקעל פון ר' עקיבא איגר איז פערליעבט אין א רוסישען סטודענט פון טאמבאָווער גובערניע, א

דיאקאנ'ס א זוהן... ער טראגט אויך א געוואלדיגען נאמען.

— ווי אזוי איז זיין נאמען? — האבען מיר זי אלע פער־אינטערעסירט.

— קאפיטא...

— קאפיטא! — האבען מיר אלע אויסגערופען און זיך צולאכט... — חייסט עס, אויב דער דיאקאן קאפיטא זאל מסכים זיין אויף דעם שידוך מיט ר' עקיבא איגר'ס אייניקעל, וועלען מיר האבען א יחסן'טע אין אונזער פאלק.

באלד איז אריין ניטעלע.

— ווי הייסט דער סטודענט איהרער? — האט ליפמאן מיט א שמייכעל נעפרעגט. — דאכט זיך, קאפיטא...

— א, דו טראכסט אוים א בלבול! — האט ניטעלע ערנסט נענומען זיין פראגע. — ער הייסט קאבילקין!

— אה, פארדאן, קאבילקין! נאך א גרעסערער יחוס...

מיר האבען זיך נאך העכער צולאכט. אבער באלד האבען מיר זיך פערשעהמט פאר אונזער נעלעכטער און האבען זיך טרויעריג פערטראכט, יעדער אין זיין ווינקעל.

ניטעלע, בעמערקענדיג אונזער טרויער, האט זיך צו אונז נעוועגדעט מיט א שמייכעל:

— וואס האט איהר אזוי ארבענעלאזט די קעפ? עס קאן נאך זיין, אז דערפון וועט נארנישט ניט ווערען.

— פאר וואס? — האט זיך דער אויפגערעגטער יונגערמאן מיט פרייד אננעכאפט.

— פארוואס? — האט ניטעלע נעשמייכעלט, — ווייל זי האט זיך פאר מיר נעקלאגט, אז דער טאטע זיינער, דער דיאקאן, ווייל ניט...

מיר האבען זיך וויעדער צולאכט, און באלד וויעדער טרויעריג געוואָרען...

ניטעלע אבער האט אונז געמינטערט מיט טהעע און מיט אידישע ווערטלעך.

דער אייניציגער בחור.

(א חייטיש בילד).

מע׳ע עס קלינגען אונגלויבליך, אבער די זאך איז אזוי נע־ווען: אין דער פאראבאצקער גאס, איינע פון די זעקס שטעד־טישע גאסען, האט זיך נעפונען נישט מעהר ווי אן אייניציגער בחור און נעהייסען האט ער בעריל.

בעריל איז ניט קיין זעהר שעהנער נאמען. ווער עס האט אן אויער פאר קלאנגען, דערשפירט גלייך, אז עס גריל׳צט. אבער אין יענער גאס האט דער נאמען בעריל נעקלונגען, ווי א שעהן שטיקעל מוזיק נעשפיעלט אויף א חתונה...

מיט בערל׳ען איז די גאס נעווען פערנומען טאג און אבענד. מיר זאגען ניט טאג און נאכט, ווייל אין גאס האט מען זיך דאס רוב נעלעגט שלאפען ווי נאר אבענד. אויסער אין תמוז, ווען עס איז נעווען זעהר היים און מען פלעגט זיך ער־לויבען זיצען אויף די פריזבעם און גאניקעם אביסעל שפעטער.

וועגען בערל׳ען האבען נערעדט מעהר ווי אלע די מיידלעך פון גאס. מיידלעך האט שוין דוקא די גאס פערמאגט א סך. די גאס האט מיט מיידלעך נעשוויבעלט און נעגריבעלט. לייבע דער בעקער, למשל, אליין האט פערמאגט זעקס מיידלעך, ניט אריינרעכענענדיג די אינגסטע, וואס האט שוין צו פערצעהן יאהר איבערגעוואקסען אין הויף איהרע שוועסטער. נרונם דער מלמד, א איר א חלוש, האט נעצעהלט זיין פערמעגען א קליין שטיבעלע, א שטעלכעל מיט א ציעג און זיבעצן מיידלעך. ערשט

צו דער עלטער־צו האָט איהם דאָס ווייב געבוירען א קדיש — היינט נעה ווארט ביז ער וועט ווערען א בחור!.. די „רייכערע" און גליקליכערע בעלי־בתים פון גאס האָבען פערמאָגט צו פיער מיידלעך. נעווען אויך גאָר א גליקליכער איד אין גאס, וואָס האָט בלויז נעהאט צוויי טעכטער. דער דאָזיגער איד האָט נעהייסען משה אליה'ס און צו איהם פלעגט מען קומען אָפט נאָך א נרויסער נדבה:

— נישקשה, — פלעגט מען טענה'ן — ער קען נעבען. ער האָט ניט קיין סך טעכטער.

בערל'ס טאָטע אליין האָט אפילו נעהאט ביי א פינף טעכטער, אָבער ווי באלד נאָט האָט איהם נעבענשט מיט א זוהן, וואָס די גאס קלינגט מיט איהם, האָט ער שוין די טעכטער אָנגענומען פאר ליעב און נעהאָפט, אז דער נדן, וואָס בערל וועט נעהמען, וועט איהם אויסהעלפען חתונה צו מאכען די טעכטער.

דעם אמת מעג מען זאָגען, אז אויב מען זאָל אריינגעהמען אין חשבון די זיהן פון חאצקעל דעם דאָפס־שנייידער און העניך דעם שוסטער און בינם דעם שמיעד, האָט די גאס פערמאָגט ביי א זעקס בחורים, אויסער בערל'ען. אבער די זיהן פון די דאָזיגע בעלי־מלאכות זיינען אין חשבון ניט אריין. סיי די בעלי־בתים אליין, סיי זייערע טעכטער, האָבען אויך בעלי־מלאכה'שע בחורים ניט נעקוקט ווי אויך אמת'ע זכרים. דאָס איז נעווען גאָר א בעזונדער מין. דער אמת'ער מין וואָס זיי האָבען נעברויכט איז נעווען טאקע ווידער אמאָל בערל.

אָבער בערל האָט נעוואוסט זיין יחוס. קודם איז זיין טאָטע אייגער פון די רייכסטע תבואה־הענדלער; צווייטענס איז ער טאקע א נרויסער פּארשוין; דרימענס, שרייבט ער פיער שפּראָך: אידיש, לשון קודש, רוסיש און דייטש. און אז ער וויל שטארק, קען ער ענגליש שרייבען אויך. ער האָט שוין איבערגעשריעבען נאָך א קאָנווערט אן ענגלישען אדרעס, און עס איז

א סברה, אז עס איז אננעקומען. די אידענע, וועלכער ער האט דעם אדרעס אננעשריעבען, איז גראד נאכדעם אוועקגע־פאהרען אין אמעריקא, און ער וויים נישט נענוי צי דער בריף איז אננעקומען צי ניט, אבער איבערגעשריעבען האט ער יא!

וויידער שפּיעלט ער פיעדעל „פּא־סלוכו". פון נאטען האט ער ניט געהאלטען, אבער „פּא־סלוכו" שפּיעלט ער אוים אלערליי מארשען, א פּאלקע מאזורקע און א וואלץ. ער קען אויך אויפ'ן פיעדעל מעביר זיין די סדרה, אויסשפּיעלען דעם ניגון פון שיר השירים, איכה און כל נדרי.

דערצו איז ער דער אייניציגער אין גאס, וואס טראגט סיי וואך און שבת א געפּרעסטע העמד מיט א קראגען און א שניפּ־סעל. אויך איז ער דער ערשטער אין גאס, וואס טראגט א ווי־זיטקע. אזוינס טראגען האט זיך נאך ביז איהם אין שטעדטעל קיינער נישט ערלויבט!

און צו די אלע מעלות איז ער א לעבעדיגער, פּרעהליכער יונג! ער היט אבער שטאט. אבער אמאל אז עס מאכט זיך א געלעגנהייט האט ער ליעב צו ראמאנסירען מיט די נאסינע מיידלעך.

די מיידלעך זיינען טיפּ אין הארצען אלע פערליבט אין איהם. אבער בייז זיינען זיי אלע אויך איהם און מען דערט אויך איהם אוים כל דבר אסור.

און בייז איז יעדערע אויך איהם בלויז דערפאר וואס ער האט צו טהאן מיט אלע און ניט מיט איהר אליין. אט דאכט זיך שטעהט ער מיט איהר נעבען גאניק און מאכט איהר א קאמפּלימענט, אז זי איז די שענסטע און די קלוגסטע אין דער וועלט און ניט איהר אנצוהערענישן, אז מארגען, שבת בייטאג וועט ער זיין ארום די קארטען... קומט ער אבער צו איהר חבר־טע זאגט ער כמעט דאסזעלבע דער חבר'טע און אז מען טרעפט

זיך שבת ארום די קאַרטן איז בערגל ארומנערינגעלט פון א סטאדע וויסע מיידלעך, ווי די זומערדיגע מאדע אין שטעדטל איז געווען וויסע קליידער און אז בערגל פלעגט נעהן פאר־אויס און זיי נאָך איהם פלעגט אויסקומען ווי א סטאדע שע־פעלעך לויפען נאָך זייער געטרייען פאסטוך.

אבער די בערעדערינס און רכילות טרייבערינס און אב־לאכערקעס, וואס די גאס האט, ווי דער שטיגער איז אין דער גאנצער וועלט, האבען בערגלען פערגליכען צו א בארג, נאָך וועמען די שאָף לויפען נאָך...

דאָך קיין גרויס פערגענינגען האט בערגל פון די מיידלעך ניט געהאט און טאקע בלויז דערפאר וואס זיי האבען איהם אלע געהיט, קיינמאל איהם ניט געלאָזט אליין מיט איינער, ווי עס פאסירט אמאל אין דער גרויסער וועלט. בערגל איז געווען שטענדיג ביי די גאסינע מיידלעך אויפ'ן אויג. האט ער זיך בשתיקה אבגערעדט צו טרעפען מיט איינער פלעגט אויך ווי־סען די צווייטע, ווייל די ערשטע האט דעם דאזיגען גליק ניט געקענט האלטען בסוד און האט עס געמוזט פערטרויען איהר אייניגער חבר'טע. די חבר'טע האט דאס איהר שוין ניט פער־גונען און האט שוין פאר א דריטער אבגעדערצעהלט מיט א שטעכווערטל:

— ווי געפעהלט דיר? בערגל האט אבנעמאכט מיט בייל־קען צו טרעפען זיך מארגען ארום די קארן.

— א ליעבע! — פלעגט די דריטע ביזן חוזק מאכען.

— וועסט קומען מארגען וועלען מיר אלע נעהן — לעגט פאר די צווייטע.

און אויף מארגען האבען שוין אלע גאסינע מיידלעך בלומר'שט ווי צופעליג. זיך געטראפען ארום די קארען.

נאטירליך, א מענש איז ניט פון אייזען און בערגל פלעגט

זיך אמאל פער'גנב'ענען מיט אן אויסגעוועהלטע מיידעל צווישען די שמאלע שטעגעלעך אין די קאַרען. אבער אזוינס האָט מען שוין ניט איהם און דער עיקר ניט איהר פערגונען. עס פלעגט גלייך ווערען א זוכעניש און מען פלעגט דאָס פאַרל פאקען מיט א געלעכטער און שטעכווערטלעך:

— בערל וויל זיך לערנען ערד־ארבייט! — גיט א זאג א מיידעל וועמעס טאַטע איז א חובב - ציוניק און זי וויים, אז עס איז דא אזא חברה וואָס וויל אז אידען זאלען בעארבייטען די ערד...

און בערל וועלט ניט נתפעל און פערענטפערט זיך:

— אין די קאַרען איז קיהלער...

און דאָס מיידעל מיט וועלכער מען פלעגט איהם כלומרשט פאקען, פאַכט זיך מיט'ן ארבעל און קרעכצט חנ'עודיג:

— עס איז זעהר היים...

— האַסטו זיך, הייסט עס, נעוואַלט מיט בערלען אבקיהלען...

און די איבעריגע מיידלעך שיסען אויס א געלעכטער און צושיטען זיך אין אלע זייטען.

האָט שוין מורא בערל, אז די מיידלעך וועלען די דאָזיגע געשיכטע אויף טעלערלעך צוטראָגען און עס וועט איהם שאדען צו א שידוך, לויפט ער זיי נאָך, פעראיניגט זיי און לענט פאר מען זאל אלע שפיעלען אין עפעס א שעהנעם שפיעל!

— אין כאפעניש! — לענט איינער פאר.

און אלע שטימען פאר כאפעניש... אדרבא, זאל ער זיי כאפען!...

און בערלען קומט אויס צו כאפען יעדע מיידעל.

אין פערלויף פון א שטונדע קומט איהם אויס איבערצוכאפען בייא פאר טוץ מיידלעך, ארומצונעהמען אזוי פיעל טאַ־

לייעס, מאנכע אין קאַרסעטען און מאנכע לייזע... דאָס מאכט איהם זעהר מיעד און עס הויבט איהם אָן שטאַרק צו דאַרשטען...

און בעריל שלאָגט פאָר א פלאָן:

— מען זאָל זיך לאָזען צו דער קרעניצע!...

און אלע מיידלעך דערפיהלען זיך דורשטיג און מען לאָזט זיך נאָך בערלען צו דער קרעניצע...

טויט־שרעק.

לויזע, א האלב אינטעליגענטע ארבייטער־מיידעל, האט אנ־
געהויבען מורא צו האבען צו שלאפען אליין אין איהר קלײ־
נעם צימער, וואס האט א בעזונדער טהיר פון קארידאר. די
אורזאכע פון דער פאמעליכדיגער אנגעקומענער מורא וויים
זי אליין ניט. לויזע איז אן ענטוויקעלטע מיידעל, ס׳הייסט ענט־
וויקעלט ניט קערפערליך נאר נייסטיג. קערפערליך איז זי דוקא
מאגער, אבער אויף איהר גייסטיגער ענטוויקלונג קען זי זיך
ניט בעקלאגען. זי האט פיעל געלעזען, פיעל לעקציעס געהערט
און וועגען פיעלעס דעבאטירט מיט איהרע בעקאנטע, גאנץ
אויפגעקלעהרטע יונגע לייט, צווישען וועלכע עס האבען זיך גע־
פונען זאגאר א צווײ דריי סטודענטען פון פערשיעדענע פא־
קולטעטען.

און דאך האט זי מורא צו בלייבען ביי נאכט אליין אין
איהר צימער. זי האט שוין איינמאל געלאזען די גאז ברענען א
גאנצע נאכט, האט זי אבער ניט געקענט פאר דער ליכט
שלאפען. פערלעשט זי די גאז און בלייבט אין דער פינסטער,
שרעקען איהר די שאטענס אויף די וועגד, וואס בילדען זיך
פון דעם ליכט פון די גאס־לאנטערנעס וואס דרינגען אריין
דורכ׳ן פענסטער אין צימער, און דער ווייסער מאנטעל, וואס
העננט געגען איבער, דאכט זיך איהר אויס א מת. זי לאכט
פון זיך אליין, שפרינגט אראָב פון בעט און מאכט זיך הארץ.

טאפט אן און זעהט בעשיינפערליך אז עס איז א מאנטל.

דאן מוסר'ן זי זיך אויס, וואס זי איז נעווארען אזוי אבערגלויביש און קען אן אונשולדיגען מאנטל אננעהמען פאר א מת. זי לעגט זיך צוריק אין בעט, דעקט זיך איבער מיט דער קאלדרע וועלט איהר שטארק היים. זי דעקט זיך אב און קוקט מיט שטארע בליקען אויף די וועגד. דער מאנטל בלייבט שוין טאקע ניט מעהר ווי א מאנטל, אבער דאס וויסט אונטער־קלייד, וואס איז איבערגעווארפען אויפ'ן שטוהל, זעהט אויס פונקט ווי איהר חבר'טע זעלדע, וואס האט מיט א יאהר צוריק בענאנגען זעלבסטמארד, ניט נעפינענדיג קיין ציל אן קיין גליק אין לעבען.

אך, די דאזיגע זעלדע איז נעווען אזא גוטע מיידל. זי, ליזע, האט זי אזוי ליעב נעהאט. איבערהויפט ווען זי פלעגט שמייכלען, עס איז א מאדנער שמייכל נעווען. דאס אונטער־קלייד שמייכלט איצט אויך אזוי, אט פונקט ווי זעלדע... אן אין נאנצען ציטערענדיג, שפרינגט זי אראב פון בעט, כאפט אראב פון שטוהל דאס וויסט אונטער־קלייד אן בעהאלט זי ערנעץ אין א ווינקל.

זי לעגט זיך צוריק אין בעט אן בעקומט נעווויסענביסע, וואס זי, אזא טרייע חבר'טע, וויל זיך בעפרייען פון דער זע־הונג. אזוי וועט מען אמאל, אז זי וועט שטארבען, אויך מורא האבען פאר איהר געשטאלט, וואס וועט ארויסגערופען וועד־רען אין זכרון ביי איהרע פאר בעקאנטע.

אן זי שוידערט ביים נעדאנק...

אזוי האט זיך ליזע נעפלאנט אייניגע נעכט..

אן אפט דאכט זיך איהר, אז דאס וועלט זי נעשטראפט דערפאר, וואס זי האט ענטזאגט איהר חבר'טע לאה'קע, מיט וועלכער זי האט זיך דא בעקענט, צו שלאפען צוזאמען. לאה'קע האט איהר זאנאר נעווואלט געבען צושטייער אויף די דירה־

נעלר, נאר זי, ליזע, האָט זיך איינגערעדט, אז זי האָט ליעב אייגזאמקייט. זי קען ניט זיין אין איין צימער מיט נאָך א מענ־שען...

לאה'קע איז דאן א ברונז'ע אוועק. „אָט חאָסטו דיר איצט אייגזאמקייט!" — שטראָפט זי זיך אליין!

איצט וואָלט ליזע געשלאָפען ניט נאָר מיט לאה'קען, נאָר מיט וועמען עס זאל זיך ניט מאכען. איז אבער וען דו דארפסט דעם מענשען, קריגסטו איהם ניט.

און ליזע בעשלוסט, אז מאָרגען וועט זי מוזען נעהן ערנעץ שלאָפען, זאל זיין כאטש צו א בעקענטען מאנסביל, אויב קיין חבר'טעם האָט זי איצט ניט...

זי וועט שוין אויסטראכטען א תירוץ, פאר וואָס זי איז נעקומען נעכטיגען. יא, זי וועט זאגען, אז די וירטהין האָט איהר ענטזאגט פון דער וואהנונג, און זי איז נעבליבען אָהן א צימער, כאטש נעכטיג אויף דער נאס...

און אויפ'ן צווייטען אבענד האָט זי אנגעקלאפט צו איהר בעקאנטען סטודענט, דעם לאנדסמאן, פינקעלשטיין.

די טיהר פון פינקעלשטיין'ס צימער האָט זיך לאנגזאם, זוי מיט פערדאכט, געעפענט און פינקעלשטיין, א הויכער בריים־בייניגער בחור, דערזעהענדיג ליזע'ן, האָט פער'חדוש'ט אויס־נערופען:

— ליזע! — אזוי שפעט!

ליזע האָט זיך מאָמענטאן פערלאָרען. זי האָט קוים בעווי־זען ארויסצומורמלען:

— לאָזט מיך אריין, נאכדעם וועל איך דערצעה־לען.

זי האָט מיט וואקלענדע טריט אריבערגעשפרייזט די שוועל און איז שטעהן געבליבען אין מיטען פון קלייניעם, אבער זעהר געמיטליכען סטודענטישען צימער. די נאז, איז א רונדער נלאז,

האט רונד און הע‌ל געברענט און ווי גאסט־פרייגדליך צוגעוואונ־קען.

— וואס איז מיט אייך, ליזע — אזוי שפעט? — האט פינקעלשטיין וויעדער נעפארשט.

ליזע, נעפינענדיג זיך איצט אין דער נעזעלשאפט פון א גוטען־בעקאנטען, איז צו זיך נעקומען. זי האט שוין נעוואלט דערצעהלען די אמת'ע סבה, וואס האט זי אהער נעבראכט, נור א קוק טהוענדיג אויף די אנגעווארפענע ביכער אויפ'ן טיש, אויף די שטוהלען און אפילו אויפ'ן פארלאגע, — האט זי זיך פערשעהמט און נעענטפערט נישט זיכער, ווי דער שטייגער איז וועו מען גרייט זיך צו זאגען א ליגען:

— מיין בעל הבית'טע... א העזה.. נעהמט פלוצים און זאגט מיר אב דעם צימער...

— אין מיטען דרינען... — האט פינקעלשטיין זיך נאך שטארקער נע'חדוש'ט...

אבזאגענדיג דעם ערשטען ליגען, איז שוין ליזע'ן בעקוועמער נעווארען און זי האט נענעבען די וויייטערדיגע ערקלעהרונגען אהן שום אבהאלט:

— צו מיר איז ארויף עפעס א בעקאנטער יונגערמאן. זאגט זי, די בעל־הבית'טע, אז זי וויל מיך ניט... עס פאסט איהר ניט... האב איך זיך מיט איהר צוקריענט און נעבליבען אהן א צימער...

— נו, וענט איהר צו מיר נעקומען נעכטינען? — האט פינקעלשטיין נעלאכט — איהר ווילט, אז מיין בעל־הבית'טע זאל מיך אויף ארויסוואַרפען...

— וועלען מיר ביידע זוכען א צימער — האט ליזע זיך נעוויצעלט, כאטש אויפ'ן הארצען איז איהר ווי א שטיין נעלענען אוז עס האט זיך איהר נעוואלט ווייגען אויף איהר עלענדקייט.

— א שהן נעשעפט! — האט פינקעלשטיין נעמורמלט...

ליזע האָט ענדליך דרייסט און שנעל, ווי מען נעהמט איין א מעדיצין, ארויסגעזאָגט:

— איך וועל טאקע היינט נעכטיגען ביי אייך. א יא פינקעל־שטיין?...

— ביי מיר? — האָט פינקעלשטיין געשמייכעלט. — איהר זעהט דאָך, איך האָב דאָך בלויז איין בעט...

— נו, מיט אייך צוזאמען טאָר מען ניט? — האָט זי כלומר'שט געלאכט.

פינקעלשטיין האָט אויך נעלאכט...

— יא, פאר וואָס ניט... וועז איך קען ניט אייער טא־טען!...

ליזע האָט אָננעקוקט דעם בריייטבייניגען הויכען פינקעל־שטיין און געטראכט:

— אָה, ווי זיכער מען איז, וועז שלאָפט צוזאמען מיט אזא יונג... און פאר וואָס איז ער אזא נאר... א גוטער איז ער דאָך יא....

פינקעלשטיין, בעמערקענדיג ליזע'ס פערטראכטקייט, איז נעריהרט געוואָרען. ער איז צו איהר צוגענאנגען, ארויפנעלענט איהר די האנר אויפ'ן נאקען און בריידערליך זיך אָננערופען:

— נו, שוועסטער, זאָרג נישט... וועסט האָבען וואו צו שלאָפען.

ליזעס פנים האָט זיך צושטראהלט, זי האָט בעניסטערט אויסגערופען:

— איך וויים שוין פון לאנג, אז איהר זענט א גוטער...

אָון אין איהר דמיון האָט זיך שוין געמאָלט דאָס גליק, ווי אזוי זי וועט די דאָזיגע נאכט פריי ווערען פון דעם טויט־שרעק, וואָס האָט איהר די לעצטע נאכט נעפייניגט. זי וועט אזוי רוהיג שלאָפען!

פינקעלשטיין, וועלכער איז אין זיין צימער נעווען אָהן א ראָק, האָט נענומען אָנטהון דעם ראָק.

— צו וואָס טהוט איהר זיך אָן? — האָט ליזע ווי אונ־רוהיג געפרעגט:

— איך לאָז אייך איבער דאָס צימער און איך געה שלאָ־פען אין א האָטעל...

ליזע איז בלייך געוואָרען... זי האָט קוים אויסגערעדט:

— צו וואָס? צו וואָס?...

— וואָס הייסט? האָט פינקעלשטיין נוטהערציג געשמיי־כעלט, ווי באלד, אז איהר האָט ניט וואו צו שלאָפען.. אייך וועל איך דאָך אין א האָטעל ניט שיקען, נאטירליך...

ליזע האָט געוואָלט פרעגען:

— און צוואמען! פאר וואָס ניט צוואמען?...

אָבער בעמערקענדיג זיין עהרליכען, צנועה'דיגען פנים, האָט זי בענריפען, אז ער וועט דאָס בלויז אָננעהמען פאר א וויץ און זי האָט נעשווינגען...

אין א ווילע ארום איז שוין פינקעלשטיין נעווען אָננע־טהון און גרייט אוועקצוגעהן. ער האָט אבער געפיהלט פאר זיין פליכט פאר זיין אוועקנאנג צו זאָגען איהר א פאָר פרייגדליכע וועדטער.

— איך האָף, אז אייך וועט ניט זיין אומעטיג.

— א, ניין! האָט זי ווי היסטעריש געלאכט — אומעטיג גאָר!... מיר איז קיינמאל ניט אומעטיג — און האָט זיך ווילדער צולאכט...

— און טאָמער איז אייך אליין אומעטיג — האָט פינקעל־שטיין זיך נעוויצעלט, ווי זיין שטיינער איז — איז אָט זעהט איהר דאָס קעפעל פון סקעלעט, וועלכען איך שטודיר... ער וועט אייך כי... כי... כי... אמוזירען...

און איידער ער האָט בעטראכט די טויט־בלאסקייט, וואָס האָט בערעקט ליזעס נעזיכט, איז ער, זאָגענדיג א גוטע נאכט, ארויס פון צימער מיט א גוטען שמייכעל, צופריעדען פון זיין נאסט־פרייגדליכקייט...

ליזע האט זיך אומגעקוקט און האט דערזעהן אויפ'ן ראנד פון קאמין שטעהן דעם קאפ פון א סקעלעט. די צוויי לעבער אויגען האבען אויף איהר וויילד געקוקט. עס האט זי אנגעכאפט א דורכדרינגענדער שרעק... זי האט זיך געווארפען צום טהיר און געוואלט שרייען:

— פינקעלשטיין! פינקעלשטיין!

עס האט איהר אבער די שטים ניט געדינט און אין גרויס פערצווייפלונג האט זי זיך געווארפען צום קאמין, נענומען דעם סקעלעט אין האנד, אריינגעקוקט אין זייגע לעבער־אויגען און ווי זיך נעריצט:

— א, איצט האב איך שוין סיין מורא ניט!

די ענטדעקונג.

1.

צו דרייצעהן יאָהר האָט שוין לאה געטראכט וועגן אַ תכלית. אָבער דעם דאָזיגן תכלית האָט זי אין איהר אייגענער געבורטס־שטעדטל נישט געקענט דערגרייכן. דער טאָטע, אן אָרימער תבואה הענדלער, האָט איהר מעהר ווי אן אָרט וואו צו שלאָפן נישט געקענט געבן. און כאָטש דאָס אָרט איז נעווען קליין און בעשרייגקט, ערגיץ צופוסענס פון א דערוואקסענעם מיטגלידער פון דער פאמיליע, האָט לאה אויפ'ן דאָזיגן אָרט, איידער זי איז אייגענשלאָפן, גרויסע געבריידען געבויט. אין דער פריה זייגען די נעבריידען צופאלען, אבער אויף דער נאכט זיינען זיי ווידער אויפגעשטעלט געוואָרען נאָך העכער, גרעסער און פאנטאסטישער.

און מאנכמאל פלעגט זי אויך ביי טאג טראכטען פון די געבויטע גליקען ביי נאכט — פלעגט איהר דאָ דער פערביטערטער טאָטע, דאָ פאר דער צייט פערפלטערטע מאמע אויסמאל און צוויי מאל און דריי מאל רופען:

— וואָס חלום'סטו?... עס איז דאָ נענוג ארבייט אין שטוב...

פלעגט לאה א שמייכעל טהאָן פול מיט בעדייטונג, ווי זי וואלט שוין אזוי אלט און אזוי קלוג געווען ווי טאָטע און מאמע און פלעגט ענטפערען:

— איך חלום נאָר ניט.. איך טראכט...

— וואלט איך געוואלט וויסען, וואס דו טראכסט? — פלעגט דער טאטע ווערען טשיקאווע.

און די מאמע פון איהר זייט פלענט נאך בייזער ווערען:

— זי טראכט... פרעג וואס טראכט זי... ביי לייטען אזא מויד איז א ברכה אין א שטוב, וואשט שוין גרעט אליין — איז זי — נאר נישט... פרעג איהר בחרם!

אבער די אלע שטעכווערטלעך פון טאטע און מאמען און אפילו פון די עלטערע ברידער און שוועסטער חאבען לאה'ן טיף ניט אנגעריהרט. זי איז געבליבען ביי איהרם: בעפרייען זיך פון דעם דאזיגען ארימען שטיבעל, פון די דאזיגע מענשען און אוועקפליהען...

וואוהין און צו וואס און צו וועמען — האט זי דייטליך נישט געוואוסט.

פאר איהרע אויגען האט זיך עפעס געטראגען א גרויסע שטאדט, מיט גרויסע וווייסע הייזער, מיט א סך מענשען און אלע מענשען לויפען און אייליען און יעדער מענש טראגט אונטער'ן ארים א בוך...

אווי ווי דא דעם אפטייקער'ס ווייב, אדער די אקושערקע, אויך וועלכע אלע קוקען ווי אויך א בייזען וואונדער...

אויסער זיך, לאה.

זי שלינגט זייערע בעוועגונגען, וועז זי זעהט זיי אמאל דורכגעהענדיג דורך זייער נעסעל.

זיי זיינען גרויסשטאדטיגע, געלערנטע און נעווים גליק ליבע.

איבערהויפט די אקושערקע!

די נאסיגע מיידלעך לאכען פון איהרע נעשאפענע חאר. די עלטערע אידען שילטען זי, וואס זי וואוינט ביי א גוי אין א שטיבעל אין עק נאס און עסט אודאי טרפות. אבער זי, לאה, איז איהר אלץ טוחל. זי האט זי אפילו ליעב.

עס קען זיין אז דאס איז א זינד, אזא ליעב צו האבען. אבער זי קען זיך נישט העלפען.

זי וואלט נור געוואלט אויך אזוי „קענען" ווי די אפר־שערקע.

אבער ווי אזוי? מעהר ווי דאוונען איז א גראבען סדור וואו זי פערשטעהט איין ווארט ניט, האט מען איהר נישט נע־לערנט. אויסלערנען איהר דאוונען איז דאזיגען גראבען סדור האט נעמאסט דעם טאטען ביי פינף גילדען. פינף חדשים האט זי נעלערענט א שעה אין טאג ביי דבורה דער רביצין... דער טאטע האט יעדען חודש ארויסנעהמענדיג דעם גילדען, נע־זיפצט:

— נאדיר נאך פאר א מיידעל צאהלען! טאמער איז וועי־ניג פאר די אינגלעך שכר לימוד...

פרעג ווער האט איהם געבעטען.

אט ווען ער וואלט זי אבגענעבען צום רוסישען לעהרער לערנען זיך רוסיש!...

רוסיש קען זי נאר איין ווארט... ניין. צוויי... זדראסטוואי־טע און פאזשאלוסטא... זדראווסטוואויטע איז נוטמארגען אוז פאזשאלוסטא איז זייט־זשע מוחל... א, ניין. זי קען נאך א ווארט... פראטשאיטע... זיי געזונד...

פאזשאלוסטא... זדראווסטוואויטע... פראטשאיטע...

אזוינע שעהנע ווערטער! אבער דאס איז אזוי וועניג!

ווען זי קען זיך לערנען רוסיש, לייענען א בוך!...

2

עס איז געווען א זומער פאר־נאכט. לאה איז געשטאנען א בארפיסע נעבען דעם טאטענס שטיבעל און טיף אריינגע־טראכט אין זיך. הינטער איהר אויף א באנק איז געזעסען דער טאטע און געשמועסט מיט דעם שכן אהרן לייזער'ן.

דער שמועס איז געווען ווייט און פרעמד. אט איז איהר פערבייגעפלויגען א ווארט, א צווייטעס און פלוצלונג האט זי זיך נעהענטער צוגערוקט צו זיי און זיך איינגעהערט: איז דאס מענליך — זיי רעדען וועגען דער אקושערקע...

— העז אביסעל... זי נעהט מאכען א שקאלע פאר קינדער... פאר מיידלעך... — דערצעהלט דער טאטע...

— ווער־זשע וועט איהר נעבען קינדער?... לאכט אהרן לייזער...

דער טאטע לאכט צוריק:

— ווייס איך... און אפשר וועלען זיך נעפינען משוגעים...

לאה האט זיך קוים איינגעהאלטען נישט צוצוגעהן צו די צוויי פרעמדע אידען, פון וועלכע אייגער איז איהר טאטע און א פרעג טהאן:

— טאקע אויך אן אמת — פאר מיידלעך!

און די דאזיגע נאכט האט לאה ניט נעקענט איינשלאפען. אין קאפ האבען זיך איהר נעבאמבעלט די דריי רוסישע ווערטער: זדראסטוואויטע, פאזשאלוסטא און פראטשאיטע, און אז זי איז שוין איינגעשלאפען האט זי פון שלאף מיט א שמייכעל אויף די ליפען נע'חוז'ט:

— פראטשאיטע!...

3.

אין א האלב יאהר ארום איז שוין לאה ארומגענאנגען אי־בער'ן קלייגעם שטיבעל און נע'חוז'ט:

„פטישטקא באזשיא נע זנאיעט

„ני זאבאטי ני טרודא...

און דער טאטע און די מאמע האבען איהר נעשטורכעט:

— וועסט שוין אויפהערען ארומצולויפען ווי א מושגענע?..

און די אינגערע שוועסטערל האט איהר איבערגעקרימט:

— פּיצקא... פּיצקא...

אָבער לאה'ן האָט דאָס ניט געארט... באלד וועט דאָך זיין ווארים. וועט זי מיט'ן ביכעל ארויסגעהן הינטער'ן שטעדטעל און דאָרט וועט זי זיך ערשט נעהמען.

און שפּעטער — זאָגט די אקושערקע — וועט זי איהר אַוועקשיקען אין דער נרויסער שטאָדט און ערשט דאָרטען וועט זי זיך לערנען. אלע יאָהר א קלאָס. און אז זי וועט זיך לערנען אזוי זעקס יאָהר וועט זי דורכגעהן זעקס קלאָסען גימנאזיע און אין נימנאזיע וועט זי נאָר נישט דאַרפען געהן... זי וועט זיך זיצען אין א צימערעל און לערנען זיך און איינמאָל אין יאָהר וועט זי אָבגעבען עקזאמען, וועט דאָס זיין פונקט, ווי זי וואלט נענאנגען אין נימנאזיע, און נאָכדעם וועט זי קריגען אזא דיפּלאָם וועט זי פאָהרען אין נאָך א גרעסערער שטאָדט און ערשט דאָרט וועט זי זיך לערנען נאָך דריי יאָהר וועט זי ווערען אן אקושערקע... צו דריי־און־צוואנציג יאָהר קען זי שוין זיין אן אקושערקע...

■

די נביאות פון דער אקושערקע איז טהיילס מקוים נעווא־רען. לאה איז טאקע אין א יאָהר ארום אוועקגעפאָהרען אין דער נרויסער שטאָדט, אָבער אנשטאָט צו לעקומען דעם דיפּלאָם צו צוואנציג יאָהר האָט זי איהם נעקראָנען ערשט צו פיער־און־צוואנציג. אקושערקע איז זי ערשט נעווארען צו אכט־און־צוואנציג יאָהר.

ערריכענדיג איהר ציעל האָט זי ערשט דערפיהלט, אז ניט דאָס האָט זי נעציעלט. אין איהר קליינעם צימער איז איהר נע־וען אומעטיג. און עם האָט איהר נעצוינען צו מענשען, צו דער נאס, צו פערזאמלונגען, צו טהעאטער און בכלל צו פרעהליכע נעזעלשאפטען.

איינמאל איז זי געווען אויף א באל. די יונגע פּאַרלעך האָבען געשוועבט איבער'ן גרויסען זאל, ווי זיי וואָלטען געוואָלט ערגיץ ארויסשוועבען אין אן אנדער וועלט... דער קריז פּאר די טענץ איז אָבער נעווען א בענרענעצטער, זיי האָבען זיך נע־ דרעהט אלץ אויף איין אָרט און מיעד וועריענדיג פּלוצעמיג זיי מעהר אנידערפּאלען ווי אנידערזעצען זיך אויף די שטוהלען, וואָס זיי־ נען נעשטאַנען ביי די וועגט... לאה האָט נעהאט אויפ'ן באל פיעל בעקאנטע, אבער ביים טאַנצען זיינען זיי אלע צולאָפּען, ווייל לאה האָט ניט נעהאט קיין נעלעגענהייט זיך צו לערנען טאַנצען. מיט דאַרשטיגע בליקען האָט זי צוגעקוקט ווי פיעל פון איהרע בעקאנטע יונגע לייט כאפען ווילד־פרעמדע מיידלעך און זי, לאה'ן, אן אייגענע, לאָזט מען איבער אליין און נאָר דערפּאר וואָס אנשטאָט צו לערנען זיך העכסטענס צוויי מאַנאטען טאַנצען, האָט זי איהרע אלע יונגע יאָהרען אוועקגע־ נעבען נאָר פּאר איין שטיקעל פּאפּיער, וואָס עס גיט איהר דאָס רעכט צו צונעהמען קינדער ביי נעווינעריגס...

אין דער צייט פון דער פּאוזע איז צו איהר צוגענאַנגען בערמאן, איינער פון איהרע נעהענטערע בעקאנטע, דער אנ־ פיהרער פון די טענץ. ער האָט ווי פערשולדיגט איהר אָננעקוקט און נעזאָגט:

— עס טהוט מיר זעהר לייד, ליזא, וואָס איהר טאַנצט ניט...

לאה האָט טרויעריג א שמייכעל נעטהאָן און נעענטפערט:

— און מיר נאָך מעהר...

דער יונגער מאן האָט זיך דערפיהלט אונבעקוועם, האָט אראָבנעלאָזט די אויגען אויף דער ערד, צוריק אויפנעהויבען, בעטראכט לאח'ן און ענדליך ווי אן ענטרעקער זיך אָננערופען:

— אה, מיין גאָט, איהר האָט וואונדערליכע פים!...

לאה איז ווי נעוואָרען איבערראשט און פּאַרלעגען איבער־ נעפּרענט:

— וואָס מיינט איהר דערמיט?...

אבער אנשטאָט צו ענטפערען האָט בערמאן נעהאלטען אין איין בעטראכטען לאה'ס פינגר און ווידער זיין ענטציקונג פארט־געזעצט:

— וועדליג איך קען פערשיעדענע טענצערינעס און וועדליג איך וויים אין וואָס בעשטעהט זייער געשיקטקייט, בין איך זיכער, אז לויט אייער פינגר וואָלט איהר געווען א בעריהמטע טענצערין...

לאה האָט זיך פון דער דאָזיגער ענטדעקונג מאָדנע דערשראָקען. זי האָט קוים נעקענט אויסרייידען:

—איהר מיינט עס ערנסט?...

— זיכער! איהר האָט נעהאָט אלע אייגענשאפטען צו זיין א גרויסע טענצערין...

— א גרויסע! — האָט לאה מיט שרעק אויסגעשריען.

— זעהר, — האָט זיך בערמאן בעגייסטערט. — אייער פינגר, אייערע פיס, דער גאנצער געבוי פון אייער קערפער איז בעשאפען צום טאנצען... איהר וואָלט נעווען א בעריהמטהייט...

און איידער לאה האָט נעהאט צייט צו ענטפערען וואָס עס איז און איבערפרעגען ווי ווייט ער זאָגט אמת האָט דער „טראָבאן" נעגעבען סיגנאלען צו א נייעם טאנץ.

און בערמאן איז, לייכט ענטשולדיגענדיג זיך פאר לאה'ן, פערשוואונדען אין טאנץ זאל.

5.

קומענדיג אהיים אין איהר צימער איז שוין נעווען טאג... לאה האָט אראָבגעלאָזט די פאָרהאנג איבער'ן פענסטער, זיך אויסגעטהאן און בלייבענדיג אין איין העמד האָט זי זיך נעשטעלט נעבען שפיגעל און בעטראכט איהר קערפער.

זי האָט זיך געשטעלט קענען שפיגעל אזוי, אז זי זאל זיך קענען זעהן אין גאנצען.

ווירקליך! אט זעהט זי איהרע פים, ווי שלאנק, בויניג און לאנג.

זי האט עס נאר ביז אהער ניט געוואוסט. איהר נאנצע יוגענד האט זי פערבראכט נאר אויף אזוינס, וואס איז ניט איהר בערוף.

איהר בערוף איז נאר נעווען צו זיין א נרויסע מענצערין.

איצט ווייס זי שוין זיכער...

פארוואס־זשע האט עס איהר פריהער קיינער ניט נעזאנט!

זי האט זיך נעלאזט איבער'ן קלייענם צימער טאנצען אין האט בעטראכט אין שפיגעל איהר יערע בעווענונג...

נעווייס... זי איז אזוי לייכט! זי וואלט נעווען א נרויסע מענצערין, אט פונקט ווי יענע, וועלכע זי האט נעזעהן טאנצען ניט לאנג צוריק אין דער אפערא.

וואס בלומען יענע האט בעקומען!

זי וועט עס שוין קיינמאל ניט דערנרייכען. און א לאנגע צייט האט זי זיך נערראהט ארום שפיגעל און נעפרופט נאכמאכען די בעווענונגען פון יענער מענצערין...

קאמפלימענטען.

(דערצעהלט פון א געוועזענע רעוואלוציאנערין)

אין יענער צייט — מיר דאכט זיך עס איז שוין אזוי לאנג — בין איך נאר וואס אריינגעטראטען אין דער בעוועגונג. איך בין אלט געווען אין גאנצען אכצעהן יאהר. אבער אויסגעזוהן האב איך נאך אינגער. איצט בין איך שוין א מוטער פון צוויי קינדער. האב שוין פערלאזען יענע צארטע עדעלע מיידעלשע פיגור. דאן בין איך געווען — אזוי געדענק איך מיך. און אזוי האט מען וועגען מיר געזאגט — דאן בין איך געווען צארט און אונשולדיג ווי א לילייע.

און די פארטיי, אין וועלכע איך בין דאן אריין צו ארבייטען איז געווען די געפעהרליכסטע. זי האט אנערקענט דעם טערראר אויפ'ן העכסטען גראד. נאטירליך, האב איך די דאזיגע פארטיי ניט אויסגעווועהלט מיט מיין גוטען ווילען, פון מיינעטוועגען וואלט איך אפילו געקענט ארבייטען ביי די פועלי ציוניסטען... אויב נאר מיין חבר'טע, פיעל עלטער און ערפאהרענער פון מיר, וואלט אויך אהין געהערט. מיין חבר'טע אבער, ביילקע, האט נעגלוסט צום אמת'ען קאמפף. איך בין איהר בלינד נאכגעגאנגען און בלינד געהארכזאם געווען.

מיט א קלאפענדען הארצען בין איך דאס ערשטע מאל מיט איהר אריין אין אן ענגער געשלאסענער געזעלשאפט, וועלכע איז בעשטאנען פון פיער מענער און צוויי פרויען, אויסער מיך און מיין חבר'טע ביילקע. איך בין פון ביילקען פארגעשטעלט

געווארען אלס א נייע קראפט, וועלכע קען זעהר צוניץ קומען פאר וויכטיגע ארבייט.

איינער פון די פיער מענער, א הויכער יונג, מיט בלוט שפריצענדע באקען און שווארץ־גליהענדע אויגען, מיט נאר וואס שפראצענדע שווארצע וואנסעלעך, האט מיך מיט א שטארקע פריינדשאפט אננעקוקט, מיר אויסגעצוינגען זיין בריי־טע אבער זעהר וויסע האנד און געזאגט:

— איך האף, אז איהר וועט זיין א גוטע שוועסטער... איך היים „בארים".

זיינע ווערטער, וואס זיינען געווען אפענהערציג און וואר־רים, האבען מיך ווי היפנאטיזירט. איך בין געווארען, לויט איך האב דערפיהלט, שטארק רויט, און קוים אין שטאנד געווען צו ענטפערען:

— איך וועל מיך בעמיהען צו פערדיענען אייער צוטרוי.

אוועקגעהענדיג פון דער דאזיגער נייער געזעלשאפט, האט פאר מיר דעם נאנצען וועג נעשוועבט דאס נעזיכט פון דעם יונג, וואס הייסט בארים. אויף מיין געלענער האב איך אלץ נע־טראכט, ווי אזוי קען איך עפעס טהאן אזוינס, וואס זאל בע־וויזען דעם דאזיגען בארים'ען מיין טרייהייט און איבערגע־בענהייט דער רעוואלוציע, פון וועלכער ער איז דער נרעסטער פארשטעהער.

פול מיט מוטה און ענערגיע בין איך אויף מארגען אויפגע־שטאנען. אוועק צו דער חבר'טע, און נאך א פערזענליכען קור־צען געשפרעך, האב איך מיר צו איהר געוועגדעט:

— ווי נעפעלט דיר בארים?

בייגלקע האט מיך שטרענג אננעקוקט און געענטפערט:

— וואס הייסט ווי געפעלט ער מיר... איך דארף דען מיט איהם א ליעבע פיהרען?...

איך האב מיך פון איהר ענטפער מאדנע דערשראקען. מיר האט זיך נעראכט, אז זי איז אריינגערדונגען צו מיר טיף אין

הארצען און פון דאַרטען ארויסגעגריבעלט דעם סור...

„מיין גאָט" — האָב איך זיך אין געדאנק נע'מוסר'ט — „עס איז דאָך א שרעקליכע תרפה". איך האָב אָבער זיך גלייך געפונען און ענערגיש זיך אָנגערופען:

— איך ווייס, אז דו ביזט ניט פון די וואָס פערליעבען זיך, און באַרים איז ניט דער וואָס פיהרט ליעבעס. איך האָב נאָר נעמיינט, ווי געפעלט ער דיר אלס קעמפער... פער־שטעהסט? ! אלס קעמפער...

— נו, יא! — פרעגסט נאָך! — איז ביילקע ווייכער נע־ווארען — וועסט מעהר „ארבייטען" וועסטו זעהען ווער ער איז און צו וואָס ער איז פעהיג.

אין א פאַר טעג ארום האָב איך זיך מיט איהם געטראַפען אויף דער בירזשע. ער האָט מיך גלייך דערקענט און אָנגעקומענדיג מיך מיט זיינע גליהענדע אויגען, האָט ער מיך אָבגערופען אז ס זייט, און נעזאָגט:

— קומט צו מיר אהיים, איך דארף אייך טאקי נויטיג חאַ־בען...

איך בין פאר פרייד ווי פערגליווערט געוואָרען: צו איהם אהיים — איינע אליין! א גרויסע נייגעריגקייט האָט מיך ווי בעהערשט, און איך בין איהם נאָכגעלאָפען, ווי א קינד לויפט נאָך א מאַטען, מיט מורא און מיט ליעבע...

דורכגעהענדיג עטליכע פערוואַרפענע גאַסלעך, איז ער שטעהן געבליבען ביי א גרויסען הויף; ער האָט זיך אומגעקוקט אהינטער, און שנעל זיך אָנגערופען: — קומט אריין.

ער האָט מיר ארויפגעפיהרט אין א פינסטערען קאָרידאָר און איז געשטיגען אויף טרעפ; איך נאָך איהם. ענדליך איז ער שטעהן געבליבען ביים לעצטען שטאָק. דאָס איז געווען שוין דער בוידעם פון הויז, וועלכעם האָט געהאט א קליין סאלקעלע. אהין האָט ער מיר אריינגעפיהרט, ניט רערענדיג מיט מיר קיין איין וואָרט...

ער האָט פּאַרזיכטיג אָנגעצונדען פּייער. זיך אַנידערגעזעצט און געהייסען אויך מיר צו זעצען זיך נעבען איהם. ער האָט מיך אָנגעקוקט, בעטראכט עטליכע מאל און נעזאָגט, ווי צו זיך אליין:

—יא, איהר ווערט דערצו זיין גוט... איהר זעהט אויס ווי א בת מלכה...

איך האָב מיך צולאכט פון דעם קאמפּלימענט און האָב נעזאָגט:

— דאכט מיר, איך נעה אָנגעטהאן נאנץ נעווענהנליך...

— אייערע אויגען אָבער, די טרויטישע אויגען, און דאָס ווייס דורכזיכטיג פּנים'ל... ווי נעוואונשען!

פון די צווייטע קאמפּלימענטען האָב איך זיך נאָך מעהר צולאכט; אין הארצען אָבער האָט מיר הנאה נעטהאָן, וואָס אויך בּאַרים קען מאכען קאמפּלימענטען... איך האָב נעוואונשען, אז בייליקע זאל דאָ זיין און הערען... זאל זי נים מיינען, אז בּאַרים ווייס שוין נאָר נים, וואָס שעהן אין. איך אָבער האָב מיך אלץ נעסטאַרעט צו אָבלייקענען:

— איהר זייט זיך טוער, חבר בּאַרים... איך בין נים אזוי שעהן, ווי איהר מיינט...

— אך, וואָס רעדט איהר... — האָט ער זיך צוקאָכט אין מיך בעטראכט פון אלע זייטען — איהר זייט ווי נעבוירען פאר מיר... איך דארף אייך אזוי נויטיג... אזוי נויטיג...

און אָנקוקענדיג מיך וויערער, האָט ער מיט ענטציקונג אויסגעשריען:

— איהר זייט א בת־מלכה! אזוי ערעל, אזוי צארט...

איך בין פון די אויפריכטיגע קאמפּלימענטען ווי פערשעהמט נעוואָרען, האָב איהם אָבער אָנגעקוקט שוין פיעל דרייסטער און זיך אָנגערופען:

— איהר קענט אויך קאמפּלימענטען מאכען!...

ער אַבער איז געשטאַנען נעבען מיר ווי צוקאַכט און האָט אַבגעוועדט מיינע ווערטער:

— וואָס זאָגט איהר קאַמפּלימענטען... וואָס רעדט איהר נאָרישקייט... אייערע האָר, אמת'ע זייד...

ער האָט מיינע לאָקען אַנגענאַפּט מיט'ן האַנד און האָט זיך ענטציקט פון זייער ווייכקייט, און אייַדער איך האָב צייט נעהאַט אַבצוואוועדען זיך, האָט ער בעגייסטערט אויסגעשריען:

— אך, איהר ווייסט, ווי אזוי איהר זאָלט זיי פערקאַמען... „חיסט עס א בחור ווי אלע בחורים" — האָב איך א טראכט נעטהאַן. אבער אַנקוקענדיג זיינע גליהענדע אויגען, איז ער מיר דאַמאָלסט — איך אנערקען איצט מיין שוואכקייט — אזוי נעפעלען נעווארען, אז איך האָב זיך אין גאנצען פארגעסען און געפרעגט קאַקעטיש:

— ווי מיינט איהר וואָלט בעסער נעפאַסט?

— פערקעמט זיי „סעצעסיע" — איבער די אויערען אוז איבער די רויטע בעקלעך. דאַמאָלסט וועט איהר זיין זיכער מיט ערפאָלג...

איך האָב איהם נעפאָלגט, האָב גלייך אין זיין אנווועזנ־ הייט זיך איבערנעקעמט..

אז איך בין נעווארען פארטיג מיט דער נייער פריזור, האָט ער מיך ווידער בעטראכט און איז נאָך מעהר ענטציקט נע־ ווארען פון מיר:

— איהר זייט פאר מיר א נליק...

איך האָב פערשעהמט ארַאבנעלאָזט די אויגען און נע־ ווארט, אז אָט אָט פאלט ער צו מיר צו און גיט מיך א קוש, וועל־ כען — איך בין ווידער מודח מיין זינד — איך האָב שטארק, שטארק נענארט...

נאָר אנשטאט א קוש, איז ער אַבגענאַנגען פון מיר צום בעט, זיך איינגעבוינען און פון דאָרט ארויסגענומען א קליין

פּעקעלע, און האלטענדיג עס אין האנד האָט ער זיך צו מיר געוואנדעט:

— הערט, חבר'טע... אָט דאָס איז נישט מעהר און נישט וועניגער, ווי א באָמבע...

איך בין פּאר שרעק שיער נישט אומגעפאלען, ער אָבער האָט מיך שטרענג אָנגעקוקט און זעהר שטיל געזאָגט:

— די באָמבע מוז מען איבערטראָגען אויף אן אנדער וואָהנונג... איהר פערשטעהט... איהר זייט פונקט אָנגעמאָכטען... אייער גאנצער אויסזעהן איז אזא, וואָס לאָזט ניט צו קיין חשד פאלען אויף אייך. איהר וועט נעהמען א דראָשקע און עס אוועקפיהרען... נאָר פאַרזיכטיג...

און מיט די וועלטער האָט ער מיר מיט גרויס פאַרזיכטיגקייט איבערגעגעבען דאָס קעסטעלע, געזאָגט מיר ווי אזוי צו טראָגען עס ביז צו דער דראָשקע און מיר געהייסען געהן.

איך האָב ניט געהאט קיין מוטה צו אויסרעדען אנטקעגען א וואָרט... איך בין שטיל ארויס פון צימערעל און מיט גרויס שרעק עס געטראָגען איבער'ן הויף.

ביים הויף איז געשטאַנען א דראָשקע. איך האָב מיך אריינגעזעצט און געהייסען פאָהרען צום אָנגעוויעזעגעם אָרט.

אז איך בין געקומען אויף מאַרגען אין אבענד צו איהם, האָט ער מיר שוין קיין קאָמפּלימענטען ניט געמאכט, ער האָט מיר נאָר געדריקט די האנד און געזאָגט:

— איהר זייט א וואויל'ע חבר'טע... איהר וועט צוגיץ קומען...

און איך בין אויף מיט דעם קאָמפּלימענט צופריעדען געווען...

אבער טיף אין הארצען האב איך נעבענקט נאך די נעכ־
טינע קאמפלימענטען... אזוינע אבער האב איך שוין מעהר פון
איהם ניט נעהערט: מעהר קיין באמבעם האב איך ניט נעדארפט
אריבערפיהרען, און מיין שעהן פנים, מיינע טרוימעריש אוי־
גען און מיינע זיידענע האאר איז איהם שוין מעהר ניט אננע־
נאנגען...

כלות.

נאך אלם קינד האט שוין ליפמאן נעהאט א כלה.

דאס איז געווען חנה'לע, לייבע דעם קרעמערס איננסטע טאכטערל. זיי זיינען נעבאראן געווארען אין איין נאכט אין בייד־ענם עלטערן האבען האלב אין שפאס, האלב אין ערנסט, אין א פאר וואכען ארום זיי פערקנאסט.

און אזוי איז די דאזינע חנה'לע נעווען ליפמאנס כלה ביז צוועלף יאהר. נאכדעם, נעהענדיג צו איין לעהרער זיך לערנען לעזען און שרייבען, האט זיין יונגעס הערצעל אנגעהויבען צו ציהען צו אן אנדער מיידעלע, וואס איז נעווען א בלאנדע, מיט בלויע אויגען און גאלדענע לאקענלעך און האט זעהר חן'עודיג נעשמייכעלט, ארויסווייזענדיג איהרע צווייי מילך ווייסע שניר־לעך צייהן.

דאן איז ער צו חנה'לען וואס א טאג קעלטער און קעלטער נעווארען. ביז ער האט זיך מיט איהר אין נאנצען צוקרינט און ער האט זי אוועקגעוואדפען.

אוים כלה...

חנה'לע האט זיך נעמאכט, ווי עס ארט איהר ניט. פער־קעהרט, זי האט נאר אין נאנצען אפגעלייקענט, אז זי איז ווען נעווען זיין כלה. מאלע וואס טאטע און מאמע האבען נע־שפאסט!

אבער ווען ליפמאן חאט זיך א נאנצען יאהר נע'חבר'ט מיט דער בלאנדער מיידעלע און זיך נעקושט מיט איהר, זיצען־

דיג ביי'ן טיש אין דעם לעהרערס הויז, אדער צוריקגעהענדיג צוזאמען א היים מיט די פערשריעבענע העפטען אונטער די ארעמס, — איז חנה'לע אלץ נעווען אליין און האט אן אנדער אינגעל, אלס חבר, ניט געקענט קריגען, און זי האט מיט רוגזא געקוקט אויף אלע איהרע בעקאנטע פון ביידע געשלעכטען, ווי זיי אלע וואלטען געווען שולדיג אין איהר פערלאזענקייט...

אז זי האט שפעטער בעמערקט ווי ליפמאן איז אויף צו זיין נייער חבר'טע קאלט נעווארען, האט זי זיך נעטרייסט, אז ער וועט וויעדער קומען צו איהר, צו חנה'לען. זי האט זיך אבער טועה געווען. ליפמאן איז שוין געווארען א נאנצער מחותן מיט דער שווארצער נרונעלען. דאס האט שוין חנה'לע איהם ניט נעקענט מוחל זיין און האט איהם שטילערהייט געשאלטען...

אבער ליפמאן האט אויף מיט דער שווארצער נרונה'לען ערנסט ניט נעמיינט. די ערשטע טעג איז זי איהם טאקע נעפע־לען נעווארען, אבער נאכדעם האט ער ערפאהרען, אז די דאזיגע נרונה האט עפעס א מאדנע צונעמענישן, וועלכע האט אין זיינע אויערען נעקלונגען זעהר ניט איינגענעהם, איז ער נעווארען אויס מחותן אויף מיט איהר.

אבער לאנג אהן א חבר'טע איז דער דרייצעניאהריגער בחור'ל ניט נעווען.

די דריי פערלאזענע מיידעלעך האבען טאקע קיין אנדערע נאהענטע חברים ניט נעקראגען און זיי אלע דריי האבען זיך נע'חבר'ט, אויסרעדענדיג דאס הארץ אויף ליפמאנען און שווע־רענדיג מיט כל השבועות, אז זיי האבען איהם פיינט, ווי דעם טויט, — אבער ער, ליפמאן, האט זיי ניט געבענשט, ניט נע־שאלטען, ניט געריהמט, ניט געזידעלט, — ער האט זיי נאר ניט דערמאהנט, ער האט נאנץ לייכט פערטשעפעט דאס חער־צעל פון שלמה וואלף דעם נגיד'ס טאכטער, פייגעלע.

דאס איז נעווען אן אמת'ער טריאומף!

ערשטענס, איז פייגעלע געווען דאָס שעהנסטע מיידעל איז נאָס, צוויי־טענס איז זי געגאנגען אין „שקאָלע", און ניט צו א פּריוואט לעהרער, ווי ער מיט זיינע פּריהערדיגע חבר'טעס. דריטענס איז טאקע דער יחוס אליין פּאר ליפּמאנען א סך ווערט געווען. ער חבר'ט זיך מיט דעם גניד'ס טאכטער.

די בעקאנטשאפט מיט פייגעלען האָט אָנגעהאלטען א דריי יאָהר. ער איז שוין געווען א כחור פון זיבענצעהן יאָהר, שלמח וואלף איז פּאר די דריי יאָהר אריימער געוואָרען, ליפּמאנס טא־טע איז דוקא אויפּגעקומען. פייגעלע אליין איז אויך אין זיינע אויגען מיאוסער געוואָרען און ענדליך איז ער פון איהר אוועק־גענאנגען...

צו אכטצעהן יאָהר האָט ער שוין געקוקט ערנסט אויף דער זאך.

סתם בעקאנטשאפט האָט ער אויסגעמידען. ער האָט נע־קוקט אין תוך אריין. נעהמען א כלה!

און שפּעטער האָבען זיך שוין אריינגעמישט שדכנים, די עלטערן, און ליפּמאן איז אלע פּאר וואָכען געוואָרען א חתן און געוואָרען אוים חתן...

ער האָט געבראָקירט...

געבראָקירט האָט ער די כלות, וואָס שדכנים האָבען איהם גערעדט, געבראָקירט האָט ער די מיידלעך, מיט וועלכע ער האָט זיך אליין בעקענט, אויפּגעהערט צו ליעבען די יענינע, וועלכע ער האָט די ערשטע וואָך שטארק גע'ליעבט.

— א מאָדנע זאך! האָט ער זיך אמאל בעריהמט פּאר זיי־נעם א חבר. מיך האָט נאָך א כלה קיין מאל ניט אָבגעזאָגט, א גע'ליעבטע ניט אויפּגעהערט צו ליעבען... א י ך וואָרף זיי אלע אוועק!...

און ער האָט זיך צוגעכט...

ענדליך האָט ליפמאן חתונה געהאט. עס איז נעווען טאקע דורך א שדכן. די כלה איז נעווען א שטילע, רוהיגע אידישע טאכטער. מיט צוויי נרויסע שווארצע בענקענדיגע אויגען. דוקא די דאזיגע אויגען זיינען ליפמאנען געפעלען נעווארען. דערצו האָט די כלה נעצעהלט אזא סומע נעלד, וויפיעל ליפמאנס פאנטאזיע האָט שטענדיג פאראויס נעזעהן. אויך איהרע עלטערן זיינען נעווען שטילע, נוטע מענשען, האָבען אויף אלץ וואָס ליפמאן האָט אויסנערעדט, נוטמוטיג צוגעשטימט, און ליפמאן האָט בשום אופן ניט נעקענט געפינען א פעהלער אין דעם דאזיגען שדוך.

אין א יאָהר ארום האָט זיין יונגע בענקענדינע ווייבעל נעבאָרען א קינד. עס איז נעווען א זעהר שוואָך קינד. די מוטער איז קיין מאָל פון זיין ווינעלע ניט אָבגעטראָטען און ליפמאן אליין איז אויך נעווען זעהר פערנומען מיט'ן קינד. האָט נעקוקט אויף איהם, איבערבוינענדיג זיך איבער פון ווינעלע מיט ליעבע און רחמנות... פלעגט עס אויך אָפט ארויסנעהמען, האלטען עס ארומנעגומען און טוליענדיג עס צו זיך פלעגט ער מורמלען:

— זאָלסט מיר לאָנג לעבען!

דאָס קינד איז אין א יאָהר ארום שטארק קראנק נעוואָרען. עס איז נעלענגן אין ווינעלע מיט פערמאכטע ליפעלעך און מיט האלב פערמאכטע אויגעלעך און שווער נעהויבען מיט'ן בריסטעלע. די מוטער איז ארויס נאָכ'ן דאקטאר. ליפמאן, טיעף פון ניט שלאפען די פאריגע נאכט, איז נעשטאנען איבער'ן ווינעלע און האָט עפעס נעטראכט... ער האָט זיך פלוצים דערמאנט אן אלע זיינע פריהערדיגע כלות... איינע נאָך די אנדערע האָבען זיי, בלאסע, מיערע, מיט פינקעלדיגע אויגען, דורכנעשוועבט פארבי איהם... און אָט זיינען זיי אלע, אין ווייסע קלייד מיט אויסנעשפרייטע חענד און מיט נרויסע אָפענע

אויגען, נעשטאנען איבער'ן ווינעלע, און האבען עפעם מאדנע נעשמייבעלט...

נאכדעם האבען זיי זיך אלע נענומען פאר די הענד און שפרינגענדיג און לייכט טופענדיג מיט די פים, האבען זיי זיך אין א קאראהאד ארומנערדעהט ארום ווינעלע...

די אויסנעמארטע קוילען.

(פוילישער־ערצעהלונג)

ברוך נרינשפאן איז נעווען א בעל־חבית'ישער בחור. ביז צוואנציג יאהר איז ער נעווען אין דער היים ביי זיינע עלטערן, נעלייענט לשון־קודש'דיגע ביכלעך; שבת האט ער שפאציירט מיט חברים הינטער'ן שטעדטל, זיך בעגעגנט דאָרטען צווישען די בוימער מיט קאָמפאניעס שפאציערענדע מיידלעך, און מיט די מעהר בעקאנטע זיך בענריסענדיג, פלעגט מען זיך נאכהער לאָזען אלע צוזאמען. ביי א שעהנעם וועטער, וועו דאס גראָז פלעגט זיין טריקען, פלעגט מען זיך צוזאמען אויסזעצען אויף דער ערד, אנפאנגס אביסעל אָנגערוקט איינע פון די אנדערע, שפעטער אביסעל — פלעגט מען זיך דערנעהענטערן און באלד — פרעג ווי אזוי — פלעגט שוין ברוך זיצען שולטער אין שולטער מיט חנה, ישראל בערס שווארץ־חנ'עוודיגער מיידעל, און אריינרוימענדיג איהר א סוד אין אויער, פלעגט ער שוין פאר איינוועגס אָנריהרען מיט די ליפען דעם שפיץ וואָרימען אויער. ברוך האט עס נערעכענט פאר א זיכערן קוש און האט דערמיט זיך בענגיגענט. חנה אבער האט זיך נעמאכט כאילו לא ידעה — א סוד איז א סוד!... אי, וואס ער האט מיט די ליפען אָנגעריהרט דעם אויער, קען זי נאָרנישט העלפען דערצו— וועו ער גיט איהר א קוש אין בעק וואלט זי אודאי ניט נעשוויגען...

אבער גוט איז עס געווען! אז עס הויבט אָן ווערען פינס־טערלעך לאָזט מען זיך צוריק, יעדער צו זיין היים, מען געוע־נענט זיך, יעדער בחור דריקט זיין מיידעל — מיט וועלכער ער ווערט וואָס א שבת נעהענטער — מיט א געוויסען נוסח די האנד. ברוך גרינשפאן זענענט זיך פריהער מיט די וואָס זיי־נען איהם וועניגער נאָהענט. ער האָט דערביי א נעוויסע דיפ־לאָמאטיע: ער זאָל חנה'ן דער לעצטער די האנד קענען לענגער דריקען און לענגער האלטען, און טאקע דערביי כאפען א זיי־טיג וואָרט:

— איבעראכטאָג קומט איהר?...

ער זאָגט עס שטיל, ווי א שמונה עשרה, אבער ער לעגט אריין אין דער דאָזיגער פראגע אזוי פיעל כונה, אז זיין געטין חנה פערשטעהט איהם גלייך, בעווילינט זיין פראגע, וואָס איז אין איין צייט א געבעט און זי שמייכעלט.

— יאָ. אָנגענומען!...

און כאָטש ווייטער פון איינרוימען חנה'ן א סוד און דאָס אנריהרען דעם שפיץ אויער, אלס א רמז פון א קוש, איז ברוך ניט נענאנגען, האָט ער דאָך נעהאלטען חנה'ן פאר זיין געליעב־טע. אמת, טאקע לויט דעם נוסח פון די ביכלעך וואָס ער לייענט, איז די ליעבע נאָר אנדערש: ערשטענס, איז ביי איהם גאָר א שאלה, צי א בחור'ל, וואָס היסט ברוך איז בכלל מסוגל צו אמת'ער ליעבע?... צווייטענס, האָט ער נאָך בפירוש קיינמאָל ניט נעזאָגט חנה'ן: „איך ליעב דיך", ווי עס דארף צו געהן אין אזעלכע פעלע. אבער וואָס ברויך ער די אלע כללים, וועו ער וויים זיכער ווי נאָלה, אז חנה'ן האָט ער ליעב, אז ער זעהט זי שטענדיג פאר די אויגען און זיין הארץ איז פול בלויז מיט איהר.

עס וועט קומען די צייט וועט ער איהר ענטדעקען זיין גאנץ הארץ... ער וועט שוין וויסען ווי אזוי. דערווייל איז איהם גוט אזוי אויך. די זעקס טעג לויפען זיך ווי עס איז דורך און עס

קומט שבת זעהט ער איהרע שעהנע, שוואַרצע, קלוגע אויגען, הערט איהר אנגענעהמע זינגענדינע שטימע און פיהלט דעם דופט פון איהרע שעהן־פערקעמטע האָר בשעת ער זאָגט איהר א סוד...

אָבער אויידער ברוך האָט צייט נעהאַט צו אויסזאָגען זיין האַרץ פאר חנה'ן, איז אָננעקומען די צייט פון פּריזיוו.

— נאָכ'ן פּריזיוו, אם ירצה השם... — אזוי האָט ער בעמראכט.

ברוך האָפט אפילו, אז א סאָלדאט זיין וועט ער ניט. ערשטענס, האָט ער אן אמת'ע לגאָטע און צווייטענס, אז עס זאָל אפילו האַלטען ביי לגאָטניקעס, פעהלט איהם צווי וועהשקעס צו די נרעב... ער האָט זיך שוין עטליכע מאָל געמאָסטען!

פונדעסטוועניגען איז בעסער פון אזוינע זאכען צו רעדען, אז מען איז א נע'פּטר'טער, א בעפרייטער... דעמאָלט קען מען אויסער חנה'ן, בעקומען עטליכע הונדערט רובעל נדן אויך... אמת, ער אליין דארף ניט די נדן... וויים ער דען ניט, אז דער עיקר איז די ליעבע? אבער זיינע עלטערען, וואָס זיינען לויט ברוך'ס מיינונג, פארנאָטישע, וועלען אודאי נישט אויסגעהן אז ער זאָל נעהמען א מיידעל נאָר אָהן נעלד. צוליעב זיי וועט ער מוזען נעהמען עטליכע הונדערט רובעל אויך.

— מילא, — טרייסט ער זיך — עס וועט אפילו זיין אויפ'ן אלטען שטייגער... אבער וואָס קען עס שאדען? דערמאר וועט ער קיין קעסט זיכער ניט עסען! קעסט איז באמת אן אלט־פרענקישער מנהג ביי אידען! קענען דעם וועט ער זיך שטעלען ענטקענען טאַטען און מאמען אפילו! קעסט — נישט!...

דאָס פּריזיוו־יאָהר אבער איז נעווען א שלעכטער. עס חאָבען נעמעהלט עטליכע צעהנדליג פּריזיווניקעס, וואָס א טייל

פון זיי זיינען אוועקגעפאהרען קיין אמעריקא און האבען דארט געלעבט א גוטען טאג און א טייל זיינען נעבאך געלעגען שוין פון יאהרען אויפ'ן שטעדטעלדינען בית־עולם, נאר אויפ'ן צע־טעל האבען זיי אלע נעלעבט און האבען זיך פאר קיין פאל ניט געוואלט מעלדען צום „פריאם", חאטש נעה און נראב זיי אוים פון די קברים...

און עס איז אננעקומען צו ברוך'ן:

— ברוך חאאימאוו גרינשפאן! — האט א נעריכטער בייזער באם אויסגערופען..

האט זיך ברוך, איננאנצען ציטערענדיג פאר שרעק און קעלט נענומען אויסטהאן פון וואם איהם איז נאך קעלטער גע־ווארען, און ער האט זיך בלויז געוואלעמט מיט דער האפנונג, אז ארויסראטעווען וועלען איהם די צוויי ווערשקעם, וואם איהם פעהלען צו דער „נרעב"...

צי די קאמיסיע האט איהם פאלש נעמאסטען, צי די צוויי ווערשקעם האבען איהם לכתחילה ניט נעפעהלט, איז נעווען ברוך'ן שווער צו בעשטימען. ער איז נעווען איבערראשט און צוטומעלט פון די פיעלע „וואיענע" וואס האבען זיך נעפונען אין פריאם. ער האט בלויז נעמערקט ווי א דיקער פאלקאוניק קוקט איהם ארום און דינגט זיך איבער איהם מיט א הויכען און שלאנקען אפיציר, און נאכדעם האט ער דערהערט ווי אזוי ביידע האבען אויסגערופען אין איין קול:

— חאראש! מעלאדיעץ!

און באלד בעקומט ער א פריינדליכען קלאפ אין דער נא־קעטער פלייצע און מען רופט פעסט אויס:

— נאדיען!

און ברוך פערטייטשט עס פאר זיך אליין אויף אידיש:

— איך טויג!

א נאקעטער מיט א נארישען שמייכעלע נעחעט ער ארויס אין מאדערשטען ציכער, וואו ער האט איבערנעלאזען זיינע קליי־

דער, און כאפט אויף זיך קודם ארויף דאָס סאמע נויטיגסטע, וואָ־רום עס איז א חרפה צו שטעהען אזוי פאר מענשען !...

* * *

די ערשטע טעג אין קאזארמע איז פאר ברוך'ן נעווען אונ־ערטרענלעך שווער. א טיעפע בענקשאפט האָט געגאָנגט זיין האַרץ; געבענקט האָט ער נאָך טאָטע־מאָמען, נאָך די שוועסטער־לעך און ברידערלעך, נאָר א פּאָר נאָהענטע חברים, אבער מעהר— נאָך חנה'ן... ערשט אין די עטלעכע טעג איז זיין געפיהל צו חנה'ן רייף נעוואָרען, האָט בעקומען א פּאָרמע, א נעשטאלט און א נא־מען, און וועו ער וואָלט איצט אין שטעדטעל געקענט זיין און זע־הען זי, וואָלט ער שוין ניט אָבקומען מיט א נע'נגב'עטען קוש, ביים זאָגען איהר א סוד — איצט וואָלט ער זי שטארק נעדריקט צו זיין ברוסט און נערעדט אָפענע וועהרטער : חנה, איך האָב דיך זעהר ליעב !

איצט איז ער אבער אזוי וויים פון איהר ! הונדערטער מיי־לען און הונדערטער וואָכען ! ביז ער וועט זיך אויסדיענען און קומען צוריק אהיים וועט שוין זיין חנה אודאי נעהערען זיינעם א חבר, אָדער א ווילד־פרעמדען פון א צווייטע שטאָדט. חנה איז ניט פון די מיידלעך, וואָס דארפען לאנג וואַרטען אויף א חתן...

שטעהענדיג אין פראָנט מיט זיינע נייע חברים, אונטער דער לאסט פון דעם ראנעץ, ביקס און שינעל, פערנארטעלט שטייף מיט דעם פּאָס און נאָכמאכענדיג די בעוועגונגען פון זיין נייעם לעה־רער דעם „פעטער'ל", א קאזאנסקער פויער, מיט א קיילעכדינען, נעשטופּעלטען פּנים, מיט וואסערדינע אויגען, אין וועלכע עם האָט נעשווימען א טעמפּע בייזקייט און האס צו אלץ, וואָס לעבט און בעוועגט זיך פריי, — נאָכמאכענדיג די בעוועגונגען און נאָכרעדענדיג די נעמען פון די וואפען און די טיטולען פון דעם קייזערליכען הויף און פון די נענערעלער און אנדערע אונמיטעל־

בארע „נאטשאלסטווא", האט ברוך פערגעסען וואו ער שטעהט, וואס ער טהוט און וואס ער רעדט. דער „פעטער'ל" האט שוין ניט איינמאל איהם בעשטראפט. אבער ברוך האט זיך ניט גע־קענט העלפען. אנשטאט דעם פעטער'ל פלעגט ער זעהן חנה'ן, א לאכענדיגע, א פרעהליכע, א יום־טוב'דיגע, און ווינקט צו איהם מיט די קלוגע שווארצע אויגען ער זאל לאזען האס און פאס און נעהן מיט איהר הינטער'ן שטעדטעל צוויישען די בוי־מער, אוועקוועצען זיך אויפ'ן גראז, אדער אויפ'ן שטיין און פלוידערען, און לאכען און לאכען...

האט איהם איינמאל דאס קאזאנסקי פעטער'ל פלוצים אי־בערגעשלאגען:

— דו, גרינשפאן, וואס האסטו זיך פערטראכט? — אין חייעטשקען זיך דערמאהנט...

ברוך איז נעבליבען איבערראשט: ווי אזוי האט ער עס נעטראפען? און ער האט בתמימות, פערטראכטערהייד, נעענט־פערט:

— טאק טאטשנא... — דאס הייסט — טאקע אזוי...

די יונגע סאלדאטען אין פראנט, וועלכע האבען זיך אהן דער ערלויבניש ניט געטארט אפילו בעוועגען, האבען זיך שטארק צולאכט. דאס „קאזאנסקי פעטער'ל", וועלכער איז גע־ווען דאס מאל גראד נוט געשטימט, וואס דאס האט איהם אליין ג'חידוש'ט, האט אבנעזידעלט די יונגע סאלדאטען, וואס הא־בען נעווואנט אהן זיין ערלויבניש צו לאכען, און האט זיי גע־סטראשעט אלעמען „פאר סוד" אוועקגעבען, ער אליין אבער האט מיט א גלעכטער זיך נעווענדעט צו ברוך'ן און נעזאגט:

—אזוי גאר... נאך חייעטשקען... אזוי דיענסטו טריי דעם קייזער!... ביזט נעקומען לערנען זיך שיסען, פערטיידיגען דאס הייליגע פאטערלאנד פון אינערליכע און אויסערליכע שונאים, און דו טראכסט גאר פון א חייעטשקען... איך וועל דאס „רא־לאזשען" די נאטשאלסטווא...

אבער, אז ברוך השם, ערפאהרענדיג פון אן „אלטען" איר־דישען סאלדאט, אז דאס קאזאנסקי פעטער'ס „נעהמט", האט ער איהם פון דעם ביסעל גאלד, וואס איהם איז נאך געבליבען, גע־גענבען אויף א פלעשעלע. דאס קאזאנסקי פעטער'ס האט דערפאר איהם גענומען אלס צוהעלפער אין באד און נעהענדיג צוריק פון באד א צוואוואראעמטער, איז ער מיט ברוך'ן אריין אין א שענקעל, בעשטעלט בראנפען מיט פערבייסען, און נאך דער ערשטער כוסח זיך אננעראפען צו ברוך'ן קלאפענדיג איהם אי־בער'ן פלייצע:

— דו, גרינשפאן, ניט זארג... דו האסט א חייעטשקען". איך האב א „נאסטיא'ן"... איך האב אויך געבענקט, אבער אז איך האב בעקומען אט דאס, — ער האט אננעוויזען אויפ'ן ברוסט, — האט מען מיר אבגענאזען אהיים אויף נאנצע דריי מאנאטען...

ברוך האט מיט ניינערינע בליקען געקוקט אויף דער אויס־צייכנונג וואס דאס קאזאנסקי פעטער'ס האט בעקומען פאר גוט שיסען...

— קען איך דאס אויך בעקומען? — האט ער בתמימות געפרענט.

— אז דו וועסט טרעפען דעם ערשטען זומער דריי און דרייסיג קוילען, בעקומסטו עס... אבער פונקט דריי און דרייי־סיג, עס טאר ניט פעהלען...

— איך וועל טרעפען! האט ברוך מיט זיכערהייט אויס־געשריען און פערגעסענדיג, אז דאס קאזאנסקי פעטער'ס איז זיין „נאטשאלניק", האט ער איהם נאכענדיג א קלאפ געטהאן אין פלייצע.

— איך וועל טרעפען!

און מיט זיכערע טריט, מיט א האפענונג אויף דריי־און־דרייסיג קוילען און דריי מאנאטען אין דער היים צו זיין, האט ברוך מיט'ן האלב שיכור'ן „פעטער'ל" נעשפאנט צוריק אין דע־

קאזארמע אריין.

עס איז אננעקומען דער לעצטער קורס פון שיסען. ברוך האַט שוין ערוואַרבען פאַר די פריהערדינע קורסען 28 קויל־ען, וועלכע זיינען נעווען בלויז פאַר חנה'ן... ווען ער טרעפט די פינף קויל־ען ביים לעצטען קורס בעקומט ער אן אויסצייכענונג אוון פאַהרט גלייך אויף דריי חדשים צו חנה'ן...

דער לעצטער קורס איז אַבער דער שווערסטער. די פינו־רען זיינען אויסגעשטעלט פאַר פופצעהן הונדערט טריט ווייט... דער טאַג איז א ווינדיגער; לויט'ן כלל וועט ער ציעלען אין אַ זייט און דער ווינד וועט זי שוין צוטראַגען אין ריכטיגען פונקט.

אַבער גענוג שטעלען זיין מזל אויפ'ן ווינד איז ניט קיין שכל... וואַס וועט ער טהאָן, אז גלייך נאַכ'ן אויסשיסען בלאַזט דער ווינד שטארקער, אַדער שוואכער... דעמאַלט איז אלץ פער־לאָרען... קיין צייט צו קלערען איז אבער ניטאָ. דער גאנצער ווזוואַד פון עטלעכע־און־צוואנציג כיענשען שטעהען שוין גרייט און וואַרטען בלויז אויף דער קאַמאנדע פון יונגען אָפיציער. וועלכער שטעהט פון הינטען און זעהט, ווי אזוי די רייהע ציעלט זיך און מאכט בעמערקונגען. ברוך צעהלט אַב די פינפטע פי־גור. די פערטע געהערט צו זיין שכן אויף דער נארע, יעמעל־יאנאוו, א נארישעוואטער גוי, וועלכער האַט פאר אלץ קורסען געטראַפען בלויז צעהן קויל־ען. ס'הייסט איין קויל ביי יעדער קורס. יעמעליאַנאוו שטעהט צוטומלט, קען ניט כאפען מיט'ן אויג זיין פינגער אוון פרענט שטילערהייט ברוך'ן:

— ברודער נרינשפאן, די וויפעלטע פינגער איז מיינע?...

— די פינפטע... די פינפטע... האַט ברוך איהם בכיוון זעהר שנעל געענטפערט, אז יעגער זאל צו איהם נאכדעם קיין טענות ניט האבען...

גלייך האַט זיך דערהערט דעם אָפיציער'ס קאַמאנדע: שיס!

עס האָט זיך אָננעהויבען א שיסערייַ, אַן ארויסווארפען פון ניל׳ען און ווידער א שיסערייַ... אזוי פינף מאָל... ברוך איז מיט דרייַ קויל׳ען נעווען זיכער, אז ער האָט געטראָפען... אויף צוויי האָט ער נעהאָפט, אז יעמעל׳יאָנאָוו האָט אין זיין פינפטער פּינור אריינגעשאָסען...

די סיגנאל׳יסטען האָבען נעגעבען סיגנאל׳ען. דאָס שיסען האָט אויף דער נאָנצער ליניע אויפנעהערט. די שיסער האָבען מיט אונגעדולד נעווארט אויף די צעהל׳ער, וועל׳כע האָבען זיך בעוויזען פון אונטער די בערנל׳עך, וואו זיי זיינען נעווען די צייט פון שיסען פערשטעקט.

די צייה׳ער האָבען רוהיג נעהויבען דאָ די ווייסע זייט פון פּעהנדעל׳ איבער די פּינורען, וואָס האָט בעריים, אז די קויל׳ איז ניטאָ, דאָ די רויטע זייט, אז די קויל׳ האָט נעטראָפען. די פערטע פּינור האָט פינף מאָל׳ בעקומען וויים...

יעמעל׳יאָנאָוו איז נעשטאָנען ווייס ווי זיין „העמדל׳" און מיט צאַרעניגע בל׳יקען נעקוקט אויף ברוך׳ן...

באל׳ד האָט זיך נעהויבען דאָס פּעהנדעל׳ איבער דער פּינפטער פּינור. ברוך׳ן האָט דאָס האַרץ שטארק נעקל׳אָפט, אָנפאָנגס פאר שרעק, נאָכהער פאר פרייד: דאָס פּעהנדעל׳ האָט אל׳ע פינף מאָל׳ בעוויזען רויט...

דער אפיציער איז צוגעל׳אָפען צו ברוך׳ן און מיט א שטראָל׳ענדען נעזיכט אויסגעשריען:

— מאל׳אדיץ גרינשפאן !..

פון דער צווייטער זייט האָט איהם יעמעל׳יאָנאָוו נעשושקעט:

— ביזט א מאשענק...

ברוך האָט זיך פערענטפערט, אז ער איז נעווען שטארק צוטומעל׳ט און אויפגערעגט און ער האָט באמת נעמיינט, אז יעמעל׳יאָנאָוו׳ס איז די פינפטע פּינור. ער האָט איהם געטרייסט, אז ער, ברוך. וועט פאָהרען אין אָטפוסק און וועט איהם ברענגען

די בעסטע מתנה... און אז ער וועט בעקומען דאָס „צייכענדעל“ וועט ער אויך גוט טכבד זיין...

און ברוך האָט איהם אָננעקוקט מיט מיטליידענדע בליקען און ווידער נעטרייסט:

— און פון וואנען וויים איך, אז דו האסט מיר געהאָלפען... אָט האָסטו, נעדענקסט, דעם דריטען קורס, אויך קיין איינע ניט נעטראָפען און איך האָב אלע פינף נעטראָפען...

— היינט האָב איך זיך נעסטארעט... האָט יעמעליאנאָוו בערויערט... צוויי קוילען מיינע האָסטו זיכער... עס וועט זיין מיין „זנאטשאָק“...

ברוך'ן האָט אָבער נישט נעארט צי דער זנאטשאָק איז פערריענט פאר זיין שיסען צי פאר יעמעליאנאָוו'ס. זאָל אויסברענען חלילה א מלחמה וועט ער אפילו קיין איין קוי׳ל ניט טרעפען, ער וועט זיך ציעלעוועז איבער די קעפ... אבער דאָ אין היצצערנע פיגורען האָט ער מאקע נעוואָלט טרעפען אין סאמע הארץ, כאָטש אז מען טרעפט אין די קניה נעהט די קוי׳ל אויך ארויין אין חשבון... וויטער נעהט איהם דער נאנצער שיסען ניט אָן. אז ער וועט קומען אהיים וועט ער חנה'ן גלייך דערצעהלען וויי אזוי ער האָט ביי זיין שכן פון דער נארע אויסנענארט א קוי׳ל און אפשר צוויי...

— אי, וועט דאָס חנה לאכען !.. האָט ער פערענדינט זיינע רעיונות און זיך פאָרבעריט אין נעדאנק צו דער גליקליכער רייזע..

ליעבעס־שטייער.

(ערצעהלונג פון בערלינער סטודענטען לעבען)

עס איז שוין געווארען איינם א זייגער ביי נאכט, וועו בענסאן, א סטודענט פון מעדיציניישען פאקולטעט איז געגאנגען אויף פריעדריך שטראסע מיט דעם ציעל צו געהן א היים. אבער אזוי ווי די נאכט, חאטש א ווינטערדיגע, איז געווען זעהר שעהן און די פרידריך שטראסע האט ערשט אנגעפאנגען אויפצולעבען, האט ער ביי זיך נישט געקאנט פועל'ן דאס גאנצע רוישען איבערצולאזען פאר אנדערע און אליין אוועקגעהן אין זיין קלייגעם צימער וואס ער האט ביי דער דיקער דייטשער ווירטהין. ער האט ווי נישט פערגונגען די איבערינע מענשען פון פערשיעדענע קלאסען, עלטער און געשלעכטער, אז זיי זאלען אהן איהם אבריכטען די דאזיגע פרעהליכע נאכט, וואס האט אין זיך אזוי פיעל פערשפרעכענדעם, לאקענדעם און אונבעשטימטעם.

ער האט אבגעמאכט, אז ער וועט זיך נאך דורכגעהן א פאר מאל הין און צורוק און כאטש עס איז שוין געווען ענדע פון מאנאט, די דאטום, וועו דאס גאנצע געלט וואס ער בעקומט פון דער היים הויבט זיך שוין אן אויסצולאזען, האט ער נאך דאס מאל פערמאגט אין טאש עטליכע מארק און אין דער דאזיגער שעהנער און גליק־פערשפרעכענדער נאכט איז ער נעווען קאפאבעל אויף זיי צו פערשווענדע,ן וועו עס זאל אוים'ן דאזיגען יריד זיך מאכען א ביסעלע גליק אין „גלייכען" געלט...

ער האָט ניט נעמיינט יענע מיידלעך, וואָס דרעהען זיך ארום הין און צוריק און לעגען פאָר זייער ליעבע ווינקענדיג און צושמייכלענדיג מיט די אויגען, אָדער אמאָל אננעהמענדיג פּאר'ן אָרעם און אָפּען, מיט א נעמאכטער פערשייטקייט, זאָגען זיי ארוים דאָס וואָס מענשען טראָגען אזוי נעהיים איז זייערע הערצער. אויף די האָט עס בלויז געקוקט פון הומאניטשען שטאנדפונקט. ער פלעגט זיי אמאָל זאָגאר געבען עטליכע פּענינ „גליקס־נעלט", וועלכע זיי פלעגען בעשפּייען מיט א נעוויסען אבערגלויבען וועלכען יערע פון זיי בעזיצט און פלעגען איהם אבלאָזען בעדאנקענדיג מיט אן אמת'ן אויפריכטיגען שמייכעל. וואָס ער האָט יא נעזוכט איז נעווען אן עהרליך מיידעל, וואָס פערשפּעטיגט אמאָל בייגאכט און נעהט אליין אָדער מיט א חבר'טע א היים.

אזוינס איז רייגער, שעהנער און ראמאנטישער, און בענסאָן, ניט קוקענדיג, וואָס ער האָט שטודירט אזא פּאזיטיוע ווייסענשאפט, ווי די מעדיצין, איז אין נעווים הינזיכטען נעווען זעהר ראָמאנטיש געשטימט. דעם דאָזיגען ראָמאנטיזם האָט ער נאָך נע'ירש'נט פון זיין רוסישער היים און פון די דאָרטיגע חברים.

און נראָר האָט איהם דאָס מאָל אבנעקליקט. ער האָט ביים באנהויף פון דער פריעדריך שטראסע בענענענט צוויי פרויען. איינע שוין אן עלטערע און איינע נאָך נאָר א יונגע. ער האָט זיי ביידען אננעקוקט און גלייך אויפגעכאפט זייער שמייכעל צוריק. ער האָט זיי בעגריסט און גלייך פאָרגעשלאָגען זיין בענליי־טונג.

די עלטערע האָט איהם בעטראכט פון קאָפּ ביז די פים און בעמערקענדיג אז ער איז געקליידט אנשטענדיג און דער קנייטש אויף זיינע הויזען איז אין אָרדנונג און אויך די שיך זיינען, כאטש אביסעל פערשטויבט, נאנץ און נעט, האָט זי די עלויבניש נענעבען. די אינגערע האָט גליקליך נעשמייכעלט און

וועז ער האָט איהר פֿאַרגעלעגט זיין ארעם, האָט זי גלייך אויסגע־ צויגען איהם איהרען און אזוי האָבען זיי זיך געלאָזט נעהן, ניט ווייסענדיג נאָך וואוהין און פֿאַלענדיג איבער פערשידענע קלייניקייטען.

די עלטערע איז איהם נאָך א פֿאַר פֿראזען ניט געפֿעלען געוואָרען. איבערינעם איז זי איהם אָנגענאָנגען, ווייל לויט זי האָט אליין דערצעהלט איז זי שוין א פערהייראטע, טאקע צו דער איננערער׳ס א ברודער. אויב אזוי וועט זי באלד נעהן א היים און ער, בענסאָן, וועלכער האָט שוין נעוואונען זייער צו־ טרוי, וועט די איננערע בענלייטען.

בענסאָן האָט פון העפֿליכקייט נעפֿרוכט אויף די עלטערע פֿערהאלטען, אבער ניט וועלענדיג קענטיג שטערען איהר שווע־ נערינ׳ס גליק, האָט זי נעראנקט. איבערינעם האָט זי שוין אין דער היים א קינד, וועלכעם וואָרט אויף איהר.

און אזוי איז בענסאָן נעבליבען מיט דער איננערער. ערשט בלייבענדיג אליין, האָט ער זי בעטראכט אויף דאָם ניי און האָט ענטדעקט אין איהר א זעהר חנ׳עוודיגע און ליעבע בלאָנדע בער־ לינערין. אין נאנצען איז זי ערשט אלט צוואנציג יאָהר און היסען היסט זי נערטרוד.

דאן האָט ער, לאכענדיג נעפֿרעגט, צי זי האָט שוין א נע־ ליעבטען און בעקומענדיג אן ענטפער, אז ניין, האָט ער איהר האלב אין שפאם פֿאַרגעלעגט, צו זיין איהר נעליעבטער.

נערטרוד האָט איהם אָנגעקוקט מיט איהרע בלויע אויגען און ווי מיט א טרויעריגען טאָן זיך אבגעוועהרט:

— ניין, איך גלויב אייך קיינעם ניט...

בענסאָן האָט דערפיהלט, נאָך איהר ענטפער, אז מיט דער דאָזיגער מיידל חאָט שוין וואָס פאסירט. ער האָט זי פעסטער נעדריקט צו זיך און זי איינגעלאדען אריינצוגעהן אין א קא־ פע־חויז.

אנפאננם האָט זי זיך נעקווייטנקעלט, נעזאָנט, אז עס איז שווין צו שפעט: מאָרגען מוז זי פריה אויפשטעהן און געהן אין וואַרעהויז וואו זי איז א פערקויפערין. אבער וועו בעטאָן האָט איהר פערשפראָכען, אז לאָנג וועט ער דאָרטען ניט זיצען, האָט זי ענדליך אייננעוויליגט.

ביים חעלען ליכט איז קאָפע חויז האָט ער זי ערשט בעטראכט אויף דאָס נייי. ער האָט ענטדעקט אין איהר נייע שעהנהייטען אוו בעגסאָן האָט דערפיהלט, אז דאָס דאָזיגע פרעמדע מיידעל, הויבט ווירקליך אָן איהם וווערען נאָחענט אוו ער האָט צו איהר די שעהנסטע געפיהלען.

זיינע נעפיהלען האָבען זיך אין דער זעלבער רייגקייט אוו טיעפקייט איבערגענעבען צו איהר. זי האָט זיך נעשפיעלט מיט זיין האגט נעשמייכעלט:

— איהר זייט א נוטער!

— א, נעווים, נעווים בין איך א נוטער! — האָט בענסאָן בעשטעטינט, בערוישט א ביסעל פון ביער, וואָס ער האָט נעטרונקען אוו נאָך מעהר פון איהר.

אוו נאָך א קורצע פויזע, האָט ער איהר נענומען אויספארשען:

— האָסטו ווירקליך נאָך קיינעם ניט נעליעבט?...

— קיינעם!...

— איך נלויב עס ניט!

דאָן האָט זי איהם שטרענג אָנגעקוקט אוו ווי דורך טרעהרען נעזאָנט:

— דו ביזט א שלעכטער!

בענסאָן איז שוין אויף אן אמת נייגעריג נעוואָרען. דאָס מיידעל האָט איהם אָנגעהויבען שטארק צו אינטערעסירען. ער האָט זי נעדריקט פאר'ן האגט, וועלכע ער האָט די גאנצע צייט נעהאלטען אוו נעפליסטערט:

— מעהר פרעג איך דיך ניט... פון מיין זייט האָסטו נע-

מענט האבען וועמען דו ווילסט.

ערשט ביים צווייטען מאל זעהען זיך, האט נערטרוד איהם שוין מודה געווען, אז זי האט געהאט א „שאץ", אבער ער איז א פאלשער מענש געווען, ער האט זי בעשווינדעלט, פערשפרא־כען אז ער וועט זיכער מיט איהר הייראטען און איז נאכדעם פערשוואונדען.

דערצעהלט האט זי עס אין א רוהיגען טאן, אבער בענסאן האט געפיהלט, אז דאס דאזיגע יונגע און עטוואס נאיווע מיי־דעל קען יענעם ניט פערגעסען. פון איין זייט האט איהם באנג נעטהאן, וואס איהר ליעבע צו יענעם, כאטש זי לייקענט עס, וועט שטערען איהר ליעבע צו איהם אליין, פון דער צווייטער זייט האט איהם דאס מיידעל אליין באנג געטהאן. וועי וויים, ווי זי ליידט! —און ער האט זי געפרופט טרייסטען:

— ער איז געווען, דיין געליעבטער, א געמיינער קערל.

— א, ניין! — האט זי זיך אנגעכאפט, ער איז געווען א פיינער...

—האסטו דאך איהם יא ליעב... — האט בענסאן איהר פארווארף גענאכט...

— ניין, מעהר ניט! — האט זי נעמורמעלט און נע־פלייסט זיך צו שמייכלען.

און ערנסט וועדענד צוריק, האט זי טרויעריג נעזאגט:

— איך דענק, אז ער איז נעשטארבען!...

— אויב נעשטארבען דארפסטו דאך איהם אודאי פערגע־סען.

— נעווים, איך האב איהם פערגעסען. — האט זי פערזי־כערט און ווידער זיך נעמיהט צו שמייכלען.

בענסאן האט איהר אנגעקוקט פערדעכטיג.

— וואס קוקסטו אזוי? — האט זי געפרעגט.

— איך ווייל דערגעהן דיין נעהיימניס! — האט בענסאן נעלאכט.

— איך האָב קיינע נעהיימנים... האָט זי זיך ווי נעבע־טען.

— איז גוט! האָט בענסאָן זי בערוהיגט, און נאָך א קור־צען שווייגען, האָט ער איהר נעזאָגט:

— וועסטו געהען צו מיר אהיים... יא?

זי האָט איהם אָנגעקוקט און נעענטפערט:

— מיר קאָנען זיך נאָך אזוי וועניג...

— איך קען דיך שוין נענוג, ליעבע נערטרוד... האָט בענ־סאָן ווייך צו איהר נערעדט. קום צו מיר.

— ניין, ניין, — האָט זי זיך ווי געבעטען. — עס איז נאָך ניט צייט צו געהן צו דיר. ווען איך וועל דיך נעהענטער קענען. איך וויים נאָר נישט ווער דו ביזט. יענעם האָב איך געקענט א האַלב יאָהר, בין איך ביי איהם בלויז איין מאָל געווען...

— ווידער יענער... האָט בענסאָן זיך ווי בעליידיגט... האָסט דאָך נעזאָגט, דו האָסט איהם פערגעסען.

— איך האָב איהם נעווים פערגעסען, אָבער ווען דו רופסט מיך צו דיר, דערמאָהן איך זיך...

עס זיינען פערנאָנגען עטליכע וואָכען. בענסאָן האָט אין פערלויף פון דער דאָזיגער צייט שוין אייניגע מאָל זי געטראָ־פען. ער האָט ענדליך דערפיהלט, אז זיין בעציהונג צו דער דאָ־זיגער פרעמדער מיידעל, וועלכע ער האָט געטראָפען אין גאָם, ווי א נעווהנליכען „שאַץ", איז א מעהר ערנסטע און טיעפע־רע, ווי דאָס רוב צו אזעלכע צופעליגע בענעגנישען. ניט איהר שעהנקייט און ניט איהר חן האָט איהם געלאָקט, נאָר דאָס נע־היימנישפולע, דאָס טראָגישע וואָס האָט נעווהנט איבער דער דאָזיגער יונגער און שוין טיף־ליידענדער בלאָנדער מיידעל.

איינמאָל האָט ער זי געפונען אוים'ן פלאָץ, וועלכען זיי האָבען דאָס פאָרינע מאָל אָבגעשטימט צו טרעפען זיך, א טרוי־ערינע און אן אויפגערעגטע.

— וואָס איז מיט דיר, געדטרוד? — האָט ער זי געפרעגט מיט אנטוייל.

זי האָט גאָר נישט געענטפערט, זי האָט איהם נאָר אנגעקוקט מיט בעטענדיגע בליקען.

ער האָט זי ברודערליך אננענומען פאר רער האנט און זיך געלאָזט מיט איהר אין א זייטינגער, שמילער גאס.

— דערצעהל! — האָט ער געבעטען און געפאָדערט צוזאמען.

— איך האָב עטוואָס אונצנגענעהמעס. — האָט זי אננעהויבען.

— פון וואָס? פון וועמען?... האָט בענסאָן זי נעפאָרשט.

— פון מיין חונט... האָט זי גלאָכט ווי דורך טרעהרען. און בייז־וועדענדיג האָט זי נעשריען:

— א, ווי איך האָס איהם! איך קען דורך איהם קיין רעכטע קלייד ניט מאכען, קיין שיך ניט קויפען... איך מוז פאר איהם צאָהלען אלע פיערטעל יאָהר דרייסיג מארק.

— וועמען?... — האָט בענסאָן פערוואונדערט נעפרעגט.

— וועמען? דער שטאָדט... אזא נעזעץ... פאר יעדען חונט, וואָס מען האָט מוז מען אלע פערטעל יאָהר דרייסיג מארק שטייערן צאָהלען. מארגען מוז איך צאָהלען פאר איהם, וועז ניט, נעהמט מען איהם צו פון מיר און מען שיעסט איהם.

—איז ער דיר אזא שאד? האָט בענסאָן נעפרעגט...

— נעווים... האָט זי געענטפערט... אבער גלייך האָט זי זיך פערכאפט:

— ער איז מיר ניט קיין שאד, איך האָב איהם נאָר ניט נערן, א נארישער, דומער חונט... קען אפילו ניט בילען, אבער...

— אבער וואָס?...

— יא, איך קען דיר ניט זאָגען... דו וועסט בייז זיין... דאָן האָט זי א פערשעמטע, מיט אראבגעלאָזטע אויגען און מיט א טרויער אין פאָן נעזיכטערס.

— פערשטעהסטו, דער הונט איז זיינער... ער האָט מיר איהם איבערגעלאָזען, וועז ער איז אויף א פאָר טעג, לויט ער האָט פערשפראָכען, אוועקגעפאָהרען, אבער ער איז שוין צוריק ניט געקומען... א, דער הונט!

און בענסאָן האָט ניט געקענט בעגרייפען וועמען מיינט זי מיט'ן אויסרוף: א דער הונט! צי דעם, פאר וועלכען זי דארף צאהלען דרייסיג מארק שטייער, צי יענעם וואָס האָט זי פערלאָזט...

ער האָט אויף איהר געקוקט מיט מיטגעפיהל און גע־שפאסט.

— הייסט עס, צאהלסטו שטייער פאר דער געוועזענער ליעבע...

— יא. — האָט זי נאָאיוו געענטפערט — דרייסיג מארק יערען פערטעל יאָהר...

— נו, אויב אזוי וועל איך דאָס מאָל דיר בעהילפיג זיין, האָט בענסאָן, וועלכער האָט נאָך געהאט א נעוויסע סומע פון די צוגעשיקטע געלט — איהר געטרייסט.

נערטרוד האָט איהם אָנגעקוקט מיט דאנקבארע בליקען און האָט בעניידטערט גערעדט:

— א, דו ביזט אזא גוטער... איך חאָב עס גליך דער־פיהלט, וועז איך האָב דיך דאָס ערשטע מאָל דערזעהן. און יע־נער איז נעווען אזא שלעכטער...

זי האָט זיך נעווישט די אויגען און פאָרטגעזעצט:

— און וואָס מיינסטו, בלויז פאר'ן הונט מוז איך צאה־לען...

— פאר וואָס נאָך? — האָט זיך בענסאָן אנגעכאפט...

— יא, דו וועסט בייז זיין... — האָט זי נעמורמעלט, אראָבלאָזענדיג די אויגען.

— נייז... — האָט בענסאָן נעשטאָמעלט, און האָט זיך שוין ווי אָנגעהויבען שרעקען...

— אלע מאנאט מוז איך נאך פאר'ן קינד צאהלען דער אם, — האט זי ארויסגעשטאמלט...

— וועלכעם קינד ? — האט בענסאן ווי אויסגעשריען.

— וועלכעם? — האט זי זיך צוואוויינט — מיינס! ער איז אוועקגעפאהרען און איך האב אין א האלב יאהר א קינד געבוירען... איך דערצעהל דאס דיר אלעס, ווייל דו ביזט אזא גוטער... איך פערדיען אזוי וועניג. א. מיין גאט — האט זי זיך שטארקער צוואוויינט. זא פיעל שטייערן! דער אם פאר'ן קינד און דער שטאדט פאר'ן הונט... פאר מיר אליין בלייבט מיר נארנישט...

בענסאן איז פון איהרע טרעהרען אזוי נערויהרט געוואר־רען, אז ער האט ניט געוואוסט וואס פארצונעהמען. דער אייג־ציגער מיטל איז געווען צו פערלאזען איהר, אבער אזוי וויים שלעכטהערציג האט ער ניט געקאנט זיין. הייסט עס, האט ער געטראכט, אז מיט דער „שאיז" האט איהם ניט גלונגען. ער וועט איהר מוזען קומען צו הילף.

און ביי איהם איז געווארען א פראבלעם: וועמען פרי־הער? צי דעם קינד ביי דער אם, צי דעם הונט. וועלכען די שטאדט וויל דערשיסען, אדער דער ארימער גערטנער, וועלכע איז הילפלאזער פון זיי אלע.

און נאך א לאנגען איבערלעגען זיך, האט דער גוטער בענ־סאן זיך פארגענומען זיי אלע דריי צו העלפען און אויף אזא פאסן האט ער אויך פערטהאן דאס גלט, וואס ער האט בעקו־מען צו צאהלען אין אוניווערסיטעט.

און איידער ער האט נאך דעם דאקטאר־דיפלאם בעקומען, האט ער שוין זוכה געווען צו ראטעווען דריי בעשעפענישען...

און דער עולם האט נעפאטשט.

זי איז נעווען א יונגע, א פרעהליכע און א זינגעריז, און דאס לעבען ארום איז אויך נעווען א יונגעס, א פרעהליכס און א זינגענדיגס. נאר דער מזל איהרער איז נעווען א שווערער, א פינסטערער און א שטום־נאגענדער. און דער מאן, וואס די על־טערן האבען איהר נענעבען, איז נעווען אין איהר מזל נערא־טען, און זי האט איהם, ווי איהר מזל, פיינט נעהאט.

אבער א קינד האט זי דאך נעהאט.

און דאס קינד איז נעווען א שהנס, א פרעהליכס ווי אלץ ארום, און זי האט עס זעהר, זעהר ליעב נעהאט.

ליעב נעהאט דאס קינד, ליעב נעהאט דאס לעבען, נאר פיינט נעהאט דעם מזל איהרען מיט דעם מאן. און זי האט זיך נעריסען פון זיי ביידען מיט אלע כחות, סיי וואכענדיג, סיי שלאפענדיג...

נאר דער מזל און דער מאן האבען זי שטייף נעהאלטען אין נישט ארויסנעלאזען פון זייערע קעלעטענע, אבער שטארקע ארימס; און זי האט זיך נעריסען, נעריסען, א פרעהליכע א יונ־גע, א זינגענדיגע...

איינמאל איז זי אין טעאטער נעווען. אויף דער סצענע איז א באלעט פארנעקומען. די מוזיק האט פערשיכורט נע־שפיעלט, די וויייסע האלב־נאקעטע פים האבען זיך נעהויבען אויף דער סצענע, נעהויבען זיך און נעטופעט צום טאקט, און יונגע מיידלעך, לייכטע ווי פוך, האבען אין דער לופטען נעשוועבט...

און עס האָט זי געצוינגען, נעצוינגען אהין, אהין... זי האָט זיך מיט אלע כחות אָן פּארענץ פון דער נאלערייע אָנגעהאלטען. זי זאָל נישט א שפּרונג טהאָן אויף דער סצענע.

און פון דאמאָלס אָן האָט זי נעצוינגען צו זיי, צו די שווער־בענדינע מיידלעך, צו דער פּרייער סצענע, צום פּרייען זינגען־דיגען לעבען...

און זי האָט זיך ענדליך אויסגערישען און איז אוועק אין א פּרעמדע שטאָדט, מיטנעהמענדינ דאָס קינד.

זי איז אין חאָר אָנגעקומען.

דאָס קינד האָט זיך ביים ערשטען אָוונד, ווען זי האָט ארויסטרעטען נעדארפט, מיטגענומען אין טעאטער און האָט עס איבערגעגעבען דער דיענסט פון האָטעל, וועלכער זי האָט א בילעט נעגעבען, און נעבעטען זי, אז זי זאָל עס היטען.

דער פּאָרהאנג האָט זיך אויפגעהויבען.

די דיענסט האָט נעהאלטען נעבען זיך דאָס פּיער־יעחרינע קינד און האָט נעקוקט אויף די סצענע.

— וואו איז די מאמע? — האָט זי ביים קינד לאבענדיג נעפּרענט.

— ווייס נישט.. האָט דאָס קינד טרויעריג נעענטפּערט. און באלד האָט דער חאָר אָנגעהויבען צו זינגען. די מוטער איז אלס סאָליסטען ארויס פּאָראוים...

דאָס קינד האָט אָנגעשטרענגט זיינע איינעלעך אויף די פּרוי מיט דעם קורצען קלייד־ל, אָפענער ברוסט און נאקעטע פּיס...

עפעס אזוינע בעקאנטע גליעדער...
וועז דאס פנים וואלט נישט געווען אזוי רויט און די האהר נישט אזוי לאנג, איז דאך דאס זיין מאמע...
און דאס קינד האט אלץ אננעשטרענגטער און אננעשטרענגטער נענומען בעקוקען די דאזיגע פרוי.
און די פרוי האט געזונגען און געזונגען.
און דער ארקעסטער חאט געשפיעלט און געשפיעלט.
און דאס פובליקום איז נעווען בעניידטערט...
ענדליך חאט זיך דערחערט עפעס א ווילד נעשריי פון שרעק און התפעלות:
— אוי, מאמע, מאמע!
און א קליין פיער־יעהריג קינד חאט זיך נעלאזט לויפען, לויפען צו דער סצענע, שפרינענדיג איבער שטוהלען, איבער מוזיקאנטען...
— מאמע, מאמע...
אט איז שוין נעבען דער סצענע, און פאר נרוים אויפרעגונג ווינט עם זיך פונאנדער און שרייט:
— מאמע! מאמע!...
דער פארהאנג האט זיך שנעל אראבנעלאזט...
און דער עולם חאט געפאטשט און געפאטשט...

אייפערזוכט.

ער איז געווען א שריפטשטעלער, און זי — א נעוועהנליכ מיידעל, זיינע א לעזערין און א פערעהרערין.

און דאָך האָט ער זיך געפיהלט אין איהר געגענווארט ווי דערשלאָגען און איז נישט געווען דרייסט צו זאָגען איהר דאָס, וואָס ער האָט איהר שוין אזוי לאנג געוואָלט זאָגען...

זי האָט געלעזען זיינע ווערק און האָט איהם געקענט אוי פערשטאָנען; געוואוסט אלע פערלאנגען זיינע, אלע זיינע שטי־מונגען, האָפנונגען און ענטטוישונגען.

ער האָט געלעזען איהרע אויגען. צוויי שווארצע אויגען, שטענדיג אפענע, רייגע, שפיגעלדיגע. און דאָך האָט ער קיינ־מאל נישט געקענט דורכלעזען דאָרט קיין איין וואָרט וועגען איהר.

וואָס טראכט זי, וואָס וויל זי און וועמען האָט זי ליעב?

דער עיקר — וועמען האָט זי ליעב, זיין פערעהרערין?...

איינמאל, שפאציערענדיג מיט איהר ווייט, הינטערן שטאָדט ארויס, האָט ער זי פלוצלונג, ווי דערשראָקען פון זיין אייגענער דרייסטקייט, א פרעג געגעבען:

— וועמען האָט איהר ליעב און וועמען וואָלט איהר געקענט ליעב האָבען?

די פערעהרערין האָט איהם אנגעקוקט, א שמייכעל געטהאָן און געענטפערט:

— ליעב האָב איך נאָך קיינעם נישט...

דעם שריפטשטעלערס נעויכט איז העלער געוואָרען, אין

זיינע אויגען האָט זיך א גלאנץ בעוויזען, ער איז נאָך דרייסטער געוואָרען און מעהר געפרעגט:

— און וואָר איז אייער אידעאל?

— מיין אידעאל? — האָט זי איבערגעפרעגט און זיך פערטראכט, — מיין אידעאל? אין לעבען האָב איך איהם נאָך נישט געטראָפען.

— און וואו יא? — האָט דער שריפטשטעלער, ארַאבפא־לענדיג ביי זיך, ווידער נעפרעגט.

— אין בוך... — האָט זי גלאכט. — אויב איהר ווילט ווייסען, געפעלט מיר שטארק הערמאן פון אייער ערצעהלונג „דער פאנטאזיאר" — א ליעבעסווירדינגער טיפ...

דער שריפטשטעלער האָט אויף איהר מיט א פאַרוואורף א בליק נעטהאָן און שוואך געענטפערט:

— אָט דער נאַרישער הערמאן? אך מיין גאָט! איך וואָלט אויך אייך קיינמאל נישט נעגלויבט...

זי האָט נעשמייכעלט און גאַרנישט געענטפערט.

קומענדיג אהיים, האָט דער שריפטשטעלער נעגומען זיינע וועלק, אויפנעמישט די ערצעהלונג „דער פאנטאזיאר" און זיך נעגומען לעזען.

הערמאן האָט ערשיינט פאר זיינע אויגען ווי לעבעדיג, ווי זיינער א בייזער פיינד!

— א, דו! — האָט דער שריפטשטעלער נעשריגען פאר ווילדען כעס, — דו האָסט זיך מיר אין וועג נעשטעלט, דו, נע־מיינער, נאַרישער יונג!

ער האָט נעקלאפט מיט'ן פויסט איבער די בוכשטאבען, וואָס בעטייטען הערמאן און נעשריען:

— אח, וועז איך קען דיר טויטען! וועז איך קען דיך טוי־טען!

די בוכשטאבען האבען נעטאַנצט און בייז אויסנעלאכט פון זייער שפעטר...

בעצאהלטע טעכטער.

דער ערשטער איז נעקומען מיין ניריצרק זרם. דאס איז נעווען א בחור פון א יאָר עטליכע און צוואנציג, א שהנער. א חויכער און א שלאנקער, מיט גרויסע, ברוינע אויגען און לאננע, רונקעלע ברעטען. די ערשטע צייט האָט ער שטארק נעבענקט נאכ'ן אלטען שטרענגען טאטען, נאָך דער אלטער, נר־ טער מאמען, און נאָך די סיער שוועסטער, וועלכע ער חאָט אי־ בערגעלאָזען אין דער חיים, אין א ליטווישער שטאָדט, אין גרוים נויט. פון דער חיים נישט קיין ארבייטער, האָט ער דאָך זיך נענומען נלייך צו זוכען ארבייט. אָנפאננס האָט איהם זיי־ נער א פרייגד, וועלכען ער האָט אָפגעזוכט אין עטליכע טעג ארום נאָך זיין קומען אהער, נעראטען זיך צו נעהמען צו אבי וועלכער ארבייט, ער זאָל נאָר ווי עס איז דורכשטופען די ערש־ טע נרינע מאנאטען און נאָכדעם וועט ער שוין קענען געפינען דאָס, וואָס עס וועט זיך פאסען מעהר פאר איהם. אזוי האָט זרח ביסלעכווייז, איבערגעהענדיג פון איין ארבייט צו דער צווייטער, זיך ארויפגעארבייט ביז צעהן דאָלאר א וואָך.

פון די דאָזינע צעהן פלענט ער שיקען א חיים דריי. ווי־ סענדיג אז פון די דריי וועלט דאָרטען זעקס, פלענט זיין האָרץ זיך אָנפילען מיט שטילער אָבער ליכטינער פרייד. וועו ער קען זיי שיקען נאָך צוויי דאָלאר מעהר, וואָלטען זיי שוין דאָרטען נעקענט לעבען ווי די נראפען. מיט צעהן רובעל א וואָך וואָלט ער זיי שוין פערזאָרגט מיט אלעם, און דער שטרענגער, שטענ־ דיג אָנגעכמורעטער טאטע וואָלט אפשר אויף די עלטערע יאָהרען אמאָל אויך א שמייכעל טהאָן. און ביים גראנק, אז דער טאטע

וואלט נעשמייכעלט, דערפיהלט זיך זרח ווי ער איז אין דער היים, אין הויז איז ריין אויפגעראמט, אויפ'ן טיש ליעגט א סער־וועט, אלע זיצען ארום טיש, דער טאטע אויבענאן, שניידט א קלאָרע גרויסע חלה און טיילט אוים אלעמען המוציא'ס און שמייכעלט.

אבער באלד ערוואכט זרח פון דעם חלום. מיט זיעבען דאָ־לאר איז איהם אויך שוואר אויסצוקומען, בפרט נאָך מיט פינף. און ער האָפט, אז שפעטער וועט ער אפשר זיך ארויפארבייטען און קאָנען העלפען די הייזינע פון דער פולער האנד.

און דערווייל האָט זיך זרח נעטרייסט מיט די ליעבע בריור לעך פון דער היים, וועלכע זיינען געווען געשריבען אין דער פאָלגענדער אָרדנונג: די ערשטע עטליכע ציילען זיינען פון טא־טען, די ערשטע שורה אין לשון קודש, כדי עס זאל אויסקומען אביסעל טרוקען. לאהובי בני איז פאָרט ניט צו מיין ליעבען זוהן. ווי קען עס אן אלטער טאטע זיך מאכען נאריש און רופען זיין בחור'ל „מיין ליעבער" — אין לשון קודש לעזט זיך עס שוין בעסער. לאהובי בני איז פאָרט קעלטער. די אנדערע ציילען זיי־נען שוין נאָר טרוקען, ווי פון אן אלטען בריפענשטעלער. דערפאר אבער די מאמע, זי שעמט זיך שוין ניט און שרייבט: מיין ליע־בער און טייערער זוהן, און א נאנצע מגילה פון דעם לעבען און וועגען די זעקס רובעל, און וועגען די פיער טעכטער, וועלכע זיינען שעהן ווי די בת־מלכה'ס און וועלכע דארפען האָבען חתנים, וועו מען זאל נאָר האָבען אויף נדן פאר יעדערער און אויסשטייערס...

און נאָכדעם קומען שוין קורצע, אבער הארציגע נרוסען פון די שוועסטער, און אלע איין נוסח: מיין ליעבער ברודער, וועלען מיר זיך אמאל זעהן?...

ביז עס איז איינמאל אנגעקומען א בריף, אז דער טאטע איז זעהר קראנק און קען איצט אליין ניט שרייבען, און נאָט זאל זיך מרחם זיין.

א צווייטער בריף האָט שוין געמאַלדען וועגען קריש זאָגען...

דער שטרענגער אבער אמת'ער גוטער טאַטע איז געשטאַרבען. דאָ האָט זיך זרח דערפיהלט, אז ער האָט אויף זיך א פליכט איבערצונעהמען די רעליע פון טאַטען. עס איז געבליבען אן אלטע מאַמע מיט פיער טעכטער.

ברענגען אהער אלע מיט אמאל איז אונמעגליך. הלואי קען ער אראָבערענגען דער מאַמען מיט די עלטערע שוועסטער. אוז נאָכדעם וועט מען שוין זעהן.

און דער יונגער זרח האָט געמוסען זארגען וועגען צוויי שיפסקארטען: פאר דער מאַמען און פאר דער עלטערער שוועסטער.

אין שאַפ איז זרח נעוואָהר געוואָרען, אז עס איז דאָ א יונגערמאַן, וואָס קריגט טיקעטס צום אויסצאָהלען. מען דארף איהם בלויז געבען צעהן דאָלאר האנד־געלד, גיט ער גלייך א שיפס־קארט אוז ברענגט דיר אראָב וועמען דו ווילסט.

די איבערריגע סומע צאָהלט שוין אויס די פערזאָן, וואָס קומט צו פאָהרען, וועז זי הויבט אָן צו ארבייטען...

און אויף אזא אופן האָט זרח זיך אָנגעטאָן א כוח, בעקומען פאר צוואנציג דאָלאר צוויי שיפסקארטען אוז האָט אראָבגעבראכט אהער די מוטער אוז איין שוועסטער.

דער אנענט, א יונגערמאַן פון נידערינגען וואוסק, פלענט יעדע וואָך קומען נאָך די צוויי דאָלאר.

זעהענדיג, אז זרח צאָהלט פינקטליך, אוז ערפאהרענדיג אז אין דער היים זיינען נאָך דאָ דריי שוועסטער, האָט דער אנענט פארגעשלאָגען נאָך א טיקעט פאר נאָך א שוועסטער.

— וועט איהר צאָהלען נאָכדעם דריי דאָלאר וועכענטליך! האָט דער אנענט, וועלכער איז שוין נעווען א שטיקעל בן־בית ביי דער האלבער פאמיליע, זיי בערוהיגט.

אין א צווייי מאנאטען ארום איז נעקומען די מיטעלסטע

שוועסטער. די אלטע מוטער האָט געפיהרט דאָס הויז, און זרח מיט די צוויי שוועסטער האָבען געארבייט און געצאָהלט פינקט־ליך די דריי דאָלאָר א וואָך.

און כאָטש דער חוב איז נאָך געווען גענוג גרויס און עס האָט נאָך נעדארפט דויערען לאַנגע מאָנאָטען איהם אויסצו־צאָהלען, האָט דער אנענט פאַרגעשלאָגען נאָך א שיפסקארט פאר דער שוועסטער, וואָס איז אונטער דער אינגסטער; אז מען צאָהלט דריי דאָלאָר וועט מען שוין צאָהלען פיער דאָלאָר א וואָך.

ביז וואנען אין יוראָפּ איז געבליבען די אינגסטע שוועס־טער ערגעץ ביי א פעטער.

די אלטע מוטער האָט אלע ווייל געזיפצט:

— ווען איך האָב שוין דאָ חנה'לען, וואָלט איך שוין נאָר־ניט געזאָרגט.

און דאָך האָט מען זיך ניט געאיילט מיט דער שיפסקארט פאר חנה'לען. עס האָט אויסגעזעהן, אז די אריבערגעקומענע פאַמיליע וויל ניט אינגאנצען אברייסען מיט יוראָפּ און חנה'לע וועט זיין דער מאַגנעט, וואָס זאָל זיי רופען צוריק אהיים.

און ווי לאַזט מען דאָרטען דעם אלטען אייגעם אליין ליגען אויפ'ן בית־עולם, עס זאָל אפילו ניט זיין וועד עס זאָל קומען איין מאָל א יאָהר אויף זיין קבר?

און דערצו איז די צייט ערנער געוואָרען. זרח האָט פער־לאָרען זיין אלטען פלאץ און א לענגערע צייט קיין ארבייט ניט געפונען. די „שטוב" האָבען געפיהרט די דריי שוועסטער, וועלכע האָבען אויך ניט אלע שטענדיג געהאט ארבייט.

און דאָ קומט דער אנענט פינקטליך יעדע וואָך, מאָנטאג א זייגער זעקס, וועו מען זיצט ביים אָרימען סאפער, און נעהמט צו די פאַר דאָלאָר.

— וועלען מיר אמאָל פטור ווערען פון דעם דאָזיגען מענ־שען! — פלענט אויסזיפצען די אלטע. — ער ליענט מיר שוין אט דא א!

און זי פלעגט אנווייזען מיט איהר אלטער אדערדיגער האנד אויפ'ן הארצען.

די מיידלעך פלעגען זיך נעהמען חשבונ'ען ווי פיעל מען דארף נאך איהם צאהלען. דער חשבון איז נעווען זעהר פערפלאנטערט און עס האט זיך זיי געגומען דאכטען, אז פון דעם דאזיגען אגענט, וועלכער איז בטבע נישט קיין שלעכטער מענש, וועלען זיי קיינמאל נישט פטור ווערען.

און אט איז נעקומען א וואך, פון וועלכער עס איז נאר נישט געבליבען. דער „גראסערי מאן" און דער „לענדלארד" האבען ווי צוויי רויבער צוגענומען ביז א פעני. דער אגענט איז נעקומען מיט'ן זעלביגען „גוד־איוונינג" זיך אוועקגעזעצט מיט'ן זעלבען שמייכעלע אויפ'ן גוטען פנים און געווארט.

די אלטע האט זיך אנגענומען מיט מוט:

— דאס מאל ווען איהר אונז מוזען אפלעגען אויך קינפטיגע וואך... מיר האבען נישט.

די עלטערע שוועסטער האט פון איהר זייט צוגענעבען:

— נעקסטע וואך ווען איהר זיכער בעקומען. „פאר שור!"

און זרח האט אויך נעפונען פאר נויטיג צו פערשטארקען די פערשפרעכונג:

— נעקסטען מאנטאג בעקומט איהר...

— הייסט עס — אכט דאלאר...

די דאזיגע סומע האט זיך דורכנעטראגען אין צימער, וואו זיי זיינען אלע נעזעסען, ווי א דונער. ניט וועלענדיג בלייבען קיין ליגנער האט זרח א מורמעל נעטהאן: אכט ניט אכט — איבער אכטאג מאנטאג אם ירצה השם.

דעם דאזיגען אם ירצה השם האט ער אויסגערעדט ווי זיין טאטע, וועלכער פלעגט אין שלעכטע צייטען, נישט קענענדיג אבצאהלען א חוב, אזוי נכנע'דיג מבטיח זיין.

און זרח האט זיך דערמאהנט אן דעם טאטען, וואס איז געבליבען ליגען איינער אליין אויפ'ן בית עולם, און נאכדעם אן

דער לעבעדיגער איינגערער שוועסטער, און האָט געטראכט:

— וועז מיר קענען איצט בעקומען פינף שיפסקארטען וואלט מען אפשר גאר געפאהרען צוריק.

אבער צוריק איז שוין קיין וועג נישט געווען און מען האָט דער איינגסטער שוועסטער, חנה'לען, פּאָרט געמוזט בריינגען אהער.

נישט קוקענדיג אויף די לעצטע, נישט פינקטליכע צאהלונגען, האָט דאָך דער אנענט צוליעב פרנסה, געריזיקירט נאָך א שיפס־קארט: די פאמיליע איז דאָך פּאָרט אן עהרליכע, האָט ער זיך אליין געטרייסט. א סך אזעלכע קאסטימער האָט ער נישט.

און אויסער דעם איז איהם דאָס דאָזיגע הויז טייער געוואָרען. ער האָט זיך גאָר נישט געקענט פּארשטעלען, אז עס וועט אמאל קומען א מאנטאג וועז ער וועט אהער שוין ניט דארפען קומען.

איהם האָט זיך נעדאכט, אז נאָכ'ן דאָזיגען הויז וועט ער בענקען.

ענדליך איז נעקומען חנה.

דאָס איז נעווען א בלאָנדע מיידעל פון צוואנציג יאָהר, לויט'ז חשבון פון דער מאמע'ן, און ניינצעהן, לויט'ן חשבון פון די איבריגע אין הויז. זי אליין האָט זיך אבער נעהאלטען פאר א קינד. נישט קוקענדיג, וואָס זי האָט, זייענדיג דאָרטען אליין, א סך איבערנעלעבט, איז זי נעווען די ערשטע טעג נאָך איהר קומען פרעהליך און איז ניט מיער נעווארען צו דערצעהלען מעשיות און אנעמדאטעז פון דער חיים.

דעם נעקסטען מאנטאג איז וויעדער נעקומען דער אנענט. די מוטער האָט זיך אנגערופען:

— ווייסט, חנה'לע, אַט דער יונגער מאן האָט דאָס געגע־בען די שיפסקארט. דו וועסט מוזען זעהן ארבייטען און אליין אויסצאָהלען. מיר צאָהלען איהם שוין פינף דאָלאר א וואָך.

חנה'לע האָט געוואָרפען א קינדישען אבער דורכדרינגענדען בליק אויפ'ן אנעמט און קינדיש־בייזליך אויסגערופען:

— וואָס וועט ער מיר טהאָן, אז איך וועל איהם נישט צאָהלען?

און דייט זיך גלייך צולאכט...

דער אנעמט האָט זיך פערלאָרען. האָט תמ'עוואטע א שמיי־כעל געטהאָן און געענטפערט:

— וועל איך נעהמען אייך פאר א משכון...

אלע אין הויז האָבען זיך ווי פערלענען איבערגעקוקט, נאָר זרח האָט זיך געפונען, און ווי בעשטראָהלט פון אן אידעע, האָט ער זיך אָננערופען:

— וואו וועט איהר זי הינטהאָן?... אייער פרוי וועט דאָך אייך אָנקלאָגען פאר קידנעפען א מיידעל...

— מיין פרוי? — האָט דער אנעמט מיט א גליקליכען שמייכעל צוריק געוואָרפען — איך האָב נישט קיין פרוי, איך בין נאָט צו דאנקען א פרייער.

— איהר זייט נאָך „צינגעל"?... האָט די אלטע מוטער ווי פער'חדוש'ט איבערגעפרעגט.

— נעווים בין איך סינגעל — האָט דער אנעמט ווי בע־לידינט געענטפערט, — וואָס מיינט איהר, ווי אלט בין איך?

די הויזינע האָבען זיך גענומען שאצען, ביז וואנען חנה'לע האָט אויסגעשאָסען:

— א יאָהר פערציג! — און האָט זיך צולאכט.

— איך וועל אייך געבען — פערציג! — האָט דער אנעמט בייז געדרעהט מיט'ן פינגער.

די מוטער האָט נעמוזט מאכען א פשרה:

— זי איז א יונגע ציג — פֿרעג איהר בחרם! איהר מוזט זיין אלט א יאָהר עטלעכע און צוואנציג.

— זעקס און צוואנציג! — האָט דער אנענט מיט א נאָרישען ערנסט ארויסגעזאָגט, און עס האָט זיך געפיהלט ביי אלע אין הויז, אז דער אנענט האָט אראָבנגעכאפט א צוויי־דריי יאָהר, אויב ניט די נאנצע פיער...

דאָס נעשפּרעך האָט זיך שוין ווייטער נישט געקלעפּט. די דריי עלטערע שוועסטער זיינען ארויס אין צווייטען רום. געבלי־בען איז זרח, די אלטע מוטער און חנה.

נאָך א קליינעם שווייגען האָט זרח זיך אָננערופען:

— קומט נעקסטען מאָנטאג און מיר וועלען זעהן אייער־אָרדנען די נייע צאָהלונגען. כיר האָפען, אז חנה וועט שוין די טעג אָנהויבען ארבייטען.

דער אנענט האָט אויף איהר א קוק געטהאָן און, ווי פון זיך אליין, קענען זיין וויללען, ארויסגעמורמלט:

— אוֹי שעהנע כיידעלע איז נאָר א שאָד צו שיקען אין שאָפּ.

און זאָגענדיג א גוט־נייטה, קוקענדיג אויף חנה'ן, איז ער ארויס.

דעם קינפּטיגען מאָנטאג איז ער נעקומען אין א נייעם אנצוג, א פּריש־נעראָזירטער און האָט אויסגעזעהן נאָר נישט ווי דער פּריהערדיגער אנענט. ער האָט אלע ווייללע נעהאלטען די האנד אין טאָש אין נעווואלט פון דאָרט עפּעם ארויסנעהמען, אבער ער האָט נישט געוואָגט.

ענדליך האָט ער געפּאָסט מוט און דאָך ארויסגענומען. דאָס איז נעווען א קעסטעלע קענדי.

— דאָס איז פּאר אייך! איהר זייט א נאסט!

און האָט דערלאָננט חנה'ן.

חנה האָט זיך איבערגעקוקט פריהער מיט זרח'ן, נאָכדעם מיט דער מאמען און באָלד מיט די דריי שוועסטער, און האָט אויסגעשאָסען א געלעכטער:

— וואָס איז דאָס?

די מוטער האָט וויעדער געמאכט אַ פּשרה.

— דאָ איז אזא מאָדע, מען ברענגט קענדי.

— וואָס איז דאָס קענדי? — איז שוין חנה'לע ערנסט געוואָרען און האָט זיך נעשטויסען אויף עפעס זעהר אינטערעסאנטעס און פערוויקעלטעס...

— קענדי איז צוקערליך...

— וואָס בין איך א קינד? — האָט זי זיך גע'חדוש'ט...

— איהר זייט א גאסט — האָט דער אנענט געשטאמעלט.

באָלד איז זרח צוגענאנגען צום תוך:

— מיר וועלען מאכען א חשבון: מיט חנה'ס שיפסקארט טרעפט אָן אונזער חוב נאָך הונדערט פופציג דאָלאר... וועלען מיר דאָס מאכען אויף דריי דאָלאר א וואָך...

— גע'פּועל'ט — האָט דער אנענט גלייך מסכים געווען. און געקוקט אויף חנה'לען.

די מוטער האָט זיך אריינגעמישט.

— די הוצאה וועט גרעסער, אפשר וואָלט דער הערר נעמאכט אויף צוויי דאָלאר א וואָך, ביז וואנען חנה'לע וועט אָנהויבען צו ארבייטען?...

דער אנענט האָט פערלענען זיך פערטראכט. ער האָט נאָוואָלט נעהן נאָך וויייטער: א דאָלאר א וואָך, וועט ער קענען נעהן אהער נאָך דריי יאָהר און זעהן חנה'ן. ער האָט עס אבער נישט נעוואָגט דייטליך עס צו זאָגען. ער האָט בלויז געשטאמעלט:

— עס איז אָל רייט! עס איז אָל רייט!

און ער איז שוין געבליבען זיצען און טרינקען א גלאָז טיי...

* * *

אבער קיין דריי יאהר האָט ער נישט געדארפט געהן. אין דריי וואכען ארום נאָך די קענדי האָט ער נעבראכט אין טאָש א רינגעלע.

נאָך א קורצען אויספרעגען די הויזינע, און ערפאהרענדיג אז חנה האָט נאָך אלץ קיין ארבייט נישט, האָט ער זיי געטרייסט און געזאָגט:

— איך האָב היינט געקויפט א מציאה — א שעהן רינגעלע. אויב איך מעג מיך ערלויבען, וואלט איך עס געשענקט חנה'ן.

חנה'ן איז דאָס רינגעלע זעהר געפעלען געווארען. זי האָט איהם אָנגעמאָסטען און ער איז שוין נעבליעבען אויף איהר שעהנעם ראָזעווען פינגער.

און ענדליך האָט חנה'לע אויסגעקויפט איהר מוטער, ברודער און איהרע שוועסטער פון דעם אגענט און זיי זיינען גאָר וואָרען מיט איהם קוויט.

איצט קומט ער אלע טאָג, אבער נישט נאָך דעם חוב, נאָר נאָך חנה'לען. ער נעהמט זי אוים אין די שעהנסטע פלעצער. מען שמועסט, אז דער „באָי" פערמענט ביי א דריי טויזענד דאָלאר — א נאָלדענער שדוך!...

אין אויטאמאביל.

אויסצולערנען איהר „טרייד" איז ליזען אנגעקומען זעהר שווער. עס איז געווען א טרייד, וואס צוהלט זיך אם בעסטען אוז ליזע האט אנגעוועגדט זאגאר בלאף־מיטלען, אבי די דאזיגע ארבייט אויסצולערנען. ארויינקומענדיג אין שאפ אוז נאך דער ערשטער פראגע פון באס, וואס קען זי ארבייטען, האט זי מיט א געמאכטער רוהיגקייט אין טאן געענטפערט:

— איך בין א „דרייפערין"!

קיין דרייפערין איז זי אבער דעמאלט ניט געווען אוז זי האט זיך בלויז פערלאזען אויף איהרע פעהיגקייטען. זי וועט שטעהן אוז נאכקוקען ווי מען ארבייט אוז זי וועט אווי שטיי־לערהייט נאכארבייטען.

אין דעם ערשטען שאפ האט מען זי אויפ'ן צווייטען טאג געכאפט:

— דו ביזט אזא דרייפערין, ווי איך בין א טענצערין — האט איהר די פארלייריי קריטיקירט. אוז זי האט דעם פלאץ גלייך פערלאזען.

בעקומען אבער פאר'ן טאג ארבייט האט זי פונקט ווי א דרייפערין: דריטהאלבען דאלאר. ליזען האט הנאה געטהאן, וואס איהר איז געלונגען אזוי אבצונארען א באס. זי האט אן איהם ווי נעזוהן א נקמה. מעהר אבער האט איהר געפרעהט די דריט־האלבען דאלאר, מיט וועלכע זי קען לעבען עטליכע טעג אוז דער־ווייל זוכען א נייעם פלאץ אוז טאקע ווידער אלס דרייפערין...

אויפ'ן צווייטען פלאץ האט זי שוין אבגעארבייט צוויי טעג. געכאפט האט מען זי ערשט אויפ'ן דריטען טאג. דעמאלט

האָט זי שוין אין דער נייער ארבייט געהאט א שטיקעל בעגריף און אז די פּאַרלַיידי האָט זיך אויף איהר ארבייט געקרימט, האָט לַיזע זיך איינגעשטעלט און גע'טענה'ט מיט קוראזש:

— איך בין א דרייפּערין!

געהאָלפּען האָט דאָס איהר אפילו ניט. דעם פּלאַץ, ווי גע־זאָגט, האָט זי פערלאָרען, בעקומען אָבער האָט זי געהאלט פּאר צוויי מיט א האַלבען טאָג איבער פינף דאָלאר און דערצו האָט זי שוין איהר נייעם פּאָף באלד אויסגעלַערנט. זי דאַרף נור א פּאָר באָסעם אָבצונארען און ענדליך וועט זי ווערען א ריכטיגע דרייפּערין און וועט פערדיענען ביז פופצעהן דאָלער א וואָך.

און א מוטיגע פלענט זי אלע אין־דער־פריה אויפשטעהן און זוכען א נייעם פּלאַץ, און טאקע נאָר אלס דרייפּערין. און אויף אזא אופן האָט זי איהר פּאָף גוט אויסגעלַערנט און איז גע־ווארען באלד איינע פון די בעסטע ארבייטערינס.

לַיזע איז געווען נאָך יונג און שעהן, און ניט נאָר די פּאָר מענער פון שאפּ פלענט זי געפעלען, אפילו די פּאַרלַיידים האָבען איהר לַיעב גהאט. ארבייט פלענט מען איהר אויסטיילען די לַייכטערע, און דער באָס, וואָס פלענט עטליכע מאל אריינקו־מען אין שאפּ געוואָהר ווערען די ארבייט, האָט ניט איינמאל געוואָרפען אויף לַיזע'ן א פרייַנדליכען בליק...

לַיזע האָט געמערקט, אבער זי האָט זיך געמאכט ניט זעהנ־דיג. די באָסעס, מענען מאנכע פון זיי זיין יונג און שעהן, האָט זי ניט נענליכען. געשטאמט האָט זי פון א רייכער אידישער יחוס־פאמיליע אין פוילען און זי האָט ניט געקענט פערטראָגען די האלטונג פון די אויפגעקומענע נראָבע מענשעלַעך... געוואוסט האָט זי, אז ווען זי וואָלט איינעם פון זיי בלויז א פרייַנדליכען שמייכעל געשענקט, וואָלט זי אפשר פערשפּאָרט צו ארבייטען, און אנשטאט אויסצוארבייטען א טאָג עטליכע און צוואנציג קלַיידער אויפ'ן פינגור, וואָלטען פאר איהרע אנדערע מיידלאָך.

די עלטערע און די מאום'ערע, אויסגעארבייט קלײדער. וואס זי וואלט זיי אליין נעטראגען...

אבער אזוינס פאלט איהר אפילו ניט אין! פערקויפען קען זי איהרע הענד, אבער ניט איהר שמייכעל. איהם האלט זי פאר א פריינד, וועלכער וועט אמאל קומען. ער איז א הויכער, א בלאסער, מיט גרויסע שוואַרצע אויגען. זי קען איהם שוין אין געדאנק עטליכע יאהר, זי זעהט איהם אין חלום און אויפ'ן וואַהר...

עס איז נאר א שאד, וואס די שעהנסטע יאהרען נעהען אוועק אין שאפ. א דרייפערין איז אפילו א גוטע ארבייט, אבער לייכט איז עס ניט. א גאנצען טאג מוז מען שטעהן מיט א פוי־לען מויל מיט שפילקעם און שפילעוועז די רייכע קלײדער, וואס הענגען אויף די אונבעוועגליכע פיגורען.

אבער זי וועט דאך אמאל דערפון בעפרייט ווערען. דער הויכער, בלאסער יונגער מאן מיט די שוואַרצע גרויסע אויגען אוז ליעבען שמייכעל ארום די שעהנע ליפען, וועט דאך אמאל קומען אוז וועט זי בעפרייען פון שאפ, פון באס, פון דער פינגר אוז פון די שפילקעם!...

שלעכט איז בלויז, וועז אין לאנד ווערט א קריזים אוז עס איז שווער ארבייט צו קריגען. די ערשטע פאר וואכען האט זי נאך אביסעל געלד אוז זי רוהט זיך אב. זי געהט אפילו יע־דען טאג זוכען, אבער ניט מיט אזא חשק. אריינגעהענדיג אין אפיס אוז פרעגענדיג אויף ארבייט, ווינשט זי טיף אין האר־צען, אז מען זאל איהר אבזאגען. זי האט נאך עטליכע דאלער אוז זי קען נאך אויסהאלטען. אז די פאר דאלער אבער געהען איהר אויס, זוכט זי שוין ארבייט מיט מעהר ענערגיע. זי קומט צום שאפ די ערשטע, כדי די פיעלע אנדערע מיידלעך, וואס

זוכען ארבייט, זאלען איהר ניט אויסכאפען. שווער איז אבער אין א קריזיס־צייט זיין די ערשטע. ווי פריה זי זאל ניט אויפ־שטעהן, זיינען דאך דא מיידלעך, וואס שטעהען אויף נאך פרי־הער. זי איז שוין א פאר מאל געווען דאס פערטע, איין מאל די דריטע, אבער די ערשטע איז זי נאך קיינמאל ניט געווען..

נאר עס העלפט ניט און קריזיס־צייט צו זיין די ערשטע. מען נעהמט דעמאלט קיינעם ניט צו. און די אלע מיידלעך, מיט־פון שטעהן ביין שאפ, ניט אויסגעשלאפענע, לאזען זיך צום נאך־הענסטען דעפארטמענט־סטאר, וואו זיי רוהען זיך אביסעל אויס אין גרויסען זאל פאר די נעסט.

אבער ניט שטענדיג איז די דעפארטמענט־סטאר נאך אפען. דאס רוב קומט אוים צו וואכטען אונטען ביז מען עפענט אויף. דער געשעפטס־פיהרער, וואס שטעהט אונטען, איז אבער העפ־ליך צו דעם דאזיגען מין קאסטימער; ער לעגט זיי פאר שטר־לען צו וועצען זיך. איהם געהט נאר ניט אן, וואס זיי זיינען אלע ארבייטארינס, און די אלע שעהנע סחורות, וואס געפינט זיך אין די אונגעהייער פיעלע אבטיילונגען, איז ניט פאר זיי. ער וויים איין כלל: מענשען העפליך צו בעהאנדלען! און דעם זכות פון דעם ביזנעס־כלל געניסען די ארבייטסלאזע מיידלעך און דר־הען זיך אביסעל אפ.

ליזע האט די דאזיגע דעפארטמענט־סטאר זעהר ליעב. דא איז אזוי פיעל רייכקייט און בריטקייט. זי שעמט זיך יור, וואס זי קומט אהער ניט אלס קויפערין, נור אלס איינע פון די ארבייטסלאזע. און נאכדעם, ווי זי רוהט זיך אפ אין דעם גרוי־סען זאל און מאכט דאזעט איהר טואלעט, וואס זי האט, איי־לענדיג זיך, אין דער היים ניט געמאכט, געהט זי אראפ אמאל איז א מאנכער אבטיילונג פון ביליגע וואארע און גיעט צו לייי־זען עטליכע סענט... און זאל עס ניט הייסען, אז זי איז אויך אן ארבייטסלאזע מיידעל, וואס איז בלויז ארויס אבצורוהען זיך און די האהר צו פערקאמען...

און אז געהען אוועק נאך א פאר וואכען און קיין ארבייט איז אלץ ניטא, ווערט ליזע פערצווייפעלטער. זי קויפט איידער זי געהט שלאפען פערשיידענע צייטונגען און זוכט די אבטיילונג, וואו מען פערלאנגט דרייפערינס...

אבער אלע פייפערס האבען די דאזיגע אבטיילונג אויסגעשלאסען...

איהר טרייד, וועלכען זי האט אווי קונציג אויסגענארט פון די שעפער, איז שוין ווי פערלאָרען.

און ליזע בעשליעסט, אז זי וועט דערווייל זיך נעהמען צו אן אנדער ארבייט. זי דערמאהנט זיך דאס ערשטע יאהר, ווען זי איז אהער געקומען, דאס איז געווען מיט א יאהר זעקס צוריק, האט זי נעארבייט ערנעץ אין דאן־טאון ביי קעסטעלאך, און האט נענומען צוויי דאלער א וואך... זי איז דעמאלט אלט נעווען זעכצעהן יאהר און איז נעווען דערמיט זעהר גליקליך. נעוואוינט האט זי דאמאלס ביי איהרע א טאנטע, 30 בלאק פון שאפ, און זי פלעגט נעהן צו פוס הין און צוריק..

זי זוכט אין די פייפערס, פון נייגעריגקייט וועגען, אזא מין פלאץ. עס וואלט פאר איהר נעווען ווי א גרוס פון איהר ערשטען יאהר אין ניו יארק. אבער דאס זוכען איז אומזיסט. קיין קעסטעלאך מאכט מען שוין ניט מעהר. זי וואלט נאטירליך איצט פאר צוויי דאלער א וואך נישט נעארבייט, אבער טשיקאוע איז דאך צו ווייסען, וואו איז איצט אהינגעקומען די דאזיגע קעסטעל־פאבריק!... זי האט שוין אפילו פערגעסען אויף וועלכער סטריט דאס איז נעווען...

איינמאל זייגען פערנאנגען לאנגע וואכען און קיין ארבייט האט ליזע ניט נעפונען.

די מיסעס, וועלכע איז צו איהר שטענדיג פרייגדליך נעווען, האט ענדליך אויף איהר אנגעהויבען קוקען קרום...

א נאריש מיסעם! — האט ליזע נעלאכט אין געדאנק— צוליעב אכט דאלער, וואס זי איז איהר שולדיג פאר דירה־געלד וועלט זי ברוגז און אויסער וואס זי בעט נעלד, רעדט זי מיט איהר ניט קיין צוויי ווערטער.

אבער ליזען ארט ניט, וואס די מיסעס רעדט מיט איהר ניט. קיין נרויסע חכמה איז די מיסעס ניט נעווען אין די בעס־טע צייטען, בפרט דעמאלט, ווען זי איז ברוגז. איהר נאריש־שער נאז קוקט נאך אויס נאריש־שער, און איהרע קליינע אויגען זיינען נאך קלענער נעווארען. זי זשמורעט זיי אזוי, אז עס דאכט זיך, אז באלד ווערט זי בלינד...

— כי־כי־כי — לאכט ליזע פון איהר אין געדאנק. אז זי וועט איהר זיין שולדיג פאר נאך א מאנאט, וועט זי שוין נאר צומאכען די אויגען...

ניין! בעשליעסט ליזע פעסט — זי מוז וואס גיכער בע־קומען א דושאב...

זי איז ערשט די לעצטע טעג נעפאלען אויף א פלאן נישט צו זוכען אין די פייפערס דוקא די אדוואערטייזמענטס, וואו מען פערלאנגט „הענד". אויסער „הענד" ווערען געזוכט אין פיע־לע אבטיילונגען נאנצע מענשען אויך...

אט זוכט א רייבע לייבי אין ריווערסייד דרייוו א נעזעל־שאפטס־לייבי צו פאהרען מיט איהר אין קאליפארניע... נאטיר־ליך, דאס איז ניט פאר ליזען... יענע זוכט אויסדריקליך א נע־בילדעטע פרויליין, און ליזע האלט זיך פאר ניט נעבילדעט, כאטש ענגליש לעזט זי ניט שלעכט, אבער נעבילדעט חייסט עס ניט...

אט זוכט מען אן אם... ליזע ווערט רויט און צולאכט זיך...

אט זוכט א דענטיסט א יונג מיידעל אויפצונעהמען פא־ציענטען...

דאס איז שוין דוקא ביים וועג... ווערט ליזע ערנסט און בלייבט שטעהן לענגער אויף דער קורצער אנאנס...

זי וועט מאַרגען גאַנץ פריה אויפשטעהן און וועט טאַקע געהן צום דענטיסט... שפּעטער קען זיין וועט ער איהר פּלאַמבירען א פּאָר צייהנער, וועלכע זיינען איהר די לעצטע צייט קאַליע געווארען און טהוען איהר איצט וועה...

זי ווייס נאָר ניט ווי וויים זי וועט האָבען צו געהן. געהן וועט זי מוזען, ווייל קיין ניקעל אויף קאַר־פּעיר האָט זי שוין ניט פון א פּאָר טעג... א גליק, וואָס זי האָט נאָך קרעריט אין גראָסערי סטאָר און בּאַרגט זיך דאָרט אלע טאָג א פּאָר זעמעל מיט פּוטער צום עסען... קעש קען זי שוין דאָרט ניט באַרגען...

אָבער עס שאַדט ניט, זי וועט „וואַקען". דער דענטיסט וואוינט אפילו אין דער וועסט־סייד, אבער מעהר ווי צוויי שטונדען קען דאָך ניט דויערן, ווי וויים עס זאָל ניט זיין! אין דער פריה איז נאָך ניט שטארק היים.. .זי וועט געהן...

עס איז געווען דוקא א הייסער פריהמארגען. ליזע איז נאָך א שטונדע געהן געוואָרען זעהר מיעד. מיט ברענענדיגע אויגען האָט זי נעקוקט אויף יעדער פערבייליפענדיגער קאַר, האָט זיך צייטענווייז אָבגעשטעלט און נעקוקט צום קאָנדוקטאָר... א יונגער קאָנדוקטאָר האָט אָבגעשטעלט די קאַר, מיינענדיג, אז ליזע וויל אריינשטייגען. זי האָט זיך פערשעמט און האָט זיך געלאָזט שנעל געהן. די קאַר איז ווי מיט רוגזא פערבי געלאָפען און ליזען האָט זיך געדוכט, אז דער קאָנדוקטאָר זידעלט זי, וואָס זי האָט איהם געמאכט אומזיסט צו סטאפען.

ענדליך האָט זי זיך פערקירעוועט אין א בריייטער און שטיללער עוועניו. קיין קארס האָבען דאָ ניט קורסירט, און ליזען האָט עס ווי געפרעהט. די פערבייליפענדע קארס אויף יענע סטריטען האָבען זי בלויז גערייצט און דעם שווערען, לאַנגען וועג געמאכט איהר לענגער און שווערער.

אמת, דאָ איז פון צייט צו צייט דורכגעפֿלויגען אן אויטאָ־מאָביל. אבער דאָס האָט איהר שוין ניט געאָרט. אן אויטאָמאָ־ביל קען איהר ניט רייצען, ווייל זי ווייס, אז אזוינס איז ניט פֿאר איהר, וועהרענד צו א קאָר איז זי שוין אזוי געוואוינט...

זי איז אבער ענדליך געוואָרען זעהר מיעד, האָט אָנגעהויבען צו געהן לאַנגזאמער, די פּיס האָבען זיך ווי געוואקעלט, און דער שוויים אויפֿן שטערען איז געשטאַנען אין גרויסע טראָפּענס אין זי האָט עס אלע מינוט אראָבגעווישט מיט'ן טיכעל...

נאָר אָט האָט לאַנגזאם דורכגעשפּאַצירט א לעדיגער אוי־טאָמאָביל, אין וועלכען עס איז געזעסען בלויז דער שאָפער פון פּאַרענט און האָט ווי נאכלעסיג געפֿראַווענט...

דער שאָפער, א יונגער בלאָנדין, אין א שאָפער־אנצוג, האָט לייזען האלב פערדעכטיג, האלב פריינדליך אָנגעקוקט, האָט צו איהר א שמייכעל געטהאָן און צופֿאָהרענדיג נעהענטער צו דעם טראָטואר, וואו לייזע האָט זיך קוים געשלעפּט, האָט ער זיך פריינדליך אָנגערופען:

— וואוהין געהסטו?

לייזע האָט מיט דאַרשטיגע בליקען אנגעקוקט פריהער דעם אויטאָמאָביל, נאכהער דעם שאָפער און ביידע זיינען געווען אזוי גוטהערציג און פריינדליך. זי האָט אפענהערציג געענט־פערט און אָנגערופען די סטריט מיט דעם נומער.

— זעז זיך! איך וועל דיך צופיהרען! — האָט דער שא־פער פאַרגעלעגט.

לייזע האָט זיך טיף אין הארצען דערפרעהט, זי האָט אבער פון יוצא וועגען, ער זאל ניט מיינען, אז זי איז אן אויס־געלאסענע מיידעל, זיך געוואקעלט...

—איך קען דיך ניט... איך האָב מורא... דו וועסט מיך פערפיהרען...

— אויב דו האָסט מורא, ברויכסטו ניט... האָט דער שא־פער רוהיג נעענטפערט און האָט שוין געוואָלט אבפאָהרען.

אבער ליזע האָט גלייך ווי מורא האָבענדיג ניט פערלירען אזא גליק — איהם נאכגענעבען:

— אללערייט, איך דאנק דיר! פיהר מיך צו... זי האָט זיך אוועקגעזעצט ביי דער רעכטער זייט פון שאָפער. ער האָט גלייך א דרעה געטהאָן דאָס הענטעל פון אויטאָמאָביל און ליזע האָט זיך שוין געטראָגען, דאָס ערשטע מאָל זייט זי לעבט, איבער די בריטע, געפֿלאסטערטע עוועניו, און א שטארקער אבער מילדער ווינד, וואָס דער יאָגענדער אויטאָמאָביל האָט פערואורזאכט, האָט איהר געקיהלט דאָס ברענענדע געזיכט און דעם הייסען שטערען...

דער שאָפער האָט פון צייט צו צייט אויף איהר געווארפען פרייענדליכע בליקען. ליזען איז דורכגעפֿלויגען אין קאָפ אלערליי נעשיכטען, וואָס זי האָט זיך אָננעלייענט אין צייטונגען און ביכער וועגען דעם, ווי אזוי מען האָט אין אזא אופן „נעקידנאפט" יונגע מיידלעך, אוועקגעפיהרט זיי ערגעץ אין דער ווילדער וועסט און דארט האָט מען זיי געהאלטען אין א חדר, דער אטאמאן, א ווילדער יונג, מיט לאנגע שווארצע לאָקענס און גרויסע שווארצע אויגען...

אבער ליזען האָט עס איצט ניט געשראָקען. די צוויי מאנאט ארבייטסלאָזיגקייט און מאנגעל, דער איצטיגער צו פום געהן און דער געדאנק וועגען איהר מיסעס, וועמען זי איז געלד שולדיג, האָט איהר יונגעס וועזען פערפאנצערט און זי איז געוואָרן גרייט אויף אלעס!

זי האָט געקוקט מיט דאנקבארע בליקען אויפ'ן יונגען, גוטמוטיגען שאָפער און האָט זיך מיט איהם צוגערעדט, ווי מיט אייגענעם, וואָס זי קען שוין זעהר לאנג, רוהיג און זיכער.

צום גליק, אדער צום אומגליק, האָט ער קיין שלעכטעס ניט געמיינט. ער האָט בעמערקט, ווי זי געהט און וואקעלט זיך, האָט ער פערשטאנען, אז זי איז מיער, איהר נעזיכט איז איהם גענעלען געוואָרען, ער האָט א פאָר פרייע שטונדען, אָט האָט ער

איהר באַרגעלעגט זיך זעצען...

ער זעט איהר צופיהרען צום דענטיסט און וועט זאָגאר וואַרטען, ביז זי וועט ארויס פון דאָרט און וועט זי פיהרען צוריק אהיים... ער האָט צייט און זי געפעלט איהם באמת, אבער קיין שלעכטס מיינט ער ניט...

ענדליך האָט זיך דער אויטאָמאָביל אבגעשטעלט פאר'ן הויז, וואו דער אָפיס פון דענטיסט האָט זיך געפונען. א יונגער מאן מיט א דיקען אונפרייַנדליכען פנים האָט ארויסגעקוקט דורכ'ן אָפענעם פענסטער און זעהענדיג, ווי ליזע קומט ארויס פון אויטאָמאָביל און מיינענדיג, אז זי איז א רייכע פאציענטין איז ער איהר גלאָפען אנטקעגען און זיך געפליסט צו ווערען פרייַנדליך. ליזע האָט אנגעקלונגען. דער זעלבער דיקער מאן האָט איהר די טהיר געעפענט. זי האָט ארויסגענומען די אדרעס און ניט דרייסט געפרעגט:

— זוכט איהר אן אָפיס־מיידעל?...

דעם דענטיסטס פנים איז נאָך ברונזו'ער געוואָרען ווי פריהער, שטעהענדיג ביים פענסטער. ער האָט ליזען אָנגעקוקט מיט פערדאכט און רוגזא, האָט ארויסגעקוקט צום גאס, וואו עס איז ביים הויז געשטאַנען דער אויטאָמאָביל און טרוקען ארויסגעברומט:

— ניין! ניט אזא האָב איך נעזוכט!

און איז אָהן א וואָרט מעהר צו זאָגען מיט רוגזא אבער אויך מיט גרויסע זעלבסטשעצונג ארויף אויף די שטיגען...

ליזע איז א פערשעמטע ארוים און האָט זיך ווי נידערגעגלאָגען אריינגעזעצט צוריק אין אויטאָמאָביל...

דער אויטאָמאָביל האָט זיך שנעל געטראָגען איבער דער בריטער עוועניו, אריינגעקירעוועט זיך נאָכהער אין די טומעלדינע, רוישענדע סטריטען, אין דער ריכטונג וואו ליזע וואוינט.

דער שאָפער האָט איהר ענדליך געפרעגט וואו זיך אבצושטעלען...

לייזע האָט אָנגערופען די סטריט און דעם נומער. דער שאָפער איז געווען בערייט זי אהין צו ברענגען. באלד אָבער האָט זיך לייזע געבעטען:

— ניין! אהין פיהר מיך ניט! די מיסים וועט אויך מיינען דאָסזעלבע ווי דער דענטיסט!

— וואוהין דען ווילסטו? — האָט דער שאָפער איהר פריינדליך געפרעגט...

— וואוהין? וואָרט, כ'וועל באלד בעקלערען.

און זי האָט זיך פערטראכט:

וואו זאָל זי דעם אויטאָמאָביל ווירקליך אבשטעלען? אה, וועז ער וואָלט ניט געווען אזא פיינער, אזא גוטער און וואָלט זי געקידנעפט, אוועקגעפיהרט זי ערגעץ וויים אין דער וועסט, און געהאלטען זי אין א חדר, געגעבען עסען און טרינקען...

— נו, וואו זאָל איך מיט דיר פאָהרען? האָט איהר דער שאָפער אפגעריסען פון איהרע געדאנקען...

— פיהר מיך.. פיהר מיך צו א גרויסען דעפארטמענט־סטאָר... צו א דעפארטמענט־סטאָר.

און דער אויטאָמאָביל האָט זיך געלאָזט און זיך ענדליך אפגעשטעלט נעבען איינער פון די גרעסטע דעפארטמענט־סטאָרס.

לייזע איז א וואקלענדיגע אראפענאנגען, זיך אומגעקוקט אין אלע זייטען און פערגעסענדיג צו בעראנקען דעם שאפער איז זי אריין אין סטאָר און איז פערשוואונדען געוואָרען אין די פיעלע לאנגע אבטיילונגען...

שותפים.

אליה יונהס' הייזעל איז געווען ווי א סך הייזעלעך אין שטעדטעל: א הילצערנעם, א קליינס, און דער דאך איז געווען געדעקט מיט שינדלען. די פענסטער זיינען נאך קלענער געווען ווי די פענסטער פון די שטעדטעלשע הייזלעך. א דאנק די קליינע פענסטער מיט די קליינטשיקע שייבעלעך האט דאס הייזעל אויסגעזעהן ווי א גוי'שע לחבדיל.

און דאך האט מען דאס הייזעל גערופען: דאס גאלדענע הייזעל.

און א סך בעלי בתים פלעגען זיך מיט'ן דאזיגען הייזעלע בענשען!

— ניט קיין הייזעל איז דאס — א שפע! פלענען די בעלי בתים אונטערזיפצען.

— ווען איך פערמעג אזא הייזעלע וואלט איך שוין ניט געהאט וואס צו זארגען! — פלעגט א מעהר בעל מקנא צו־העלפען.

— א קליניגקייט! דאס לעצטע הייזעל אין אזא געגענד!

און אט דערין טאקע איז בעשטאנען די מזל ברכה פון הייזעל: דאס לעצטע אין גאס! און נאך ווען פאר א גאס. די רייכסטע דערפער לייגען צוזייט און צושפרייט אין דעם דאזיגען געגענד. דערפער לרוב, און די פויערים פון די דאזיגע דערפער זיינען עפעס ניט אבי וועלכע. אמת'ע בעלי נופים, מיט פעלדער און פיה און היהנער און פיש. יא מיט פיש, ווייל איז יענער געגענד געפינען זיך טייכען און די טייכען פערמעגען די בעסטע פיש!

און וואוהין פאלען אריין די תבואות, די קעלבער, די היה־
נער, די אייער, די טרוקענע יאנדעס, די שוועמלעך און די פיש.
וואס די פויערים פיהרען אין שטעדטעל אריין?

צו אליה יונהס. זיין שטיבעל איז לעצטע אין נאס און
די ערשטע ביי'ן אריינפאהר אין שטעדטעל.

א קלייניקייט אזא ברכה!

אזוי האבען נעמיינט די שטעדטילשע בעלי מקנא'ס.

אין אמת'ן אבער איז אליה יונהס גליק ניט אזוי גרויס
געווען.

אמת, דאס שטיבעל איז נעווען א נאלדענעס, ווי זיי הא־
בען עס גערופען, אבער הינטער אליה יונהס הייזעל איז געווען
נאך א הייזעל, די זעלבע גרויס ווי זיינע, און דער שפייכלער,
וואס דאס שטיבעל האט נעהאט, איז נעווען נאך א גרעסערעס.

דאס דאזיגע „הייזעל" האט אויך געהאנדעלט. אבער
אזוי ווי דאס איז געווען ניט דאס לעצטע נאר דאס צווייטע, האט
עס ניט געהאט אזא נאמען, ווי דאס נאלדענע.

עס איז אויך א ברכה. אבער ווי קומט דאס צום לעצטען
הייזעל אין נאס, צו אליה יונהס'!

אין דער אמת'ן אבער האט דאס צווייטע הייזעל נעמאכט
בעסערע געשעפטען.

ערשטענס, איז איהר בעל הבית, וועלוויל לייטעס, נעווען
א פראסטער נעוונטער איד און דערצו האט ער נעהאט א בן'אק,
יענקעלע, וועלכער האט געקענט א פוהר מיט גוואלד ברענגען
צו זייער שפייכלער.

אליה יונהס איז געווען דער חיפוך, א איד א חלוש, א שט־
קעל תלמיד חכם און נענומען האט ער דעם פויער מעהר מיט
נמרא וועדטלעך, וואס ער פלענט ווי עס איז מסביר זיין אויף
נוי'איש, אייבער מיט כח.

קיין זיהן, וויעדער, האט ער ניט געהאט; אנשטאט זיהן
האט ער פערמענט דריי טעכטער, זיינען צוויי געווען שוין אוים־

געגעבען אין אנדערע שטעדטעלך און די אינגסטע טאכטער. בייל־קע, איז געווען א צו עדעלע מיידעל, אז זי זאל העלפען דעם טאטען שלעפען די פוהרען, ווי וועלוויל׳ס בן׳אק, יענ־קעלע...

אזוי פלעגען די בעסטע פויערן מיט זייערע תבואות און אנדערע סחורות אריינפאלען צו וועלוויל לייטעס. צו אליה יונהס פלעגט בלויז אנקומען די עלטערע פויערים, וועלכע האבען נע־האלטען פון אים און חאבען אים פשוט ניט נעקאנט אב־זאנען.

אבער וועלוויל לייטעס׳ אויגען זיינען צו גרויסע נעווען. און אפילו די דאזיגע פויערים ביי וועלכע אליה יונהס האט תמי־אבנהאנדעלט די סחורות, האט ער אויך נעוואלט אוועקנעה־מען.

פשוט מיט גוואלד.

ער נעהמט דאס פערד פאר׳ן צוים, דער בן׳אק — פאר די לייצעס און מען שלעפט דעם וואגען צו זיך.

אליה יונהס רופט צו הילף זיין טאכטער:

— בייל־קע, וואס שטעהסטו ?

און בייל־קע, אן אויסגעפוצטע, מיט צוויי שעהן פערפלאכ־טענע צעפ, שטעהט ווי א בת־מלכה און וויים ניט וואס זי זאל אנהויבען צו טהאן. איהר יונג מיידעלשע הארץ וועלט אויפגע־רעגט און זי פאלט אן אייגעל אויף וועלוויל׳ס בן׳אק:

— פע, יענקעלע ! עס איז ניט שעהן ! פון אונזער הויז נעהמסטו צו א פוהר.

וועלוויל׳ס בן׳אק אבער וועלט ניט נתפעל, ער שטעלט אויף איהר אוים זיינע צוויי גרויסע גראהע אויגען, נעהמט די הענד אין די באקעס און רייצט זיך:

— וואס זאגט איהר צו דער פריצ׳טע ! — און צולאכט זיך אוים׳ן קול.

בייל֫קע ווערט נאָך מעהר אויפגערעגט, אבער זידל֫ען זיך ווען זי ניט, זי ווען פאר אַזא גראָבען יונג איהר מויל ניט אומריין מאכען.

און זי קעהרט זיך אָב מיט כעס און קוקט שוין ניט מעהר אין זיין זייט.

דערפאר האָט איהר נאָט געהאָלפען און עס איז אָנגע־פאָהרען א פוהר פול מיט זעק, און צווישען די זעק ל֫יענט א קאָלב, און פון פֿאַרענט און פון הינטען פון וואָגען זיינען אָנ־געשטעלט קערבל֫יך מיט כל טוב: פיש, אייער, היהנער און טרו־קענע שוועמל֫אך.

די פוהר געהערט צום אל֫טען אנטאָש: ער ווען וועלוול֫ען זיין סחורה ניט פערקויפען אפילו ווען ער גיען איהם צוויי מאל טייערער. דאָס איז א פויער מיט א כאראקטער. פרוינדשאפט שטעהט ביי איהם העכער ווי נעל֫ד.

וועלוול֫ און זיין בנ׳אָק ווייסען עס, אבער דערזעהענדיג די פוהר מיט כל טוב, קען דאָך יענקעל֫ ניט ביישטעהען דעם נסיון און ער פֿרובט אָנצומאכען א בייז ל֫עבען צווישען אנ־טאָש׳ן און אל֫יה יונהם:

— ער ווען דיך אויסנארען, דער אל֫טער!

אָבער דער פֿויער שמייכעל֫ט גוטמוטיג און ענטפערט:

— איך וויים, אָבער איך וויל֫ ער זאָל אָן מיר פערדיע־נען, ער איז א גוטער איד דער אל֫יה און זיין טעכטערל֫ איז אן אמת׳ע פֿאנענקא...

ווערט נאָך יענקעל֫ע בייזער. ער ריהמט זיין ערנסטען שונא — בייל֫קע׳ן... ער שפייט אוים און ל֫אָזט זיך נאָך אנ־דערע פוהרען, שרייענדיג:

—העי, ל֫וזיי, אהער, צו מיר, דער אל֫טער ווען אייך אויסנארען, זיין טעכטערל֫ ווען אייך בדל֫ות שטעל֫ען.

און שרייענדיג קוקט ער זיך אום צו בייל֫קען און שטעל֫ט איהר אוים א צונג...

בייל־קען קומט אריין פאר בעליידיגונג דאס בלוט אין פנים, אבער דאס מאכט נאך איהר שעהנער און בליהענדער, דער אלטער אנטאש גיעט איהר א גלעזל איבער'ן קאפ און זאגט:

— האַרדי חלאַפּעץ! שעלמא!

איינמאל איז דערזעלבער אנטאש אנגעפאהרען מיט א פול־נעפאקטער פוהר. אויסער תבואות, א קאלב, היהנער און אייער אוף פיש, האט די פוהר פערמאגט א פולען זאק מיט וואל...

אז וועלוועל האט דערזהען ווי דער אלטער פויער פאהרט צו צו אליה יונהם' הייזעל האט ער זיך א לאז געטהאן צום וואגען אוף אנטאפענדיג אין זאק די וואל איז ער פערברענט געווארען פאר קנאה. ער האט וויל־ד אויסגעשריען צום בנ'אק:

— יענקעל, דער ערל האט וואל...

דערהערט וואל, א סחורה וואס איז ניט אזוי בנמצא און וואס איז כלו ריוח, האט יענקעל מיט'ן פאטער בעשלאסען מיט די בליקען, אז די וואל מוזען זיי אבקויפען...

— פערקויף די וואל אונז! — האט זיך וועלוויל נעבע־טען.

— דו קריגסט פינף רובעל א פוד! — האט יענקעל פון זיין זייט צוגערופען.

— באט ניט אן אזוי פיעל! — האט וועלוויל זיין זוהן אריינגעשושקעט...

באלד איז ארויסגענאנגען פון שפייכלער אליה מיט בייל־קען.

— דזיען דאברי, אנטאש! — האבען זיי איהם בייד בעגריסט, נישט קימערענדיג זיך וועגען די צוויי קאנקורענטען.

בייל־קע איז צוגענאנגען צום וואגען און גלייך אנגעטאפט די וואל.

— האסט היינט וואל אויך געבראכט, אנטאש! — האט

זי זיך נאָך פרײַנדלעכער נעוונדט, און צונעווארפען פון דער זייט א טראָצינען בליק צו יענקלען, ווי געזאָגט:

— זהסטו, אפילו וואָל... און דו ווער צופֿלאצט.

יענקל האָט עס דערפיהלט. זיין צאָרן, וואָס האָט נעברענט אינווענדיג, איז ארויס אין א פלאָם:

— די וואָל וועל איך צונעהמען, אז די וועלט וועט זיך עקען...

— אדרבא, נעהם! — האָט זי בייַלקע גערייצט, —קרינסט א מעדאָל, אויב ער פערקויפט דיר...

איז שוין וועלווי אויך אן אָנגעצונדענער געווארען:

— וואָס מיינסטו, דו ביזט ביי אנטאָש'ן א בת יחידה, אדער דו האָסט איהם א כישוף אבגעטהאָן?

די לעצטע פראָזע האָט ער געזאָגט אויף גוי'איש כדי אָנצושרעקען דעם אלטען פויער.

דער פויער האָט אבער גוטמוטיג געשמייכעלט, האָט נערישען דעם שטערען, געהויבען די שווערע מיץ פון קאָפ און קוקענדיג דא אויף בייַלקען, דא אויף יענקלען און נאכדעם אויף אליה יונהם און וועלוע'ן האָט ער פלוצים אויסגעשריען בעגייסטערט פון א גליקליכען איינפאל:

— מענשען! ברידער! וואָס מיר איז איינגעפאלען...

און וועדענדיג ווי פערחלינעט פון דעם איינפאל האָט עקוים אויסגערעדט:

— איך שענק אייך, בייַלקען און יענקלען, דעם זאק וואל און וועט חתן־כלה.

בייַלקע האָט אראבגעלאָזט דעם קאָפ, יענקעל האָט זיך א ברוגז'ער אבגעקעהרט אן א זייט, אליה יונהם און וועלווי האָבען זיך מאדנע איבערגעקוקט, ווי געזאָגט: וואָס א גוי קען איינפאלען...

* * *

אויב דער שדוך איז נלייך אויפ'ן אָרט ניט נעשלאָסען נע־ווָארען, האָט אָבער דער פויער אויסנעפיהרט, אז דער זאק ווַאל איז נעקויפט נעווָארען בשותפות.

אויף מאָרגען איז יענקיל אריין צו אליה יונהם וועגען צוטהיילען זיך.

אליה יונהם איז אבער אין שטוב ניט נעווען. ביילקע איז נעזעסען בייַן טיש און נעטהאָן עפעס א הויזיגע ארבייט.

דערזעהענדיג יענקלען האָט זי זיך צושמייכעלט.

— איך בין נעקומען זיך צוטהיילען מיט'ן וואָל! — האָט ער א ברונז'ער אויסגעברומט.

— איז וואָס ביזטו ברונז! — האָט ביילקע פרייער נע־שמייכעלט און איהם אריינגעקוקט גלייך אין די אויגען.

יענקיל איז פון דער פראָנע נעווָארען דרייסטער, האָט אויף־נעהויבען די אוינען און דאָס ערשטע מאָל דערזעהן ביילקען ניט ווי א קאָנקורענטקע, נאָר ווי א שענע מיידעל.

„אך, סאָרא שעהנקייט זי איז!" האָט ער שיער ניט אויס־נעשריען.

ער איז נעווָארען פרעהליך און דרייסט.

ער איז צו איהר צוגענאָנגען נאָהענטער און איהר א קיצעל נעטהאָן אין אָפענעם האָלז, ווי ער איז נעווענהנט נעווען צו טהאָן עם מיט א מאָנבער שיקסע...

ביילקע איז אבער קיין שיקסע ניט נעווען. זי האָט איהם אָבנעשטופט מיט א מאָדנעם חנ'דעל און בעפעהלענד אויס־נערופען:

— אָהן די הענד, יענקיל!...

יענקיל איז ביי זיך ווייַדער אראָבנעפאָלען, נעקוקט אויף ביילקע'ס חנ'עוודיגען פנים און ניט נעווואוסט וואָס צו זאָגען איהר.

— איז וואָס־זשע ווילסטו, יענקיל! — איז ביילקע צר־

ריק פריינדלעך געוואָרען און האָט איהם שוין קענטיג דעם קי־צעל אין גאנצען מוחל געווען.

— די וואָל צוטיילען זיך! — האָט ער גראָב, ווי אין כעס, אויסגערופען.

— די וואָל צוטיילען זיך! — האָט בייַלקע איבערגע־קרימט זיין גראָבען טאָן, — אָט אזוי דען רעדט מען מיט א „בארישניע", הא, יענקיל!

דערווייל איז אָנגעקומען אליה יונהם...

דערזעהענדיג יענקלען מיט זיין טאָכטער אליין איז ער ווי מבולבל געוואָרען און האָט גאָרנישט פערשטאַנען, געקוקט און געוואונקען צו בייַלקען. ווי ביי'ן עסען, פאר דער „המוצא"...

בייַלקע האָט פערשטאַנען דעם וואונק און האָט ערקלערט:

— ער איז געקומען צוטיילען זיך מיט דעם וואָל...

און האָט זיך אזוי צולאכט, אז יענקיל איז א פערשעהמטער, אָהן א וואָרט צו זאָגען, ארויסגעלאָפען פון שטוב...

אין א פאָר טעג ארום איז ער אבער וויעדער געקומען, און וויעדער איז אליה יונהם ניט געווען אין שטוב.

— וואָס וועט זיין מיט'ן וואָל?

— וועלכע ציעג? — האָט זיך בייַלקע געוויצעלט...

— וואָס מיינסטו, איך וועל דיר לאָזען דעם וואָל?! — האָט ער זיך געבייזערט און געריבן אויף זיין גראָבען קול...

— אָט געה שוין געה — האָט זי איהם כלומרשט געטריע־בען, אָבער באלד האָט זי אויף איהם אויפגעהויבען איהרע אוי־גען און זיך ליעב צושמייבעלט.

— וועסט אפשר, יענקיל, טרינקען א גלאָז טהעע?...

— לאָמיר זיך פריהער צוטהיילען מיט דעם וואָל! — האָט ער ארויסגעפראָלט.

און זיך אוועקגעזעצט.

— אָט אזוי, זיי א מענש! — האָט בייַלקע געלאכט און איז צו איהם נאָהענט צוגענאנגען.

יענקיל איז וויערער דרייסט געוואָרען. ער האָט זיך שוין מכין געווען מיט'ן מיטעלסטען פינגער צו איהר אָפענער קלאָ־רער האלו...

— זיי ניט קיין גראָבער יונג! — האָט זי אויף איהם אָנ־געשריען.

ער האָט זיך פאר איהר נעשרייי דערשראָקען, איז אויפ־געשטאנען און האָט ביים אויסגעברומט:

— לאָמיר זיך צוטיילען די וואָל!...

— וועסט צייט האָבען איבער אכטאָג...

דער קינפטיגער מארקס־טאָג איז אריבער בשלום. יענקיל האָט שוין מעהר קיין פוהרען פון אליה יונהם הייזעל ניט גע־שלעפט. דער טאטע אליין, וועלוויל, האָט אויך שטילער נערו־פען די גויים.

נאָכ'ן מארק איז וויערער יענקיל אריין צו אליה יונהם...

דעמאָלט איז שוין אליה יונהם נעווען אין שטוב.

— וואָס וועסטו זאָגען גוטעם, יענקעלע? זיץ!

— ער וויל זיך צוטיילען די וואָל! — האָט ביילקע גע־מאָלדען פאר יענקלען און האָט אויסגעשאָסען מיט א הילביגען געלעכטער...

— איז וואָס פאר א געלעכטער! — האָט אליה יונהם געשמייכעלט — אוואדע צוטיילען זיך... נעהט, קינדערלעך, אין צוטיילט זיך.

זיי זיינען אריין דורכ'ן הויזטיר אין שפייכלער. דער זאָק וואָל איז געלעגען אן אבגעבונדענער.

— דאָ פעהלט! — האָט יענקיל אויסגעשריען.

— ביזט א נאר! — האָט ביילקע איהם גוטמוטהיג גע־טאדעלט — ווילסט זיך טאקע צוטהיילען.

— אוואדע — האָט ער שוואך אויסגערעדט און נעקוקט אויף בייל̈קע'ס ווייסען האלז...

— אָבער דאָ פעהלט טאקע שוין אביסעל — האָט בייל̈קע נעשמייכעלט.

— ווי אזוי? — האָט יענקיל נעפֿאָרשט.

— איך האָב אויסגעשפונען אביסעל...

— האָסט נישט נעהאט קיין פֿראווע... עס איז שותפות־שע...

— איך האָב אויסגעשטריקט א פֿאָר הענטשקעס, — האָט זי זיך וויעדער גערייצט.

— האָסט ניט געהאט קיין פֿראווע! — האָט ער זיך נע־בייזערט — עס איז שותפות'שע.

— א פֿאָר הענטשקעס! וואלסט זעהן, מיט פינגער.

— וועלען זיין די הענטשקעס אויך אויף שותפות, — האָט יענקיל פֿאַרנעשלאָגען.

— ביזט א נאר! — האָט בייל̈קע זיך גוטמוטהיג נעביי־זערט — עס איז פֿאר א זעהר גרויסער האנד.

— נו. מיין האנד איז א גרויסע! — האָט יענקיל מיט שמחה אויסגעשטעלט זיין האנד..

— איז דאָס טאקי פֿאר דיר... האָט בייל̈קע זיך צולאכט און איז אריינגעלאָפען פון שפייכלער צוריק אין שטוב אריין. יענקיל נאָך איהר.

אליח יונהס איז שוין וויעדער ארויס. בייל̈קע איז נע־בליבען מיט יענקלען אין הויז.

זי האָט איהם דערלאָנגט די הענטשקעס:

— מעסט אָן!

ער האָט מיט א שטראהלענדען נעזיכט נענומען אריפ־ציהען אויף זיינע גרויסע הענד די פאר הענטשקעס...

— דו ווייסט, ביילקע, — האָט ער פלוצים, בענייסטערט פון א אידעע, אויסגערופען...

— וואָס?

— מיר וועלען זיין איצט שותפים אויף שטענדיג...

— נעווים! — האָט ביילקע מסכים געווען.

— און אויף אונזער חתונה וועלען מיר איינלאדען אנ־טאשי'ן...

— ניט אנדערש! — האָט זיך ביילקע צולאכט — מיר וועלען אים זעצען אויבען אן...

דער קליינער מענש מיט'ן גרויסען קאפ.

(א מעשה'לע)

אמאל איז געווען — און היינט לעבט ער נאך אויך — א מענש; איז ער געווען זעהר א קליינינקער, הענטעלעך קורצינקע, פיסעלעך דאריגקע, א הערצעלע ווי אן ארבעס, דערפאר אבער א קאפ ווי אן עמער די גרויס.

דאס דאזיגע מענשעלע איז געווען זעהר שטאלץ מיט זיין גרויסען עמער־קאפ.

— דער עיקר, קינדער, פלענט ער זאגען, איז דער קאפ. פון קאפ ציהט די יניקה דער גאנצער גוף. עס געהען פון קאפ אזעלכע פערימלעך ביז אונטער די פיאטעס, איהר פערשטעהט, קינדער — ביז אונטער די פיאטעס!

און דערבייא האט דאס קליינע מענשעלע מיט'ן גרויסען קאפ געגומען א זשאבע און צושניטען פאר פיעלע אין די אויגען און האט אויפגעווויזען, אז דער מענש איז אויך אזוי.

ער האט אפילו קיין להבדיל נישט געזאגט.

און קיינער האט איהם נישט געענטפערט, אז ניין.

ווייל דאס קליינע מענשעלע מיט'ן גרויסען קאפ האט נעהאט אויך זעהר א גרויסע צונג און האט געקענט א סך, א סך רעדען.

און דערצו האט דאס קליינע מענשעלע מיט'ן הערצעלע ווי אן ארבעס די גרויס געקענט צעהלען ביז מיליארדען, און האט אלץ אויסגעצעהלט.

איינמאל האט ער זיך אוועקגעשטעלט אויף א הויכען

קלאץ, כדי די מענשען, וועלכע ער האט קינדער נערופען, זאלען איהם זעהן, און האט געזאגט:

— ווייסט איהר, קינדער, וויפיעל שטערן אויפ'ן הימעל איז דא?

אלע האבען געשווינגען, קיינער האט נישט געוואוסט.

און דאס קלייניע מענשעלע האט גלייך ארויסגענומען א בלוי גלעזעלע פון קעשענע, צוגעשטעלט צו די אייגעלעך די קליינינקע און נערופען:

— אט וואוהנט, באלד צעהל איך איבער.

— איינס, צוויי, דריי, פיער, פינף...

נאכדעם האט ער עפעס געמורמעלט אונטער דער נאז און אין א ווייל ארום האט ער זיך צוזונגען:

— צוויי הונדערט מיליאן מיט זיבען און אכציג טויזענד...

די מענשען־קינדער, וואס זענען געשטאנען ארום, זענען נתפעל געוואהרען פון דער גרויסער ציפער און פון גרויסען קאפ פון דעם קלייניעם מענשעלע, און זיי האבען געגומען קריגען דרך־ארץ פאר איהם און האבען איהם א נאמען נענעבען: דער גרויסער חכם.

זיינען א סך מענשען געקומען צו איהם פרענען שאלות.

אייגער האט נעפרענט:

— וואס איז אזוינס ליעבע?

— ליעבע? — האט דער קלייניער מענש געמאכט חוזק— ליעבע איז שמיבע... גארנישט מיט גארנישט... איך האב קיינמאל נישט געליעבט. מיין גרויסער קאפ דענקט, אז ליעבע האבען קינדער און ווייבער אויסגעטראכט...

דער פרענער איז אוועק א פערשעמטער; ער איז נאר געווען שטארק פערליעבט און האט געוואלט הערען א קלערערען ענטפער. פונדעסטוועגען האט ער דעם גרויסען קאפ ג־

גלויבט, איז אוועק אהיים און האָט זיך געזומען צום לערנען און האָט אזוי ארום זיך בעפרייט פון דער ליעבע.

א צווייטער איז געקומען צום קליינעם מענש מיט'ן גרויסען קאָפּ און געפרעגט:

— וואָס איז דאָס גלויבען?

— גלויבען איז שמויכען, — האָט דער קליינער מענש מיט'ן גרויסען קאָפּ חוזק געמאכט — גלויבען איז נאָרנישט מיט נאָרנישט! איך האָב קיינמאָל נישט געגלויבט... איך דענק!

און דער גלויבינער איז אוועק אין א בוך־נעשעפט אין האָט געקויפט א צעהנדליג ביכלעך און האָט זיך געלערנט :וי נישט צו גלויבען...

א דריטער איז געקומען און געפרעגט:

— זאָג מיר, גרויסער קאָפּ, וואָס איז אזוינס מיטלייד..

— מיטלייד איז שמיטלייד... — האָט דער גרויסער קאָפּ חוזק געמאכט, — דער קאָפּ וויים נישט פון מיטלייד — דער קאָפּ דענקט לאָגיש...

און דער מענש, וואָס איז געווען א ווייכהערציגער, איז אוועק און געזומען דענקען לאָגיש און האָט ארויסגעוואָרפען אין דערזעלבער נאכט זיין אלטען טאטען אויף דער גאס...

דער קליינער מענש האָט דערזעהן, אז מענשען פאָלגען איהם, איז ער נאָך שטאָלצער געוואָרען און האָט אָנגעהויבען פּרייִדיגען, אז מענשען זאָלען זעהן פּטור צו ווערען פון זייערע הערצער און זיך נעהמען צו ערציהען גרויסע קעפּ...

און ס'איז אויפגעשטאָנען א דור פון לויטער קעפּ..

זיינען אין יענעם דור ארומגענאַנגען קליינע מענשעלעך אָהן ליעבע, אָהן גלויבען, אָהן מיטלייד...

עס איז געווען א צער אויף זיי צו קוקען.

אָבער זיי האָבען נישט געוואוסט, וואָס צער איז אזוינס... איז אין יענעם דור געבוירען געוואָרען ביי א קליין מענ־

שעלע א זוהן, האָט מען בעמערקט, או דאָס קינד איז פערקרי־
פעלט...

עס האָט נעהאט א קלייגעם קאָפּ מיט א גרויס, גרויס הארץ.

האָבען די עלטערן נערופען דעם גרויסען קאָפּ און נעפרעגט
אן עצה...

האָט דער גרויסער קאָפּ נעענטפערט:

— אזא גרויס הארץ איז איינס פון די גרעסטע קריפעלס:
ער וועט זיין אן אומגליקליכער.

דאָס קינד האָט עס דערהערט און האָט זיך פונאנדערגע־
לאכט...

— וואָס בעטייט עס, וואָס לאכט?

ווייל יענער דור מיט די גרויסע קעפּ האָט אויפגעהערט צו
לאכען...

און פאר נייניריגקייט האָט מען דאָס קינד ערצויגען.

דאָס קינד איז נעוואקסען, און נעוואקסען איז דאָס
הארץ מיט איהם.

ער האָט נעהאט שעהנע לאנגע פיס, שעהנע הענד, א
נעקרויזטען קאָפּ און איז נעווען אין זיין וואוקס העכער פאר זיין
נאנצען דור...

צו פופצעהן יאָהר איז ער שוין נעווען אזוי הויך, אז וועז
דער נאנצער דור איז נעשטאנען אויף א בארג, און ער—איז א
טאל, איז ער אלץ העכער נעווען.

און א שטימע האָט ער נעהאט, איז זי נעגאנגען גלייך
פון זיין בריייטען, גרויסען און טיעפען הארצען און אריינגע־
דרונגען אין די הערצער פון די צוהערער.

און אומגעקערט האָט ער זיין דור די ליעבע, און דעם
גלויבען, און דאָס מיטלייד...

דער קלייגער מענש מיט'ן גרויסען קאָפּ האָט דערזעהען,
אז דאָס הארץ האָט אויף עפעס צו זאגען, איז ער נעקומען צום
יונג מיט'ן גרויסען הארץ און האָט געטענה'ט:

— איך לייקען נישט, אז דאָס הארץ פערנעהמט אויך א בעדייטענדען פלאץ אין מענשענס נוף, אבער דער קאָפּ.. דער קאָפּ...

דער יונג מיט דעם גרויסען הארץ האָט פול מיטלייד אָנגעקוקט דעם קלייניקע מענשעלע מיט'ן גרויסען קאָפּ און זיך אָבגערופען:

— אומגליקליכער, זעה, דיין גרויסער קאָפּ איז דאָך שוין ווייס, באלד שטארבסטו, און דו האָסט נישט געוואוסט פון ליעבע, פון גלויבען און פון מיטלייד.

דעם אלטען מיט'ן גרויסען קאָפּ איז געוואָרען שווער... ער האָט געוואָלט ווייגען, נאָר ער האָט נישט געקענט...

און ער איז אנידערגעפאלען צו די פים פון דעם יונג מיט'ן גרויסען הארץ...

דאס גאלדענע טראמפייטעל.

דאס איז געווען א יונגעלע פון קנאפע דריי יאהר, מיט בלאהע אייגעלעך און גאלדענע העהרעלעך — און אלץ האט אין איהם נעטרוימט: די אייגעלעך, דאס קעפעלע און דאס הערצעלע. ער האט אינגאנצען אויסגעזוהען ווי א טרוים, ווי א בלאנדער, הימעלדינער טרוים.

וועהר האט דען נישט ליעב שעהנע טרוימען — בפרט איך! און דאס גאלדענע יונגעלע, דאס דריי־יעהריגע קינד האב איך זעהר, זעהר ליעב געהאט. און אלץ האב איך איהם נאכגעגעבען — אפילו מעשה'לעך פאר איהם אויסגעטראכט.

און דאס קינד האט די מעשה'לעך שטארק ליעב געהאט. נאר מעהר פון אלץ האט עס די לעצטע צייט ליעב געקריגען דאס מעשה'לע מיט'ן גאלדענעם טראמפייטעל.

עס איז געווען א קורץ און איינפאך מעשה'לע, וואס איך האב ספעציעל פאר איהם אליין פערפאסט.

א קורץ, קליין, איינפאך מעשה'לע.

דאס מעשה'לע מיט'ן גאלדענעם טראמפייטעל.

אנגעהויבען האט עס זיך אזוי:

אויפ'ן מארק איז דא א קרעמעלע, אין קרעמעלע איז דא א גאלדען טראמפייטעל. שלאף, מישינקע, שלאף, איך וועל מאר־גען מיט מישינקען אין מארק אריין נעהן און דאס גאלדענע טראמפייטעלע קויפען, און מישינקע וועט אויך איהם שפיעלען...

— א שעהנע מעשה ?

ער פלענט זיינע גרויסע בלויע אויגען אויף מיר אויס־שטעלען און, שטארק בעגייסטערט פון דעם גליק, וואס אים שטעהט פאר, פלענט ער ענטפערן:

— א שעהנע מעשה!

— אויף מארגען פלעג איך אויך ווידער דאס מעשה'לע מיט'ן גאלדענעם טראמפייטעל דערצעהלען. אויף איבערמארגען ווידער.

אז עס איז פאראיבערגענאנגען א וואך צייט, און דאס טראמפייטעל האט איך אים אלץ נישט געקויפט, האב איך אים אנגעהויבען אן אנדער מעשה'לע צו דערצעהלען. צו לאנג נארען אים האט זיך נישט געוואלט; איך האב קיין הארץ נישט געהאט אזוי לאנג א קינד צו נארען, און האב פאר אים אויס־געטראכט א ניי מעשה'לע, נאך מיין מיינונג, א פיעל שעהנערס. דאס קינד האט אבער געמאהנט דאס מעשה'לע מיט'ן גאלדענעם טראמפייטעל.

און איך האב עס אים ווידער דערצעהלט.

און ער האט ווידער אויסגעהערט, אויסשטעלענדיג אויף מיר די בלויע אויגעלעך, און אין זיין יוגענד ריינער פאנטאזיע זיך פארגעשטעלט דאס גאלדענע טראמפייטעל, וועלכעס ער וועט זיכער בעקומען, און וועט אזוי גליקליך זיין.

און דאס מעשה'לע האט זיך ווידערהאלט לאנג, לאנג, און דאס קינד האט עס מיט'ן זעלבען גלויבען אויסגעהערט און קיין אנדערע מעשה'לעך הערען נישט געוואלט.

ענדליך איז מיר נמאס געוואָרען דאס דאזיגע ליעבע קינד צו נארען; עס קען פערלירען דאס צוטרויען צו מיר, און דאן וועל איך נישט האבען קיין מיטעל מיט וואס צו פערשלעפערן איהם...

בין איך אויף מארגען אוועק מיט איהם אין מארק אריין,

אריין אין א נעוועלב פון שפיעלציג און א טראמפייטעלע פאר עטליכע קלייגע מטבעות איהם נעקויפט. דאס טראמפייטעלע האט נעפינקעלט, ווי עכט נאלד, חאטש נעווען איז דאס, נאטירליך, נישט קיין גאלדענס.

— א שעהן טרומפייטעל, מישינקע?

— א שעהנס! — האט ער נעענטפערט, אריינגעהמענדיג דעם מונדשטיק אין זיין מיילבעלע, און אנגעהויבען ארוימצולאזען אויף איהם פערשיעדענע טענער.

א פאר שעה האט זיך דאס קינד נעשפיעלט מיט'ן טראמפייטעל. אבער פאר'ן שלאפען נעהן האט ער עס א שמיץ נעטהאן און צובראכען...

— דערצעהלען דיר, מישינקע, א מעשה'לע? — האב איך נעפרעגט, נאכדעם ווי ער האט זיך אין זיין בעטלע נעלענט...

— יא, דערצעהל! — האט ער אויף מיר ווי מיט נעבעט אויסנעשטעלט זיינע בלויע אייגעלעך און נעקוקט אויף מיר ווי מיט חשר...

— דערצעהלען דיר די מעשה מיט'ן גאלדענעם טראמפייטעל?

דאס קינד האט מיט קאפריז נענומען שאקלען דאס קעפעלע אין ביידע זייטען אויף נייז.

— ווייל נישט מיט'ן טראמפייטעל...

איך האב אנגעשטרענגט מיין פאנטאזיע און נעזוכט דארט עפעס א נייי מעשה'לע, דאס ליעבע קינד צו פערשלעפערן. עס איז מיר אבער שוואך גלונגען; דאס קינד האט נעהאלטען אפען די אייגעלעך און צוגעהערט זיך צו די מעשה'לעך אהן צוטרויען.

איך האב א קוק נעטהאן אויף דער ערד און האב דערזעהען דאס טראמפייטעל ליגען צובראכען און האב אין הארצען חרטה נעהאט, וואס איך האב דאס טראמפייטעל נעקויפט.

וואלט איך עם נישט געקויפט פאר איהם, און ער וואלט עם נישט געזעהען, וואלט איך דעם קינד נאך לאנג, לאנג דאס מעשה'לע געקענט דערצעהלען, און לאנג, לאנג וואלט ער גע־טרוימט פון דעם...

יעצט אבער לינט דאס טראמפייטעל צובראכען, און איך האב נישט קיין אנדער מעשה'לע פאר'ן ליעבען, שעהנעם קינד...

דער פאלשער פערציינער.

די גבירים, וואו גליקסמאן האָט ווינטער מיט מיה געקרי־גען א פּאָר לעקציעס און האָט געהאט דערפון זיין אויסקומעניש. זיינען זיך צופֿאָרען אויף די זומערוואָהנונגען און ער איז נע־בליבען אין דער גרויסער שטאָדט אָהן א גראָשען אין טאַש און אָהן א האָפנונג ביז קומענדיגען ווינטער צו בעקומען וואָס.

צווישען זיינע חברים האָט ער געהאט א נאָמען פּאָר אן עהרליכען יונגען מענשען, וואָס ווייל ארבייטען, נוצליך זיין דער וועלט, נאָר ער האָט ניט וואו זיינע כוחות אוועק צולענען און ווי אָרים זיינע חברים זיינען אליין ניט געווען, האָבען זיי דאָך די ערשטע צייט איהם געשטיצט מיט זייערע עטליכע לעצטע קאָ־פּיקעס, וועלכע זיי פלענען איהם לייהען אלס „גמילות חסד".

ער האָט זיך געפיהלט נאָך יערער אזא „גמילות־חסד", ווי בעליידיגט און ער פלענט אלץ חזר'ן אין נעדאנק, אז ווי נאָר ער בעקומט די ערשטע לעקציע וועט ער יערען מיט'ן גרעסטען דאנק צוריק אומקעהרען דאָס גלד, וואָס ער נעהמט ביי זיי.

עס זיינען אבער פערנאנגען אייניגע וואָכען, די אָרימע חברים זיינען נאָך אָרימער געוואָרען, עס זיינען צווישען זיי אויך צוגעקומען נאָך עטליכע לעהרערס אָהן „שטונדען", צו גליקס־מאנ'ס לאָנע איז מען געוואָהנט געוואָרען און איהם האָט ער־וואַרטעט הונגער....

ער האָט דעם הונגער פּאָרגעזעהן און ווי א פינסטערע גע־שטאַלט האָט ער איהם געשראָקען...

און ער האָט זיך נעראנגלט, געזוכט אוים צו ווייכען דעם אָנקומענדיגען הונגער. דער ערשטער מיטל איז געווען צו סער־

בויגען דעם שטאָלץ. דער מיטעל איז אפילו געווען ניט אויס־נערעכענט, נאָר ממילא, ניט פּיהלענדיג אליין די נידרינקייט און קליינקייט דערפון.

און גליקסמאן האָט שוין אויפגעהערט צו חזר'ן אין נע־דאנק אז ווי נאָר ער בעקומט די ערשטע געלד וועט ער יעדען זיין חוב מיט'ן גרעסטען דאנק צוריק אומקעהרען. זיין מוח איז געווען פערנומען מיט א מעהר וויכטיגע פראגע: וואו קריגט מען לייהען עפּעס געלד אויף עסען? וועגען צוריקגעבען זאָל שוין גאָט זאָרגען...

און וואָס א טאָג, האָט ער אָנגעהויבען אליץ מעהר זיך ע־־ נידערינגען און בעטען מיט רחמים עטליכע קאָפיקעס באָרגען, און כדי זיין בקשה זאָל שטארקער ווירקען, פלעגט זיך ביי איהם אפט מאָל ארויסרייסען פון דער צונג: „גלויבט מיר, איך האָב נאָך היינט ניט אָנגעבייסען".

נאָך דעם פלעגט ער עטליכע מאָל אויסשפייען, ווי ער וואָלט אן עקעלהאפטע זאך אראָבגעשלונגען. ער האָט אויכמאָל אפילו זיך אליין מיט כעס א פּאטש געגעבען און א געשריי: „ע־טהאָן: „דו בעטעלסט!"... בעגעגענדיג אָבער באלד א צווייטען פלעגט זיך ביי איהם, הונגעריגערהייט, די זעלבע פראָזע נאָך שטארקער, נאָך ריהרענדער און נעבעכדיגער ארויסרייסען, די צווייטע ענטזאנונג פלעגט ער שוין רוהיגער צונעמען, קיין פּאטש זיך ניט געבען נאָר מיט רחמנות אויף אליין, פלעגט ער טיף אָבזיפצען און פלעגט אָנהייבען זוכען א דריטען, א פיערטען, א פינפטען בעקאנטען...

*

* *

12 א זייגער ביי טאָג. די נאס האָט נערוישט. גליקסמאן איז אומגענאנגען אין דער רוישענדער נאס און נעזוכט עפּעס מיט

זיינע הונגעריגע אויגען. איהם דאכט זיך, או די גרויסע געדיכטע מאסע פון מענשען, וואָס בעוועגט זיך דאָ אין נאם, או די אלע מענשען, די געהער און פאָהרער, זיינען שותפים, הב'ן, שמייען, לויפען און יאָגען און יעדער בעקומט דערפאר זיין חלק פערדיענסט און האָט וואָס צו עסען. נאָר איהם, גליקסמאנען, האָט מען, ער וויים אליין ניט פארוואָס, ארויסגעווארפען פון שותפות און מען וויל איהם קיין חלק ניט געבען און דעריבער וועט ער אויסגעהן פאר הונגער.

ער האָט זיך געשעמט פאר די דורכגעהענדע און פאר זיך אליין: א יונגער, געבילדעטער מענש, מיט צוויי הענד, וואָס ווילען ארבייטען, מיט צוויי פיס, וואָס ווילען אויך לויפען וואוהין מען דארף, מיט א קאָפ, וואָס איז פעהיג לאָגיש צו דענקען, — אזא יונגער מענש געהט אום א הונגעריגער, אונבעהאלפענער, אין מיטען העלען טאָג, אין מיטען רוישענדער גאם! ווי מיאום! ווי מיאום!...

וואָס מעהר ער איז נעגאנגען האָט זיך דער הונגער אלץ מעהר געשטארקט און ער איז אלץ שוואכער געוואָרען, די קניה האָבען זיך געבויגען, פאר די אויגען געשווינדעלט און ער האָט זיך געשראָקען, ער זאָל אזוי געהענדיג ניט פאלען... און ער האָט פערצוויפעלט געזוכט א נעדאנק אין קאָפ, וואָס זאָל איהם טרייסטען און שטארקען, ער זאָל כח האָבען זיך ראנגלען נאָך און לעבען בלייבען.

— איך בין ניט אייגער! האָט ער די אלטע טרייסט געפונען — דאָ זיינען פארהאן א סך אזעלכע, ווי איך.

ער האָט יעדען בעגעגענדען אריינגעקוקט אין פנים, ווי ער וואָלט וועלען געפינען נאָך אזא ווי ער. אלע פנימ'ער האָבען אבער גראָד אזוי זאט און צופריעדען אויסגעזעהן, און ער האָט זיך נאָך מעהר פערצוויפעלט, און נעגאנגען אלץ וויייטער און וויייטער, ניט ווייסענדיג אליין וואוהין און צו וואָס.

פֿלוצים האָט איהם אין די אויגען א פינקעל געטהאָן א בע־קאנטע הוט און נאכדעם א פנים. ער האָט בעגעגענט א בע־קאנטען מיט וועלכען ער האָט אין נאנצען צוויי מאָל אויסגע־רעדט עטליכע קורצע פראזען און האָט אפילו ניט גוט געדענקט יענעמס פאמיליע־נאָמען.

„ער וועט לייהען!" האָט איהם דורכגעשטראהלט אין קאָפּ און ער האָט אָבגעשטעלט דעם בעקאנטען מיט אנידערגעשלאָ־גען „גוט־מאָרגען".

דער „בעקאנטער" האָט אויסגעשטעלט אויף גליקסמאנען די אויגען, ווי ער דערקענט איהם ניט.

— איהר האָט פערגעסען? — האָט גליקסמאן מיט א הכנעה'דיגען טאָן געפרעגט — מיר האָבען זיך בעקענט ביי זילבערמאנען — איהר געדענקט? גליקסמאן!

— אהא! — האָט זיך דער בעקאנטער דערמאָנט, האָט א שמייכעל געטהאָן, און איז געבליעבען אָהן ווערטער.

„ער וועט לייהען!" האָט גליקסמאנען וויעדער געבליצט אין מח און האָט ארויסגעשטאמלט:

— איהר ווייסט, וואָס איך האָב מיך אָבגעשטעלט?... איך וואוין ווייט פון דאנען... איך דארף דאָ האָבען עטליכע קאָפּי־קעס נויטיג און איך האָב פערגעסען דאָס בייטעלע אין דער היים... איהר האָט אפשר ביז מארגען, העכסטענס ביז איבער מארגען א קאָפּיקעס צוואנציג, איהר מ ו ז ט מיר לייהען!..

דער בעקאנטער האָט אנשטאָט צו ענטפערען, אריינגעלאָכט די האנד אין טאש. גליקסמאנען האָט דאָס הארץ שטארק אָנ־געהויבען צו קלאָפען.

— איהר זעהט? — האָט דער בעקאנטער געזאָגט אויס־טרייסלענדיג דאָס בייטעלע.

גליקסמאנען איז פינסטער געוואָרען אין די אויגען: דאָס בייטעלע איז לעדיג געווען.

— „אוי"! האָט זיך ביי איהם ניט וויעלענדיג ארויסגע־ריסען פון הארצען א פערצווייפעלטער זיפץ, ער האָט זיך פערשעמט פון אזא זיפץ און האָט קוים ארויסגערעדט:

— וואָס דארפט איהר מיר וויזען — איך גלויב אייך!

— איך האָב אפילו יא אין טאַש ערגיץ א פערצינער, איז ער אבער א פאלשער, — האָט דער בעקאנטער צוגעלעגט, ווי ער וואָלט וועלען ארויסנעהמען גליקסמאנען פון זיין פערלע־גענהייט.

— ווייזט נאָר א קוק טהאָן! — האָט זיך גליקסמאן אָנ־געהאפט. דער בעקאנטער האָט אָנגעהויבען ארומצוזוכען אין די טאשען און זוכענדיג, האָט ער אלץ געסטראשעט גליקסמאנען, אז ער האָט איהם שוין, דאכט זיך, ארויסגעוואָרפען און גליקס־מאן האָט מיט שרעק אין די אויגען געוואָרט.

— שא, ער איז דאָ! — האָט דער בעקאנטער אָנגעזאָגט.

— ווייזט, ווייזט א קוק טהאָן, האָט גליקסמאן, ווי ארויס נעריסען דעם פערציגער פון דעם בעקאנטענם הענד.

ער האָט דעם פערציגער אויפמערקזאם בעטראכט און האָט זיך קרענקליך פערקרימט: די מטבעה איז געווען גאַנץ ווי מעש און זעהר לייכט אין האנד. דאָך אוועק געבען צוריק האָט גליקסמאן עפעס ניט נעקענט און ער האָט איהם געבעטען:

— גיט מיר איהם, אפשר וועל איך...

— אָח, נעמט איהם! — האָט זיך דער בעקאנטער אָנגע־באפט, ווי ער וואָלט צופריעדען געווען, וואָס ער וועלט פון דער געלער מטבע פטור...

— אדיע! האָט גליקסמאן זיך געזעגענט, נישט קוקענדיג דעם בעקאנטען אין פנים אריין און פיהלענדיג, ווי זיין פנים ברענט פאר חרפה, ווי מען וואָלט דערוויף נאפט ארויפגענאזען און אָנגעצונדען מיט א שוועבעלע.

ער איז נעווען אין כעס אויף זיך אליין, וואָס ער האָט עס

געטהאן און פאר כעם האָט ער בעשלאָסען אויסצוגעבען דעם פערציגער.

— איך מוז איהם אויסגעבען! — האָט ער א געשריי גע־טהאָן, אזש א פאָר פערבייגעהענדיגע האָבען זיך אומגעקוקט.

ער איז אריין מיט א קלאפענדען הארצען אין דער ערשטער נעווענלעב פון עסען־וואָרג.

גליקסמאן, אלס לעהרער, איז נענאָנגען אָננעטהאָן ארטיג און מיט זיין ערשלען בלאסען געזיכט און דינע געזיכטסציגע האָט ער געהאט איין אויסזעהן פון א רייכען יונגען מענשען. דער קרעמער, דערזעהענדיג איהם אריין גענהן, האָט זיך אוועק־געשטעלט און האָט מיט א דרך־ארץ'דיגען טאָן נעפרעגט:

— וואָס ווינשען זי?

גליקסמאן האָט נעווארפען נערוועזע בליקען אויף די עטלי־כע לעבלעך וויים־ברויט און אויפ'ן גרויסען קעז, וואָס איז געלענען אויפ'ן וואַרסטאט און האָט קוים געענטפערט:

— צוויי פונט ברויט מיט א פיערטעל קעז — עפעס גו־טער קעז? — האָט ער ווי צוטומעלטערהייט צוגענעבען.

— דער קעז איז בחיר! אויסגעצייכענטער קעז, ריינער שמאנט — האָט זיך דער קרעמער צלאָזט לויבען מיט התפעלות זיין סחורה — איהר קענט פארזוכען א שטיקעל, עס שארט נישט.

און רעדענדיג האָט איהם דער קרעמער אויפ'ן שפיץ מע־סער דערלאנגט א שטיקעל קעז.

גליקסמאן האָט געשווינד ארָאבגעכאפט דאָס שטיקעל קעז פון מעסער און אריינגעלענט אין מויל, נאָר דערמאָנענדיג זיך אָן דעם נעלען פערציגער האָבען איהם הענט און פים אָננע־הויבען ציטערן און ער האָט עס קוים ארָאבגעשלונגען, ניט שפירענדיג קיין שום טעם אין איהם.

— זעלטענער קעז... האָט גליקסמאן קוים אויסגערעדט און

האָט זיך אומגעקוקט צום טהיר, ווי ער וואָלט וועלען ענטלויפען.

— א פערטעל קעז און צוויי פונט ברויט? האָט דער קרעמער איבערגעפרעגט.

— א פערטעל קעז און צוויי פונט ברויט! — האָט גליקסמאן, ווי צוטומעלטערהייט נאכגעזאָגט, קלערענדיג אן עצה, ווי אזוי אריין רוקען איהם דעם געלען פערציגער, אז ער זאָל ניט בעמערקען.

דער קרעמער האָט אבגעוואויגען, איינגעוויקעלט אלץ אין א פאפיער און האָט עס העפליך אבגעגעבען גליקסמאנען.

גליקסמאן האָט מיט ציטערדיגע הענד א וואַרף געטהאן די מטבעה.

— ניט א רעשט! — האָט ער קוים אויסגערעדט און מיט שרעק געקוקט, ווי דער קרעמער קרימט זיך בעטראכטענדיג די מטבע.

— זייט מוחל! — האָט דער קרעמער זיך נעוונדט צו גליקסמאנען, נאכדעם ווי ער האָט די מטבע דריי מאל א וואַרף געטהאָן און זיך צוגעהערט צו איהר טויבען קלאנג, ווי א גרויסער קאמפאזיטאר —— זייט מוחל, אפשר האָט איהר אן אנדערען פערציגער, דער איז א פאלשער.

— א פאלשער? — האָט גליקסמאן זיך תם'וואטע פערוואונדערט.

— א פאלשער! — האָט דער קרעמער קאלט געענטפערט. גליקסמאן האָט אוועקגעלעגט צוריק דאָם איינגעוויקעלטע ברויט און קעז, נענומען דעם פערציגער אין האנד, בעטראכט איהם פון אלע זייטען און האָט שטיל, ווי ברוגז ארויסגערעדט:

— א נוטער פערציגער, קיין אנדערן האב איך ניט, און האָט זיך פון קראָם, ווי א שאטען ארויסגעוקט.

— געשעפטען! — האָט ער דערהערט הינטער זיך דעם קרעמערס ברוגז'דיג קול און ער האָט דערפיהלט אין מויל די

ברעקלעך פון שטיקעל קעז, וואס ער האט פערזוכט און האט אויסגעשפיגען, פערברעכערדינ מיט די הענד.

— וואס טהוט מען? וואס טהוט מען? — האט ער ביטער געקרעכצט, ניט וויסענדיג וואוהין וווייטער צו גיהן.

ער האט געגומען דעם פערציגער אין האנד און נעקוקט אויף איהם.

— א גוטער פערציגער? — האט ער פאר זיך גערעדט, ווי ער וואלט זיך אליין געוואלט אבנארען, ער זאל האבען מוטה אריין צו גיהן נאך אין א געווילב.

נאר אין דער צווייטער געוועלב איז דאס זעלבע נעווען.

ער איז אריסגענאנגען צורייצט און פערביטערט; זיינע אויגען זיינען געווען מיט בלוט פערלאפען. „היות רעות!"— האט ער אין גראנק נערופען — פערשאלטען זאלט איהר זיין.

די ערנידערונגען האבען איהם בייז נעמאכט.

ער האט מיט האס אנגעקוקט אלע פערבייגעהענדיגע זאטע פנימ'ער.

— דעם פערציגער מוז איך אויסגעבען! האט ער פעסט בעשלאסען — איך מוז! איך מוז! — און ער האט זיך נעלאזט גיהן.

און אין יעדער געוועלב האט ער אריינגעקוקט, זיהן וואס פאר א נפש דארט זיצט ביי דער סטויקע. נאר יעדעס פנים פון די קרעמער האט אזוי שלעכט, גראב אריסגעקוקט, אז גליקס־מאנען האבען די פים ניט געריעכט אריין צו גיהן.

ער האט געזוכט א נארישען פנים, צו אזוי א יונג־קינד, וואס זאל זיך לאזען נארען...

ער האט זיך געלאזען אין א זייטיג געסל און האט אריינ־געקוקט אין א קליין־געוועלבל, ביי'ן סטויקע איז געזעסען א קליין־דאר־מיידעלע מיט א פערשלאפען פנים, מיט צעשוויבער־טע חאר און האט טרויעריג געקוקט אין נאס אריין.

— „דאָ איז דאָס!" איז גליקסמאנען דורכגעפלויגען אין קאָפ און ער איז מיט זיבערע טריט אריין אין געוועלב.

— וואָס דארפט איהר? — האָט איהם מיידעלע אי־ בערגעפרעגט. זעהענדיג ווי ווילד ער וואַרפט זיינע בליקען אי־ בער'ן געוועלב.

גליקסמאן האָט זיך איינגעקוקט אין דעם מיידעלעס פנים. איהם האָט זיך גערָאכט אז איהרע אייגעלעך זיינען פערווויינט.

— מען דארף זיין א גזלן אבצונארען זי! — האָט אין איהם דאָס הארץ גערעדט, נאָר דער הונגער האָט אזוי וועהטאָג־ דיג גענאָגט, אוז ער האָט געפרעגט.

— ברויט איז פארהאן?

— יאָ! — האָט דאָס מיידעלע געענטפערט, קוקענדיג אויף איהם אלץ דערשראָקען.

דאָס מיידעלע האָט איהם אבגעשניטען צוויי פונט ברויט אוז ווען זי האָט געשניטען האָט גליקסמאן געזעהן, ווי איהרע דארע הענדטלעך ציטערן אוז דאָס הארץ האָט איהם שווער געררִיקט, קוקענדיג אויף דאָס ארעמע מיידעלע.

— „מען דארף זיין א גזלן אבצונארען זי!" — האָט איהם וויעדער דאָס הארץ אנגעהויבען צו רעדען שטארקער ווי פריהער אוז שטארקער פאר זיין הונגער, ער האָט געוואָלט ארויס געהן אזוי פון קראָם, נאָר דאָס אבגעשניטענע ברויט האָט איהם ווי מיט צוואנגען געצויגען אוז ער איז געבליבען.

— גיעב מיר מיידעלע, א פערטעל קעז אויף, האָט ער שוואך ארויסגערעדט.

דאָס מיידעלע האָט איהם אבגעוואויגען אוז דערלאנגט.

— גיעב מיר א רעשט פון א פערציגער — האָט ער איהר געזאָגט, דערלאנענדיג די מטבעה אוז האָט אין הארצען געוואונשען, אז דאָס ארעמע מיידעל זאל שכל האָבען אוז ניט נעמען דעם פאלשען פערציגער...

נאר דאָס מיידעלע האָט צוגענומען דעם פערציגער און קוים בעטראכטענדיג א י ה ם, האָט זי איהם אריינגעווארפען אין קעסטעלע און האָט ארויסגענעבען גליקסמאן'ען צעהן קאָפּיקעס רעשט.

גליקסמאנען האָט בענאָסען א קאלטער שוויים און ער האָט ניט געקענט ארויסגעהן פון געוועלב.

— מיידעלע, א מאמע האָסטו? — האָט ער זי פלוצים געפרעגט.

— ניין, געשטאָרבען! — האָט דאָס מיידעלע טרויעריג געענטפערט.

גליקסמאן איז שיער ניט אומגעפאלען.

— האָסטו א שטיפמאמען? — האָט גליקסמאן וויעדער געפרעגט.

— יאָ! — האָט דאָס מיידעלע נאָך טרויעריגער געענטפערט.

— זי שלאָגט דיך עפעס?

דאָס מיידעלע האָט געשווינגען און גליקסמאן איז זיכער געווען, אז דאָס אָרימע מיידעלע ווערט געפיינigt אלע טאג און איהם האָט זיך געראכט, אז די שטיפמאמע וועט איהר פאר דעם פאלשען פערציגער אוועק'הרג'נען.

ער האָט נערוועז געטאפט דאָס ברויט אין האנד, געצו טהאָן:

ער האָט נערווייאיש געטאפט דאָס ברויט אין האנד, געקוקט אויף די וועגד פון דעם אָרימען געוועלב, אויף דאָס מיידעלע און אין קאָפּ האָבען איהם אלץ געשלאָגען די ווערטער: „א גזלן דארף מען זיין אָבצונאָרעז זי!"

— מיידעלע! — האָט ער פלוצים, ווי מיט א געבעט אויסגעשריען — נא דיר צוריק דעם ברויט מיט די קעז און ניעב מיר אוועק דעם פערציגער.

— פאר וואס? שלעכטע ברויט? — האט דאס מיידעלע, ווי פערשולדיגט געפרענט.

— ניין! גוט — ברויט! טהייער — ברויט... נאר... פאלג מיר מיידעלע, גיעב אוועק דעם פערציגער, גיעב מיידעלע!

דאס מיידעלע האט מיט פערוואונדערטע, דערשראקענע אויגלעך איהם אנגעקוקט און האט איהם דערלאנגט צוריק דעם פערציגער.

—א שעהן מיידעלע! האט ער מיט דאנקבארקייט ארויסגערעדט, — ווייטער, מיידעלע, זאלסט דו גוט — גוט קוקען אויף נעלד, מען זאל דיך ניט אבנארען...

און ניט ערווארטענדיג קיין ענטפער איז ער ארויסגעלאפען פון נעווילב.

— איך קען ניט, איך קען ניט! — האט ער ווי פאר זיך אליין פערענטפערט זיך פאר זיין שוואכקייט — איך קען ניט!...

און מיט האסט האט ער א וואנדע געטהאן דעם פערציגער אויפ'ן ברוק און דער טויבער קלאנג פון דער מטבעה האט זיך צומישט מיט זיין זיפץ...

און א הונגעריגער האט ער זיך געלאזט נעהן ווייטער זוכען ביי א בעקאנטען עטליכע קאפיקעס צו באַרגען...

מיט פרעמדען פייער.

בלאָך און שאָר, צוויי בחורים אין איין און דעם זעלבען על־
טער — אומגעפעהר פון פינף און צוואנציג ביז אכט און צוואנ־
ציג יאָהר אלט, זיינען געזעסען ביי א טישעל אין קלייניעם קא־
פון הויז און האָבען איינע די אנדערע שטום זיך אָנגעקוקט.
ענדליך האָט בלאָך זיך אָבגערופען:

— א גרויסע שטאָדט דאכט זיך, און דאָך איז ניטא אמאָל
אין אבענד וואוהין אריין צו געהן...

— יא. — האָט שאָר בעשטעטיגט. „די וועלט איז גרוים,
און עס איז זיך ניטא וואו אהין צו טהאָן...

און נאָך דעם קורצען דיאלאָג, זיינען זיי וויעדער שטום
געוואָרען. שאָר'ען איז אבער ענדליך נמאס געוואָרען דאָס שוויי־
גען און לעדיג זיצען, און ער האָט זיך געוועגרעט צו דער קעל־
נערין, וועלכע איז פערבייגענאנגען:

— א גלאָז טהע...

— וויעדער טהעע, — האָט בלאָך געשמייכעלט — דו
האָסט דאָך שוין אזוי פיעל געטרונקען.

— וועל איך נאָך טרינקען — וואָס מאכט עס אוים —
האָט שאָר געמורמעלט — לייט טרינקען בראנפען פון אומעט.
מיר טרינקען טהעע...

— און איך וועל נעהמען א גלאָז קאווע, — האָט בלאָך
געזאָגט — און צוגערופען דער קעלנערין...

די קעלנערין האָט געבראכט צוויי קאווע.

— איך האָב דאָך טהעע בעשטעלט, — האָט שאָר ge־
שמייכעלט צו דער קעלנערין.

— .איך האָב פערהערט — האָט די קעלנערין צוריק נע־
שמייכעלט, און געוואָלט נעהמען צוריק די קאווע...

— זאָל זיין, עס מאכט ניט — עס איז רעכט קאווע
אויך... — האָט שאָר מסכים געווען...

די קעלנערין איז א ציפריעדענע אוועק...

בלאָך און שאָר האָבען לאנגזאם געטרונקען די קאווע און
געשוויענען.

— עפעס זעהט מען ניט שפירא'ן! — האָט שאָר ענדליך
ארויסגעמורמעלט.

— שפירא איז א גליקליכער מענש! — האָט בלאָך זיך
אָננעכאפט — ער האָט עפעס אויסגעפונען א בעל־הבית'ישע
מיידעל און זיצט דאָרט גאנצע טעג און גאנצע נעכט...

שאָר האָט אָבגעזיפצט:

— עפעס א שעהן מיידעל?...

— ניש קשה, האָט בלאָך געענטפערט — ער האָט זי מיר
די טעג אויפ'ן גאס פאָרגעשטעלט...

— א הויכע? — האָט אָר וויעדער געפאָרשט...

— א מיטעלמעסיגע.

— — נו, אויגען... — האָט שאָר ווייטער נעפרעגט —
שוואַרצע?

— ניין, דוקא בלאָהע אויגען... גרויסע בלויע אויגען... שעה־
נע אויגען — האָט בלאָך ענדליך זיך שוין בעגיסטערט...

— איז דאָך גוט!... — האָט שאָר נערעדט ווי פאר
זיך, און שווייגענדיג א ווייל, האָט ער וויעדער נעפרעגט:

— איז זי אינטעליגענט?

— ווייזט אויס, אז יא. זי האָט נעטראָגען א בוך אונטער'ן
אָרים.

— איז דאָך טאקע נאָר גוט... — האָט שאָר ווי מיט קנאה
געמורמעלט.

און נאָך א קליינע פויזע, האָט ער ברוגז'ערהייט צוגעגע־
בען:

— פֿאר וואָס־זשע לאָדעט ער אונז אמאָל ניט אין?

— ווייס איך? — האָט בלאָך געענטפערט מיט די פּליצעס...
אפשר האָט ער ניט קיין רעכט אונז צו איהר אויפֿלאָדען?...

— מיר וואָלטען דאָך זי ביי איהם ניט אבגענומען! —
איז שוין שאָר אויפֿגערעגט געוואָרען — די דאָזיגע חברה, אווי
זיינען זיי דאָכט זיך גוטע ברידער, און ווי נאָר זיי דערטאָפֿען א
פּעט ביינדעל, פּערקלייבען זיי זיך אין א ווינקעל און האָלטען
עס פּעסט אין די צייהן...

— נו, נו געגוג! — האָט בלאָך ג'מוסר'ט — שפּירא איז
ניט פון די. און איבריגענס, וואָס האָסטו געוואָלט — ער זאָל
דיר א חלק געבען... נארישער יונג דו איינער... א מיידעל איז
דאָך ניט קיין מיטאָג, טהיילען זיך קען מען דאָך ניט...

— יא, איך פּערשטעה — האָט שאָר זיך געקרימט. איך וויל
זיך ניט טהיילען... אבער מען קען דאָך ניט טהיילענדיג זיך,
זיין צוואָמען... לאָ די וואָס ער האָט געקראָגען א מיידעל, האָ־
בען... —

נאָר איידער שאָר האָט געענדיגט זיין פּראָזע, האָט זיך די
טהיר פון דער קליינער קאָפּע געעפֿענט און שפּירא, א הויכער,
שטאַרק געבויטער יונג פון א יאָהר צוויי דריי און צוואַנציג איז
אריין, איז צוגענאַנגען צום טישעל וואו בלאָך און שאָר זיינען נע־
זעסען, און געבענדיג איינעם נאָך דעם אנדערען די האַנד, האָט
ער מיט א פּריינדליכען שמייכעל נעזאָגט:

— איך האָב פּערשטאַנען אז איהר זיים דאָ. איך בין אריין
בלויז אויף א ווייל. נו, וואָס מאכט איהר, ברידער...?

— אָט, ניש קשה... — האָט בלאָך געענטפערט...

— מען זופט קאַווע... — האָט שאָר נעמורמעלט...

— איך וואָלט אויך עפּעס נעטרונקען מיט אייך, האָט
שפּירא, אלץ שמייכעלענדיג נערעדט, אבער איך אייל זיך...

— צו רער כלה... — האָט שאָר קריטיקירט...

— יא, — האָט שפּירא נעשמייכעלט. — איך קום אלע אבענד צו איהר...

— זי וואָהנט מיט די עלטערען צוואמען? — האָט בלאָך נעפרעגט.

— יא, מיט די עלטערען.

—א בעל הבית'ישע מיידעל, הייסט עס — האָט ער נע'חוזק'ט פערשטעלט.

— יא, האלב בעל הבית'יש... זיי זיינען אבער נוטע מענ־שען... ווייסט איהר וואָס, ברידער, קומט אויף מיט, מיט מיר!— האָט זיך שפּירא אָנגעבאפט. קומט, קומט! זי ווייל אייך טאקע קענען... איך האָב וועגען אייך מיט איהר פיעל נערעדט.

שאָר מיט בלאָך'ן האָבען זיך איבערגעקוקט, און איידער זיי האָבען וואָס געוואָלט זאָגען, האָט שפּירא א לוסטינער און א פרייגדליכער וויעדער נעזאָגט:

— קומט, ברידער, קומט... מיר וועלען אביסעל פערברענ־גען צוואמען...

— קום, שאָר, — האָט בלאָך גערופען.

— איך קען נעהן... — האָט שאָר מיט אינערליכער צו־פריעדענהייט מסכים געווען, און זיך אויפגעהויבען פון ארט.

די צוויי פרייגד האָבען אין דער גיך בעצאָהלט, און שאָר אן אויפגעלעבטער, אן אבגעפרישטער, האָט אריינגעמורמעלט בלאָכ'ן:

— לאָז דער קעלנערין א נוטען טרינק־נעלד...

און די חברים זיינען ארוים אויפ'ן גאס.

עס איז נעווען אזוינער ניין אין אבענד. עס איז נעפאלען א לייכטער פוכיגער שנעע, און האָט צארט און מילד בערעקט די רוישענדע גאס. די שנעעלאָך האָבען נעפינקעלט ווי בריל־ליאנטען אנטקעגען דער ליכט, וואָס האָט נעשלאָגען פון די הייזער און פון די נרויסע נעשעפטען.

שאָר האָט זיך דערפיהלט ווי נייגעבוירען. ער איז געגאנ־
גען מיט פעסטע און זיכערע טריט און צוגעזונגען א נגון'דעל.

ענדליך זיינען זיי אָננעקומען צו דעם הויז, וואו שפירא האָט זיי אייננעלאדען.

אריינגעהענדיג אין קאָרידאָר, האָט שאָר אָבגעקלאפט דעם שנעע פון די שיך און מיט א קלאפענדען הארצען ערוואַרטעט, אז שפירא זאָל עפענען די טהיר...

ענדליך האָט זיך די טהיר געעפענט, און די דריי חברים זיינען אריין אין הויז. עס איז זיי געקומען אנטקעגען א יונגע בלאָנדע מיידעל.

— איך האָב געבראכט מיינע פריינד! — האָט שפירא מיט א שטראהלענדען געזיכט אויסגערופען...

— א, זעהר אננענעהם, — האָט דאָס מיידעל אויסגע־ צויגען די האנד שאָר'ן.

פון דער מיידעל'ס פריינדליכקייט האָט שאָר זיך דער־ פיהלט ווי ערמוטהיגט. ער האָט איהר אויסגעצויגען זיין האנד, און שטארק דריקענדיג, געזאָגט:

— עס פרעהט מיך זעהר צו קענען מיין פריינד'ס כלה...

— כלה!... — האָט זי זיך צולאכט... נישט קיין כלה... נאָר עס מאכט נישט.

און וועגדעניג זיך צו בלאָך'ן, האָט זי שמייכלענדיג גע־ זאָגט:

— אייך האָב איך דאָך שוין געזעהען... און האָט איהם דערלאנגט די האנד.

באלד איז אָננעקומען פון א צווייטען חדר דער פאָטער, א בנעימות'דיגער איד מיט א שעהן ארומגעשוירען שוואַרץ בער־ דיל, וואָס האָט זיך דורכגעפלאָכטען ערטערווייז מיט גראָהע פאָסען...

שפירא האָט זיינע חברים פארגעשטעלט פאר'ן פאָטער.

שפעטער א ווייל איז אריין פון קיך די מוטער, א גוט־מוטהיגע אידישע פרוי.

מען האָט זיך געזעצט ביי׳ם טיש, און די מיידל האָט דערלאנגט טהעע...

שאר׳ן איז אויסגעקומען צו זיצען נעבען דער כלה... שפּירא איז געזעסען נעבען פאָטער און בלאָך׳ן ווייעדער איז אויסגעקומען צו זיצען נעבען א קליין אינגעלע, די כלה׳ס ברודער׳ל...

שאר איז מיט זיין פּלאץ געווען זעהר צופריעדען. ער האָט אלע ווייל געהויבען די אויגען צו דער כלה־מיידל.

זי איז געווען צו איהם זעהר פריינדליך, און עס האָט זיך איהם געדאכט, אז ער קען זי שוין אזוי לאנג, אזוי לאנג...

דער געשפּרעך איז געווען א לייכטער, אן אבגעריסענער, אבער אלע האָבען זיך געפיהלט הייטיש און גוט...

בעסער אבער פאר אלעמען האָט זיך געפיהלט שאר.

עס האָט זיך איהם געדאכט, אז שפּירא׳ס מיידל איז צו איהם זעהר נאָהענט...

ער האָט געפרוּפט אננעהמען איהר האנד.

שפּירא האָט עס בעמערקט, און פריינדליך געשמייכעלט.

ענדליך האָט בלאָך בעמערקט:

— שוין אזייגער צוועלף, מען דארף געהן..

קיינער פון די דערבייזיצענדע האָט קיין געגען־בעמערקונג ניט געמאכט...

הייסט עס, אז מען דארף שוין געהן! — האָט שאר זיך אויפגעכאפט, ווי פון א זיסען חלום. ער האָט ווי מיט בעטענדע בליקען אננעקוקט דער מיידל, נאָכדעם שפּירא׳ן, און זיך אויפגעשטעלט.

— אלזא, ברודער, איז צו איהם שפּירא צוגענאנגען, געהט איהר שוין...

— יא, — מיר געהען! — האָט שאר ווי צוטומעלט געענטפערט — שוין שפעטלעך, מיר געהען...

ער האָט פריהער געגעבען די האנד דעם פּאָטער, נאָכדעם דער מוטער, געקוקט זיי אין די אויגען אריין, און ווי עפּעס ערוואַרטעט.

ענדליך איז ער צוגענאַנגען צו דער מיידעל.

— נו, האָט ער געשטאַמלט... א גוטע נאכט — **און האָט איהר דערלאַנגט די האנד.**

זי האָט איהם א שמייכלענדע און א פריינדליכע די האנד צוריק דערלאַנגט און געענטפערט:

— א גוטע נאכט... קומט אמאָל ארויף...

— זיכער, זיכער! — האָט ער פערשפּראָכען... איך האָב מיך דאָ זעהר גוט געפיהלט. .און זאָגענדיג אן אלגעמיינע „גוטע נאכט", איז ער ארויס מיט בלאָך'ן פון הויז...

נעהענדיג צוריק, האָבען זיי א לאנגע צייט געשוויגען. ענדליך האָט זיך שאָר אָבגערופען:

— איך האָב מיר דאָרט אביסעל אָנגעווארימט...

בלאָך האָט גאָרנישט געענטפערט, אין א וויילע ארום, האָט ער געמורמעלט ווי פאר זיך אליין:

— ביי א פרעמדען פייער...

זיי זיינען וויעדער אנשוויגען געוואָרען אנן געענגען יעדער צו זיין איינזאמען פייערל.

דער פראטעסט.

באשע־בייל'ע די נייטאָרין פלענט שטענדיג הערען וועגען זיך, אז זי איז א וואויל־מידעל. דאָס פלעגט מען וועגען איהר זאָגען סיי אין די אויגען און סיי אונטער די אויגען. אבער קיין נחת האָט זי דערפון ניט געהאט, געפרעהט האָט עס איהר ניט. אדרבא, פיעל מאָל האָט עס איהר פערשאפט פערדרוס און הארצ־וועהטאָג, אין אפטמאָל פלענט זי אפילו אויף דעם דאָזיגען קאָמפלימענט נערוועז אבענטפערען:

— א וואויל'ע, א וואויל'ע... בין איך גליקליך!...

און זי איז געווען גערעכט! — גליקליך איז זי מיט איהר וואויל־קייט ניט געווען. זי האָט דוקא געוואָלט זיין ניט קיין וואויל'ע. — הלואי וואָלט זי בעסער געווען ניט קיין וואויל'ע, אבער א שעהן מיידעל — וואָלט זי א סך צופרידענער און גליק־ליכער געווען. נאָר א שעהן מיידעל איז זי קיינמאָל ניט געווען, וועניגסטענס האָט זי וועגען זיך אזא מיינונג קיינמאָל ניט גע־הערט, אפילו דאָן, וועז זי איז געווען יונג, בפרט יעצט, וועז באשע־בייל'ע, נישט קוקענדיג, וואָס זי זאָגט קיינמאָל קיין ליגען ניט, מוז די לעצטע צייט אראָב נעהמען א פאָר יאָהר פון איהר עלטער, וואָס דאָס קומט איהר אָן ניט גרינג. איהרע בלאסע באַ־קען וועהרען דאמאָלסט רויט, און איהר האכט זיך, אז זי האָט אבגעטהאָן דאָס גרעסטע פערברעכען...

יא, באשע־בייל'ע איז ניט צופריעדען מיט איהר וואויל־קייט. איבערהויפט איז זי ניט צופריעדען מיט איהר שטיל־קייט, וואָס סיעלע פון די שכנות שעצען זעהר שטארק...

באשע־בײַלע וויים, אז שטיל־קייט איז פאר א מיידעל דער גרעסטער חסרון. הלואי וואלט זי געקענט אזוי הויך לאכען, ווי איהרע חבר'טעס... הלואי וואלט זי געקענט אזוי הויך זינגען ווי זיי, וואלט זי אויך געוואוסט פון גליק און פון ליעבע... און וואלט ניט געדארפט די נאנצע יונגע יאהרען פערבריינגען בלויז מיט דער אלטער מוטער איהרער, מיט דער אלמנה...

באשע־בײַלע איז געווען טאקע וואויל און שטיל, אבער ווען מען וואלט געוואוסט איהרע געדאנקען—דאכט זיך איהר—וואלט מען זי געהאלטען פאר דער זינדיגסטער אין דער וועלט, און ווען מען וואלט געקענט זיך צוהערען, וואס עס קומט פאר ביי איהר אין הארץ, ווי עס שרייט און ליארעמט, וואלט מען זי, וואר וויים, מיט וואס פאר א נאמען אנגערופען.

נאר דאס, וואס עס טהוט זיך ביי איהר אין קאפ און הארץ, ווייס קיינער ניט, אפילו איהר מאמע ניט, און באשע־בײַלע וואלט אמאל וועלען אויסשרייען:

— איך בין ניט וואויל, איך בין ניט שטיל! און זאל מען איהר בעסער מוסר זאגען איידער ריהמען. וואס האט זי פון איהר גוטען נאמען? ער האט איהר נאר פערשטערט דאס לע־בען און גערויבט פון איהר אלע פערגעניגען...

און אויסצודריקען איהר פראטעסט בלייבט איהר נאר איהר איינציג ליעד, וואס זי זינגט:

דרויסען איז א טריעבער טאג,
אין שטיבעלע איז א פארע..
איך האב אבגעלעבט מיינע יונגע יאהרען
אזוי ווי איז א כמארע...

דאס דאזיגע ליעדעל זינגט זי אבער אזוי שטיל, אז זי אליין הערט קוים די ווערטער... צו נאהענט איז איהר דאס ליעד צום הארצען, אז זי זאל האבען די דרייסטקייט עס הויך צו זינ־גען!

באשע־לאה ווייס, אז עס זיינען דאָ א סך פּרעהליכע פערשייטע לידער, און דוקא יענע ווערען געזונגען הויך אין אָפּען... אבער יענע לידער זיינען ניט פּאר איהר — יענע לידער זיינען פּאר די, וואָס האָבען ניט אזא גוטען נאָמען, ווי זי... זי איז א וואויליע און א שטילע — און ניט אלע לידער קען זי זיך ערלויבען צו זינגען!

יאָ, זי טאָר זיך נאָר נישט ערלויבען — אזוי איז שוין איהר בעשערט. שטיל, עהרליך און אליין.

אפט אבער ווערט באשע־בייליע'ן אונערטרעגליך איהר שטילקייט און עהרליכקייט, און זיצענדיג אין קלייניעם שטיבעלע ביי איהר ארבייט וואָלט זיך איהר וועלען אוועקווארפען אלץ, ארויסלויפען אויפ'ן גאס און וועגדען זיך צום ערשטען בעסטען יונגען־מאן:

— איך בין נישט וואויל און נישט שטיל! קום מיט מיר! קום! וואָרום איך בין די זיכדיגסטע אין דער וועלט!...

קענען איבער איהר צימער וואוינט שוין זייט צוויי יאָהר חייקעל דער שניידער מיט זיינע בנים, וואס האבען א שם אין דער גאנצער גאס פאר פערשייטע און צולאָזענע, איבערהויפט דער עלטערער, יאָסעל דער רויטער. יאָסעל דער רויטער איז א בחור פון א יאָהר אכט־און־צוואנציג, א הויכער, א געזונדטער, מיט גראָהע, שפּיציגע אויגען און רויטע שפּיציגע וואָנסען...

די גאס דערצעהלט פון איהם שרעקליכע מעשיות. חאשע בייליע זעהט איהם אפט שטעהן ביים טויער פון הויז מיט מיידלעך, וועלכע ער דערצעהלט עפעס, און זיי לאבען הויך אויפ'ן קול. זי לויפט דאמאלסט דורך שנעל, איהר דאכט, אז דאָס לאבען זיי פון איהר, פון איהר שטילקייט און עהרליכקייט.

אט בענעגענט זי זיך מיט איהם אין דעם ענגען, שמוציגען קאָרידאָר. ער קוקט זי אָן מיט זיינע גראָהע אויגען און

שמייכעלט דערביי עפעס אזוי געמיין, אז עס קומט איהר אריין דאס בלוט אין געזיכט, און עס פערפעהלט איהר אטהעם...

מיט ווערטער האט ער זי אבער קיינמאל ניט פערטשעפעט. זי איז, הייסט עס, ניט פאר איהם. אזוי, וועניגסטענס, מיינט זי.

זי נעהט דאמאלסט אריין צו זיך אין שטיבעל און קלאגט זיך פאר דער מוטער:

— אזא נראבער יונג, דער דאזיגער „רויטער" — אנקומען קען איך איהם ניט...

— וואס? ער האט דיך חלילה פערטשעפעט? — דערשרעקט זיך די מוטער...

— ניין... ער דארף דוקא פערטשעפען... — ענטפערט זי מיט פערדרום — ער איז גלאט א געמיינער יונג...

— ס'א דאגה, מיין מאכטער, — בערוהיגט איהר די מוטער — וואס נעהט ער דיר אן? דו ביזט א שטילע, עהרליכע מיידעל...

באשע בייל ענטפערט ניט, זי לאזט נאר ארויס א שטילען זיפץ, און נעהמט זיך צו דער ארבייט.

זיצט איינמאל באשע־בייל אין שטיבעל ביים מאשין אין שטעפט א העמד. ערשט זי דערהערט, ווי עמיצער האט זיך ווי אריינגע'גנב'עט שטיל דורכ'ן טהיר. זי קעהרט אום דעם קאפ, און זי בלייבט ווי פערגליווגערט: פאר איהר שטעהט יאסעל דער רויטער, קוקט זי אן מיט זיינע סארע אויגען און שמייכעלט.

— איהר האט זיך דערשראקען? — לאכט ער...

זי געפינט ניט קיין ענטפער, און וויים ניט וואס זי זאל פארנעהמען...

— איהר זיינט א גאנץ שעהן־מיידעל, אביסעל אויסנע־

מאגערט... אבער דאס שאדט ניט — איך האב דוקא ליעב אזעלכע...

זי וויל עפעס ענטפערען, נאר עס פארפעהלט איהר אטהעם, א הייסער שטראם פליהט איהר דורך אין נאנצען קערפער. און פון אלע נעראנקען בלייבט איהר בלויז איינער אין קאפ:

— זאל די מאמע איצט ניט אנקומען !...

ער נעהט צו איהר צו און נעהמט זי אן פאר דער האנד. זי חאט ניט קיין קראפט צו וועהרען זיך.

— איהר דארפט פאר מיר קיין מורא ניט האבען... — זאגט ער איהר, צובויגענדיג זיך צו איהר נאר נאהענט... איך זועל אייך ניט טהאן קיין שלעכטס... איך וויים דען ניט, אז איהר זייט אן עהרליכע טאכטער... א שטילע, א וואויליע...

פון די לעצטע צוויי וועלטער קומט זי צו זיך, דערפיהלט זיך ווי בעליידיגט, און ווי ניט מיט איהר וויליען, רייסט זיך ביי איהר ארוים פון מויל:

— איך בין ניט אזוי שטיל און וואויל, ווי איהר מיינט...

— איז נאך בעסער ! — כאפט ער זיך אן מיט פרייד... און וויל זי ארומנעהמען...

— די מאמע קאן אריינקומען... — מורמעלט זי פאר שרעק און אויפרעגונג...

— עס די מאמע — לאכט ער צינישש... — איך קען זיין אייער מאמע און אייער טאטע און אייער מאן...

א זיסער שוידער נעהט דורך איהר קערפער פון דעם לעצטען וואָרט.

— איהר דארפט ניט אזא ווי איך... — זאגט זי בעשיידען ארוים... איהר ווילט מיך נאר אויסלאכען...

— זאל מיך גאט שטראפען ! — צינדט ער זיך אן, און זיין נעזיכט ווערט שטרענג ערנסט, — איך וויים דען ניט, ווער איהר זענט ? א טהייער מיידעל, האב איך אזא יאהר, וואס פאר

א מיידעל איהר זענט... דוקא אזא ווי איך בין א מבין אויף אייך... איהר פערשטעהט! דוקא אזא ווי איך!...

זי קוקט איהם דרייסטער אן. אין קאפ פליהט איהר דורך, אז זי וועט זיך איצט נוקם זיין אן אלע, וואס האבען געזאגט אויף איהר שטענדיג, אז זי איז א שטילע, וואוילע, זאלען זיי איצט וויסען... זי איז ניט קיין שטילע און ניט קיין וואוילע, ניין, זי איז ערגער פאר אלע מיידלעך... אט דעם יאסעל דעם רויטען קלייבט זי אוים...

ער נעהמט זי ארום אין זיינע פעסטע הענד און דריקט זי. א נייע ערשט־געבארענע פרייד צינדט זי אן, זי כאפט איהם ארום צוריק מיט איהרע הענד און דריקט איהם נעהענטער צו זיך, נעהענטער, נעהענטער...

— אט אזוי האב איך ליעב! — ברומט ער ארויס, און קושט זי אין האלז...

— מען האט געדארפט צושפארען די טהיר — דערמאהנט זי זיך, נאר באלד פאלט איהר איין, אז עס וואלט איהר נאר ניט געארט, אז עמיצער זאל אנקומען... פערקעהרט, זאל מען טאקע אנקומען. זאל קלינגען די נאס מיט איהר, זאלען אלע וויסען, וואס די וואוילע און שטילע באשע־בוילע האט זיי אבגעטהאן! און זאל שוין זיין א סוף מיט איהר וואויליקייט און שטילקייט!...

ערשט וועט זי אנהויבען צו לעבען, צו גענישען!

און זי רופט זיך אן צו יאסלען:

— איך ווייס, אז איהר מיינט מיט מיר ניט חתונה האבען נאר עס ארט מיך ניט...

יאסעל קוקט זי אן ערשטוינט:

— ווי הייסט, דיר ארט ניט?

— מיר ארט ניט! — זאגט זי, ווי אימעצען אויף צור־

להכעיס — איך בין ניט אויסען דוקא מיט אייך חתונה צו האָבען...

— וואָס דען ביזטו אויסען?... — פרעגט ער איהר פערוואונדערט, און קוקט זי אָן מיט זייַנע גרויע אויגען.

— איך בין אויסען אראָבווארפען פון זיך דעם יאָך פון שטיל־קייט און וואויל־קייט און עהרליכקייט, דער יאָך, וואָס האָט מיר נעדריקט דאָס נאנצע לעבען...

ער האָט איהר ניט פערשטאַנען:

— וואָס רעדט זי פאר מאָדנע ווערטער? פאָרט א יאָל־דין — האָט ער געטראכט.

ער האָט איהר נעוואָלט עפעס ענטפערען, נאָר עס האָט זיך דערהערט ווי אימיצער נעהט. ער האָט נעמאכט א בעוועגונג ארויסצונעהן, נאָר זי האָט איהם אָבנעהאַלטען:

— האָט ניט קיין מורא...

עס איז אריין די מוטער. דערזעהענדיג יאָסעל דעם רויטען, האָט זי נעגעבען א פּאטש מיט די הענד און דערשראָקען אויסגעשריען:

— וועה איז מיר, וואָס טהוט ער דאָ...

— שרייַ ניט, מאמע... — האָט באשע־בייל זיך נעוועגדעט צו איהר — יאָסעל דער רויטער וועט זיין מיין חתן...

— דיין מאן... — האָט ער פערבעסערט, און טראָציג נעקוקט אויף דער מוטער...

— וועה איז מיר! — האָט די אָרימע מוטער פערבראָכען מיט די הענד — ווי קומט עס צו דיר? — דו מאכסט זיך דאָך אונגליקליך, טאָכטער מיינע... בעטראכט זיך...

— עס שאדט נישט מאמע... — האָט באשע־בייל זי נעטרייסט — זעקס און צוואנציג יאָהר בין איך נעווען א וואוי־ל־ע און א שטיל־ע, און איך בין ניט נעווען גליקליך... איך האָב פון קיינעם ניט נעהערט קיין איינציג וואָרט, וואָס זאָל רעדען צו

מיין הארץ. יאָסעל דער רויטער איז דער אייגציגער, וואָס האָט געזאָגט, אז איך בין א שעהן מיידעל...

— אזא יאָהר האָב איך, ווי שעהן דו ביזט... — האָט יאָסעל בעשטעטיגט און נעקוקט מיט פייערדיגע בליקען אויף איהר.

— הערסטו... דער אייגציגער, וואָס האָט פערשטאַנען וואָס צו זאָגען מיר — זאָל איך איהם ניט אָבראַנקען דערפאר?... הא, מאמע, איך בין דאָך א וואויל־ע... — האָט זי איראָניש אויסגעלאָזט...

די מוטער איז געשטאַנען מיט אן אראָבגעלאָזענעם קאָפּ און דורך טרעהרען געמורמלט:

— טהו, מיין טאָכטער, ווי דו ווילסט...

יאָסעל דער רויטער האָט אָנגעקוקט דער אלטער און טראָטענדיג א וויי־ע, איז ער צוגענאנגען צום טיש, אקלאפּ געטהאָן מיט'ן פויסט איבער איהם, און ארויסגעשריען:

— ווייניט נישט, אידענע! איך וועל אייער באשע־בייל־ע'ן היטען ווי די אויג אין קאָפּ...

די מוטער האָט זיך א דערשראָקענע ארויסגערוקט...

ער איז צוגענאנגען צו באשע־בייל־ע'ן און זיך אָנגערופען:

— זאָג דיין מאמען, זי זאָל ניט זיין קיין יאָלדין...

חאשע־בייל־ע האָט זיך צולאכט פון דעם וואָרט. זי האָט זיך צוגעבויגען צו איהם און מיט א לוסטיגען שמייכעל גע־פרענט:

— וואָס בין איך?

— א שעהן מיידעל ווי נאָלד! — האָט ער חויך נעענטערט.

— נעדענק־זשע! — האָט זי איהם לאכענדיג געראָהט מיט א פינגער — נישט קיין וואויל־ע און נישט קיין שטיל־ע, נאָר א שעהן־מיידעל...

— א וואויל־ע אויך! — חאָט יאָסעל צוגעלעגט.

— אך, מיין נאָט! ער אויך ווי זיי אלע! — חאָב מיך

נישט ליעב פאר מיין שטילקייט און עהרליכקייט. האסט דאך ערשט ניט לאנג געזאגט, אז איך בין א שאהנע מיידעל... — האסט זי ביי איהם געמאהנט...

— אודאי א שאהנע... האט ער צוגענעבען... שאהן וויי גאלד, אבער איך וויל דוקא אן עהרליכע און א שטילע...

— דו ביזט אזא שלעכטער, וויי אלע! איך בעט דיך, יאסעל, דערמאהן מיך נישט מיין עהרליכקייט... איך וויל זיין א פרעהליכע, וויי יענע מיידלאך, וואס דו שטעהסט מיט זיי ביים טויער: איך וויל ניט זיין קיין שטילע...

יאסעל האט זי אננעקוקט פערוואונדערט און גאר נישט פערשטאנען...

די דרייצהנטע.

ענדליך האט בערמאן זיך פערליבט אין א מיידל פון וועלכע ער איז נעליבט נעווארען.

ביז אהער איז איהם אין ליבע נישט נענאנגען. אין זיין נאטיר־ביכעלע, וואו ער פערשרייבט אמאל א שהן וועדטעל פון א ביכעל, אדער פון א זשורנאל, וואס ער לייענט אויס, זיינען פערשריבען אלע זיינע ליבעס: צוועלף מאל האט ער שוין נעליבט און אלע צוועלף מאל איז ער מיאוס אבנענארט נעווארען. — ער האט זיך שוין שיער נישט מיאש נעווען פון דער נאנצער ליבע, א מאך נעטהאן אויף אלע פרוויען מיט דער האנד און בעשלאסען מעהר זיך נישט נאריש מאכען. עס איז נאך נענוג נעבליבען אהן ליבע: ליטעראטור, מאהלעריי, מוזיק און טאקי נעזעלשאפטליכע פראנען אויף. נישקשה, עס איז דא מיט וואס אנצופילען דאס לעבען און נעבען איהם אן אינהאלט, אום ניט צו טראכטען וועגען זעלבסטמארד...

האט זיך אבער אונטערנערוקט אונטער דער האנד נאר אונערוואדטעט א נייע ליבע: א דרייצהנטע הייסט עס. און אזוי ווי הערמאן איז ניט נעווען אבערגלויביש, האט בעזעסען א קלארען שכל און אין דער שלעכטער בעדייטונג פון „דרייצהן" ניט נענלויבט — האט ער זיך נעלאזט פון שיקזאל אין־בערבעטען און האט די דאזינע נייע ליבע אננענומען.

און ווירקליך איז נעווען א שאד אוא ליבע ארויסצוּלאזען פון דער האנד: דער אביעקט פון דער דאזינער ליבע איז נעווען חענניע קאץ, א קורסיסטקע, מיט וועלכער ער האט זיך

בעקענט אין פילהארמאניע אויף א פאפולערען קאנצערט, אח זי האט אויסגעזוהען צו זיין זעהר אינטערעסאנט!

די ערשטע פאר טעג האט ער זיך געפיהלט אין נאנצען גליקליך און רוהיג. דער וואריס פון צווייפעל האט איהם אויסגעמיטען. שפעטער אבער האט ער זיך דערמאנט, אז אייגענטליך האבען אלע צוועלף ליעבעס די ערשטע צייט אויסגעווייזען אזוי זיכער. ער, אלס נעניטער מענש, דארף עס נעהמען אין אכט און מעהר ניט לאזען זיך אבנארען. ער איז שוין ניט קיין אינגעלע.

איצט, האט ער בעשלאסען, דארף מען זיין פארזיכטיג.

און קומענדיג אויף מארגען אין אבענד צו זיין נייער נעליעבטער אין צימער, כדי צו געהן מיט איהר אין טעאטער, האט ער אויסגענוצט די האלבע שטונדע צייט, וואס איז נאך צום טעאטער נעבליבען און אנגעהויבען עקזאמינירען איהרע נעפיהלען צו איהם.

האבענדיג, ווי געזאגט, די נרויסע נעניטקייט פון א יונגען מאן וואס איז צוועלף מאל געווען נעליעבט און צוועלף מאל אבנענארט, האט ער איהר פארזיכטיג א קוש נעטהאן איז די האר, און ווי א לעהרער, אריינקוקענדיג איהר אין די אויגען, זי אויסגעפרעגט:

— האסטו מיך טאקע ליעב?

— יא! — האט די קורסיסטקע נעענטפערט נעזונג בעשטעטיגענד.

חערמאנען האט אבער דער יא נעקלונגען נישט פעסט.

ער האט זי א קוש נעטהאן אין שטערען און וויעדער נעפרעגט:

— פיהלסטו אז אהן מיר וואלסטו ניט געקענט לעבען?

— נו, נעווים! — האט זי וויעדער בעשטעטיגענד געענטפערט.

— „נעווים!" האָט ער נאָכגערעדט, „זי איז זיכער, אבער ניט איך!" ער האָט זי א קוש געטהאָן אין די אויגען און זיך ווידער גענומען אויסצופֿאָרשען איהר הארץ.

—ווען איך קום נישט, למשל, צו דיר היינט, וואָלסטו געבענקט?

— נעווים וואָלט איך געבענקט. — האָט די קורסיסטקע געענטפֿערט ווי א שילערין, וואָס וויסט גוט איהר לעקציע און האָט נישט קיין מורא פֿאר אריינפֿאָלען.

ער איז געבליבען צופֿרידען. דאָך איז ער נאָך ניט אין נאָנצען זיכער: יענע פֿלענען אויך אויף אָלע זיינע פֿראָגען איהם ענטפֿערען אויף יא...

און איבערגעהענדיג מיט'ן קוש פון די אויגען צו די לי־פֿען, האָט ער נאָכדעם, ווי ער האָט דאָרט פֿעסט אָנגעזיענעלט זיין עלענאנטען קוש, אויפֿגעהויבען דעם קאָפּ, אריינגעקוקט זיין נעלויבטער טיעף אין די אויגען און אביסעל שטרענג וויע־דער געפֿרעגט:

— און ווי איז, למשל, אז דו דערזעהסט א שעהנערען, א מעהר אינטערעסאנטען פֿאר מיר און יענער ערקלעהרט זיך דיר אין ליבע, וואָלסטו געקענט ביישטעהן דעם נסיון?

— איך גלויב אז יא! — האָט די קורסיסטקע געענטפֿערט און אראָבגעלאָזט די אויגען.

— דו לאָזט אראָב די אויגען! — האָט ער בעמערקט און מעהר קיין קוש איהר ניט געגעבען.

— דו האָסט מיך מיעד געמאכט מיט אזוי פיעל פֿרא־גען!

— ענטשולדיג, מיין קינד! — האָט ער זי געבעטען. — איך מיין נישט מיט מיינע פֿראָגען דיך מיעד צו מאכען. אדרבא, איך מיין אז אזוינע פֿראָגען שאדען ניט, פֿערקעהרט זיי זוי־כען נויטיג, מען דארף זיך קלאָהר מאכען די נעפיהלען. איך

וואלט זעהר נעווואלט. אז אויך דו זאלסט מיר די זעלבע פראגע שטעלען...

— שוין שפעט! מען דארף שוין נעהן אין טעאטער, — האט זי זיך נעבעטעו.

נאכ'ן טעאטער האט ער זי בענלייט אהיים. ער האט זי האלטען פעסט אונטער'ן ארים און נעטראכט פון דעם וואס איז טעאטער האט זי זיך צופיעל ענטציקט מיט דעם ארטיסט, וואס האט נעשפיעלט די ערשטע ראלע. זי האט איהם אפלאדירט מעהר ווי אלע. ער האט נעפונעו פאר נויטיג צו מאכעו אן אויספארשונג וועגען דעם:

— דו ביזט פון אייואנאוו'ען גשוועו ענטציקט. נעפעלט ער דיר אזוי?

— אך, ער שפיעלט וואונדערליך שעהן! — האט זי בעי־נייסטערט נעענטפערט.

— שפיעלען שפיעלט ער ווירקליך שעהן, אבער מיר דאכט, אז מען אפלאדירט איהם מעהר פאר זיין אויסערליכע שעהנ־קייט.

— יא, ער איז זעהר שעהן, — האט קאץ נאכנעגעבעו.

— פרויען האבעו זעהר ליעב ארטיסטעו! — האט ער שטעכעדיג בעמערקט, — איז עס טאקי אמת?

ער האט איהר אריינגעקוקט אין די אויגעו אוו נעווואדט אויף אן ענטפער.

זי האט נעשוויגעו.

— דו שווייגסט?

— וואס קען איך דיר דארויף ענטפערעו?

— איך מיין צי דו וואלסט איצט אימשטאנדע נעווען צו פערליעבעו זיך אין ארטיסט.

— מיר דוכט, אז גיט...

— דיר דוכט, אבער ביזט גים זיכער.

— זיכער קען מען ניט זיין... — האָט זי שטיל געענט־פערט.

— פאר וואָס בין איך זיכער! — האָט ער געפרענט מיט פּאַראָורף, — זאָל קומען צו מיר סאָרג בערגאַרד אליין אָן פּאַלען מיר אויפֿן האַלז אָן זאָגען: הערמאָן, איך ליעב דיך! וואָלט איך זי אַבגעשטויסען אָן קורץ אָן טרוסקען נעענט־פערט:

— איך ליעב העניע קאַץ!

— איך וואָלט אפֿשר אויך אזוי געענטפֿערט, — האָט זי געוואָלט אויסם לייכטער מאכען.

— אָט דער „אפֿשר" איז דער דאָרן אין דער ליעבע.

— איך מיין, אז נעווייס... — האָט זי נאכגענעבען.

ער איז נעוואָרען רוהיגער, אָן, צופֿיהרענדיג זי ביז'ן טויער, האָט ער זי א קוש געטהאָן אַפּיציעל אין קאָפּ, נעוואונשען א גוטע נאכט אָן צונעגעבען:

— נאָר נישט פּערפּיהרען, נאָר רעכט אומט...

יאָ! האָט ער געטראכט געהענדיג אליין. דאָס דאָזיגע מיידעל האָט מיך ליעב, אבער פּאַרזיכטיג דאַרף מען אויך מיט איהר זיין!

אָן אויף מאָרגען האָט ער זי וויעדער עקזאמינירט:

— האָסטו מיך באמת ליעב? — האָט ער זי געפרענט נאָכ'ן ערשטען קוש אין קאָפּ, אריינקוקענדיג איהר מיעף אין די אויגען.

— חויבסט וויעדער אָן? — האָט זי נעזאָנט אביסעל דענערווירט, — וויפֿיעל איז דער שיעור צו פרעגען?

ער האָט זי א קוש געטהאָן אין שטערן אָן געענטפֿערט:

— עס דארף דיך ניט קאָרען, אדרבא, דארפסט זיין צופֿרידען. פרעג אויך דו מיך. מיך וואונדערט טאַקי פאר וואָס

מיך פרענסטו גארניט. נו, אדרבא, פרעג מיך, צו האב איך דיך ליעב.

זי האט זיך פאנאנדערגעלאכט און געפרעגט:

— האסטו מיך עפעס ליעב?

— א ביסעלע! — האט ער איהר בכיון נעענטפערט.

זי האט דערויף גארנישט בעמערקט. דאס האט איהם שטארק נעארט. איהר פערדריסט נאר ניט וואס נאר „א ביסעלע". און ער האט מיט פארוואורף נעקלאגט זיך:

— איך ענטפער דיר אביסעלע, און דיר ארט נישט.

— מיר איז נענוג אביסעל, — האט זי נעלאכט.

ער איז בייז נעוואָרען און האט זיך אויפגעשטעלט און זיין פלאץ:

— איך פיהל, אז דו האסט מיך ניט ליעב...

— ביזט א נאר! — האט זי נעלאכט...

— א נאר האט מען טאקי ניט ליעב, — האט ער איהר ערקלערט.

— נו, וויעדער דאס איינענע! — האט זי זיך נעביי־זערט, — עס ווערט דאך נמאס....

ער האט זיך פערשעמט און בעשלאסען מעהר ניט צו פרע־גען. ער האט נענומען איהר האנד, נעגלעט זי און נעזאגט:

— האסט זעהר א שעהנע האנד.

— דאס האט מען מיר שוין נעזאגט!

ער איז אונרוהיג נעוואָרען און געפרעגט:

— ווער האט דיר עס נעזאגט?

— ווי הייסט ווער? אלע בעקאנטע.

— בלויז בעקאנטע!

— ווער דען אנדערש? — האט זי זיך נעוואונדערט.

— איך מיין, אפשר א נעווענער נעליעבטער...

— און אז א נעליעבטער איז וואס? — האט זי רוהיג בעמערקט, — אבי א נעווענער...

ער האָט בעטראכט אז זי איז געוועכט: וואָס אַרט איהם ווירקליך וועגען א געווועזענעם. איבעריגענס האָט ער דאָך אויך שוין צוועלף מאָל געליעבט. היינט מיט וואָס פאר א רעכט האָט ער איהר פאַרווירפע צו מאכען!

ער איז בערוהיגט אוועק אהיים און האָט נעהענדיג בעשלאָסען מעהר נישט אויסצופאָרשען איהר.

קומענדיג אויף מאָרגען צו איהר לויט דער בעשטימטער צייט, האָט ער זי ניט געטראָפען. דער צווייפעל אין איהר ליעבע צו איהם האָט וויעדער ערוואכט; די אלע צוועלף פערשוואונדענע ליעבעס זיינען אין איהם ווי לעבעדיג פארביי געצויגען און ווי געוואָרענט:

— הערמאן, זיי א מענש! היט זיך מיט דער דרייצעהנטער!

ער איז ארויס פון צימער און געוואָלט שוין נעהן צו זיך אהיים. אבגעהענדיג אביסעל פון איהר הויז, וואו זי האָט געוואהנט, האָט ער זי אָנגעטראָפען. זי האָט איהם בענעגענט מיט א שמייכעל.

ער איז אבער געווען ערנסט. געבענדיג איהר קאלט די האנד, האָט ער געזאָגט:

— אָט אזוי וואָרט מען דאָס?

— נו, עטליכע מינוט פערשפעטיגט, ענטשולדיג!

— עס גענהט ניט אין ענטשולדיגען! — האָט ער טרוקען בעמערקט, — עס גענהט אין עפעס אנדערש...

— אין וואָס? — האָט זי פערוואונדערט איהם אָנגעקוקט.

— איך מיין טאקי אין דיין ליעבע צו מיר.

— נו, וויעדער! — האָט זי געלאכט. — נאָט מיינער, איך וועל דאָך ווירקליך אויפהערען דיך צו ליעבען פאר אזא ניט צוטרויען.

הערמאן האָט זיך דערפיהלט שולדיג אנטקענען איהר: ווירקליך, וואָס צוויפעלט ער אזוי! ער איז געווארען זעהר גע־ריהרט און האָט בעשלאָסען צו ענטדעקען איהר דעם גאנצען אמת.

— קום אריין אין צימער, וועל איך דיר ערקלעהרען פון וואנען שטאמט מיין אונטרויען צו דיר.

און אין ציפער, זיצענדיג מיט איהר האנד אין האנד, האָט ער אנגעהויבען:

— וויסטו, העניעלע, וויפיעל מאל איך בין שוין פון דיינע שוועסטער נענארט געווארען...

זי האָט אויף איהם אויפגעהויבען איהרע אויגען און נייגעריג געפרעגט:

— וויפיעל, וויפיעל?

— צוועלף מאל! — האָט ער זיענעריש געענטפערט.

העניע האָט זיך שטארק צולאכט.

איהר געלעכטער האָט הערמאנען בעליידיגט. — איך ענטדעק דיר מיין הארץ און דו לאכסט עם אויס, — איך האָב נישט ערוואַרטעט.

— און איך האָב נישט ערוואַרטעט, אז איהר האָט צוועלף מאל געליעבט, — האָט זי נאָך שטארקער זיך צולאכט...

זי האָט איהם אנגעקוקט מיט לאכעדינע אויגען און וויע־דער געזאָגט:

— יא. איצט פערשטעה איך פארוואָס איהר טרויט ניט קיין פרוי, מען קען זיי טאקי ניט טרויען...

— דיר, העניעלע, וועל איך שטענדיג גלויבען... — האָט ער ריהרענד נעזאָגט.

— ניין, איך בין ניט בעסער פאר זיי. אלע פרויען זיי־נען פערדאָרבען. איך בין אויך אזוי.

— זעהט איהר! — האָט זיך הערמאן אנגענאָפט בע־גייסטערט, — איך האָב אבער געפיהלט.

און א צופריידענער. וואס ער האט געטראפען און נע־
פיהלט טאקי. או זי האט איהם ניט ליעב. האט ער זיך אויס־
נעשטעלט. געגעבען איהר די האנד און געזאגט:

— אלזא. איז אלעס נעענדיגט... איך ווינש אייך גליק!

און ער איז ארויס פון איהר צימער.

קומענדיג אהיים, האט ער א קלייגע וויילע געטראכט און
באלד ארויסגענומען דעם נאטיץ־ביכעל און פערשריבען די
דרייצעהנטע ליעבע.

און כאטש ער איז געווען א פריידענקער און אין דער
שלעכטער בעדייטונג פון דרייצעהן ניט נענליבט, איז איהם
דאך אביסעל ביי דער צאהל אונהיימליך געוואָרען...

נישטא קיין עצה.

נאכדעם, ווי ליב, א נגיד'יש בחור'ל, פון א יאָהר 22, איז אבגעזעסן פיער חדשים אין טורמע אויס'ן אדמיניסטראטיוועז שטייגער, איז ער ארויסגעשיקט געוואָרען אויף דריי יאָהר נאָך אויסלאנד, אלס שערליכער עלעמענט פאר דער רוסישער נשעל־שאפט.

אויב ער איז געווען שערליך פאר דער רוסישער נעזעל־שאפט, איז ער אבער שטארק נוצליך געווען דער קליינער קא־לאניע, וועלכע האָט זיך געפונען אין דער גאליציישער שטאָדט, וואוהין ער איז אריינגעפאלען און זיך בעזעצט. טרעפענדיג די אלע עמיגראנטען אין א זעהר שווערער מאטעריעלער לאגע, האָט ער גלייך זיין ביסעל געלר, וואס זיין טאטע האָט איהם מיט־גענעבען. צוטיילט צווישען די אָרימע חברים. נאכדעם, ווי ער איז געבליבען אָהן געלר, האָט ער די עטליכע טעג, וואס איהם איז אויסגעקומען צו וואַרטען אויף פריש געלר פון דער־חיים. אביסעל צוגעהונגערט, אבער זענענדיג איבערגעבען זיי־נע נייע חברים, האָט ער זיין לאנג אנגענומען פאר ליעב, טריייסטענדיג זיך, אז אזוי דאַרפען לעבען אלע רעוואָלוציאָנע־רען, וועלכע ריכטען אב ביז א צייט גלות... עס האָט איהם נאָר באלד געטהאָן א פאר עמיגראנטקעס, אריידלע מיידלעך. וועלכע האָבען אויסגעזעהן זעהר חושך פון שוין צופיעל הונגערן און טאקע צוליעב זיי האָט ער פערקויפט זיין זייגערל און האָט זיי דאס געלר אוועקגעבאָרגט. איבערלאָזענדיג זיך נאָר א פאר קרייצער, פאר וועלכע ער האָט געקויפט א בולקע און געהע־דיג צו זיי, עס נעקייט, ווי אן עכטער רעוואָלוציאָנער...

בעקומענדיג דאָס ערשטע מאָל פון דערהיים פריש געלאָזט, איז ער נלייך אוועק אין דער לעזע־האַלע, וואו די עמיגראַנטען פלענען זיצען דאָס רוב, און ער האָט זיי נעמעלדעט. אז ער האָט בעקומען נעלט און ווער עס דארף, זאָל זיך ניט שעמען...

אין א פּאָר טעג ארום איז די בעקומענע סומע ניט נעווארען. און בלייבענדיג אָהן נעלט, האָט ליב זיך וויערער דערפיחלט. אז ער איז א רוסישער רעוואָלוציאָנער, וואָס איז ניט נעבוירען נעווארען צוליעב תענונים. ס'איז נאָר א שאָד. וואָס א פּאָר עמיגראַנטען פון דער קאַלאָניע, וועלכע האָבען יא אביסעל נעלט, פיהרען זיך נאָרניט, ווי רעוואָלוציאָנערען. זיי, אז זיי בעקומען נעלט, פערטהוען זיי עס פאר זיך אליין. מיט וואָס פאר א רעכט זיינען זיי רעוואָלוציאָנערען און וואָס טראכטען זיי זיך — קען ער ניט פערשטיהן. וואהרשיינליך האָט די רוסישע אדמיניסטראציע זיי ארויסגעשיקט על פי טעות. נעהמענדיג זיך אויספּארשען, ווער זיי זיינען, האָט ער טאקע ערפאהרען, אז איינער איז נאָר אנטלאָפען פון פּריזיוו און דער צווייטער פון בעלי־חובות...

בעקומענדיג נאכאמאל פון דער היים נעלט, האָט ער וועגען דעם, נאטירליך, אויך נלייך מודיע נעווען די חברים. איצט אבער האָט ער שוין דריי רובל פון דער בעקומענער סומע פיז די חברים אראבנע'נגב'עט, ניט אויסנעוואָגט זיי. ס'איז איהם שוין עטוואָס ניט נעפעלען נעווארען דאָס הונגערן, ביז ער בעקומט דאָס נעלט. די נאנצע אראבנע'נגב'עטע דריי רובל האָט ער אבער אין נאנצען ניט אויסנענוצט פאר זיך אליין. זעהענדיג זיך אין א פּאָר טעג ארום מיט א פּאָר פרישע ארויסגעשיקטע עמיגראַנטען, וואָס האָבען ניט נעהאט אויף א נאכט־לענער, האָט ער פאר זיי זיך מודה נעווען, אז ער האָט נאָך אביסעל נעלט און ער קאָן זיי אוועקבאָרגען....

קומענדיג נאָכדעם אין דער לעזע־האַלע און אָבזיצענדיג דאָרט עטליכע שעה ביי א דיקען ערשט־אָננעקומענעם רוסי־

שען זשורנאל, איז ער ענדליך שטארק הונגעריג געוואָרען. ניט בערלאָזענדיג זיך פון דעם נעלד קיין העלער, האָט ער נעווואָר־בען אויגען אויף די עמיגראַנטען, קלערענדיג ביי וועמען קאָן ער איצט קרינען לייחען אליין עטליכע צענט... זעהענדיג אבער אלע פער'חושף'טע, מינסטערע פּנימ'ער, האָט ער ניט געוואָגט צו קיינעם צוצוגעהן און ער האָט בעשלאָסען חיינט לענגן זיך שלאָפען א הונגעריגער, טרייסטענדיג זיך מיט דער האָפענונג, אז ווי ער וועט בעקומען נאָך אביסעל גאלד, וועט ער, ערשטענס, אראָב'נגב'ענגן א נרעסערע סומע און, צווייטענס, וועט ער נלייך קויפען טהיי און צוקער און א נרויסען לאבען ברויט און זאל זיין שטענדיג וואָס צו עסען.

זיין האָפנונג איז ערפילט געוואָרען. בעקומענדיג וויעדער גאלד פון דער־היים, האָט ער, נאכדעם, ווי ער האָט פערליהען דעם נרעסטען טייל די ארימע עמיגראַנטען, זיך איבערגעלאָזט א נרעסערע סומע, פאר וועלכע ער האָט זיך אָננעגרייט שפּייז אויף א נאנצען חודש...

טרעפענדיג זיך אבער אויף מארנען מיט א פאר נייע עמיג־ראַנטען, וועלכע האָבען ביי איהם נעבעטען עפעם נעלד לייהען, האָט ער זיי, ווי פערשולדיגט, נעענטפערט:

— קיין מזומן נאלד, ברידער, האָב איך ניט, נאר איך האָב שפּייז. קומט צו מיר, וועלען מיר עפעם עסען.

מיר דאַרפען ניט קיין מזומנים! — האָבען די עמיגראַנ־טען פרעהליך נעענטפערט, מיר ווילען פשוט עסען.

אויף אזא אופן האָט די אָננעגרייטע שפּייז זיך נעצוינען נאר דריי טעג, אויס'ן פיערטען טאָג איז ליב'ן נעבליבען נאר אביסעל טהיי אוז עטליכע שטיקלעך צוקער, וועלכע זיינען נע־לענען יתומדיג צושפּרייט איבער'ן טישעל אין זיין קליין צי־כער'ל. ער האָט די דאָזיגע עטליכע שטיקלעך צוקער צונויפגע־נומען, איינגעוויקעלט אין א שטיקעל פאפּיער און נעטראכט, אז זיי וועלען צו־נוץ קומען אויף כּארנען פריה — טהיי טרינקען.

נאר אויפער ער האט נאך געענדיגט דעם דאזיגען גע־דאנק, זיינען אריין צו אים די צוויי אויפלעף מיידלעך און אויפן זיי האט געפרעגט:

— האט איהר, לייב אביסעל נעלד?

און ווי א פערשולדינטער האט ער געענטפערט:

— ניין, קיין נעלד ניט... טחיי און צוקער אויב איהר ווילט...

— א פאר זעמעל צו טחיי? — האט אויפן געפרעגט — ווען איהר נעבען?

— זעמעל?... האט ער אויסגעשטאמלט — זעמעל... ניין, זעמעל האב איך ניט...

און אבשטאמלענדיג די עטליכע ווערטער, האט ער ענד־ליך צוגעזופען:

— איך וועל זיכער די טעג בעקומען נעלד...

— זאלט איהר מיך האבען אין זינען! — האט בעשטעלט אויפן די צוויי מיידלעך.

— ווי דען! — האט לייב געענטפערט, און האט דערווייל געמאכט טהיי פאר די נעסט.

ועהענדיג, אז אראב'ננב'ענען פון די בעקומענע נעלד־העלפט ניט, איז לייב ענדליך געפאלען אויף א גליקליכען פלאן. אין דער ביליגער קיך, וואו א צעטיל אויף א מיטאג האט נע־קאסט 15 קרייצער, און וואו עס האבען נעגעסען אלע טאג נאר די עטליכע רייכע עמיגראנטען פון דער קאלאניע, האט ער נע־קויפט 30 צעטליך אויף א גאנצען מאנאט, טראכטענדיג: „איצט בין איך גערעטעט!".

און ווירקליך איז ער די ערשטע טעג נעווען פערזארגט אלע טאג מיט א גאנץ נישקשה'דיגען מיטאג. אויפ'ן זעקסטען טאג אבער האט ער זיך בענענענט וויעדער מיט עטליכע עמיג־ראנטען און וועז אויפער האט איהם נעפרעגט: „איהר האט, לייב, אביסעל נעלד?". האט ער גליך נעענטפערט:

— קיין נעלד ניט, איך האב נאר צעטליך...

— וואס מאכט עס אויס? — האט אייגער פון זיי נעזאגט. ניט אהער צו צעטליך.

— צעטליך קאן איך אייך נעבען, וויפיעל איהר ווילט!— האב ליב נעענטפערט, ניט וויסענדיג אליין, צי ער איז צופריעדען, צי ניט.

בלייבענדיג אין א פאר טעג ארום אהן איין צעטיל אויף א מיטאג, האט ליב זיך שטארק פערטראכט, זובענדיג א מיטעל, ווי אזוי איינארדנען זיך צווישען די עמיגראנטען. ער זאל וועניגער הוננערן, נאר אומזיסט האט ער נעזוכט. נאכדעם, ווי די אנגעריטע צעטליך האבען אויך ניט געהאלפען, האט ער זיך מיאש נעווען און שטיל א מורמעל נעטהאן:

— ניטא קיין עצה!...

אין יענער צייט.

ביי דער יונגער מאדאם לִיסבּאראָן אין אויפנאהמס־צי־
מער זיינען געזעסען עטלִיכע נאָהענטע בעקאנטע און האָבען
געשמועסט ביי א גלעזעל טהעע. די מאדאם לִיסבּאראָן, א פרוי
פון א יאָהר 30, איז געווען זעהר גוט אויפגעלעגט און איהרע
שעהנע שווארצע אויגען האָבען געלויכטעט מיט גוטהערציגקייט
און אויפריכטיגקייט.

געררט האָט מען וועגען דעם קלייגעם שטערטעל פון
וועלכע דאָס רוב געסט האָבען געשטאָמט, פון דער אמאָליגער
נאָאיוויטעט, עהרליכקייט און אידעאָלען, וואָס האָט דאָרט גע־
הערשט, וועו די בעווענונג האָט זיך דאָרט נאָר וואָס געוויזען.

— יא, עס איז געווען א שעהנע צייט — האָט מאדאם
לִיסבּאראָן מיט שטראהלענדע אויגען קאָנסטאָטירט. זי האָט
זיך אויפגעהויבען פון איהר שטוהל, זיך דורכגענאָנגען הין און
צוריק איבער'ן צימער, לִיעבלִיך געשמייכעלט, ווי זי וואָלט
זיך דערמאָנט אָן עפּיס אָן אינטערעסאָנטע פּאסירונג, האָט זיך
צוריק אוועקגעזעצט און האָט אָנגעהויבען אין א לאָכענדינען
טאָן פּאָלגענדעס צו דערצעהלען:

צו אונז אין שטעדטל האָט נעבראכט דעם סאָציאָליזם
איינער מיט דעם נאָמען באדעווישט, טאקי א געבוירענער אין
אונזער שטעדטל, נאָר ערצוינגען פון צעהן יאָהר אָן אין דער
נאָהענטער גרויסער שטאָדט. נעווען איז ער חייקעל דעם שניי־
דערס א זוהן, זיין טאָטע איז נעווען א דאָר קליין יודעל, א גרוי־
סער עם־הארץ, ניט נאָר אין די שווארצע פּינטעליך, נאָר אפילו
אין זיין פּאָך. נענעהט האָט ער נאָר פּאר די דאָרפינע פּויערים

און פּויערטעס. די שטעדטלשע בעלי־בתים, וואס האבען ניט אזוי געהאלטען פון דער מאדע, האבען איהם קיין שטיקעל אר־בייט ניט נעגעבען. פערשטעהט זיך, אז אזא שניידער איז ניט געווען קיין אנגעזעהענער מענש, און האט קיין שום ראלע ניט געקענט שפּיעלען. די זעלבע זאך זיין ווייב, ציפּע, א נאריש־ע פערשלומפּערטע יודענע, וואס האט געהאלפּען אפּט די רייכע בעלי־בית'טעס ריין מאכען זייערע היזער און אנדערע אר־בייט. מיינע עלטערען האבען דוקא געוואהנט מיט זיי אין איין גאס, און דערפּאר נעראנק איך עס אזוי גוט.

אבער אז עס איז געקומען צופּאהרען זייער זוהן נאטיל אין א קורצען ראק, לאנגע האר און א רויטער בלוזע און האט זיך פּארגעשטעלט מיט זיין לעצטען נאמען באדעווישט, האט זיך דעם שניידערס הייזעל פערוואנדעלט אין א מין קלוב...

דער דאזיגער נאטיל האט גערעדט רוסיש און שטענדיג ארומגענאנגען מיט ביכלעך אונטער'ן ארים, וואס דאס אליין וואלט שוין נעווען נענוג צוציהען די אויפמערקזאמקייט פון דער יוגענד בפרט פון אונז קליינשטעדטעלדינע מיידלעך.

שטעלט זיך אבער פאר, ווי גרויס איז אונזער אינטערעס צו איהם נעווען וען מען האט ערפאהרען, אז דער דאזיגער נאטיל, חייקל דעם שניידערס זוהן איז ניט נאר א גרויסער קענער און רעדט רוסיש ניט ערגער ווי דער פּריסטאוו, נאר איז נאך דערצו א גרויסער סאציאליסט.

דאס איז נעווען דער ערשטער סאציאליסט, וואס מיר שטעדטעלדינע מיידלעך האבען געהאט די זכיה צו זעהן פּנים אל פּנים. ביז נאטיל איז נעקומען האבען מיר פון סאציאליסטען געהאט א פארשטעלונג, ווי וועגען די נעפעהרליכסטע מענשען. וועגען זיי איז אין שטעדטיל ביי די עלטערע ארומגענאנגען שרעקליכע לעגענדעס אין וועלכע אויך מיר יונגע האבען געגלויבט.

איך קען איצט האבען פון אזא נאטיל וואס פאר א מיינונג איך וויל, אבער דאס מוז איך מודה זיין, אז ער איז נעווען אינ־

טערעסאנט אין יענער צייט. זיין איגנאָרירענדער שמייכעלע, מיט וועלכען ער פלעגט מיך די ערשט צייט אָנקוקען, זיין דרייסט־קייט און עזות וואָס ער פלעגט ארויסווייזען בשעת רעדען מיט מיין טאַטען, וואָס איז געווען דער שהנסטער בעל־הבית אין שטעטעלע, האָט איהם צוגענעבען א געוויסען רייז, איבער־הויפט אין מיינע אויגען. ער האָט דאָס געפיהלט און האָט עס שטאַרק אויסגענוצט, נאַטירליך, נישט פאר זיינע נוצען, נור פאר די נוצען פון סאָציאליזם. ער האָט מיך הייסט עס, אני־טירט...

— ווייסט שרקה, האָט ער זיך צו מיר איינמאל אָנגערופען, אז דיין טאַטע און דיין מאַמע זיינען פאַראָזיטען און דו וועסט אויך זיין אזא, אויב דו וועסט זיך ניט ראַטעווען...

איך האָב אראָבגעלאָזט פערשעהמט די אויגען און ניט געוואוסט, וואָס צו ענטפערן... און ווירקליך האָב איך ניט גע־האט וואָס: דאָ שטעהט פאר מיר א מענש, וואָס וויים אלץ אזן וואָס וויים איך?...

— יא, דו וועסט אויך זיין אזוי ווי זיי, האָט ער וויטער געריידט און זיינע אויגען האָבען זיך אָנגעצונדעט.

איך האָב זיינע בליקען נישט געקענט פערטראָגען, אבער איך בין מודה, אז זיינע ווערטער, וואָס איך האָב די ערשטע צייט דונקעל פערשטאַנען, האָבען אין מיין הארצען און קאָפ אָנגעמאכט א נאַנצע איבערקעהרעניש.

און איינמאל, נאכדעם, ווי ער האָט מיך אָנגעהויבען ווי זיין שטייגער צו שטעכען מיט אלערליי אויסדריקען האָב איך זיך נאָאיוו אָנגערופען:

— נו, אדרבא, ראַטעוועט מיך...

דאָ האָט זיך זיין נאַנצער אויסדריק פון נעזיכט אומגע־כיטען: זיין שטרענגקייט איז אין נאַנצען פערשוואונדען. ער האָט מיך ליעב אָנגעקוקט, מיך אָנגענומען ווי א ברודער פאר'ן האנד און אייגבויגענדיג זיך צו מיר, האָט ער מיר שטיל געפלוסטערט:

— שרקה, איך וועל דיך ראטעוועז פון דעם אונגליק, איך וועל דיך מאכען פאר אן אניטאטערשע צוויישען די מיידלעך און שוועבעל־פאבריק, וואס דער פאבריקאנט זוינט אויס זייער בלום...

— איך וועל נישט קענען! — האב איך זיך שטיל און פערשעהמט אננערופען...

— דו וועסט קענען!... חאט ער מיר פערזיכערט — דו ביזט א גערעטענע, האסט פעהינקייט — איך זעה — איך קען זיך אויף אזעלכע.

אויף מארגען אין אבענד בין איך שוין בגנבח געזעסען בייַ באדעווימשען אין צימער און פלייסינ געשטודירט א ביכעלע אין שווארצע טאווילעך... און האב צוואמען מיט'ן שרייבער פון ביכעלע מיך אויפנערענט אויף דער היינטיגער שלעכטער אַרדענונג און צוואמען מיט איהם געטרוימט פון א וועלט פון גלייכהייט און פרייהייט...

איבערהויפט האט מיך געפאקט דער אידעאל פון גלייכהייט און איך בין דאמאלס געגנג אויסגעשטאנען צו ווערען גלייך מיט די אלע נייע חבר'טעס מיינע, פאר וועלכע איך בין געווען שעהנער, רייכער און גליקליכער.

נאר אט די דאזיגע גלייכהייט איז מיר שווער אננעקומען.

ערצויגען ביי בעלי־בתישע און אויב איהר ווילט אריס־טאקראטישע, כאטש קליינשטעדטעלדינע עלטערן, חאט מיך די האלטונג פון מיינע נייע חבר'טעס פיעל מאל שאקירט. איבערהויפט האב איך נעהאט אויסצושטעהען פון די צווויי חבר'טעס מיינע, יענטיל און חייענקי, טעכטער פון חיים דעם וואסער־טרענער, וואס האבען נעארבייט פאר דריי גילדען א וואך טאקי אין שווועבעל פאבריק. די דאזיגע צווויי מיידלעך, דערהערענדיג אז די פראלעטאריער זיינען די גרעסטע יחסנים פון דער וועלט, האבען אויף מיר נעקוקט מיט גרויס פעראכטונג. נעלאכט אפען פון מיין ליעבער מאמען מיט איהרע פעריל, פון מיין גוטען שעה־

נעם מאטען מיט זיין שווארצען רעק און זיין שהנעם פעלץ...

וואס אנבעטרעפט מיך, איז זיי ניט געפעלען געווארען מיין האלטען זיך, מיין קליידונג, מיין פריזור, מיין פיינקייט....

— דו ביזט אפילו אן „אונזערע" פלעגט די עלטערע חיי־ענקע, זאגען צו מיר, אבער דו ביזט פארט א בורזשויקע, ביז דו וועסט ווערען אן אמת'ע פראלעטארקע, וועלען נאך דארפען א סך וואסערען אריבערנעהן...

און איך האב מיך געסטארעט אויסווארצלען פון מיר אלע מיינע בעלי־בתישע געוועהנהייטען. די ערשטע כפרה איז גע־ווען מיין זיידענע בלוזקע, וועלכע איך האב אזוי ליעב נעהאט צו טראגען סיי וואך און שבת. די דאזיגע בלוזקע האט מיינע נייע חבר'טעס, איבערהויפט דעם וואסער־טרענערס טעכטער, די צוויי פראלעטארקעס, נעשטאכען אין די אויגען.

שפעטער, אז מיר פלעגען זיצען ביי באדעווייטשען, אדער בעסער נעזאגט, ביי חייקעל דעם שניידער ביז שפעט אין דער נאכט אויסצוארבייטען די טאקטיק פון דעם סטרייק אין שווע־בעל־פאבריק און נאטיל פלעגט הייסען זיין מאמען, ציפען, בא־קען „בלינעס" (נעלד פלעג איך דערווך נעבען), פלעג איך הא־בען אויסצושטעהען פון דעם עסען. הונגעריג בין איך נעווען, נאר די בלינעס האב איך ניט נעקענט עסען, זיי זיינען נעווען צו נראב פאר מיר, נאר מיינע חבר'טעס, דעם וואסער־טרענערס מיידלעך, פלעגען מיר צואווארפען ווערטלעך:

— שרקה עסט ניט קיין בלינעס... זי איז א בעלי־בתישע טאכטער, זי האלט נאר פון גלייכהייט אין בוך.

— איך האב ליעב בלינעס פונקט ווי איהר! — פלעג איך מיר וועלען אויספיינען פאר מיינע חבר'טעס...

— פאר וואס זשע עסט איהר ניט — פרענט מיך ביזן חייענקע.

— איך האב נישט קיין נאפעל! — כאפ איך מיך ארויס און פערנעם, אז ביי מיינע נייע חבר'טעס איז א נאפעל ע־־

נער ווי נע'שמדט, און איך בעקום באלד מיין שטראף:

— א נאפעל וויל זי דוקא, פראלעטאריער עסען אהן נאפ־לען...

אמת, באדעוויטש אליין איז נעווען צו מיר ווייך. ער האט עקסטרא פאר מיר אויסגעשניצט א נאפעל פון א שטיקעל האלץ. נאר קיין נאפעל האב איך שוין ניט געניצט און האב נעגעסען ציפע דער שניידערינס בלינעם מיט די הענד, גלייך מיט די פראלעטאריער.

נאר אט די אלע אפפערס, וואס איך האב געבראכט איז נעווען נאר־נישט אין פערגלייך קעגען דעם, וואס איך האב גע־מוזט שפעטער גלייך מיט מיינע חבר'טעס און חברים, עטליכע שוסטער און שניידער יונגען, אבלאכען פון מיין שעהנעם אריסטאקראטישען טאטען און ליעבער גוט הארציגער מאמען...

און אייגמאל, קומענדיג, שפעט אהיים, נאך א היציגער דעבאטע וועגען דער בורזשואזיי, האב איך א אויפגערעגטע און א בייזע זיך אנגערופען צו מיין טאטען, וועלכער האט מיר די טהיר געעפענט און וויכהערציג געשטראפט וואס איך בין נעקר־מען אזוי שפעט...

— טאטישי, צו וואס דארפען מיר האבען אזא שעהנע הויז און צו וואס טראגט די מאמע פערל און דו א גוטען פעלץ...

דער טאטע האט מיך דערשראקען אנגעקוקט און אויסגערו־פען:

— וואס פלוידערסטו, שרקה, וואו ביזטו דאס געווען אזוי שפעט...

איך האב גארנישט נעענטפערט; איך נעריינק ווי איצט, אז א גאנצע נאכט האב איך ניט נעקענט שלאפען און האב פער־שאלטען מיין שלימזל, וואס איך בין געבוירען געווארען ביי רייכע עלטערן און בין ניט חיים דעם וואסער־טרענערס א טאכ־טער...

* * *

— יא, ס'איז נעווען א שהנע צייט! האָט די מאדאם ליס־בארָן וויעדערהאָלט די ערשטע פראָזע, ענדיגענדיג איהרע פראגמענטאריש עראינערונגען.

— זאָגט: א נארישע צייט! האָט זיך אָנגערופען אייגער פון די געסט, דאָקטאר האָלצמאן, און האָט פעררויכערט א סיגאר...

— מען קען גיט וויסען! — האָט דער הערר ליסבארָן נאָכדענקענדיג בעמערקט — אלענפאלס — האָט ער זיך גע־וועדעט צו זיין פרוי, ביזטו — סארא, א שהנע נשמה און ביזט ווערט א קוש —

וואָס ער האָט נלייך ערפילט.

א שפּיעל.

ווי א שווארצער ראָב האָט די רעאקציע פערשפּרייט די פּליענדע אויף אלץ, וואס האָט געלעבט און נעקעמפּפט. ביי די בעסטע און מוטהיגסטע רעוואָלוציאָנערע העלדען האָבען זיך די הענד אראָבגעלאָזט און פּיעלע פון זיי האָבען געמוזט אויס־וואנדערן, צולויפען אין פרעמדע לענדער, וועו מיט דער האָפענונג צו קומען צוריק אין בעסערע פרייערע צייטען און וועו פול מיט יאוש און פערצווייפלונג.

צו די לעצטע האָט נעהערט חיים גרויסמאן, וועלכער האָט געארבייט אין דער בעוועגונג ביי א יאָהר צעהן — פון זיין צוואנציגסטען ביז דרייסיגסטען יאָהר; ניט איין באריקאדע האָט ער אויף די וואַרשעווער גאסען אויפגעשטעלט, ניט איין פלאג האָט ער אויף די הייזער ארויסגעהאנגען, און ניט אייניגאָל איז ער אין געפאָהר געווען דערשאָסען צו ווערען. נאָר דער מוטה און דער גלויבען אין דער הילינער זאך האָט איהם געהאָלפען שטענדיג ארויס נאנץ, פיזיש־און גייסטיג.

אבער אויך ער איז ענדליך ענטמוטהיגט געוואָרען, און דערמאָנענדיג זיך אן אלע זיינע טהאטען, פאר וועלכע עס וואלט איהם די תליה וועניג געווען, האָט איהם אָנגענאָפּט א שרעק און יעדע נאכט פּלענען איהם קומען צו חלום תלינים, איינגעהילט אין רויטע קלייד־ער און מיט אויסגעשצירעטע ציינער הויך נעלאכט איבער איהם און געשלעפּט איהם ערנעץ אויף א הויכער וואנד... ער איז געקראָכען, געקלעטערט, הויך, הויך, ביז ער האָט דערגרייכט דעם אונגעהייערען הויכען שפּיץ, פון דאָרט איז ער ארונטערגעפאלען און ערוואכענדיג פּלעגט איהם א קאלטער

שוויים בעגיסען און די שרעק אויף דער וואך פלעגט נאך גרעסער ווערען.

און ווי א שאטען האט ער זיך אין די „בערוהיגטע" נאסען געשלעפט, ציטערענדיג פאר יעדען פאליציי־מאן און אין יעדער ציווילע־נעקליידעטען מענשען — א שפיאן געזעהען...

דאס אויפציגע מיטעל איז געווען צו אנטלויפען. אבער וואונדערבאר, דער זעלביגער גרויסמאן, וואס האט די נאנצע צעהן יאהר, ארבייטענדיג אין דער בעוועגונג, איבער'ן גרעניץ געפאהרען בנגבה, האט פלוצים דערפיהלט א גרויסע שרעק אין־בערצוגעהן די גרעניץ אפילו מיט די בעקאנטע אגענטען, און אז די נאהענטערע בעקאנטע, אויף געוועזענע קעמפער, פלעגען איהם פרענען:

— חיים, וואס ווארטסטו — אנטלויף! — פלעגט ער ענטפערן מיט א געמאכטען שמייכעל: — כ'האב איצט מורא!

און פון די אלע געוועזענע העלדען, זיינע בעקאנטע, האט זיך קיין אייגער ניט געפונען, וואס זאל איהם צוגעבען מוטה, צו פאהרען אויפ'ן אלטען אופן, — וואס עס האט חיים'ען נאך מעהר ענטמוטהיגט, און ווי א חיה אין א שטייג, האט ער זיך אן אייזאמער ארומגעדרעהט אין דעם גרויסען ווארשוי, זוכענדיג א טהיר, וואו ארויסצוגעהן פון נעפאהר...

איינמאל, נעהענדיג אזוי פערטראכט אין זאקסישען נאר־טען, וואו אויף יעדען ווינקעל איז א זשאנדארעם געשטאנען, איז צו חיים'ען צוגענאנגען העניך בורזשוי, א זוהן פון גביר־שע עלטערן, וואס איז אבער אין דער צייט פון דער רעוואלוציע טהעטיג געווען און האט זיך גוט פערטראגען צו חיים'ען. און אברופענדיג איהם אין א ווינקעל איהם בסוד געפרעגט:

— חיים, ווילסט פאהרען כשר קיין אויסלאנד?

— דו פרעגסט נאך? — האט זיך יענער אנגעכאפט...

— אלזא, הער אויס, מיין שוועסטער אידע פאהרט צו איהר מאן סענדראוויטש קיין בערלין. דער אויסלענדישער פאס איז געמאכט פאר זיי בוידען, ער איז אבער פריהער אוועקגע־פאהרען... קענסט פאהרען אויפ'ן פאס אלס איהר מאן...

פאר חיים'ען האט גליק א בליץ געטהאן די שווארצע אויגען, און דאס נאנצע חן'עודיגע געזיכט פון אידע'ן, וועלכע ער האט גוט געקענט און מיט וועלכע ער האט אין דער רעוואלוציאנס־צייט נערערט בלויז וועגען קאמפפס־אנגעלעגענהייט. איצט דערהערענדיג, אז זי האט שוין א מאן, האט איהם ווי עפעס א ריהר געטהאן דאס הארץ, און בלאס וועדענדיג פאר אויפרעגונג, האט ער שנעל געענטפערט:

— יא, יא! איך וועל פאהרען אלס איהר מאן... און זעהענדיג ווי העניך קוקט איהם אן ווי פערדעכטיג, האט ער צוגעגעבען:

— איך וועל ניט אריינפאלען...

— העניך, א גוט־מוטהיגער יונגער בחור, האט איהם א קלאפ געטהאן אין פלייצע און געזאגט:

— דו — אריינפאלען!... עט, דערפאר האבען מיר שוין קיין מורא ניט.

און אברעדענדיג וועגען דער צייט פון דער רייזע, וועלכע איז אויסגעקומען אין א וואך ארום, זיינען זיי זיך צוגאנגען.

די דאזיגע וואך האט זיך ביי חיים גרויסמאן געצויגען ווי א יאהר... אבער ניט דערפאר, וואס ער האט געוואלט וואס גיכער בעפרייט ווערען פון דעם שרעק, וואס ער לעבט דורך אין ווארשוי, נאר אויס נייגירדע צו פאהרען אלס א מאן פון דער ליעבער, שעהנער אידע'ן... עפעס איז איהם די דאזיגע כלומרש'טע שפיעל זעהר ערנסט אויסגעקומען, און ליגענדיג אין זיין צימער, וועלכער האט זיך געפונען אין א פערוואר־פענעם ווינקעל, האט ער זיך פארגעשטעלט דאס שעהנע געזיכט פון סענדראוויטש'עס יונגע ווייבעל אידע, וועלכע וועט

זיך באלד געפונען אין זיין, חיים'ס שוץ און א ציטערינג, א נייע ביינקעניש האט אנגעפילט דאס הארץ זיינס...

— ברוך סענדראָוויטש... ברוך סענדראָוויטש... האט ער געזאגט יענעמס נאמען, כדי ניט אריינצופאלען אויף דער גרעניץ, און די גאנצע וואך חזר'ענדיג אזוי, האט זיך איהם געמוטען דוכטען, אז פון איצט אן איז ער אויס חיים גרויס־מאן, קעמפפער און רעוואלוציאנער, נאר ברוך סענדראָוויטש, א סטודענט פון בערלינער אוניווערזיטעט, א בלאנדין פון 25 יאהר, וועלכען די שענע אידע האט אזוי ליעב...

די וואך איז אריבער.

— אלזא, אט האט איהר אייער ווייבעלע! — אזוי האט זיך געוועגדעט צו חיים'ן אידע'ס פאטער, א הויכער בריט־בייניגער איד, מיט א שעהנער בריטער בארד און נאלדענע בריללען אויף דער אריסטאקראטישער נאז...

חיים'ען איז פון די דאזיגע ווערטער א זיסע וואריקייט צוגאנגען איבער אלע גליעדער; פערשעמט האט ער אנגעקוקט די שלאנקע אידע, וועלכע איז שוין געשטאנען רייזע־פערטיג און האט ליעבליך געשמייכעלט צו חיים'ען...

— איהר זאלט זי היטען! האט זיך אויך פון איהר זייט געוועגדעט אידע'ס מוטער, א פרוי פון א יאהר 50 אין א שווארצען קלייד, מיט אן אריסטאקראטישען אויסזעהן.

— ווי די אויג אין קאפ! — האט חיים בעגייסטערט אויסגערופען און האט זיך גליך פערשעמט פאר דער דאזיגער היציגער פראזע...

— פארגעסט נאר ניט, אז איהר זייט ברוך סענדראָוויטש! האט אידע פון איהר זייט ליעבליך געשמייכעלט, אנקוקענדיג חיים'ען זעהר פריינדליך!

— אָ, דאָס נעריינק איך שוין צו גוט! — האָט חיים ווי־דער זיך ארויסגעכאפט מיט היטץ...

— אט האָט איהר דעם פאָס און איך בין אונטער אייער שוץ! — האָט אידע זיך אָנגערופען, איבערגעבענדיג דאָס בי־כעלע חיים'ען.

חיים האָט עס זאָרגפעלטיג אריינגעלענט אין טאַש און מיט ליעבענדע בליקען אָנקוקענדיג אידע'ן, האָט ער זיך ארויסגע־כאפט:

— עס איז ווירקליך מיר זעהר אָנגענעהם...
אויך וואָס ער האָט נלייך חרטה נעהאט...

ביז דער נרעניץ האָט דער צוג נעהאט צו מאכען דריי שטונדען רייזע. חיים איז די נאנצע צייט נעזעסען מיט אי־דע'ן און וועלענדיג ווערען מיט איהר בעהענטער, האָט ער זיך פלוצים צו איהר נעוועגדעט:

— איך רעכען, אז כדי עס זאָל ניט פאלען א פערדאכט, וואלט איך אייך אין דער צייט פון דער רייזע נעזאָגט דו. דאָס זעלבע איהר מיר...

נאָך דער דאָזיגער קורצער, פראקטישער פאָרלענונג איז ער רויט געוואָרען און נעוואָרט מיט הארץ־קלאפעניש אויף איהר צושטימונג.

— וויים איך — האָט זי זיך נעקווייענקעלט, — אין דער העכערער נעזעלשאפט איהרצען זיך מאן און ווייב...

— ביי אונז קען עס אָבער זיין פערדעכטיג... איך מיין, אז „דו" וואלט נעווען צוועקמעסיגער... איז חיים דרייסטער נע־ווארען.

זי האָט ענדליך דעם פארשלאג אָנגענומען.

צום אונגליק אבער האָט חיים ניט נעפונען קיין נעלענע־היט אויסצוניצען דעם גליקליכען „דו".

ער האָט געזוכט א געלעגנהייט. ער האָט ארויסגעקוקט אין פענסטער פון וואגאן. די זון, פערגעהענדיג, איז אין א רויט־בלוטיגער קויל געהאנגען הינטער א נעדיכטען וואלד און האָט בענידעט די שפיצען בוימער מיט איהר אבשיין. דאָס בילד האָט חיים'ען ענטציקט און ער האָט אויסגעשריען:

— אידע, ניב א קוק, ווי שעהן!

אידע האָט זיך אויפגעשטעלט, אריינגעקוקט דורכ'ן פענסטער און זיך אנגערופען:

— ווירקליך.

חיים איז געשטאנען האָרט נעבען איהר און אנשטאָט צו קוקען אויף דער פערגעהענדער זון האָט ער זיינע בליקען אייגערדונגען אין דעם ליעבען נעזיכט פון אידע סענדערא־ווישט און איז טרויעריג געוואָרען.

אין איין אויגענבליק איז די זון ניט געוואָרען, ווי דער שווארצער וואלד זי פארשלונגען... זיי האָבען זיך אוועק־געזעצט און אידע האָט זיך אנגערופען:

— איהר ווייסט..

— „דו ווייסט" — האָט איהר חיים פערבעסערט — מען קען אריינפאלען...

— עט, האָט נישט קיין מורא! — האָט זי זיך איינגע־עקשנ'ט... איהר ווייסט אז באלד איז שוין די גרענץ.

— דעסטא מעהר דארף מען פאַרזיכטיג זיין! אלזא, וואָס זאגסטו, אידע...

אידע האָט נוטהערציג געשמייכעלט און האָט געענטפערט:

— אויב איהר ווילט זיך שפיעלען, מיט'ן גרעסטען פער־געניגען!

און פרעהליך ווערענדיג האָט זי פאַרטגעזעצט:

— איך זאג, מיין טהייערער סענדרא־ווישט, אז באלד איז די גרענץ...

— נו איז וואס, אידע־לעבן! האט ער צוריק געשמיי־
כעלט און אנגענומען איהר קלייגע סאמעטענע הענטעל...

זי האט די האנד ניט ארויסגענומען. דאס האט חיים'ן
דרייסטער געמאכט. ער האט זיך צונעדרוקט צו איהר נאהענט,
נאנץ נאהענט און געפליסטערט:

— דו ביזט א זיסע ליעבע קינד...

זי האט איהם אנגעקוקט מיט איהרע גרויסע, שוואַרצע
אויגען און געשוויגען...

ענדליך איז דער צוג אנגעקומען אין אלעקסאנדראוו. די
גרעניץ סטאציאן. אין וואגאן האט זיך בעמערקט א נערוועז
בעווענונג: א הויכער זשאנדארם מיט שטרענג־פערדרעהטע
וואגסען איז אריין, און וועגדענדיג זיך מיט איין בעפעהל צו
אלעמען, האט ער געשריען:

— די פאספארטען!

חיים גרויסמאן האט שנעל ארויסגעכאפט דעם פאספארט
און דערלאנגט.

— א ווי (און איהר)? האט דער זשאנדארם זיך נעווענ־
דעט צו אידע'ן.

— עטא מאיא זשענא (דאס איז מיין ווייב) האט ער פאר
איהר געענטפערט.

— חאראשא! — האט דער זשאנדאר מסכים געווען...
און מיט דער הסכמה איז חיים זעהר צופריידן געווען.

דער זשאנדאר צונויפגענעהמענדיג די פעסער איז ארויס,
פערשליסענדיג הינטער זיך די טהיר פון וואגאן.

— איצטער זיינען מיר באמת מאן און ווייב! — האט
חיים העכסט אויפגערעגט אריינגעפליסטערט אידע'ן אין אויער.

— יא, יא! — האט אידע אויסגעשטימט.

די איינשטימונג האט חיים'ן גליקליך געמאכט... ער האט
זיך דרייסט נעווענדעט צו איהר מיט א צערטליכער שטימע:

— ווילסט אפשר עפּעס עסען?

זי האָט א שמייכעל געטהאָן און גוטהערציג געענטפערט:

— איך ניט, אפשר ווילט איהר? — אפשר ווילסטו, מיין ליעבער?... האָט זי פערריכט.

— יע, איך ווייל טאקע עפּעס עסען:

ער האָט זיך אויפגעשטעלט, אראָבגענומען פון אויבען איהר קלייניעם רייזע־טאש אין וועלכען עס האָט זיך געפונען דאָס עסענווארג און האָט איהר דערלאָננט.

זי האָט אויפגעעפענט און ארויסגענומען די שפּייז, וואָס איהר מוטער האָט פאר איהר דאָרט אָנגעגרייט.

— לעבען זאָל מיין גוטע מאמע! — האָט אידע עסענדיג געבענשט איהר מאכען און איהרע גרויסע אויגען זיינען נאָך נרעסער און שווארצער געוואָרען...

— עס סענדראָוויטש! — האָט זי זיך נעוועגדעט צו חיים'ן.

— יא, מיין טייבעלע, איך ווע‌ל עסען...

זי האָט זיך הויך צוליאכט...

— איהר זיינט אן ארטיסט! — האָט זי איהם אריינגעשושקעט אין אויער...

— ווארום? — האָט ער געפרעגט...

— אך, מיין נאָט! איז זי כלומרשט בייז געוואָרען פאר וואָס ער פערשטעהט ניט און האָט זיך גענומען צום עסען...

באלד אָבער איז אריין דער זשאָנדאָר שויז צוואמען מיט אן אָפיציער און האָט פערטהיילט צוריק די פּעסער.

— ברוך סענדראָוויטש!

— יא! — האָט זיך גרויסמאן אָנגערופען אביסעל אויפגערעגט.

דער אָפיציער האָט איהם אָנגעקוקט, דערלאָננט דעם פּאס און זיך געוועגדעט צו אידע'ן:

— א ווי (און איהר?)

— מאי מווש... (מיין מאן) — האָט זי געענטפערט אָנ־ווייזענדיג אויף חיים'ען.

— פּרעקראסנאָ ! — האָט דער אָפּיציער גוטמוטהיג אייג־געשטימט...

און חיים גרויסמאן, פערגעסענדיג אַן דער רעוואָלוציע, אַן די באריקאדען, אַן דער שנאה צו דער ארמיי, איז אין הארצען געווען דאנקבאר דעם דאָזיגען יונגען אָפּיציער, און אין א ווייל ארום, אז דער זשאנדארם מיט'ן אָפּיציער זיינען ארויס, האָט ער זיך אַנגערופען :

— פּאראן דאָך צוויישען זיי אויך גוטע מענשען...

— אזא יאָהר אויף זייערע קעפּ ! — האָט אידע ניט געוואָלט מסכים זיין, וואָס עס האָט חיים'ען פערדראָסען...

דער צוג האָט זיך געמומען ריהרען.

— שוין נאָכ'ן גרענץ ! — האָט אידע פרעהליך אויסגערופען.

— פון דעסטוועגען זיינען מיר נאָך אלץ מאן און ווייב... „פּריסען" איז ניט בעסער פון פּאַניען... מיר מוזען זיך נאָך אלץ „דוצען".

— דוצען איז דוצען ! — האָט אידע גלייכגילטיג אַנגענומען.

ביי די ווייטערדיגע סטאַנציע איז געוואָרען אלץ געריי־מער און גערוימער. ענדליך איז אין וואגאן געבליבען נאָר דאָס פּאָר פּאָלק אלייז.

— מיר זיינען אלייז ! — האָט חיים אויסגעשריען מיט שמחה.

אידע האָט די שמחה ניט פערשטאַנען. זי האָט חיים'ען קאָלט אַנגעקוקט און געזאָגט :

— איצט קען איך אַנרופען מיט'ן אמת'ן נאָמען. אלזאָ הערר גרויסמאן, וואָס דענקט איהר צו טהאָן אין אויס־לאנד ?

— אין אויסלאנד!... איז חיים ווי פערציטערט געווא־
רען... אין אויסלאנד...

און ער איז געבליבען שטום, ניט האבענדיג וואס צו ענט־
פערן.

און דערמאהנענדיג זיך, אז דער שפיעל איז שוין איצט
אויס און עס פאנגט זיך אן דאס אמת'ע, דאס ווירקליכע, דאס
טרויעריגע, אז באלד קומט דער אמת'ער סענדראוויטש, וועל־
כער וועט דאס דאזיגע שהנע וועזען אלס זיין אייגענס צור־
נעהמען, און ער, חיים, וועט זיך לאזען בלאנדזשען אין די בער־
לינער גאסען עלענד און אליין, — דערמאנענדיג זיך אן דעם
אלעם האט איהם ערגריפען א דונקעלע שרעק, אן אנגסט פאר
דער לאנגער צוקונפט...

ער האט אריינגעקוקט אין פענסטער. די נאכט איז געווען
שווארץ. נאר וואו ניט וואו האט זיך פארביי געטראגען א ליכט,
א ווייטער שיין, — פארבייגעטראגען און פערלאשען...

אחים.

זיי זיינען ביידע פון דער פראווינץ, בעסטענט תאבען זיי זיך אין ווארשע און נאך א קורצע צייט בעקאנטשאפט זיינען זיי זיך צונויפגענאנגען אין די אידעאלען און זיך בעזעצט צוזאמען אין א קליין פינף־רובעלדיגען צימערל אויפן פירטען שטאק.

קיין מאן און ווייב זיינען זיי ניט, חתן־כלה אויך ניט. גיכער שוועסטער און ברודער און אפשר — חבר און חבר'טע.

אפשר וועלען זיי אמאל, פאר צווויי ערות, אויך פון בעקענטע, זיך פערבינדען אויף אייביג, נאר דערווייל טראכטען זיי דערפון ניט. עס איז דא בילכערע זאכען אויף דער וועלט.

זיי ארבייטען צוזאמען פאר איין אידעע. די ארבייט איז א הייליגע און ווי אלץ וואס הייליג — א שטרענגע און טריבע.

און דאס, אז זיי געלינגט אמאל דורכצופיהרען א זאך, וואס ברענגט גרויסע נוצען דער וועלט, ווערען זיי אביסעל לייכט־זינניג, און ערלויבען זיך אביסעל צו לאכען.

און אז זי לאכט, ווייזען זיך ביי איהר צווויי רייהען ווייסע צייהנער און די שווארצע אויגען ווערען שווארצער און פינקלענדיגער, דאמאלסט נעהט ער צו איהר צו, לענט איהר ארויף די האנד אויפן פלייטשע און גיעט איהר איין קוש אין די לי־פען.

סך הכל איין קוש!

אויף מעהר איז קיין צייט ניטא און קיין נעדולד. דאמאנ־טיש זיין פאסט ניט. אפשר ביי דער נייער פרדנונג — יא.

און זי, א דערפרישטע פון זיין קוש, אבער צוריק איין

ערנסטע, און ער, ווי א בעל תשובה, נעהמען זיך צוריק צו דער הייליגער ארבייט.

זיי לעבען ארים, האלב הונגעריג, נאר רעדען דערפון רעדט מען ניט. די קינפטיגע מענשהייט וועט בעסער לעבען. די דאזיגע צייט נעהענט זיך. אין זייער שטילען ציטערניל הערט זיך שוין די טריט פון דער דאזיגער צייט.

און ביי דער מוזיק פון אזוינע טריט איז נענוג ברויט מיט טיי...

זיי זיינען אידען, אבער זיי ארבייטען פאר אלע, און דעריבער האלטען זיי זיך פאר מענשען, זיינען בייז אויף דער נאציאנאלער שטרעמונג ביי אידען און ביי אנדערע פעלקער.

זי גיעט אפילו א מאל א „בענק" נאך דעם שטערטעלע, נאך דעם רוהיגען שבת און יום טוב, נאך דעם טאטענס טרויעריגע ניגונים, וואס ער זינגט אין א שבת און אין א יום טוב, נאך דער מאמעס וויינענדיגען קול ביין טייטש חומש, — אבער זי זאנט עס הויך ניט ארוים.

מהר וואלט ניט געפעהלט וועו ער זאל עס הערען.

„בורזואזשנע סענטימענטאליטעט!" וואלט ער גלייך מיט פעראכטונג ארויסגעברומט...

און ער וואלט זיין נערעכט.

און דאך איז נעקומען א צייט, וועו אין זייערע הערצער האבען ערוועקט זיך מאדנע געפיהלען.

זיי שעמען זיך איינע פאר די אנדערע זיי ארוים צו זאגען, נאר שטומערהייט פערשטעהען זיי איינע די אנדערע.

דער פריהלינג, וועלכער איז נעקומען אין ווארשע בייציי־טענס און די זון האט אריינגעשיקט עטליכע שטראהלען אויף אין זייער קאנספיראטיווע ציטערניל, האט דערוועקט אין זיי די דאזיגע מאדנע געפיהלען...

—שוין באלד פסח!—זאגט זי ארוים און פערשעמט זיך.

ער אבער זאגט איהר גלייך גארנישט דערויף... ער זינגט עפעס אונטער א ליעדעלע, אן אלט ליעדעל, וואס קלינגט אין צימערל אזוי ניי און ליעב...

— אין דערהיים ביי אונז באקט מען שוין מצה! וואגט זי פארצוועצן איהרע געזיהלען.

— יא! יא! ענטפערט ער שוין, און פערטראכט זיך, קוקענדיג אין פענסטער, פון וואנען ער זעהט גרויסע דעכער און א קליין שטיקעל ריינעם הימעל.

— הער, זאגט זי צו איהם שוין נאר מוטיג! — אויף פסח וועל איך פאהרען אהיים...

— נו־נו! — בייזערט ער זיך, אבער מיט א נעמאכטען טאן.

— איך וועל פאהרען! עקשנט זי זיך.

— דו האלסט אזוי שטארק פון דעם אידישען פסח! — מוסרט ער איהר.

— איך האלט, ציי ניט — עס ציהט!

— א, דו באבע! — לאכט ער פון איהר. עס ציהט! א ניי וואגרט נעפונען, דומהייטען!

— פאלג מיר, פאהר אויף! — האלט זי זיך ביי איהרס.

— משוגע! וואס דיר קען איינפאלען!

ער וואנדערט די בליקען איבער'ן קליין צימערל, ער זעהט א טישעל מיט א סך דיקע ביכער, פאפירלעך, א טינטער, א העגטעל מיט א פערזשאוועטער פעדער, אונטער'ן טישעל — א פערריבערטע טיי־מאשינקע. נענען איבער צווייי אייזערנע אייגענפאלענע בעטליך...

— ס'איז ניטא קיין צייט! — רופט ער זיך פלוצים אן, און קוקט אין פענסטער אויפ'ן שטיקעל הימעל...

— פאלג מיר לאמיר פאהרען! נעהט זי צו איהם צו און גלעט איהם איבער'ן קאפ.

פונקט אזוי האָט איהם די מאמע אמאל נעגלעט, וועו זי פלעגט איהם שלאָפען לעגען.

— פאהרען, זאנסטו, הא? פאהרען?... פרענט ער מיט אן אונגעוועהנליכער וווייכקייט.

— ניט אנדערש פאהרען! — רופט זי אויס מיט א שטראהלענדען פנים, בעמערקענדיג זיין פערענדערונג.

— נו, און מיט וואס?

— איך וועל אלץ פערקויפען...

— וואס וועסטו פערקויפען?

— וואס? פרענסטו — אלץ! איך פערקויף „מאפיטאל מארקס", איך פערקויף „באנדאנאוו'ס עקאנאמיע", איך פערקויף אסאייעוו'ס, מיכאלאווסקע'ס... איך פערקויף זיי אלע!

— און אהיים אויף פסח... לאכט ער וויעדער.

— און אהיים אויף פסח! — ענטפערט זי מיט פלאמענדע אויגען.

— נו, נו, שטימט ער, שמייכלענדיג, איין — פערקויף זיי און מיר וועלען ב י י ד ע פ א ה ר ע ן...

דער לעהרער.

דער אידישער לעהרער, בערקסאהן, א הויכער דאראר בריי־
נעט אין אן אלטען אויסגעריבענעם פאלטאָ, איז אריין דורכ'ן
„שווארצען אריינגאנג" אויף דער לעקציע צו העררן נראָסמאן.

אין קיך איז נעזעסען די דיענסטמיידל, לאָה, און האָט
געארבייט. דער לעהרער האָט איהר שטיל נעזאָגט: „גוט מאָר־
גען". זי איז רויט נעוואָרען, האָט איהם נעוואָלט פרייגדליך
ענטפערן, נאָר איידער זי האָט זיך צונעקליבען, איז ער שוין
אריין אין מאשעס צימער.

— א מאָרגער לעהרער! — האָט לאָה נעטראכט, בלייבענ־
דיג ווידער אליין אין קיך — עס נעהען אהער איבער פאר א
טאָג פינף לעהרער און אלע נעהען דורכ'ן „פאראנעם אריינ־
גאנג". און ער נעהט דורכ'ן קיך — עס פלאמט מיר דאָס
פנים... עס ווייזט אויס, אן אייגלער יונגער מאן, און איהם ארט
דאָס נאָר ניט. ער מוז זיין, קענטינ, נישט קלוג: ער פער־
שטעהט ניט, אז דערמיט פאלט ער אין דעם „העררם" אויגען.
מילא די מאדאם איז דאָך א שטיק פלייש, זי פערשטעהט דאָך
נאָר נישט... איך וואָלט מיך נישט געשעמט, וואָלט איך עס
איהם נעזאָגט... א נאנץ וואויליגער מענש — זאָגט: „גוט מאָר־
גען"... ניט ווי אן אנדערער, — קוקט ניט אפילו אין יענע
זייט...

לאָה בעשליסט זיך, אז זי וועט איהם זאָגען, ער זאָל ניט
געהען דורכ'ן קיך, באלד אבער בערענקט זי זיך, אז עס פאסט
ניט. און זי רעדט ארויס פאר זיך:

— וואָס ארט עס מיר, פון וואַנען ער געהט... א דאַנה מיינע! איך האָב גרעסערע זאָרג — נאָך די קאָטלעטען ניט צו־האָקט...

לאָה נעהמט זיך צוהאָקען די קאָטלעטען. זי פערטיעפט זיך אין לייגט אריין איהרע אלע נעראַנקען דערין, נאָר פון זאָל דערהערט זיך דעם לעהרער'ס קול — ער בייזערט זיך אויף מאשען, לאה'ס נעראַנקען נעהמען אן אבוועגרונג. זי פער־מראכט זיך וועגען נאָר אנדערש:

— פינף לעהרער א'טאָג, וועה צו מיר! וואו נעהמט זיך דאָס ביי זיי. נאָלר קאסטען אָפּ די קינדער. אפילו פיאנע שפּיע־לען לערנט מען זיי... עס איז זיי פרעהליך אויפ'ן הארצען. מיין קאָפּ־וועהטאָג זיי, רבונו של עולם!...

— „אם — א מוטער" — דערהערט זי ווי דער לעהרער ערקלעהרט מאשען.

— וועה צו מיר, דערמאָנט זי זיך פלוצים — נאָך קיין בריוועל אהיים ניט אָנגעשריבען שוין צוויי וואָכען. די מאמע וועט דאָרטען ניט וויסען, וואָס איבערצוקלערען. איך קלויב זיך אלץ צו בעטען עמיצען אָנשרייבען און פערגעס מיך — מלאכה, ווי האָלץ, היינט בלי נדר, דארף מען עמיצען בעטען אָנשריי־בען... וועט קאָסטען א צעהנערל...

זי בערעכענט, וואָס זי וועט הייסען שרייבען. ערשטענס, דארף מען איהר שרייבען, אז איך האָב נעמאכט א ניי קלוי־דעל און עס גהט זעהר צו מיר. צווייטענס, אז די ווירטהין איז א מרשעת, נאָר איך שטעל איהר אוים דריי פייגען, זי וועט נאָך ניט קריגען אזא קעכין ווי איך... ווייטער דארף מען איהר שרייבען וועגען דעם יונגען שניידער, וואָס שדכנ'ט זיך צו מיר...

ביי דעם דאָזיגען גראַנק ווערט זי רויט.

פע, דאָס וועט זי ניט הייסען שרייבען... מיאוס... אט ווען זי וואָלט אליין געקענט שרייבען. וואָלט זי וועגען דעם א סך

נעשריבען; אלץ, אלץ... א מאמען מעג מען אלץ אויסשרייבען. א מאמע איז ניט קיין מאדאם, א מאמע, נישקשה, וועט ניט לאכען...

„או מען קען אליין שרייבען, איז א מחיה — קלערט זי וויטער — וואס מען וויל און וועז מען וויל, און מען דארף קיין „לאסקעס" ניט האבען. נאר שוין פערפאלען — זיפצט זי— שוין שפעט".

זי נעהמט זיך וויעדער צו דער ארבייט. אבער שוין מיט וועניגער חשק: דער קאפ איהרער איז פול מיט'ן בריעף, וואס ניט אלץ וועט זי קענען דורך א פרעמדען אויסשרייבען, דאס. וואס זי מוז שרייבען וועט בלייבען ביי איהר טיף אין האר־צען און נאך מיהר דערמיט, וואס זי וועט שוין קיינמאל, קיין־מאל ניט קענען שרייבען...

זי ארבייט און זיפצט.

די לעקציאן האט זיך נעענדיגט. דער לעהרער נעהט שוין ארויס, ער וויל עפענען די טהיר, נאר דער פערוקער האט זיך עפעס פערהאלטען, און ער קען ניט עפענען. לאה לויפט נע־שווינד צו און שמייכעלט:

— מען האט, קענטיג, דא אייך אזוי סערנעבען, או איהר טרעפט די טהיר ניט. אט שוין!

— א דאנק! — שמייכעלט דער לעהרער.

„א זעלטענער מענש", — טראכט לאה, — און ווי א בליץ לויפט איהר דורך אין קאפ טאקי איהם בעטען א בריעף אנצו־שרייבען, נאר איידער זי וויל עס ארויסרעדען גיט ער זיך א נויג און פערשווינדט אויפענערהייט. — מארנען וועל איך איהם בעטען, בעשליעסט זי.

אויף מארנען, פאר דער העברעאישער לעקציע, האט לאה געזעהן ווי די מאדאם מיט מאשען טהוען זיך אן אויף ערגיץ

אוועקצוגעהן. דאָס הארץ האָט אין איהר אָננעהויבען צו וינ־
נען פאר פרייד. „מיט א קלאָג אין די הייזער!" — האָט זי זיי
אין געדאנקען צוגעוואונשען. זי איז נעווען צופריערען, ווען זי
וועט קענען אונגעשטערט בעטען דעם לעהרער, שרייבען איהר
א בריעף.

אז די מאדאם מיט דער צוועלפיעהריגער מאשען זיינען שוין
פארטיג געוואָרען, איז די ערשטע צונעמנגען צו לאה'ן און האָט
געזאָגט.

— אז דער אידישער לעהרער וועט קומען, זאָלסטו איהם
זאָגען אז מאשע וועט זיך היינט ניט לערנען, זי נעהט מיט
מיר אין נעסט. זאָל ער ניט וואַרטען, ער וועט די לעקציע אווק־
נעבען אין א לייִדינער צייט.

— זאָג איהם, האָט מאשע פיעסטענדיג זיך, אונטערגעהאָל־
פען, אז ער זאָל גלייך אוועקגעהן. אויך מיר א לעהרער!

— ניט נעפעליע... — האָט לאה נעוואָלט איבערקרימ־
די נאריישער צולאָזענער מאשען, וועלכער זי האָט אין הארצען
אמת פיינד, נאָר זי האָט זיך איינגעהאלטען.

— אז אך און וועה — האָט לאה נאָך זייער ארויסגאנג
נעפילזאָפירט — זי לאכט פון לעהרער, — יענער איז א זייד!

מיט אונגעדולד האָט זי נעווארט אויף דעם לעהרערס קו־
מען. זי איז אלע ווייל ארויסנעגאנגען אויף די טרעפ זעהן,
צו נעהט ער.

און אז דער לעהרער האָט די טהיר נעעפענט איז זי איהם
נענאנגען אקעגען, ווי צו אן אלטען בעקאנטען און האָט מיט
א ליעבען שמייכעל נעזאָגט:

— אומזיסט אייער טרחה!

— וואָס איז?

— מאשע איז אוועקגענאנגען מיט דער מאדאם צו נעסט
און האָבען נעבעטען, אז איהר זאָלט ניט וואַרטען.

דער לעהרער האָט פריי אן אטהעם נעטהאָן.

— א דאנה אייך — האָט לאה נעשמייכעלט — וועט איהר האָבען א לעדינע שטונדע.

דעם לעהרער איז געפעלען געוואָרען איהר פרעהליכער און דרייסטער טאָן. „זי איז שוין ניט קיין באבע"! — האָט ער געטראכט — „קליגער פאר די מאדאם און שעהנער איז זי אודאי". אזוי טראכטענדיג, איז ער געבליבען א ווייל שטעהן אונענטשלאָסען ביי דער טיהר.

— אז איך וואָלט מיך ניט נעשעמט, — האָט זיך לאה נעוועדט צו איהם — וואָלט איך אייך עפעם געבעטעו.

— אך, מיט'ן גרעסטען פערגניגען — האָט דער לעהרער פריינדליך נעשמייכעלט — זאָגט וואָס.

לאה האָט גלייך ניט געקענט אויסרעדען איהר בקשה, זי האָט ארָבנעלאָזען די אויגען אויף די ערד, ווי זי וואָלט זיך מיט דער פאַרלאָגע וועלען מישב זיין.

דעם לעהרער האָט די ביטע שטארק פעראינטערעסירט. און ניט ווארטענדיג אויף איהרע דייטליכע ווערטער האָט ער וויעדער גענפרעגט:

— זאָגט שוין וואָס, שעמט זיך ניט.

—א נארישקייט — האָט זי נעענטפערט, שוין אויפהויבענדיג די אויגען פון דער ערד און פערקוקענדיג זיך אויף א פאן וואָס איז געהאנגען אוים'ן וואנד קענען איהר.

— אויב א נארישקייט, דארף מען טאקי ניט, — האָט דער לעהרער נעלאכט.

— איך האָב נעוואָלט שרייבען א בריעף צו דער מאמען— האָט זי קוים ארויסגערעדט, רויט ווערענדיג.

— דאָס גאר! — האָט דער לעהרער אויסנערופען, — און איך האָב נעמיינט, נאָט וויסט וואָס, וואָס זשע האָט איהר זיך אזוי נעשעמט?

כ'ווייס?... — האָט לאה שמיל, ווי פאר זיך נערעדט —

מיר דאכט זיך, אז עס איז ניט אזוי שעהן, אז מע דארף אנ־קומען צו א „צווייטען" שרייבען א בריעף.

— אודאי, — האָט דער לעהרער שוין ערענסט געזאָגט און אזוי ווי צורייצט — אודאי דארף מען אליין קענען שרייבען, — יעדער מענש דארף קענען, נאָר וואָס זענט איהר שולדיג? שולדיג זיינען אנדערע?...

— אנדערע? — האָט לאה זיך פערוואונדערט און אויס־געשטעלט די אויגען אויפ'ן לעהרער. — איך בין אליין שולדיג, צו מיין מזל איז שולדיג... איך וואָלט האָבען מזל, ווי לייטישע קינדער, וואָלט מען מיך אויך יונגערהייט געלערנט. ניט אלע, מיין פרײנד, ווערען אבער געבאָרען אין איין מזל, ווער עס האָט פינף לעהרער און ווער אפילו ניט איינעם, מסתמא דארף דאָך אזוי זיין...

— דארפען דארף אפילו ניט זיין אזוי... — האָט דער לעה־רער איראָניש געשמייכעלט.

ער האָט אבער א קוק געטהאָן אויף לאה'ן, ווי טרויריג זי איז געוואָרען, און זיין הארץ האָט געדריקט פאר מיטלייד, „א מענש, און אונוויסענד ווי א בהמה"! — האָט ער געטראכט.

און פלוצים איז ביי איהם געבאָרען געוואָרען א געדאנק: ער וועט זי לערנען...

— „לערנען זי, לערנען — לערנען! — האָט איהם דער געדאנק פול געמאכט זיין גאנצען וועזען.

ער איז בעגיסטערט געוואָרען פון'ם געדאנק און האָט איהם גלייך ארויסגעזאָגט:

— איהר ווייסט, אז אויב איהר פוילט זיך ניט, וואָלט איהר נאָך איצטער זיך אויך געקאָנט אויסלערנען שרייבען.

— פוילען זיך? — האָט לאה אבגעשלאָגען מיט פייער — וואָס רעדט איהר? קאָכען, וואשען, רוימען א גאנצען טאָג פאר פרעמדע פויל איך מיר ניט, און פאר זיך אליין, לערנען זיך

שרייבען וועל איך מיר פויל־ען? זאגט בעסער — איך האָב קיין צייט ניט.

— א נאנצען טאָג האַרעווען איהר דען?

— וואס דען האָט איהר געמיינט — אומזיסט דען נעהמט מען געלד?

דער לעהרער האָט זיך פערטראכט, האָט א זיפץ געטהאָן. פערקנייטשט דעם שטערן און האָט ענדליך נעפרעגט.

— אפילו א שעה אין טאָג קענט איהר ניט אברייסען?

— איך וועל אייך זאָגען דעם אמת — האָט לאה טרויריג נעענטפערט — א שעה אין טאָג וואָלט איך, ווי עס איז גע־קענט אַבריסען, נאָר דער קאָפּ מיינער איז מיר ניט דערביי און די הענד וועלען נאָר ניט נעהן, מען האָט דאָס נאנץ לעבען צו טהאָן מיט טעפּ און לעפיל, מיט א בעזעם און נאָך אזעלכע נראָבע ארבייט.

— נישקשה: איך וועל אייך אויסלערנען — האָט דער לעה־רער איהר פערזיכערט — א מענש איז ניט קיין חיה:

— אויב איהר ווילט אזוי פרייוודליך זיין און לערנען מיך, וועל איך מיט'ן גרעסטען פערגניגען... א קליינינקייט קענען שרייבען!... איך בין אזוי מקנא, וועד עס קען שרייבען...

דער לעהרער האָט בעמערקט, ווי איהר שטים ווערט פער־שטיקטער און אין איהרע אויגען האָבען זיך טרעהרען בעווי־זען.

„ארימע מענשען" — האָט ער נעטראכט — אזעלכע קליינע פערלאנגען פאר אזעלכע שווערע ארבייט!... און דאָס ווערט נאָך אויך ניט ערפילט — אונדאנקבארע, מאוסע וועלט!".. ער האָט נעפיהלט זיך, ווי שולדיג קענען איהר און האָט נעזוכט ווערטער צו פערגלעטען זיין שולד.

— זייט רוהיג, איהר וועט נאָך קענען! — האָט ער זי נעטרייסט — אלע טאָג וועל איך אייך לערנען א שעה. וועז האָט איהר צייט?

— 10 א זייגער אוועק קען איך שוין זיין לעריג — האָט זי שוין אביסעל פרעהליכער ווערענדיג, געענטפערט — וואו וועלען מיר זיך אבער לערנען? דאָ קען איך ניט, די מאדאם וועט זיך בייזערן, זעהר א וואוילע מאדאם, אזא יאָהר אויף איהר...

— איך וואוין אין א בעזונדער צימער — האָט דער לעהרער פאָרגעלעגט — איהר קענט קומען צו מיר...

לאה איז אביסעל רויט געוואָרען. זי האָט זיך שיער ניט ארויסגעהאפט:

— „ניין מיר זיינען ניט פון דעם סאָרט דיענסטען". אבער אז זי האָט א קוק געטהאָן אויפ'ן לעהרערס פנים, אריינגעקוקט אין זיינע טיעפע, שווארצע פערטראכטע אויגען, איז פון איהר יעדער חשד אראָבגעפאלען, און זי האָט אייגנגעשטימט.

נאָך דעם האָט איהר דער לעהרער דעם בריף נעשריבען. לאה האָט נעקוקט, ווי גיך די פעדער איז געפלויגען איבער'ן פאפיר, און האָט זיך נעוואונדערט, ווי פון איהר ווארט, וואָס יי זאָגט פרויס פערשעמט, שטויסט ער זיך אלץ און שרייבט אַן דערפון צעהן ווערטער, און אזוי נלאָט, שעהן, אזוי ווי אין א ביכעל, וואָס מען לייענט שבת.

— הלואי וואָלט איך נעקענט חאָטש א הונדערט חלק פון איהם! האָט זי אין האַרצען שטיל צוגעוואונשען זיך, און האָט א זיפץ נעטהאָן.

אויף מאָרגען איז לאה נעקומען צו בערקסאָהן אויפ'ן קוואַרטיר. ער האָט זי פרייגדליך אויפגענומען, האָט זי אוועקגעזעצט ביי דעם טישעל און האָט אָנגעהויבען צו לערנען.

— די פעדער האלט מען אזוי — האָט ער פערשטעהן געגעבען — איהר זעהט? — אין די דריי פינגער פון דער רעכטער האנד. איהר פערשטעהט?

— איך פערשטעה, — האָט לאה דערשראָקען געענט־פערט. זי האָט נאָר נישט פערשטאַנען, קוקענדיג, ווי דער לעהרער האלט די פעדער אין האנד. איהר האָט זיך נעראכט, אז דאָס איז אזוי שווער, אז זי וועט עס קיינמאל ניט קענען.

— נו, נעהמט!

זי האָט אריינגענומען די פעדער אין איהרע גראָבע פער־חאַרעוועטע פינגער. די הענד האָבען זיך איהר נעטרייסעלט.

— אביסעל העכער.

זי האָט נענומען העכער.

— אט אזוי! יעצט פרופט מאכען איין „אלף", איהר זעהט, ווי איך מאך — א האלבע קייקעלע, נאָך דעם א פאס־קעלע.

לאה האָט אוועקגעשטעלט די פעדער אויפ'ן פאפיער און האָט נעוואָלט אנהויבען פיהרען דעם בוכשטאַב, נאָר די פעדער האָט זיך אריינגעהאקט טיף אין פאפיער און האָט זיך בשום אופן ניט נעוואָלט א ריהר געבען ווייטער.

— עס נעהט עפעס ניט... האָט זי שעמעדיג געמורמעלט.

— עס וועט נעהן — האָט זי דער לעהרער נעטרייסט — דריקט ניט אזוי די פעדער, מען דארף נישט מיט כח. אט אזוי איהר זעהט, — האָט ער איהר נעוויזען, צונעהמענדיג די פעדער פון איהר האנד און מאכענדיג אליין אן „אלף".

לאה האָט זיך נוט צוגעקוקט. איהרע אלע פעחינקייטען פון מח האָט זי אינ'ם קוקען אריינגעלענט.

זי האָט וויעדער נענומען די פעדער און האָט שוין פון אויר־בען נעהאלטען און חאָט נעוואָלט לייכט פיהרען איבער'ן פאפיער, נאָר די פעדער חאָט ביי איהר א שפרונג נענעבען און חאָט ניט נעוואָלט בשום אופן מאכען דאָס האלבע קייקעלע.

עס איז שווער צוגענאנגען.

דער לעהרער האָט שיער דאָס נעדולד ניט פערלאָרען, און

קיין האלבע קייקעלע ווי עס נעהער צו זיין, האט זי נאך ניט נעמאכט.

— „היינט א גימל, א לאנגער פא, האט ער מיט שרעק נע־טראכט — היינט אויסלענגן ?... נאט מיינער!

ער איז אומנעגאנגען איבער'ן צימער מיט ניכע טריט. לאח האט דערווייל נעפיהרט מיט דער פערד.

ער איז צונעגאנגען א קוק טהאן. איין אלף האט אזוי קאמיש אויסנעזעהן, אז אויפ'ן לעהרערס פנים האט זיך בעוויזען א ביטערער שמייכעל.

— שלעכט! — האט לאה פערצווייפעלט אויסגעשריען— עס געהט נישט — איך וועל ניט קענען! פערפאלען שוין!...

זי איז נעווען בליידיג, דערשראקען און שטארק אראבנעפא־לען. זי האט נעקוקט אויפ'ן לעהרער מיט בליקען פון א חולה אויף א דאקטאר, ווען דער חולה פיהלט, אז ער האלט שמאל, און ער ווייל חאטש זיך טרייסטען מיט דעם דאקטארס פאלשער הבטחה.. דער לעהרער האט עס פערשטאנען און ער חאט זי געטרייסט:

— נישקשה, איהר וועט זיך אויסלערנען...

זיין קול האב אבער נעקלונגען מיט ספיקות, און לאה האט עס נעפיהלט...

— שוין שפעט!... האט זי געזיפצט.

דער לעהרער האט נעשווינגען, און לאה האט זיין שווייגען נענעמען פאר א בעשטעטיגונג, דאס האט זי נאך פערצווייפעלטער נעמאכט, און זי האט הויך מיט נאל ארויסנערעדט:

— פערפאלען שוין, אומזיסט מיין טרחה, אז מען נעפינט זיך פון 10 יאהר צן אין פרעמדע הייזער, אין איידעלע נבירת־שע הייזער, ווערט מען אזוי פערגרעבט, אז מען קען שוין אייר־דעלער ניט ווערען... איך וועל שוין ניט קענען שרייבען!... אויך מיר ווארטען אין קיך די טעפ מיט'ן בעזעם. דעם בעזעם איז מיר לייכטער צו האלטען...

דער לעהרער האָט זי פערשעמט אַנגעקוקט און האָט ניט געפונען קיין ווערטער זי צו בערוהיגען.

— ס׳וועט זיין נענוג! — האָט זי אויפשטעהענדיג זיך געוועדעט צום לעהרער — איך דאנק אייך פאר אייער גוט הארץ. איך וועל שוין זעהן שפעטער מיינע קינדער לערנען שרייבען... איך בין שויו פערפאלען...

אַט דאָס איז דאָס.

עס זיינען דאָ אזוי פיעל טעאָריעז, אזוי פיעל אנשויאונגען, אזוי פיעל וועגען, אוז מאקס האָט ניט געוואוסט קיינמאל די ריכטיגע טעאָריע, ניט געהאט קיין שטענדיגע אנשויאונג, אוז וואָס אנבעטרעפט דעם וועג, האָט ער שטענדיג געבלאָנדזשעט...

צום ערשטען איז ער געווען א רעוואָלוציאָנער. ער איז דעמאָלט אלט געווען א יאָהר אכטצעהן. גרייט אוועקצוגעבען זיין לעבען אוז פרייהייט אבי צושטעלען דאָס פעקעל פראָקלאָמאציעס צום נעהאריגען אָרט. די אלערליי מינים פראָקלאָמאציעס זיינען געווען געשריבען אין אן ערהאבענעם טאָן, אוז מאקס האָט זיי אלע געקענט אויסוועניג. ניט זייענדיג אליין קיין ארבייטער, האָט ער געוואוסט די טרויעריגע זייט פון יעדער פאך, געקענט פאר פערבעסערונג. ניט האבענדיג קיין אינערליכע בעציהונג צו די אינטערעסען פון די ארבייטער, האָט ער זיך דאך איינגעשמועסט, דא געלאָזט זיך באאיינפלוסען, אז זיי, נאר זיי געהען איהם אן. די איבריגע מענשען, ניט קיין ארבייטער, זיינען א צוגעשטעפטער מין, וואָס פלאָנטערן זיך סתם אונטער די פיס און וועלכע מען דארף בעזייטיגען...

די דאזיגע טעאָריע האָט ענדליך געפלאצט. געווים האָט ער די ארבייטער לאנג אויך נאכדעם געגומען צום הארצען, ביי גרויסע סטרייקען זיך געערגערט און געשטאנען אויף דער זייט פון די שוואכע. אבער דאָס אליין האָט איהם שוין ניט אין נאנצען בעהערשט. עס זיינען דא נאך פראנען, וואָס בעאונרוהיגען איהם. וואר זיינען בכלל מענשען? וואָס קעמפען זיי אזוי, אז שטארבען וועלען זיי דאך אלע. און אויסער דער

פראנע, וואס איז נעווען פון די נעפעהרליכסטע. איז דאך דא נאך א פראנע: וואס איז אזוינס נערעכטיגקייט אוז פון וואנען וויים ער וואו זי ליעגט — אויף וועמעס זייט.

מיט אזוינע פראנעז אין קאפ קיהלען זיך די הייסעסטע געפיהלען אוז מאקס האט דערשפירט אז וואס פולער עס וועלט איהם אין קאפ, אלץ לעערער וועלט אין הארץ... דאס איז צו נעפעהרליך!

שפעטער אביסעל האט אין איהם ערוואכט דער מאן. זי האט נעהאט בלויע אויגען אוז איז נעווען שלאנק. נעווים איז ער פערליעבט. איצט נעהט איהם נעווים די נאנצע וועלט ניט אן. די וועלט איז זי. ער מוז בעהערשען די וועלט!

ער האט זי בעהערשט.

זי האט זיך נעלאזט בעהערשען אזוי לייכט. ער האט זיך קיינמאל ניט פארנעשטעלט, אז ליעבע איז אזוי ניט דויערהאפט. נעווים איז זי איהם נאך אלץ אננענעהם. אבער אט פערנעהט א פאר מאנאט אוז ער האט מיט איהר ניט וואס צו רעדען, לחלוטין נאר נישט!

ניין, ליעבע איז ניט דער עיקר!

מען דארף וויסער זוכען, זוכען.

די וועלט איז דאך אזוי נרויס אוז דערווייל איז ער נאך פריי. ער קען נאך וועהלען. ענדליך וועט ער דאך נעפינען דאס ריכטיגע. דאס וואס איז אבסאלוט אמת.

אוז מאקס האט נענומען וואנדערען פון איין לאנד אין דעם צווייטען, פון איין וועלט טיל אין דעם צווייטען. ער האט נעשטיגען אויף בערג, נעפאהרען אויף שיפען: אה, עס איז דאך אלץ ניט דאס...

ענדליך איז ער מיער נעוואהרען, זיך בעזעצט אין א שטאדט. דארט א שטעל נעקראנען אוז אננעהויבען צו לעבען ווי אלץ.

ער האט זיך אבער ניט צופריעדענגעשטעלט. נעווארט אלץ אויף עפעס, וואס דארף נאך קומען אוז וועט מוזען קומען.

דאָס ריכטיגע, דאָס שטענדיגע, דאָס וואָס בערוהיגט דעם נייסט, ער זאָל ניט רופען ערגעץ אנדערש...

און דערווייל האָט זיך מאקס וויעדער פערליעבט, דאָס דאָזיגע מיידעל איז שוין געווען גאָר אַן אנדערס. גלייך האָט זי אָנגעהויבען רעדען פון תכלית.

— יאָ, מאקס, מיר וועלען אין ניכען חתונה האָבען...

— געווים...

און די ערשטע צייט נאָך דער חתונה האָט ער אלץ ניט געגלויבט, אז ער איז שוין פערטיג. צו עפעס האָט נאָך איהם געצויגען. איהם האָט זיך ניט געגלויבט, אז דערמיט איז שוין אלעס געענדיגט. וואו איז דער ציעל? דאָס לעבען איז דאָך ניט אזוי אייגפאָך.

אייגמאָל איז ער געקומען אהיים. דאָס יונגע וויבעל האָט איהם בעגעגנט מיט אן אונרוהיגען אָבער גליקליכען שמייכעל און האָט זיך גלייך אוועקגעלעגט אין בעט.

אין אייניגע שטונדען ארום איז אין הויז נעווען א דאָקטאָר, אן אקושערקע. זיי האָבען געגעבען בעפעהלען און מאקס איז געווען געהאָרכזאם, ווי א קינד.

באלד האָט זיך דערהערט א נעשריי. עפעס אן אָנזאג. מאקס האָט זיך אָנפאָנגט דערשראָקען, באלד אבער איז ער צו זיך נעקומען. צונעלאָפען צום בעט, ארויפגעפאלען דער פרוי אויפ'ן האלז און זיך קוים אייגנעהאלטען פון וויינען.

— איהר זייט נעווארען א טאטע! — האָט דער דאָקטאָר. פון זיין זייט איהם גוטמוטיג אָנגעזאָגט.

מאקס האָט זיך אויפגעשטעלט, צונעגאָנגען צום פענסטער און ארויסגעקוקט אין דרויסען. א פערד האָט גענשלעפט א שווערען וואָגען און א מאן איז הינטען נאָכגענאָנגען און געשטופט. די גאָס האָט נערוישט און געהאָוועט, געארבייט פאר עפעס, וואָס האָט א וויסען און אונבעוואוסטען ציעל.

אבנעהענדיג צוריק פון פענסטער, איז מאקס שטעהן בעלויבטן אין מיטען צימער. וויעדער צוגענאנגען צום בעט, וואו די קינפעטאַרין איז נעלענען מיט א בלאסען נעזיכט און מיט א גליקליכען שמייכעל אויף די בלוטלאָזע ליפּן.

מאקס חאַט זיך אנגעבויגט צו איהר, א קוש זי נעגעבען אוּן נעמורמעלט:

— איך וויים שוין אלעס...

— וואס? חאַט זי קוים נעפרעגט.

ער חאַט זיך נעווענדעט צו דער זייט, וואו די אקושערין חאַט נעוויקעלט דאס קינד אוּן נעענטפערט:

„אַט דאס איז דאס....“ דערבי חאַט ער א מאדנעם שמייכעל נעגעבען.

אוּן גליך איז איהם אלץ קלאָר נעוואָרען...

ער און יענער.

וועז זוסמאז פלענט אמאל פאר זיך אליין דורכצלעטערז דאס אבגעלעבטע לעבעז. פלענט ער דאס רוב בלייבעז צופריע־דעז. קיין פערפלעקטע בלעטער האט ער ביי'ן בלעטערז נישט געפונעז. יעדער טאג, יעדע וואך, יעדער מאנאט האט נעהאט א געווייסע קלאהרקייט, און בכלל איז דאס לעבעז געווען א שעהנס און א ריינס, אהן דעם מינסטעז סקאנדאל, אהן דעם מינדסטעז שפור פון ערנידעריגונג.

און זוסמאז איז געווען זיבער, אז ס'איז ניטא קיין איין מענש, צווישען זיינע נאהענטע, וואס קענען איהם פערזענליך און צווישען די ווייטע וואס האבען זיין נאמען בלויז געקענט פון זיין פילאזאפיש־עטישער טהעטיגקייט — וועלכע איז, איבעריגענס, געווען זעהר בעשיידען, — וואס זאל רעדען וועגען איהם א שלעכט ווארט. זוסמאז האט דאס נאנצע לעבעז זיינס זיך געהיט פון שלעכטס.

עס זיינען געווען צייטען, וועז די נויט, מאנגעל און אמאל הונגער האבען איהם געדריקט און געבויגען ביז צו דער ערד, איבערהויפט אין די ערשטע יאהרען, וועז ער האט אנגעהויבען צו שאפען. אבער ער האט זיך ניט געבויגען, קיין מאל ניט דערצאהלט קיינעם פון די וואכערינע קלייניקייטען, ניט נאר נישט געפאדערט אויף פערשיידענע אופנים, ווי עס וואלט זיך געפאסט לויט זיין טהעטיגקייט, נאר אפילו קיין אנצוהערעניש ניט געגעבען, אז ער געפינט זיך מאנכעס מאל אין נויט.

וואס אנבעטרעפט פרויען, האט ער קיינמאל ניט געוואלט געווינען א פרוי א דאנק זיין נאמען, וועלכער איז אין געוויסע קרייזען געווען שטארק געשעצט און זיי האבען געזוכט זיין

פּריינדשאפט. שטענדיג ביינעשטאנען דעם נסיון. עס זיינען נעווען פּעלע, ווען א יונג מיידעל פּלעגט אנצינדען זיין הארץ, אבער דער עטישער געפיהל האט אימער גובר געווען און ער האט זיך אליין בעזיעגט, טראכטענדיג:

— לאם איך ניט האבען אויף מיין נעוויסען די אונשולד פון א שעהנער יונגער מיידעל.

אזוי זיינען פערלאפען פיעלע יאהרען פון זיין ריינעם און שעהנעם לעבען. צופריערען מיט זיך אליין איז ער אמאל נעזעסען ביי זיך אין בעשיידענעם צימער און זיך איבערגענעבען זיינע קלאהרע נעדאנקען. פּלוצים האט אימיצער אנגעקלאפט אין טהיר. ער האט אויסגערופען: אריין!

אויפ'ן שוועל האט זיך בעוויעזען א מאן אין איין עלטער מיט זוסמאנען און האט זיך פּארנעשטעלט, אלס א לעזער און פערעהרער.

זוסמאן האט איהם פריינדליך אויסגעצוינעט די האנד און געבעטען זיצען.

דער אונבעקאנטער איז נעזעסען, בעטראכט זוסמאן'ען און זיך ווי נעוואונדערט. און דערביי נעשמייכעלט בעהאלטענערהייט.

ענדליך, נאך א קורצען, ניט־נעבונדענעם נעשפּרעך האט דער אונבעקאנטער זיך אנגערופען:

— איך קוק אויף אייך, ה' זוסמאן, און קען מיך נישט אבוואונדערען: ווי א אזוי איהר האט זיך נעענדערט.

— וואס הייסט? איהר האט מיך דען נעקענט פערזענליך?

— א, נעווים! האט דער אונבעקאנטער אויסגעשריען! מיט פונפצעהן יאהר צוריק זייט איהר נעווען ביי אונז אין שטאדט... איך האב אייך זעהר נאהענט נעקענט...

— ביי אייך אין שטאדט?... האט זוסמאן זיך פער־
חדושט פון יענעמס ווערטער — איך בין אין אייער שטאדט אין
מיין לעבען ניט נעווען. איהר האט א טעות, מיין ליעבער פרייַנד.
דא האט דער אונבעקאנטער א שמייכעל נעטהאן און זיך
אנגערופען:

— סעגליך, אז אייך איז ניט אנגענעהם צו דערמאהנען
יענע צייטן. זי איז זיכער ניט נעווען די גליקליכע צייט פון אייער
לעבען...

— איך פערשטעה אייך באמת נישט... איז זוסמאן ער־
שטוינט נעווארען — איך פערזיכער אייך אז איך בין אין אייער
שטאדט קיינמאל ניט נעווען...

— אך! — האט דער אונבעקאנטער ווי שוין בייז ווע־
דענדיג אויסגעשריען. איך אליין האב דעמאלט מיט אייך ארומ־
געפיהרט זיך א נאנצען מאנאט... איהר זענט נעווען אין א זעהר
קריטישער לאגע...

— מיין הערר! איז זוסמאן קענען זיין כאראקטער בייז
נעווארען — איהר פערגעסט זיך! פון מיין קריטישער לאגע
האט קיינער קיינמאל ניט נעווואוסט... בפרט, אז אין אייער
שטאדט בין איך קיינמאל ניט נעווען...

— נאך ווי נעווען... האט יענער זיך נעהאלטען פעסט...
איך האב צוגויפגענומען פאר אייך ביי בעקאנטע א נעוויסע
סומע, איהר זאלט זיין אין שטאנד אוועקפאהרען... אבער איהר
האט, אנשטאט אוועקצופאהרען, דאס נעלר פארשווענדעט אויף
א לייכטזיניג מיידעל און וויעדער אונז געבעטען אז מיר זאלען
אייך חעלפען... יא. איך נערענק עס גוט! עס איז נעווען פונקט
מיט פונקצעהן יאהר צוריק!...

דער זיכערער טאן פון דעם אונבעקאנטען האט ענדליך
זוסמאן'ען איבערראשט. איז דאס מעגליך, אז ער זאל אויס־
מראכטען פון קאפ אזוינע זאכען... עס מוז דעריין שטעקען
עפעס א מיספערשטענדניש...

— מיין הערר... אפשר האָט זיך וואר אויסגענעבען פאר מיר... איך בין דאָך אין אייער שטאָדט קיינמאָל ניט געווען... בעטראכט זיך.

— הם.. האָט דער אונבעקאנטער ענטומען בעטראכטען זוסמאנען. עפעס איז דא ווירקליך נישט גלאט... דעמאָלט האָט איהר געהאט שווארצערע אויגען...

— איהר מיינט יענער האָט געהאט שווארצערע אויגען. איך האָב אימער די זעלבע אויגען געהאט...

— הייסט עס, אז דאָס האָט איינער זיך אויסגענעבען פאר אייך! איז ענדליך דעם אונבעקאנטען קלאָהר געווארען.

— זיכער! האָט זוסמאן בעשטעטיגט. איך בין אין אייער שטאָדט קיינמאָל ניט געווען.

— אך, מיין גאָט, וואָס פאר א העסליכער מענש יענער איז געווען... מיר זיינען פון אים קוים פטור געווארען.. האָט דער אונבעקאנטער געזאָגט.

— א העסליכער מענש, זאָגט איהר? האָט זוסמאן אויסגעקרעכצט — און איהר האָט געמיינט, אז דאָס בין איך, זוסמאן...

— ניט נאָר איך, מיר אלע... פונפצעהן יאָהר לעבען מיר אונטער דעם אייגדרוק, אז איהר האָט זעהר ניט שעהן זיך בענאנגען ביי אונז אין שטאָדט... ענדליך פרעהט מיר וואָס דאָס זייט איהר ניט א י ה ר געווען... אן אנדערער... עס פרעהט מיך ווירקליך! — האָט דער אונבעקאנטער געזאָגט נאָך אמאָל פאר'ן געזעגענען זיך און איז נאָך דעם, ווי ער האָט זיך ענטשולדיגט — ארויס.

* * *

זוסמאן איז געבליבען אליין. די ענטדעקונג, וואָס דער אונבעקאנטער האָט איהם געמאכט, האָט איהם אין גאנצען אויפנעטרייסעלט. עס האָט ניט געהאָלפען זיין גאנצער קאמפף געגען שלעכטס-און זינד. דאָס וואָס ער האָט פיעל מאָל געוואָלט

בענעהן אוז איז ניט בענאננטן, האָט עס מיט אזא גרינגען גע־
מיטה געטאָאן אז אנדערער אויף זיין נאָמען... הייבט וואָס איז
דער חילוק?

אוז וואר וויים — האָט ער זיך ווידער געגריבעלט — צו
לעבט נאָך ערגעץ ניט דער מענש אין אנדערע שטעדט, לענדער
אוז וועלט־טהיילען אוז טהוט אויף זיין נאָמען די ערגסטע צא־
בען. אין דער צייט, וואָס ער אליין קעמפפט שטענדיג מיט'ן
יצר הרע אוז קומט אפ. וועז ער, זוסמאז, ליידעט אמאל דן
גרעסטע נויטה, אבי זיין שטאלץ זאל ניט געבראָכען ווערען,
לעבט יענער נעמיינער קערל אין רחבות; אין דער צייט, וואָס ער
אליין האלט זיך אפ אנריהרען מיט א פינגער א פרויען־נעזיכט,
פראוועט דאָרט יענער די ווילדעסטע ארגיען...

— מיין גאָט! — האָט זוסמאז ענדליך פון א גרויסע וועה־
טאָג אויסגעשריען — עס איז דאָך אונמענליך ווייטער אזוי צו
לעבען. די זינד, וואָס איך טהו קיינמאל ניט, טהוט פאר מיר
אז אנדערער.. חייסט עס, אז מיין נאנצע האלטען זיך אין די
צוואנגען פון מאראל אוז עטישע לעהרען איז געווען אומזיסט...
עס איז דא א יענער, וועלכער טהוט עס פאר מיר, אויף מיין
נאָמען סיי ווי סיי...

אוז זוסמאז האָט ענדליך זיך איבערצייגט אז קוים איז דא
זינד אויף דער וועלט איז אונמענליך צו לעבען שעהן, ווייל
ער אוז יענער איז איינס אוז דאָס זעלבע...

די האנד.

אויב ביי אלע געשפּרעכען ביי אמאליגע מענשען פּלעגט מען ענדליך אַרויפּגעהן אויף דער טעמע פון טויט, איז מען אין דעם קריז פון די עטליכע יונגע לייט, וואס פּלעגען זיך אפט צוזאמענטרעפען, דוקא אנשטאט אויפ'ן טויט אַרויפּגעקומען אויף דער ליעבע.

צי דער געשפּרעך איז געווען וועגען ליטעראטור, צי וועגען מאלעריי, צי וועגען פּאליטיק, פּלעגט שוין דער געשפּרעך ווי פון זיך אליין — אַרויפּגעשלעפּט ווערען וועגען ליעבע.

דאס איז געווען א קריז פון אינטעלעקטועל־ענטוויקעלטע יונגע לייט, א פּאר צווישען זיי מיט בעדייטענדע ערפאהרונגען אין לעבען און איבערהויפּט טאקע אין דער ליעבע. אייגער פון די פּאר איז געווען אזוי צו זאגען, א גליקליכער, וואס אנבעטרעפט ליעבע זאכען. וועגען זייגע ליעבע־אוואנטיורען זיינען אומגענאנגען לענגרען און כאטש א סך האט מען וועגען איהם איבערגעטריבען, האט דאך דער דאזיגער, ווירקליך אינטערעסאנטער יונגער מאן מיט בלויע, פערחלום'טע אויגען, כאטש מיט א שארפען און דורכדרינגליכען בליק, — פיעל שהנעם און אינטערעסאנטעם דורכגעמאכט און איז נאך נעווען אין פולער קראפט נאך שענערעם און אינטערעסאנטערעם דורכצומאכען.

צו זיינע עפיזאדען פלעגט מען זיך דערפאר צוהערען מיט מעהר אויפמערקזאמקייט. דאס ווערט דא בעמערקט דערפאר, ווייל דער דאזיגער קריז פון יונגע לייט איז בעשטאנען פון העכסט אימפּולסיווע כאראקטערען, און ניט אזוי לייכט פלעגט וועמען אנקומען צו דערצעהלען ביז'ן סוף א וואסער עס איז פאקט, אז א צווייטער זאל איהם ניט וועלען איבערשלאגען

מיט נאך א מעהר אינטערעסאנטערען. וועז אבער ער פלענט אנהויבען צו דערצעהלען פלענט מען איהם נאך די ערשטע דריי פראזען, שוין אויסהערען מיט פערכאפטע אטעמס.

די גרעסטע אויפמערקזאמקייט איז איהם געשענקט געוואָרען, וועז דער קרייז פון יונגע לייט איז ביי א נעוויסען נעשפּרעך ארויפגעקומען אויף דער טעמע פון פרויען־שענקייט.

— אויף שענקייט — האָט דאן דער „ערפאהרענער" אנגעהויבען, און אלע זיינען שוין שטיל געוואָרען — אויף שענקייט האָבען מיר א צו קאָנסערוואָטיוון בליק. דאָס ערשטע וואָס מיר שעצען אָב אין א פרוי איז אויגען. געווים זיינען אויגען די הויפט צוציהונגס־קראפט פון א פרוי. אָבער מיר דארפען, פריינד, ניט פערגעסען, אז א פרוי קען א מאָל האָבען דוקא ניט קיין בעזונדערע שענע אויגען און זאָל האָבען א רייץ, לאָמיר זאָגען מיט איהר שענער, ווייסער, הויבער האלז. איך האָב מיך שוין אמאָל פערליבט אין א האלז ביז איבער די אויערן. אבער די שטארקסטע ליעבע מיינע איז געווען אין א האנט, אוּן וואָבענלאנג האָב איך די דאָזיגע האנט נעליבט מיט אלע פּי־בערען פון מיין נשמה, נאָך איידער איך האָב די פרוי אינגאנצען געזעהן.

נעוואוינט האָב איך דעמאָלט אין א צימער, וואָס די פּינס־טער האָבען ארויסגעקוקט צו א הויף. אין די הייסע זומערדינע נעכט איז מיין בעט געשטאָנען נעבען פענסטער אוּן אויפשטעי־הענדיג איינמאָל אין דער פריה אוּן ארויסקוקענדינ דורכ'ן פענסטער צום הויף, זעהן ווי האלט עס מיט דער זון — וויי־ל נראד איז אין יענער צייט מיין טאָשען אוהר פערדאָרבען גע־וואָרען — האָב איך בעמערקט ווי אויפ'ן אונטערשטען נעזימס פון דעם אָפענעם פענסטער פון דעם ענטקענענדינען צימער איז ארָאבגעהאנגען א האנט. איך האָב מיך נלייך משער געווען, אז אויך אין יענעם צימער שטעהט ביים פענסטער א בעט אוּן די האנט נעהערט צו דער שלאָפענדער פערזאָן, וועלכע האָט זיך

אודאי ערשט אויפגעכאפט און האָט די האנט ניט ווילענדיג אראָבגעלאָזט דורכ'ן פענסטער.

אָבער אז איך האָב דעם צווייטען פריהמארגען ארויסגעקוקט דורכ'ן פענסטער, האָב איך די דאָזיגע האנט ווידער געזעהן. געווען איז זי שוין ארויסגערוקט אביסל מעהר. כמעט ביז'ן פלענבוינעז. דאָס מאָל האָט מיך די האנט שוין מעהר פאראינטערעסירט. איך האָב שוין געזעהן בעשיינפערליך, אז די האנט נעהערט צו א מרוי. איך האָב מיך אריבערגעבויגען איבער מיין פענסטער און אנגעשטרענגט זיך צו כאפען די לי־ניען פון דער האנט. מיינע פריינד! דאָס איז געווען א מערק־ווירדיג שעחענ, נעטאָקטע האנט. איך בין נעווען זיכער אז די דאָזיגע האנט נעחערט צו א זעלטענער שעהנחייט. איך האָב מיך איינגעטרונקען מיט מיינע בליקען אין דער דאָזיגער האנט און לאנג נעקוקט. און בעמערקט האָב איך ווי די האנט ווערט אונטער מיינע בליקען ריהרעוודיגער. מאנכעמאָל האָט די האנט נענומען פויקען מיט די דאָזעווע פינגער אויפ'ן שטיקעל וואנט. וואָס די אראָבנעהאנגענע פינגער האָבען פערכאפט.

איך האָב בעשלאָסען צו וואַרטען ביז די דאָזיגע אייגענ־טימערין פון דער האנט וועט זיך איננאנצען אויפהויבען פון בעט און עס וועט מיר נעלינגען זי צו זעהן אין איהר פראכט און שעהנחייט, לויט איהר האנט האָט פערשפראכען.

אָבער דאָס האָט מיר ווייט ניט נעלונגען. אבקוקענדיג לאנגע מינוטען אויף דער האנט, פלעגט זי ענדליך פערשווינדען, איבער'ן פענסטער פלעגט אראָבגעלאָזט ווערען א טונקעלער פארהאנג.

מיט מיין נאנצער זיכערהייט, אז די האנט נעהערט צו א פרוי און צו א שעהנער פרוי, פלעג איך דאָך אפט זיך דערשרע־קען ביים נעדאנק, אז ווער ווייס צו וועמען די דאָזיגע האנט נעהערט אין דער ווירקליכקייט. אפשר שלאָפט דאָרטען אין בעט נאָר א יונגער פחור'ל, וועמענס האנט עס זעהט אוים אזוי

ווייבלעך און אפשר נאר צו אן עלטערער פרוי, וואס עס איז איהר דאס לעבען נוט נענאנגען אזוי, אז איהר האנט איז נאך אזוי יונג און פריש. וועך קען וויסען!

אבער די אלע השערות און צווייפלען האבען ערשט טיף נעווירקט אויף מיר. דעם נאנצען טאג פלעג איך אומגעהן ווי אין חלום און האב בלויז פאר מיינע אויגען נעזעהן די האנט. אין דער פריה, ווי איך פלעג נאר ערוואכען פלעגט מיין ערשטע זאך זיין: ארַאבבוינען זיך פון פענסטער און זעהן אויב די האנט האט זיך שוין בעוויזען אויף דעם נענענאיבערדינען פענסטער.

און שטענדיג האב איך זי נעטראפען אין דער זעלבער פאזע. אריינטרינקענדיג מיינע בליקען אין איהר, פלעגט זיך מיר דאכטען, אז די האנט פיהלט, אז מען בעאבאכטעט זי אין זי פלעגט זיך דאן פלייסען אויסצולענען זיך שעהנער און גראציעזער, ווי זי וואלט אן און פאר זיך נעווען א לעבעדינע בעשעפענים, וואס וויל מיך פאנגען מיט איהר רייץ...

אזוי האבען זיך נעצוינען וואכען, ניט קוקענדיג וואס מיין ליעבע צו דער דאזיגער האנט איז אלץ שטארקער נעווארען, זיינען די שאנסען אויסצוגעפינען וועמען די האנט נעהערט אלץ שוואכער נעווארען. וויל די פערזאן אליין צו וועמען די האנט נעהערט, איז אזוי הארטנעקיג און בעווייזט זיך ניט. ווי נאר די האנט פערשווינדט, לאזט זיך ארַאב אוים'ן פענסטער א טונקעלער פארהאנג.

מאנכע מאל פלעג איך, נאכדעם ווי איך פלעג ארַאבנעהן אין גאס, זיך אוועקשטעלען נעבעט הויז, וואו די האנט האט נעוואוינט און פלעג שטעהן און היטען אלע ארויסגעהענדע פון הויז, אפשר וועל איך דערקענען צווישען זיי די האנט.

אבער פון הויז פלענען זיך ארויסלאזען אלע וויילע אווינע

אונאינטערעסאנטע מענשען: עלטערע פרויען, עלטערע מענער. קינדער און אמאל גרייז־גרויע מענשען. איינע א פרוי פון א יאהר זיבעציג מיט צוקניישטע, אדערדיגע הענט, פלעגט מיט דער הילף פון א אינגערער פרוי זיך ארַאבלאזען פון די שטיגען און אנידערזעצען זיך אויפֿ'ן גאניקעל, פאר'ן הויז. די דאזיגע אלטע פלעגט מיד אנקוקען מיט אזוינע מאדנע, פערדעכטיגע בליקען, אז מיר פלעגט זיך דאכטען, אז זי ווייס מיין סוד און איך פלעג מוזען אבטרעטען פון הויז, נים ערפאהרענדיג קיין שום שפור פון יענער האנט, וואס האט מיך אזוי געפאנגען.

אזוי האט זיך געצויגען ביז וואנען דער זומער איז פער־שוואונדען. דער הערבסט איז געקומען א קאלטער און א רעגנ־דיגער. מיין גוטע בעל־הבית'טע האט זיך געזארגט פאר מיין ג־זונדהייט און האט מיין בעט אוועקגעטראגען פון פענסטער, איך זאל זיך ניט פערקיהלען... אויפשטעהענדיג אין דער פריה פלעג איך שוין מוזען ארַאבגעהן אינגאנצען פון בעט צוגעהן צום פענסטער, אויפמאכען איהם און זוכען מיט דאַרשטיגע בליקען יענע האנד. אבער די נענעניביערדיגע פענסטער איז צוליעב דעם הערבסט, נעווען פעסט פערמאכט און קיין האנד האט זיך שוין ניט בעוויזען. שפעטער האב איך דאס הויז אין גאנצען פערלאזט.

די האנט אבער. האב איך נאך אלץ ניט פערגעסען. און די נאנצע נעשעהעניש האט בי[illegible] אנגענומען עפעס א מין סימ־באלישען כאראקטער.

וותר ווייס וואס פאר א צייכען די דאזיגע ארויסגעשטרעק־טע האנט האט מיר נענעבען. אפשר האט די דאזיגע מיידעל, וואס האט יענע שהנע האנט בעזעסען, מיר נעוואלט צייגען, אז אמת שטארק ליעבען קען מען נאר דאס אונבעוואוסטע און אונ־בעשטימטע. ווען איך ווילט איינמאל זי אינגאנצען געזעהן,

וואלט איך אבגעקומען מיט א לייכטען שמייכעל. איך צו איהר, זי צו מיר, שפעטער וואלטען מיר זיך צוגאנגען ווי מען צוגעהט זיך אפט אין אזעלכע פעלע. איהר האנט אבער האב איך אזוי לאנג נעזוכט, און בענעהרט, און עד היום זעה איך ווי זי איז אראבגעהאנגען פון פענסטער, — א יונגע, ליעבע און ווינקע־דיגע תאכר.

אינהאלט:

אייזען — — — — — — — — — — 7
די גנבה — — — — — — — — — — 15
בעליידיגט א פרוי — — — — — — — — — 19
שכנים — — — — — — — — — — 30
דער טויט אין „רענעסאנס" — — — — — — — — 33
ביכער — — — — — — — — — — 38
די צווייטע ראָז — — — — — — — — — 42
דאס פאלקס קינד — — — — — — — — — 46
דער קעלנער — — — — — — — — — 51
זומערדינע בעקאנטשאפט — — — — — — — — 55
די ענטוישטע — — — — — — — — — 59
דער נייער יחוס — — — — — — — — — 64
דער אייניגער בחור — — — — — — — — — 69
טויט־שרעק — — — — — — — — — 75
די ענטדעקונג — — — — — — — — — 82
קאמפליצירטע — — — — — — — — — 90
כלות — — — — — — — — — — 97
די אויסגעארטע קוילען — — — — — — — — 102
ליבעס־שטייער — — — — — — — — — 112
און דער עולם האט געפאטשט — — — — — — — 121
אייפערזוכט — — — — — — — — — 124
בעצאלטע טעכטער — — — — — — — — — 126
אין אויטאמאביל — — — — — — — — — 136
שותפים — — — — — — — — — — 147
דער קליינער מענש מיט'ן גרויסען קאפ — — — — 158

דאס נאלדענע טראמפייטעל — — — — 163
דער פאלשער פערצינער — — — — 167
מיט פרעמדען פייער — — — — 178
דער פראטעסט — — — — 185
די דרייצעהנטע — — — — 194
ניטא קיין עצה — — — — 203
אין יענער ציים — — — — 208
א שפיעל — — — — 215
א היים — — — — 225
דער לעהרער — — — — 229
אט דאס איז דאס — — — — 240
ער און יענער — — — — 244
די האנד — — — — 249

Albert J. Latner
Jewish Public Library

THIS BOOK MAY BE KEPT
21 DAYS

and may be renewed once, if no application has been registered for it.
A fine of 5 cents a day is charged, if the book is kept after the last date stamped below. No book will be issued while a fine remains unpaid.

PLEASE ADVISE CHANGE OF ADDRESS

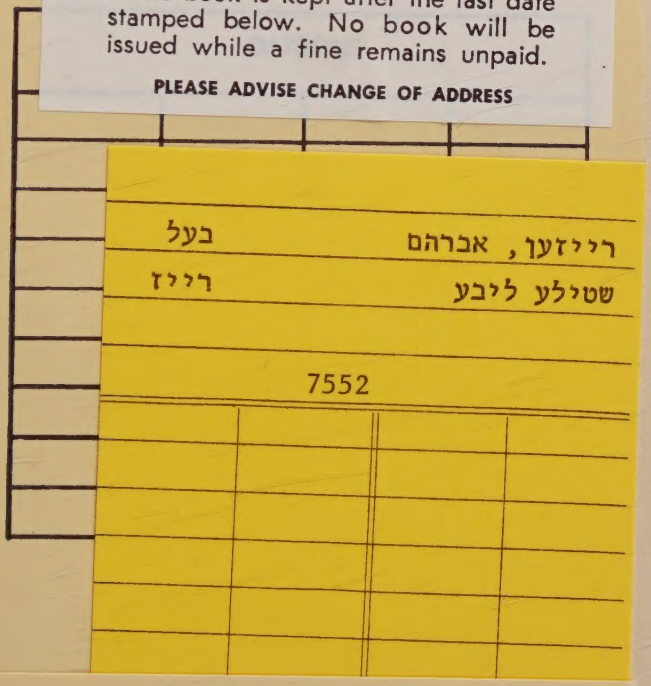

#7552

Morris Shlesinger

and Family

In memory

of

Tillie Shlesinger